

Gemeente
Coevorden

Nota van antwoord zienswijzen
Windpark Weijerswold

Bestemmingsplan en omgevingsvergunningen bouw en beperkte milieutoets

Definitief, 1 juni 2017

Inhoudsopgave

Inleiding 5

Thematische beantwoording.....	6
1 Algemeen.....	6
1.1 Nut en noodzaak windenergie	6
1.2 Alternatieve vormen van duurzame energie.....	6
1.3 Bestuurlijke afweging.....	8
1.4 Procedure algemeen	8
1.5 Toepassing Coördinatie­regeling.....	10
1.6 Draagvlak.....	10
2 Economische effecten	12
2.1 Economische effecten algemeen	12
2.2 Waarde woningen.....	12
2.3 Toerisme en recreatie.....	13
2.4 Financieel voordeel gemeenschap.....	13
2.5 Subsidie	13
3 Vormvrije m.e.r.-beoordeling.....	15
3.1 Algemeen.....	15
4 Milieu.....	16
4.1 Woon- en leefklimaat algemeen	16
4.2 Onderzoeken algemeen	16
4.3 Geluid	17
4.4 Slagschaduw	20
4.5 Externe veiligheid	20
4.6 Ecologie	21
4.7 Cultuur­historie en archeologie.....	22
4.8 Landschap	24
4.9 Licht	25
4.10 Luchtvaart.....	26
4.11 Bouw en aanleg.....	26
4.12 Gezondheid	27
4.13 Bedrijven en milieuzonering	28

Reactie op zienswijzen.....	30
Zienswijze 1: Bewoners Vlieghuis Europaweg 40 te Coevorden	30
Zienswijze 2: Die samtgemeindebürgermeisterin Emlichheim	32
Zienswijze 3: Achmea namens bewoners Weijerswold 20-22 te Coevorden (Café Otten) ..	33
Zienswijze 4: Firma Energie und Umwelt	37
Zienswijze 5: Vereniging Tegenwind Weijerswold	40
Zienswijze 6: Li & van Wieringen namens Vereniging Tegenwind Weijerswold en achttien omwonenden	47
Zienswijze 7: Erfgoedvereniging Heemschut	155
Zienswijze 8: Provincie Drenthe	157
5 Overzicht aanpassingen aan bestemmingsplan	159
5.1 Aanpassingen naar aanleiding van zienswijzen.....	159
5.2 Ambtshalve aanpassingen	159
6 Overzicht aanpassingen aan omgevingsvergunningen	160
6.1 Aanpassingen naar aanleiding van zienswijzen.....	160
6.2 Ambtshalve aanpassingen	160

Inleiding

Het (ontwerp-)bestemmingsplan Windpark Weijerswold voorziet in het realiseren van vier windturbines nabij Weijerswold in Coevorden. Door toepassing van de Coördinatieverordening lift de procedure van verlening van de twee gevraagde omgevingsvergunningen (het betreft twee aanvragen: een aanvraag voor twee turbines in oost en een aanvraag voor twee turbines in west) voor de betreffende windturbines mee met de procedure tot vaststelling van het bestemmingsplan.

Het ontwerp-bestemmingsplan en de twee ontwerp-omgevingsvergunningen (oost en west) bouw en beperkte milieutoets voor de betreffende windturbines hebben van 4 maart 2017 tot en met 17 april 2017 ter inzage gelegen. Een ieder is in de gelegenheid gesteld tijdens deze periode een zienswijze bij de gemeenteraad in te dienen. Onderhavige nota zienswijzen ziet zowel op het ontwerpbestemmingsplan als op de twee ontwerp-omgevingsvergunningen.

Gedurende deze periode zijn acht zienswijzen ingediend:

1. Bewoners Vlieghuis Europaweg 40 te Coevorden;
2. Die samtgemeindebürgermeisterin Emlichheim;
3. Achmea namens bewoners Weijerswold 20-22 te Coevorden (Café Otten);
4. BVT Holding GmbH & C.K.G. Geschäftsbereich Energie und Umwelt;
5. Vereniging Tegenwind Weijerswold;
6. Vereniging Tegenwind Weijerswold en achttien omwonenden;
7. Erfgoedvereniging Heemschut;
8. Gedeputeerde Staten van de Provincie Drenthe.

In deze antwoordnota wordt ingegaan op de ingebrachte zienswijzen.

Opzet van de antwoordnota

De antwoordnota bestaat uit twee onderdelen. Eerst volgt een thematische beantwoording, waar wordt ingegaan op thema's die in meerdere zienswijzen terugkomen. Vervolgens wordt een reactie gegeven per zienswijze, waarbij soms wordt terugverwezen naar paragrafen in de thematische beantwoording. De zienswijzen zijn gerangschikt op nummer. De nummering correspondeert met de nummers in de tabel hiervoor.

Thematische beantwoording

1 Algemeen

1.1 Nut en noodzaak windenergie

Nederland heeft in Europees verband een doelstelling van 14% duurzame energie in 2020. Windenergie is één van de belangrijkste bronnen van duurzame energie, aangezien Nederland rijk is aan wind. Vanwege de klimatologische en geomorfologische kenmerken kunnen in Nederland andere bronnen van duurzame energie zoals zonne-energie en waterkracht relatief minder worden benut dan in andere Europese landen. Naast windenergie op land spelen ook andere duurzame energie opties, zoals windenergie op zee, zonne-energie, bio-energie en aardwarmte, een belangrijke rol in de totale energietransitie. Windenergie op land is vergeleken met andere duurzame energieopties op dit moment relatief kosteneffectief.

In het Nationaal Energieakkoord (2013) is afgesproken om in 2020 tenminste 6.000 MW windenergie op land gerealiseerd te hebben. In dit akkoord is overeengekomen om het aandeel hernieuwbare energie in de jaarlijkse energiemix te laten stijgen naar 14% in 2020 met een verdere stijging van dit aandeel naar 16% in 2023. Hieruit volgt de noodzaak om windprojecten op land te realiseren. De provincie Drenthe heeft het Nationaal Energieakkoord ook ondertekend en daarin afspraken gemaakt over de hoeveelheid windenergie die Drenthe op land mogelijk maakt in 2020. De taakstelling voor de provincie Drenthe is in totaal 285,5 MW opgesteld vermogen. Hieruit volgt de noodzaak voor windenergieprojecten.

Rendement

Voor de berekening van de verwachte elektriciteitsopbrengsten wordt gebruik gemaakt van langjarige data van het KNMI over de afgelopen 30 jaar. Uit deze gegevens wordt een nauwkeurige voorspelling van de verwachte elektriciteitsproductie berekend. Hierbij wordt voor de economische haalbaarheid altijd gerekend met een 90% betrouwbaarheidspercentiel. Dit betekent dat er 90% kans is dat deze energieopbrengst gehaald wordt. Uit de berekeningen blijkt dat circa 98% van de tijd de windsnelheid hoog genoeg is (het hard genoeg waait) om de windturbine te laten draaien. Pas bij uitzonderlijk hoge windsnelheden (> 25 m/s) gaat de windturbine uit bedrijf.

Continue beschikbaarheid windenergie

Zoals eerder aangegeven zal de verduurzaming van de energievoorziening bestaan uit een mix van verschillende energiebronnen. Als het op de ene locatie even minder waait, dan waait het wel op een andere locatie of schijnt de zon zodat zonnepanelen hun werk doen. Circa 98% van de tijd waait het hard genoeg om windturbines elektriciteit te laten produceren.

1.2 Alternatieve vormen van duurzame energie

Op dit moment ligt er geen keuze voor tussen windenergie en andere vormen van duurzame energie: om de doelstelling met betrekking tot duurzame energie van 2020 en 2023 te halen zijn alle vormen van duurzame energie nodig (onder andere zonne-energie en windenergie). Deze sluiten elkaar niet uit, maar zijn allemaal nodig om de doelstelling te behalen. In 2015 werd in Nederland nog maar 5,8% duurzame energie opgewekt (Rapport 'Hernieuwbare energie in Nederland 2015', CBS, september 2016).

Zonne-energie kost meer ruimte, vergt een grotere investering en heeft een hogere kostprijs per kWh in vergelijking met windenergie op land. Innovatieve vormen van het opwekken van duurzame energie, zoals getijdenenergie en blue-energy (energie uit het verschil tussen zoet en zout water) zijn nog nergens in Nederland op een grootschalige wijze succesvol toegepast. Dit zijn dan ook op dit moment geen reële alternatieven voor het opwekken van duurzame energie door wind.

Op verzoek van de Tweede Kamer is een maatschappelijke-kosten-baten-analyse (MKBA) op nationaal niveau uitgevoerd naar de huidige en verwachte ontwikkelingen van energieopwekking uit zonne-energie en windenergie op land. Deze resultaten hebben geen effect op de huidige duurzame energie afspraken (afspraken Rijk en provincies voor 6.000 MW windenergie op land in 2020) en hebben daarmee ook geen effect op de noodzaak van de realisatie van Windpark Weijerswold voor het nakomen van deze afspraken.

Werkgelegenheid duurzame energie

In oktober 2015 heeft het CBS cijfers gepubliceerd op basis van de Nationale Energie Verkenning. Daaruit blijkt dat zowel de werkgelegenheid bij conventionele als duurzame energie (vooral bij energiebesparing) groeide. Uit de cijfers uit de tabellenbijlage bij de NEV blijkt dat op dit moment de werkgelegenheid bij wind en zon vergelijkbaar is.

Tabel 1: Uit bijlage NEV, Tabel 16b: Totale bruto werkgelegenheid (vastgesteld en voorgenomen beleid)

Uitgedrukt als arbeidsjaren in duizenden voltijdsequivalenten.

	Realisaties				Projecties			
	2008	2010	2013	2014 ¹	2015	2016	2017	2020
Wind	3,5	3,8	4,5	5,8	6,0	8,8	11,6	12,3
Zon	2,3	2,9	6,2	6,0	7,5	7,8	9,3	11,6

Verskil in kosten wind- en zonne-energie

De kostprijs van duurzame energie is op dit moment nog steeds hoger dan die van fossiele energie (kolen, gas). Voor elke vorm van hernieuwbare energieopwekking is de kostprijs verschillend. Dit hangt af van de benodigde investeringen en het uiteindelijke exploitatieresultaat. Het is moeilijk om de kostprijs tussen wind- en zonne-energie één-op-één te vergelijken. Wat wel vergeleken kan worden is de hoeveelheid subsidie die het Rijk geeft voor de verschillende vormen van hernieuwbare energie. De hoogte van de subsidie, de SDE+, wordt jaarlijks voor zowel wind- als zonne-energie bepaald op basis van berekeningen door ECN¹. Voor zon is die subsidie hoger dan voor wind.

Daarnaast is voor een zelfde opbrengst aan elektriciteit bij zonne-energie meer "opgesteld vermogen" nodig. Voor een opbrengst van ruim 385.500 MWh per jaar is een windpark van 150 MW nodig, maar een zonne-park van meer dan 400 MW. Dat komt omdat het gedurende het jaar vaker waait dan dat de zon schijnt. Dit betekent in dit voorbeeld jaarlijks 17,7 miljoen euro meer aan subsidiekosten voor zonne-energie (op

¹ <https://www.ecn.nl/nl/samenwerking/sde/sde-2016-nl/>

basis van SDE+ regeling 2016). Bij een subsidieduur van 15 jaar komt dit neer op totaal 266 miljoen euro. In deze meerkosten zijn de kosten voor de grond nog niet meegenomen. Op landbouwgrond waar zonnepanelen staan, kunnen geen gewassen worden verbouwd. De werkelijke kosten zullen daardoor nog hoger uitvallen. Zonne-energie is wel bezig met een inhaalslag; de kosten zijn de afgelopen jaren flink gedaald.

1.3 Bestuurlijke afweging

De taakstelling van de provincie Drenthe om 285,5 MW opgesteld vermogen wind op land in 2020 gerealiseerd te hebben, wordt deels ingevuld in gebieden die door het Rijk zijn aangewezen voor grootschalige windenergie. Daarnaast zijn ook initiatieven voor kleinere windparken van belang om de nationale doelstelling te halen. Provincies en gemeenten zijn verantwoordelijk voor de ruimtelijke inpassing daarvan.

Provinciale Staten van de provincie Drenthe hebben in het najaar van 2014 het Regieplan Windenergie vastgesteld, waarin ruimte voor 285,5 MW windenergie is vastgelegd. In het Regieplan is in het zuidelijke deel van de provincie Drenthe 135,5 MW vastgelegd. In de Omgevingsvisie Drenthe (2014) en de provinciale omgevingsverordening (2015) zijn zoekgebieden aangewezen voor windenergie, waaronder het plangebied. Als verfijning van het zoekgebied is de Gebiedsvisie windenergie Drenthe opgesteld (zie paragraaf 1.4). In Coevorden worden twee zoekgebieden aangewezen voor windenergie: 'Weijerswold' en 'Uitbreiding Europark'. Ook in de structuurvisie van de gemeente Coevorden (2013) zijn deze twee zoekgebieden aangewezen.

In januari 2015 is een proces gestart met bewoners omtrent de inpassing van windenergie in beide zoekgebieden (zie ook paragraaf 1.4). Mede op basis van dit proces heeft de gemeenteraad van Coevorden op 22 maart 2016 besloten om een planologische procedure te starten voor een windpark met vier turbines in Weijerswold.

1.4 Procedure algemeen

Onderstaand wordt een nadere toelichting gegeven op de doorlopen procedure tot nu toe, in aanvulling op paragrafen 1.1 en 1.3.

Totstandkoming van het Windpark Weijerswold

Voor het maken van de locatiekeuze is een uitgebreid traject doorlopen. Samen met de provincie Drenthe en de gemeenten Emmen, Borger-Odoorn en Aa en Hunze is een proces gestart om te komen tot een gebiedsvisie voor windenergie. In dat kader is een 3D-studie gedaan naar mogelijk geschikte locaties voor windenergie in de vier genoemde gemeenten (zoekgebied provinciale omgevingsvisie). Uit de 3D-studie kwam naar voren dat de gebieden Weijerswold en omgeving en Europark en omgeving bij Coevorden geschikt zijn voor het plaatsen van windturbines. Dit is vastgelegd in de gebiedsvisie windenergie Drenthe (2013), die gezamenlijk door het college van GS van de provincie Drenthe en de colleges van B en W van de gemeenten Aa en Hunze, Emmen en Coevorden is voorbereid. De gebiedsvisie is door de gemeenteraad van Coevorden en GS van Drenthe vastgesteld.

Bij de structuurvisie Coevorden van december 2013 is een milieueffectrapportage opgesteld. Daaruit volgt dat beide zoekgebieden worden aangewezen als zoekgebied voor windenergie. Wanneer alle beperkingen over elkaar heen worden gelegd ontstaat globaal

een aantal locaties binnen de aangewezen zoekgebieden waar geen directe beperkingen aanwezig zijn. Op deze locaties is het in principe mogelijk om windturbines te plaatsen.

Daarna is door de initiatiefnemers een haalbaarheidsstudie en een communicatie- en participatieplan opgesteld. Naar aanleiding daarvan heeft het college van B&W van Coevorden toestemming gegeven voor het starten van een proces met de directe bewoners en andere directe betrokkenen, gebaseerd op het convenant NWEA, gericht op draagvlak en een optimale verdeling van de lusten en lasten in de omgeving. Het voeren van dit bewonersparticipatieproces is als voorwaarde opgenomen in de Structuurvisie. Dit proces is afgerond en beoordeeld alvorens de gemeenteraad op 22 maart 2016 het startsein heeft gegeven voor het begin van de planologische procedure. Het overleg tussen de initiatiefnemers en het bewonersplatform, gebaseerd op het NWEA convenant, zag onder andere toe op de locatiekeuze binnen het zoekgebied, het aantal turbines en de voorwaarden waaronder de turbines geplaatst worden.

Uitgangspunt van initiatiefnemers was plaatsing van negen turbines. De omgeving wilde zo weinig mogelijk turbines. Uiteindelijk is er draagvlak voor maximaal vier turbines in het gebied. De bewoners profiteren ook financieel enigszins mee van de plaatsing van de turbines. Bovendien is het voor omwonenden en andere partijen ook mogelijk om op termijn financieel te participeren in het windproject door obligaties te kopen. Deze mogelijkheid wordt nog nader uitgewerkt.

De wens van de omwonenden is om de turbines zo ver mogelijk van woningen te plaatsen. Om deze reden zijn de turbines op meer dan 600 meter afstand van de dichtstbijzijnde woningen gesitueerd. Met deze afstand is door het bewonersplatform ingestemd.

De turbines liggen nabij het Schoonebekerdiep, op een zo groot mogelijke afstand van de (woon)bebouwing van Weijerswold. De turbines sluiten aan op de windturbines aan Duitse zijde, zodanig dat een cluster van turbines ontstaat, zoals vereist in de provinciale omgevingsvisie. De turbines moeten onderling afstand tot elkaar houden om te voldoen aan technische eisen en ook om een goede energieopbrengst te bereiken.

Bestemmingsplan

Het voorontwerp van het bestemmingsplan is in het kader van het overleg op grond van artikel 3.1.1, lid 1 van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) aan de overleginstanties toegezonden. De provincie Drenthe, Die Samtgemeinde bürgermeisterin Emlichheim, Landkreis Grafschaft Bentheim en het Waterschap Vechtstromen hebben een overlegreactie op het bestemmingsplan naar voren gebracht. Deze reacties zijn beoordeeld en zonodig in het plan verwerkt. Het ontwerp bestemmingsplan heeft (gelijktijdig met de ontwerp-omgevingsvergunning bouw en beperkte milieutoets voor twee windturbines windpark Weijerswold Oost, een ontwerp-omgevingsvergunning en beperkte milieutoets voor twee windturbines windpark Weijerswold West) vanaf 4 maart 2017 tot en met 17 april 2017 ter inzage gelegen.

Verdrag van Aarhus

Uit het Verdrag van Aarhus vloeit voort dat de bij het Verdrag aangesloten staten waarborgen dat overheidsinstanties milieu-informatie in de zin van het Verdrag ter

beschikking stellen aan het publiek. Het Verdrag van Aarhus is omgezet in de Nederlandse regelgeving. In hoofdstuk 4 is aangegeven op welke wijze milieu informatie is ingebracht in het besluitvormingsproces over windpark Weijerswold. Naar oordeel van de gemeente is dit op correcte en zorgvuldige wijze gebeurd en conform de daartoe geldende verplichtingen uit de wet- en regelgeving. De Afdeling bestuursrechtspraak heeft overigens ook nimmer aanleiding gezien om te oordelen dat de omzetting niet correct is.

Inspraak / communicatie

Vanaf het begin van de procedure heeft er overleg plaatsgevonden tussen de provincie Drenthe, de gemeente Coevorden en de initiatiefnemers van het windpark, zowel op ambtelijk als op bestuurlijk niveau. De provincie heeft in beginsel de regierol voor inpassing van windparken van deze omvang. De provincie heeft deze rol overgedragen aan de gemeente, zolang duidelijk is dat het project voortgang heeft. Indien niet tijdig tot inpassing van windenergie wordt gekomen door de gemeente, zal de provincie alsnog de regierol overnemen en haar mogelijkheden aanwenden om het project alsnog planologisch mogelijk te maken.

Bij het maken van het bestemmingsplan is rekening gehouden met de door omwonenden uitgesproken wensen. Er zijn diverse informatieavonden gehouden en nieuwsbrieven opgesteld. Initiatiefnemers en omwonenden hebben hun voorkeuren uitgesproken over de locaties voor de windturbines, het aantal turbines en de voorwaarden waaronder de turbines geplaatst worden.

Zowel voor het bestemmingsplan Windpark Weijerswold als voor de eerder vastgestelde Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte, de Structuurvisie Windenergie op Land en gemeentelijke structuurvisie zijn de wettelijke procedures gevolgd met de daarbij behorende reactie- en rechtsbeschermingsmogelijkheden.

1.5 Toepassing Coördinatie regeling

Artikel 3.30 e.v. van de Wet ruimtelijke ordening en de Coördinatieverordening Coevorden 2012 maken het mogelijk dat diverse procedures gezamenlijk worden doorlopen. Dat wil zeggen dat de voorbereiding en bekendmaking van verschillende besluiten tegelijk worden behandeld. Op verzoek van de aanvrager heeft de gemeente op grond van de coördinatieverordening, naast het verzoek om herziening van het bestemmingsplan ook de omgevingsvergunningen voor de bouw en beperkte milieutoets voor de turbines gecoördineerd behandeld.

1.6 Draagvlak

De afstemming met het Bewonersplatform was er op gericht om tot een inpassing van het windpark te komen met een zo groot mogelijk draagvlak bij de omgeving (zie paragraaf 1.4). Tijdens de bijeenkomsten met het platform zijn afspraken gemaakt over onder andere:

- het aantal turbines en de locaties
- het uiterlijk van de turbines
- een tegemoetkoming voor omwonenden en een regeling voor eventuele plan-schade
- het beperken van hinder door geluid, slagschaduw en verlichting

- de tijdelijkheid van het windpark
- hoe wordt omgegaan met de informatievoorziening en eventuele klachten

De afspraken zijn vastgelegd in een door de initiatiefnemers ondertekende en rechtsgeldige verklaring waarmee zij zich aan de afspraken conformeren. De verklaring is bijgevoegd als bijlage bij het bestemmingsplan zodat deze door alle betrokken bewoners kan worden ingezien.

Verder hebben de initiatiefnemers aangegeven dat zij een vorm van financiële participatie zullen aanbieden mits hier interesse voor bestaat. Dat kan bijvoorbeeld via crowdfunding of het uitgeven van obligaties. Hierbij is het de bedoeling dat omwonenden van het windpark betere voorwaarden zullen genieten dan anderen.

2 Economische effecten

2.1 Economische effecten algemeen

Er zijn geen negatieve economische effecten aan te wijzen, noch zijn er aantoonbare bewijzen dat er een relatie ligt tussen de aanleg van het windpark enerzijds en een economische achteruitgang anderzijds. Niet valt in te zien waarom bedrijven zullen vertrekken als het windpark wordt gerealiseerd. Voor de specifieke thema's wordt verwezen naar onderstaande paragrafen.

2.2 Waarde woningen

Momenteel is het effect dat het windpark zal hebben op de waarde van woningen en andere onroerende zaken in het gebied nog moeilijk te bepalen. Ook landelijk is geen eenduidig beeld van het effect van windturbines op woningen.

De informatie die bekend is, staat in een onderzoek van het Tinbergen Instituut (discussion paper, Renewable Energy and Negative Externalities: The Effect of Wind Turbines on House Prices, 2014), waarin woningtransacties tussen 1985 en 2011 zijn onderzocht. Bij 80.000 woningen is in die periode binnen een straal van 2 kilometer een windmolen geplaatst. Geconcludeerd wordt dat de woningprijs is gedaald met gemiddeld 1,4% tot 2,3%, ten opzichte van vergelijkbare woningen zonder windmolen in de buurt. Er is geen verschil geconstateerd tussen het plaatsen van één of meerdere windmolens. Over onverkoopbare huizen en leegloop zijn geen conclusies getrokken in dit rapport. Ook zijn hier geen voorbeelden in Nederland van bekend. Het rapport is gebaseerd op windturbines die in 2012 in Nederland stonden, grotendeels met kleinere afmetingen dan in dit windpark zijn voorzien. Het rapport geeft daarmee geen beeld over het effect van turbines in dit plan, het effect kan groter zijn. Op basis van de nu beschikbare gegevens worden geen substantieel negatieve economische effecten verwacht.

Planschade

Planschade kan ontstaan na wijziging van de planologie, bijvoorbeeld de vaststelling van een bestemmingsplan. Of er sprake is van planschade moet onderzocht worden, nadat een aanvraag voor tegemoetkoming in planschade is ingediend. Het indienen van een aanvraag is pas aan de orde als het bestemmingsplan onherroepelijk is. Belangrijk om rekening mee te houden is dat bij planschade op grond van de wet een zogenoemd normaal maatschappelijk risico geldt. Dit betekent dat een deel van de planologische schade voor rekening van de benadeelde blijft. Op grond van de Wro en jurisprudentie is dit 2 tot 5% van de waarde van de woning voorafgaand aan de inwerkingtreding van het plan.

De nadelige invloed van het bestemmingsplan op de waarde van de woningen, opstallen, percelen en/of andere eigendommen van indieners is niet zodanig dat daaraan bij de afweging van de belangen een groter gewicht toegekend had moeten worden dan aan de belangen die met de realisering van het plan aan de orde zijn. Daarbij wordt in aanmerking genomen dat ten aanzien van alle woningen in de directe omgeving van de windturbines voldaan wordt aan de wettelijke normen wat betreft geluid en slagschaduw.

Als onderdeel van de proces participatie is een planschade regeling afgesproken. Hierin is afgesproken dat direct omwonenden een aanbod ontvangen voor het vroegtijdig, zonder

juridische procedures, direct met de initiatiefnemers regelen van eventuele planschade waarbij ook rekening wordt gehouden met het normaal maatschappelijk risico. Aan het bestemmingsplan is een eenzijdige verklaring bijgevoegd waarin deze afspraken zijn opgenomen.

Economische uitvoerbaarheid in relatie tot planschade

Tussen initiatiefnemers en gemeente is in de periode tussen het ontwerpbestemmingsplan en het vastgestelde bestemmingsplan een anterieure overeenkomst gesloten. Hierin is vastgelegd dat toekomstige toegewezen planschadeclaims door de initiatiefnemers zullen worden vergoed. De initiatiefnemers hebben voldoende financiële middelen om eventuele planschadeclaims te kunnen voldoen. De financiële uitvoerbaarheid van het plan is, mede hierdoor, zeker gesteld.

2.3 Toerisme en recreatie

De recreatie die plaatsvindt binnen het plangebied, bestaat uit wandelen of fietsen over bestaande wegen en paden. De plaatsing van windturbines zal de beleving van het gebied veranderen, maar daarmee is niet gesteld dat recreatie en windturbines niet naast elkaar kunnen bestaan. Ook in de huidige situatie is sprake van zichtbare windturbines vanuit dit gebied.

In 2015/2016 is in opdracht van de gemeente Emmen een onderzoek uitgevoerd naar de impact van windparklocaties op het toerisme². De tijdens dit onderzoek geraadpleegde (inter)nationale literatuur laat zien dat het toerisme slechts zeer beperkt reageert op de aanwezigheid van windparken. Het grootste deel van de toeristen zegt geen bezwaar te hebben tegen de aanwezigheid van windparken. Het deel dat voor de plaatsing wel bezwaar heeft, blijft over het algemeen gewoon komen en past het gedrag dus meestal niet aan als parken eenmaal aangelegd zijn.

2.4 Financieel voordeel gemeenschap

De afstemming met het Bewonersplatform was er op gericht om tot een inpassing van het windpark te komen met een zo groot mogelijk draagvlak bij de omgeving (zie paragraaf 1.4 en 1.6). Tijdens de bijeenkomsten met het platform zijn afspraken gemaakt, waar ook de omwonenden financieel voordeel van hebben. De afspraken zijn vastgelegd in een door de iniatiatiefnemers ondertekende en rechtsgeldige verklaring waarmee zij zich aan de afspraken conformeren. De verklaring is bijgevoegd als bijlage bij het bestemmingsplan zodat deze door alle betrokken bewoners kan worden ingezien. Het financieel voordeel bestaat uit een bijdrage aan een gebiedsfonds, een planschaderegeling en de mogelijkheid tot financiële participatie.

2.5 Subsidie

Het windpark Weijerswold komt in aanmerking voor de SDE+ subsidie (Stimulering Duurzame Energieproductie). Dit is een instrument van de Rijksoverheid om de opwekking van duurzame energie te stimuleren, door een vergoeding van de onrendabele top van duurzame energie (het verschil in kosten en elektriciteitsopbrengst van grijze stroom). Het is een subsidie die voor de verschillende vormen van duurzame

² Toeristisch-economische potentie windparken gemeente Emmen, februari 2016.

energie beschikbaar is. Naast windenergieprojecten komen bijvoorbeeld ook zonne-energie en biomassaprojecten hiervoor in aanmerking.

Op het moment dat de vergunningen verleend zijn, kan de SDE+ worden aangevraagd door de initiatiefnemers. In de voorliggende besluitvorming speelt de toekenning van subsidie dan ook geen rol. Het uiteindelijke subsidiebedrag is nog niet bekend en is onder andere afhankelijk van het op het moment van indienen van de subsidie aanvraag geldende subsidie regime en de elektriciteitsprijs. In de subsidiebeschikking wordt een zogenoemd basisbedrag vastgesteld voor de gehele looptijd (15 jaar) van de beschikking. De uiteindelijk uit te keren subsidie is gelijk aan het basisbedrag minus de inkomsten uit de verkoop van elektriciteit. Omdat de elektriciteitsprijs van jaar tot jaar kan verschillen, zal ook de subsidie van jaar tot jaar verschillen. De keuze van de rijksoverheid voor deze systematiek staat in het kader van deze besluitvormingsprocedure voor het windpark niet ter discussie.

De SDE+ is een subsidieregeling die zodanig is vormgegeven zodat ze binnen de Europese staatssteunregels past en is goedgekeurd door de Europese Commissie. Van ongeoorloofde staatssteun is dus geen sprake.

Verstrekken van SDE+ leidt niet tot oneerlijke concurrentie. Elke initiatiefnemer die de voor het aanvragen van SDE+ voor zijn of haar categorie duurzame energie de benodigde vergunningen heeft en verder voldoet aan de in de ministeriële regeling gestelde voorwaarden, kan een aanvraag doen voor SDE+ subsidie. Het SDE+-beleid is gericht op het stimuleren van innovatie en mede daardoor een zo goedkoop mogelijke productieprijs. Daartoe worden de SDE bedragen jaarlijks aangepast. De mogelijkheid voor eventuele te ruime vergoedingen wordt daardoor ingeperkt. In de jaarlijkse bepaling van de hoogte van de SDE+ wordt een aannahme gedaan voor de grondvergoeding. In 2014 heeft de Minister van Economische Zaken besloten om de aannahme voor de grondvergoeding in de SDE+ stapsgewijs te verlagen, om zo een stimulans te geven voor verlaging van de grondprijzen.

3 Vormvrije m.e.r.-beoordeling

3.1 Algemeen

Voor activiteiten die belangrijke milieugevolgen kunnen hebben, is het verplicht een milieueffectrapportage (m.e.r.) uit te voeren en een MilieuEffect Rapport (MER) te maken. Wanneer dit moet gebeuren staat in het Besluit Milieueffectrapportage. Voor windenergieprojecten is categorie 22.2 van onderdeel D uit de bijlage bij het Besluit Milieueffectrapportage relevant.

Bij oprichting, wijziging of uitbreiding van een windturbinepark in gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een gezamenlijk vermogen van 15 megawatt of meer, of in gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op 10 turbines of meer. Het project valt onder categorie 22.2 onder kolom 1 van bijlage D uit het Besluit. De drempelwaarde in kolom 2 wordt niet gehaald. Derhalve bestaat op grondslag van artikel 2 lid 5 Besluit mer een informele m.e.r.-beoordelingsplicht.

De activiteit ziet op de oprichting van vier windturbines met een maximaal vermogen van minder dan 15 MW. Aan de planregels is toegevoegd dat elke turbine een maximaal vermogen van 3,6 MW heeft. Dit vermogen sluit aan op de eigenschappen van de turbines die zijn onderzocht in de onderzoeken die ten grondslag liggen aan het bestemmingsplan. Derhalve is er voor dit project geen plicht een formele m.e.r.-beoordeling te doorlopen.

Volledigheidshalve, bij de afweging of een formele m.e.r.-beoordelingsplicht aan de orde is, spelen de bestaande turbines op Europark geen rol. Het Besluit m.e.r. gaat uit van de oprichting, wijziging of uitbreiding (van een windturbinepark). Overigens zijn de bestaande turbines inrichtingen van derden zijn die ook feitelijk geen onderdeel uitmaken van het nieuwe project.

Wel is een vormvrije m.e.r.-beoordeling opgesteld, die als bijlage bij de plantoelichting is opgenomen. Hierin is ook ingegaan op cumulatieve effecten van de nieuwe windturbines in combinatie met de bestaande turbines. Uit deze vormvrije m.e.r.-beoordeling volgt dat er geen aanleiding is om een MER op te stellen en een m.e.r.-procedure te doorlopen.

4 Milieu

4.1 Woon- en leefklimaat algemeen

In de plantoelichting en verrichte onderzoeken zijn alle relevante effecten beschreven, zoals geluidhinder, de effecten van slagschaduw en mogelijke effecten op ecologie. Effecten zijn, waar mogelijk, kwantitatief of meetbaar en ook op kaart in beeld gebracht. Bovendien is aandacht besteed aan de milieubelasting in situaties waarbij voldaan wordt aan de wettelijke normen (of waarbij geen specifieke wettelijke normen gelden), maar waar nog wel in het kader van een goede ruimtelijk ordening afgewogen moet worden of sprake is van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat. Op basis van het verrichte onderzoek kan worden geconcludeerd dat ook na realisatie van het windpark sprake blijft van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat. Er is derhalve geen grond voor de conclusie dat de windturbines te dicht bij woningen worden geplaatst.

4.2 Onderzoeken algemeen

Aan het bestemmingsplan liggen onderzoeken ten grondslag die voldoen aan wetenschappelijke criteria en zijn uitgevoerd door gekwalificeerde, onafhankelijke en objectieve adviesbureaus. Tevens voldoen deze onderzoeken aan de vereiste normen die zijn gesteld aan de opzet en uitvoering van de onderzoeken. Bij de onderzoeken zijn ook eventuele cumulatieve aspecten betrokken, bijvoorbeeld door de effecten in combinatie met de bestaande turbines in beeld te brengen.

Uit deze onderzoeken blijkt dat het windpark kan voldoen aan de wettelijke eisen en tevens sprake is van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat. Een bepaalde onzekerheidsmarge is niet te vermijden en inherent aan het gebruik van modellen, maar bij het onderzoek is uitgegaan van het slechtst denkbare geval (worst case).

Kwaliteit onderzoeken

De onderzoeken zijn uitgevoerd door gekwalificeerde, onafhankelijke onderzoeks- en adviesbureaus. Volgens een aantal zienswijzen zijn de onderzoeken onjuist, gedateerd, onvoldoende zorgvuldig of onvolkomen. Aangegeven wordt dat de gebruikte cijfers inconsistent zijn en de conclusies niet juist zijn. Indieners hebben dit niet nader gemotiveerd. Verder is er ook geen aanleiding voor de veronderstelling dat de onderzoeken onjuist, gedateerd of onvolkomen zijn. Voor ecologie is bijvoorbeeld gebruik gemaakt van veldonderzoeken in het plangebied volgens protocollen in de jaren 2014 t/m 2016 en is aanvullend gebruik gemaakt van de meest recente gegevens uit de Nationale Database Flora en Fauna (NDFF).

Mitigerende maatregelen

Voorop staat dat het windturbinepark altijd moet voldoen aan de rechtstreeks geldende normen voor onder meer geluid en slagschaduw uit het Activiteitenbesluit en de onderliggende Activiteitenregeling. Dat aan deze normen kan worden voldaan is onderzocht, aangetoond en betrokken in de besluitvorming. Om de effecten van slagschaduw te beperken zullen mitigerende maatregelen worden genomen. Bij een eventuele overschrijding van de normen is handhaving mogelijk, zodat geen sprake zal zijn van een onaanvaardbare situatie. Ten aanzien van maatregelen voor slagschaduw zal het toepassen van mitigerende maatregelen voor alle windturbines nodig zijn (zie paragraaf 4.4 van deze nota zienswijzen). Na toepassing van deze maatregelen is geen sprake van normoverschrijding en daarmee ook geen sprake van onaanvaardbare hinder.

Het treffen van mitigerende maatregelen is gezien het voorgaande ten dienste van de omgeving, aangezien daarmee wordt gewaarborgd dat de normering wordt nageleefd. Gelet daarop is in het kader van een goede ruimtelijke ordening gewaarborgd dat het windpark niet zal leiden tot een onaanvaardbare aantasting van het woon- en leefklimaat.

Wet- en regelgeving

Voorop staat dat de wet- en regelgeving in het kader van deze procedure niet ter discussie staan. Er bestaat geen aanleiding voor het standpunt dat de wet- en regelgeving onverbindend zou zijn.

Voor de stelling dat de wet- en regelgeving op het gebied van geluid en slagschaduw ten behoeve van grootschalige windparken is aangepast, bestaat geen aanleiding. De relevante wet- en regelgeving op het gebied van geluid en slagschaduw is ook door de Afdeling bestuursrechtspraak rechtmatig beoordeeld. Er is geen aanleiding om aan te nemen dat de Nederlandse regelgeving verouderd of ontoereikend zou zijn.

4.3 Geluid

Mogelijke geluidhinder

Ten behoeve van de besluitvorming is een akoestisch onderzoek verricht. Hieruit blijkt dat na de realisatie van het windpark overal wordt voldaan aan de geldende jaargemiddelde geluidnorm (L_{den}) van 47 dB(A), respectievelijk 41 dB(A) in de nachtperiode (L_{night}). Hierbij is in het onderzoek uitgegaan van de meest ongunstige situatie (worst case). In de omgevingsvergunningaanvragen zijn eveneens de geluidcontouren van een worst case turbinetype doorgerekend. Daarmee is het maximale mogelijke effect bepaald en is aangetoond dat turbinetypes die binnen de in de vergunning aangevraagde bandbreedtes vallen voldoen aan de geldende geluidnormering, ongeacht het gekozen type.

De geluidbelasting onder de norm en de cumulatieve geluidbelasting wordt aanvaardbaar geacht. De toename van de geluidbelasting hangt inherent samen met de keuze om op deze locaties op grootschalige wijze duurzame energie te produceren. Vanuit akoestisch oogpunt blijft sprake van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat.

Geluidnormen, piekgeluiden en laagfrequent geluid (LFG)

Op 14 oktober 2010 is het Activiteitenbesluit Milieubeheer gewijzigd (en per 1 januari 2011 in werking getreden). Hierin is de oude WNC norm voor geluid van windturbines vervangen door de nieuwe L_{den} en L_{night} systematiek. Dit is een beleidsneutrale wijziging die een vergelijkbaar beschermingsniveau tegen geluidhinder biedt als de oude normering, maar meer aansluit bij de Europese normsystematiek die ook voor andere vormen van geluid wordt gehanteerd (wegverkeer, industrielawaai).

De geluidnorm is opgenomen in artikel 3.14a van het Activiteitenbesluit en bestaat uit een jaargemiddelde (L_{den}) van 47 dB en een geluidsnorm voor de nachtperiode (L_{night}) van 41 dB. De bestuursrechter heeft in eerdere beroepsprocedures geen reden gezien om

deze normen niet aanvaardbaar te achten³. In het kader van de ruimtelijke besluitvorming is niet alleen gekeken of kan worden voldaan aan de normen, maar is ook gekeken naar de aanvaardbaarheid van de geluidbelasting beneden deze normen. Hiertoe is in het akoestisch onderzoek berekend welke geluidbelasting optreedt op omliggende woningen en is de windturbineopstelling zodanig gepositioneerd dat zoveel mogelijk afstand wordt gehouden tot de aanwezige woonbebouwing.

In de geluidnormen zijn piekgeluiden en laagfrequent geluid (LFG) verdisconteerd. Het verdisconteren van soorten geluiden in de norm wil zeggen dat op de gevel van de woning, piekgeluiden, of hoge en lage tonen en LFG, hoorbaar mogen zijn tot 47 dB L_{den} resp. 41 dB L_{night} . De staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu heeft dit in haar brief aan de Tweede Kamer van 31 maart 2014 bevestigd.⁴ Uitgebreid literatuuronderzoek van LBP Sight, in opdracht van RVO⁵ wijst uit dat laagfrequent geluid is meegenomen in het geluidsspectrum dat in Nederland standaard wordt onderzocht. De Nederlandse geluidnormen geven voorts een mate van bescherming tegen LFG die vergelijkbaar is met de buitenlandse (Deense en Duitse) normen.

In verschillende zaken is reeds door de bestuursrechter geoordeeld dat de normen in het Activiteitenbesluit toepasbaar en handhaafbaar zijn.⁶ De geluidnorm is bovendien gebaseerd op een dosis-effectrelatie⁷ en dus onafhankelijk van de omgeving of het achtergrondgeluid. Een laag achtergrondgeluidniveau is derhalve geen reden een andere norm te hanteren.

Regelgeving in andere landen

In juli 2015 is door het Kennisplatform Windenergie (onder begeleiding van het RIVM) een kennisbericht opgesteld ten aanzien van geluid van windturbines. Uit dit bericht blijkt dat de grenswaarde voor het geluid van windturbines verschilt in diverse Europese landen. Uit de Kamerbrief van 14 maart 2016 en onderliggende onderzoeken⁸ blijkt dat de Nederlandse norm niet substantieel afwijkt van de normen in andere Europese landen. Daarnaast komt de norm vrijwel overeen met de aanbevelingen van de WHO voor beperkingen van het geluidniveau in de nacht. Er is geen aanleiding om aan te nemen dat de Nederlandse regelgeving verouderd of ontoereikend zou zijn.

Pulsgeluid

In het onderzoek van TNO⁹ dat ter onderbouwing van de geluidnorm is uitgevoerd, is reeds rekening gehouden met het pulserende karakter van het geluid van windturbines.

³ ECLI:NL:RVS:2012:BV3215.

⁴ Te vinden op <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2014/04/01/laagfrequent-geluid-van-windturbines>

⁵ DENB 138006, september 2013

⁶ Zie o.a. ECLI:NL:RVS:2012:BV3215.

⁷ 'Hinder door geluid van windturbines, dosis - effectrelaties op basis van Nederlandse en Zweedse gegevens', TNO, 2008-D-R1051/B

⁸ IENM/BSK-2016/55583

⁹ 'Hinder door geluid van windturbines, dosis - effectrelaties op basis van Nederlandse en Zweedse gegevens', TNO, 2008-D-R1051/B

Bij uitspraak van 6 mei 2015¹⁰, heeft de Afdeling overwogen dat gelet op het feit dat kan worden voldaan aan de norm uit artikel 3.14a, eerste lid, van het Activiteitenbesluit milieubeheer die specifiek voor windturbines is opgesteld, het betrokken bestuursorgaan zich in redelijkheid op het standpunt kon stellen dat voldoende rekening was gehouden met het pulserende karakter van het geluid van windturbines. In de zienswijzen zijn er geen omstandigheden aangedragen waardoor dat in dit geval anders zou zijn. Nu is aangetoond dat voldaan kan worden aan de geluidnormering uit het Activiteitenbesluit, vormt het pulserende karakter van het geluid geen belemmering voor de realisatie van het windturbinepark.

Maatwerkvoorschriften

Het Activiteitenbesluit is van toepassing op alle windturbines. Dat biedt slechts in twee specifieke situaties ruimte voor het stellen van maatwerkvoorschriften, namelijk bij de cumulatie van geluid als gevolg van een andere windturbine of een andere combinatie van windturbines en bij bijzondere lokale omstandigheden. Bovendien betreft dit een mogelijkheid en geen verplichting.

Cumulatie

Indien een combinatie van windturbines van verschillende inrichtingen ertoe leidt dat de geluidnormen worden overschreden, kan het bevoegd gezag een lagere waarde vaststellen per inrichting, zodat deze gezamenlijk voldoen aan de norm. De cumulatieve geluidbelasting op woningen van derden vanwege Windpark Weijerswold in combinatie met de nabijgelegen andere windturbines voldoet aan de normen voor één inrichting zoals opgenomen in artikel 3.14a van het Activiteitenbesluit. Gelet op het vorenstaande bestaat er derhalve geen aanleiding om vanwege cumulatie maatwerkvoorschriften vast te stellen en zodoende bestaat er ook geen aanleiding om op dit punt een voorschrift in het bestemmingsplan op te nemen.

Bijzondere lokale omstandigheden

Bij bijzondere lokale omstandigheden biedt artikel 3.14a, derde lid, van het Activiteitenbesluit de mogelijkheid om geluidnormen met een andere waarde vast te stellen. Er is geen definitie gegeven van deze bijzondere lokale omstandigheden. Uit de nota van toelichting op het Activiteitenbesluit blijkt echter dat de wetgever hier bijvoorbeeld wettelijk aangewezen stiltegebieden bedoelt. Een stille omgeving is op zichzelf geen omstandigheid die aanleiding geeft tot het stellen van maatwerkvoorschriften voor een afwijkende norm ter plaatse van een geluidgevoelig object. Daarnaast is in dit kader ook van belang dat de normen zijn gebaseerd op een dosis-effectrelatie. Daarmee zijn ze onafhankelijk van het achtergrondgeluidniveau.

In de toelichting bij het bestemmingsplan is, op basis van het uitgevoerde akoestisch onderzoek, geconcludeerd dat de geluidbelasting als gevolg van de komst van de nieuwe windturbines leidt tot een aanvaardbaar woon- en leefklimaat. Verder zijn in de omgeving van de betreffende inrichtingen ook geen andere bijzondere omstandigheden aan te wijzen. Gezien het voorgaande bestaat geen aanleiding om maatwerkvoorschriften vanwege

¹⁰ ECLI:NL:RVS:2015:1470

bijzondere lokale omstandigheden op te leggen en zodoende bestaat er ook geen aanleiding om op dit punt een voorschrift in het bestemmingsplan op te nemen.

Handhaving

Net zoals de inhoud van de geluidsnormen, staat de wijze van handhaving hiervan niet ter discussie in deze besluitvormingsprocedure. Na het in gebruik nemen van het nieuwe windpark, zal de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD) toezicht houden op het naleven van de geluidsnormen door de initiatiefnemers. Een belanghebbende die meent dat een (of meer) windturbine(s) uit het windpark niet voldoen aan de wettelijke normen, kan een verzoek tot handhaving indienen bij de gemeente en/of de RUD. De RUD controleert of de klacht terecht is en indien dat het geval is, kan de exploitant van het windpark tot bestuursrechtelijke naleving worden gedwongen. Voorts wordt gewezen op de uitspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State van 8 februari 2012¹¹, waarin de Afdeling overwogen heeft dat er geen aanleiding bestaat voor het oordeel dat artikel 3:14a van het Activiteitenbesluit, waarin de relevante geluidnormen zijn opgenomen, onverbindend is voor wat betreft de meetbaarheid en handhaafbaarheid van deze normen.

4.4 Slagschaduw

Ten behoeve van de besluitvorming is een onderzoek naar slagschaduwhinder verricht, dat onder meer als bijlage bij de plantoelichting is opgenomen. Hieruit blijkt dat na de realisatie van het windpark, overal kan worden voldaan aan de geldende norm uit artikel 3.12 van de Activiteitenregeling.

Van het worst case turbintype dat is opgenomen in de aanvragen voor een omgevingsvergunning is aan de hand van berekende slagschaduwcontouren aangetoond dat kan worden voldaan aan de gestelde norm. De windturbines moeten van een regeling worden voorzien om aan deze norm te kunnen voldoen (een zogeheten stilstandregeling door middel van een stilstandvoorziening). In de Activiteitenregeling en in de omgevingsvergunning voor milieu zijn daarvoor voorschriften opgenomen. Hiermee wordt zeker gesteld dat in de toekomstige situatie wordt voldaan aan de geldende normen voor het voorkomen van mogelijke slagschaduwhinder, waarbij tevens sprake is van een goede ruimtelijke ordening.

Na het in werking nemen van het nieuwe windpark, zal de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD) toezicht houden op het naleven van de normen door de initiatiefnemers. De wijze van handhaving van deze normen staat niet ter discussie in deze besluitvormingsprocedure.

4.5 Externe veiligheid

Bladbreuk en gondelval

In het externe veiligheidsonderzoek, dat onder meer als bijlage bij de plantoelichting is opgenomen, is onder andere het scenario bladworp en gondelval - dat ziet op het vallen van (delen van) de rotor en de gondel - getoetst op gevoelige bestemmingen en eventuele installaties. Hieruit blijkt dat aan alle veiligheidsnormen wordt voldaan. Het aspect

¹¹ ECLI:NL:RVS:2012:BV3215.

externe veiligheid is in voldoende mate onderzocht, waarbij gebruik is gemaakt van het actuele handboek risicozonering windturbines en er bestaat geen aanleiding om te twijfelen over de uitkomsten.

Hoewel agrarische percelen en ontsluitingswegen geen kwetsbaar of beperkt kwetsbaar object zijn in de zin van het Bevi, dient in het kader van een goede ruimtelijke ordening beoordeeld te worden of ter plaatse sprake is van een aanvaardbare mate van plaatsgebonden risico. Gezien de relatief korte tijd dat personen op deze percelen aanwezig zijn (geen verblijfsruimten), alsmede de zeer beperkte kans op een ernstig incident (eens in de circa 1.000 jaar kan een ernstig incident worden verwacht, waarbij nog niet gezegd is dat op dat moment een persoon zich binnen de werpafstand bevindt en dan ook geraakt zal worden), wordt dit risico aanvaardbaar geacht.

Veiligheidsprotocol

De veiligheid als gevolg van ijsafzetting op de windturbine is een aspect dat speelt tijdens de exploitatiefase. De NWEA heeft het protocol 'Veiligheidsprotocol Ijsafzetting Windturbines' (2016) opgesteld, waarin suggesties worden gedaan ter verhoging van de veiligheid. Zo kunnen ijsdetectiesystemen toegevoegd worden. De initiatiefnemer heeft de aanvraag aangevuld met de wens conform dit protocol de windturbine te voorzien van een ijsdetectiesysteem. Dit zal in de omgevingsvergunningen voor de activiteit bouwen worden opgenomen.

4.6 Ecologie

Ecologische effectbepaling en -beoordeling

Ten behoeve van de effectbepaling op de natuurwaarden (gebieden en soorten) is onder andere veldonderzoek verricht, een Voortoets Nbwet (thans: Wnb gebiedenbescherming) gemaakt, een stikstofberekening uitgevoerd met AERIUS Calculator om effecten van eventuele depositie in de aanlegfase op Natura 2000-gebieden te beoordelen, en er is uitgebreid aanvullend (bureau)onderzoek verricht in het kader van de Wet natuurbescherming. Hierbij is gebruik gemaakt van de beste wetenschappelijke kennis en methoden waarbij nadrukkelijk de meest recent beschikbare informatie (bijvoorbeeld ten aanzien van aanvaringslachtoffers onder vogels en vleermuizen in NW-Europa) is betrokken. Ook is gebruik gemaakt van actuele verspreidingsgegevens van vogels en vleermuizen in het gebied over de afgelopen jaren (zie ook onder kwaliteit onderzoeken). Op basis hiervan zijn effectbeoordelingen gemaakt.

Natura 2000

Uit de uitgevoerde onderzoeken blijkt dat het geplande windturbinepark met zekerheid geen (significant) negatieve effecten heeft op habitattypen of (habitats van) soorten waarvoor Natura 2000-gebieden zijn aangewezen, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen. Het opstellen van een passende beoordeling voor het bestemmingsplan is gelet op artikel 2.7 lid 1 jo. 2.8 Wnb om die reden niet nodig (zie hieromtrent naast de plantoelichting, paragraaf 4.3, de oplegnotitie Waardenburg, toelichting aanvraag Wnb Windpark Weijerswold, 16 december 2016, Aeries Calculator, Stikstofberekening Aanleg Windpark Weijerswold, 22 december 2016, Notitie stikstofdepositie Waardenburg, Berekening Stikstofdepositie windpark Weijerswold, 6

januari 2017 en Waardenburg rapport, Oriëntatiefase Windpark Weijerswold, toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998, 14 september 2016).

Soortenbescherming

Er heeft uitgebreid veld- en bureauonderzoek plaatsgevonden naar beschermde flora en fauna. Voor de conclusies van dit onderzoek wordt verwezen naar de Oplegnotitie Waardenburg, toelichting aanvraag Wnb Windpark Weijerswold, 16 december 2016, p. 1 t/m 3 en het Waardenburg rapport, effecten op beschermde soorten van Windpark Weijerswold, beoordeling in het kader van de Flora- en faunawet, 16 december 2016, p. 41 en 42. Uit deze onderzoeken volgt dat het soortenbeschermingsrecht zoals opgenomen in hoofdstuk 3 Wnb niet aan de uitvoerbaarheid van het plan in de weg staat.

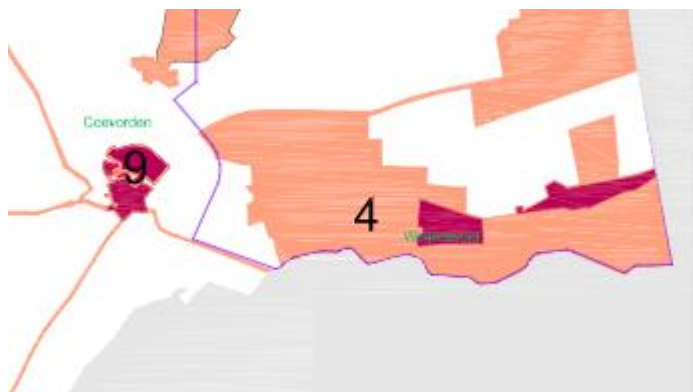
Onder lokaal verblijvende vogels (6 soorten) is niet uit te sluiten dat op jaarbasis een of meerdere aanvaringsslachtoffers vallen onder de broedvogelsoorten grutto en veldleeuwerik en niet-broedvogelsoorten wilde eend, kievit, kokmeeuw en stormmeeuw. Voor deze 6 vogelsoorten kan sprake zijn van het opzettelijk doden en is (apart van onderhavige besluiten, de ontheffing maakt geen deel uit van de coördinatie-regeling) een ontheffing aangevraagd. Voor alle 6 de soorten kan een effect van de additionele sterfte veroorzaakt door de geplande windturbines op de gunstige staat van instandhouding met de betreffende populaties op voorhand met zekerheid uitgesloten worden. Uit de verrichte onderzoeken volgt dat de benodigde ontheffingen kunnen worden verleend.

Voor vleermuizen worden op jaarbasis maximaal 20 aanvaringsslachtoffers in het gehele windpark Weijerswold verwacht. Hier is, op basis van veldonderzoek in het plangebied, aangenomen dat dit 80% gewone dwergvleermuizen en 20% ruige dwergvleermuizen betreft. Voor deze twee vleermuissoorten kan sprake zijn van het opzettelijk doden en is (apart van onderhavige besluiten, de ontheffing maakt geen deel uit van de coördinatie-regeling) een ontheffing aangevraagd. Voor beide vleermuissoorten kan een effect van de additionele sterfte veroorzaakt door de vier windturbines op de gunstige staat van instandhouding van de betreffende populatie met zekerheid uitgesloten worden. Een ontheffing wordt op voorhand dan ook verleenbaar geacht.

4.7 Cultuurhistorie en archeologie

De windturbines hebben geen effect op monumenten. Bij monumenten is alleen het gebouw of een deel van het gebouw beschermd. Er is geen sprake van een externe werking en dus geen sprake van een effect door het windpark op monumenten.

De gemeente Coevorden heeft in haar Erfgoednota 'Het kapitaal van Coevorden' het cultuurhistorisch en archeologisch beleid opgenomen. In de CultuurHistorische Inventarisatie (CHI) 2010-2011 is het archeologische, landschappelijke, historische geografische en gebouwde erfgoed geïnventariseerd. Het gebied rondom nabij het Stieltjeskanaal is aangemerkt als cultuurhistorisch zeer waardevol (zie onderstaande uitsnede uit afbeelding 'cultuurhistorisch zeer waardevolle gebieden' zoals opgenomen in de Erfgoednota.

Het gebied is vooral bijzonder vanwege het verkavelde landschap waarin in het zuidelijke gedeelte nog vele resten van de oliewinning in het landschap verspreid liggen.

Kenmerkend zijn:

- het archeologisch terrein Schoonebekerdiep met vuursteenvondsten en als reliëf zichtbaar in het landschap;
- de kenmerkende smalle kavels van de akkers en weiden bij de dorpskernen, gericht op oost-west lopende oude verbindingswegen en het Schoonebekerdiep en de openheid van het landschap;
- de historische kern Weijerswold met agrarische bebouwing, gelegen aan de zuidzijde en verbonden met de achterliggende percelen;
- de historische kernen Padhuis en Vlieghuis met losse agrarische bebouwing aan de zuidzijde en beslotenheid van de bebouwing tussen de wegen;
- het rijksmonument de Katshaarschans als relict uit het vestingverleden;
- NAM-activiteiten die de nieuwe ontwikkelingen in energievoorziening vertegenwoordigen;
- het Stieltjeskanaal met de lange begeleidende wegen, de op het kanaal gerichte lintbebouwing en de diverse waterstaatkundige werken;
- in het noordoostelijk deel de rechte, smalle en diepe percelen, afhankelijk van de ontginningsrichting noord-zuid of oost-west gericht;
- het Dalerveense veen, een natuurgebied bestaand uit afwisselend bos en heide met nog enkele percelen niet afgegraven hoogveen;
- het 'tekentafellandschap' in het grootste deel van het gebied: rechte wegen en waterlopen;
- grote open ruimten met het dichte stelsel van kanalen, monden en wijken;
- onregelmatige ontginningen in de randgebieden van het voormalige veengebied.

Vanwege archeologische (vuursteenvondsten) en landschappelijke (reliëf) kwaliteiten is het cultuurhistorisch zeer waardevolle gebied in de zuidwestelijke punt iets uitgebreid.

Het cultuurhistorisch beleid van de gemeente is in dit gebied in het algemeen dat behoud en versterking van het aanwezige kapitaal gaat vóór vernieuwen en ontwikkelen. Daar waar vernieuwd en ontwikkeld moet worden, gebeurt dit met respect voor de ruimtelijke

kwaliteit. Welstand is een instrument dat ingezet wordt voor de beoordeling van de ruimtelijke kwaliteit. Bovendien wordt ingezet op behoud van het archeologisch erfgoed.

De locatiekeuze en inpassing van het windpark hebben zeer zorgvuldig plaatgevonden. De komst van windturbines in het zoekgebied Weijerswold is een nieuwe laag van het (historische) energielandschap en past op deze wijze binnen het karakter van het landschap. Hoewel er geen sprake is van aaneengesloten bebouwing, heeft het windpark wel invloed op de open ruimte. De verstoring van de openheid blijft beperkt, ook in de nieuwe situatie wordt het gebied nog als een open ruimte ervaren, op een zelfde wijze als bij de (nieuwe) Duitse windturbines. De windturbines tasten de historische patronen niet aan. De windturbines zijn tevens goed inpasbaar in het ruimtelijk kader. Het effect van de windturbines op grote afstand zal beperkt blijven door de bestaande veelheid van landschappelijke groenelementen in het gebied.

Daarnaast heeft in het kader van het bestemmingsplan archeologisch onderzoek plaatsgevonden om zekerheid te verkrijgen over eventuele aanwezige waarden in de ondergrond. Het archeologisch onderzoek is als bijlage bij de plantoelichting opgenomen. Hieruit is gebleken dat de plaatsing van de windturbines niet tot onaanvaardbare gevolgen voor archeologische waarden leidt. Bij twee turbines worden de graafwerkzaamheden archeologisch begeleid.

4.8 Landschap

Bij de totstandkoming van de windturbineopstelling die in het bestemmingsplan is opgenomen, is de landschappelijke uitstraling van het windpark uitgebreid beoordeeld, onder andere door gebruik van een 3D-model en visualisaties. Verwezen wordt naar paragraaf 4.4 van de toelichting. De kwaliteiten rust en ruimte zijn onderdeel van deze beoordeling. In zijn algemeenheid geldt voorts, dat er geen recht bestaat op een onaangetast uitzicht. Wel dient de impact op het uitzicht en de landschappelijke inpasbaarheid beoordeeld te worden. Deze beoordeling heeft mede geleid tot de nu gekozen windturbineopstelling, waarbij de effecten van windpark Weijerswold op het landschap en het uitzicht aanvaardbaar worden geacht.

In het ruimtelijke ontwerp hebben initiatiefnemers (in overleg met adviseurs) en de bevoegde gezagen gestreefd naar een herkenbare structuur, die in de toelichting van het bestemmingsplan nader is toegelicht (paragraaf 4.4) en is afgewogen. Het voorkeursalternatief kenmerkt zich door de opstelling van de windturbines in aansluiting bij het cluster windturbines in Duitsland. Tevens is op basis van het participatieproces rekening gehouden met de afstand tot de woningen en is er niet gestreeft naar een lijnopstelling maar naar clustervorming met het Duitse windpark.

In het bestemmingsplan zijn de effecten van het windpark op het landschap onderzocht. Bouwwerken zijn zichtbaar, maar de beleving van de effecten van windturbines op het landschap is moeilijk te objectiveren. Daarom is gebruik gemaakt van fotovisualisaties. Deze visualisaties helpen om de opstellingen van het windpark in het landschap zichtbaar en voorstelbaar te maken. De beperking van de vrije horizon, voor zover deze nu aanwezig is, wordt in het kader van een brede belangenafweging aanvaardbaar geacht.

Opstelling

De windturbineopstellingen zijn zodanig gepositioneerd dat zij aansluiten bij het cluster van bestaande windturbines en zorgvuldig in de bestaande kavelstructuren worden ingepast.

4.9 Licht Obstakelverlichting

Op grond van internationale burgerluchtvaartregelgeving hanteert de Inspectie Leefomgeving en Transport (IL&T), met het oog op luchtvaartveiligheid, reeds enkele jaren eisen voor het aanbrengen van obstakelmarkering en obstakelverlichting op windturbines. Deze eisen zijn gebaseerd op internationale afspraken over obstakelverlichting die nog niet in nationale wetgeving zijn verankerd. Onlangs zijn de normen aangepast, ter beperking van lichthinder met behoud van luchtvaartveiligheid. Om aan de normen te voldoen zijn meerdere varianten van verlichting mogelijk. Naast de 'traditionele' variant zoals die tot voor kort was voorgeschreven, is het nu mogelijk om reductie van verlichting toe te passen op momenten dat voor de luchtvaartveiligheid volstaan kan worden met minder (sterke) verlichting. De traditionele variant die uitgaat van de sterkste verlichting, is in feite de worst case variant. De gemeente acht verlichting conform deze worst case variant aanvaardbaar in de omgeving. Om deze reden is in het bestemmingsplan geen voorschrift opgenomen dat een reductie van verlichting vereist is. De initiatiefnemers hebben een verlichtingsplan uitgewerkt dat is gebaseerd op de (nieuwe) eisen van de Inspectie Leefomgeving en Transport (IL&T). In het verlichtingsplan wordt gestreefd naar een minimale zichtbaarheid van de verlichting vanaf de grond binnen de grenzen van de geldende regelgeving. Windpark Weijerswold zal worden voorzien van witte, knipperende dagverlichting en rode, vast brandende nachtverlichting. Daarnaast zal ook gebruik worden gemaakt van de mogelijkheid om de lichtintensiteit te regelen in afhankelijkheid van de zichtbaarheid in de schemer- en nachtluchtperiode. Bij goed zicht wordt de lichtintensiteit gereduceerd. Dit leidt tot de minste lichthinder voor de omgeving.

Verlichting verstoort in zekere mate het nachtelijke landschappelijke beeld. Een minimale verlichting is noodzakelijk voor de luchtvaartveiligheid, zoals hiervoor aangegeven. Het streven is om de nachtverlichting te minimaliseren en zo min mogelijk obstakelverlichting toe te passen. De voornoemde verstoring is in dit geval aanvaardbaar vanwege het belang van de luchtvaartveiligheid. Verder vormt 'duisternis' geen specifiek beschermde landschappelijke waarde van het plangebied. Duisternis valt onder de provinciale kernkwaliteit 'rust', waarvoor alleen Natura 2000 gebieden, Nationale Landschappen en Nationale parken zijn aangewezen in de Beleidskaart Rust. Een dergelijke aanwijzing geldt niet voor het gebied waar het windpark wordt gerealiseerd en heeft geen externe werking.

Lichthinder (reflectie)

In artikel 3.13 van de Activiteitenregeling is tevens opgenomen dat hinder als gevolg van reflectie wordt voorkomen door aanbrengen van een anti-reflecterende coating op de windturbines. Dit zal ook voor het windpark in het plangebied worden toegepast. Het meten van reflectiewaarden vindt plaats overeenkomstig NEN-EN-ISO 2813 of een daaraan ten minste gelijkwaardige meetmethode. De Raad van State heeft geoordeeld dat hierbij voor

wat betreft de aanvaardbaarheid in het kader van een goede ruimtelijke ordening in redelijkheid kan worden aangesloten.¹²

4.10 Luchtvaart

Laagvliegroute

Met de laagvliegroute van Defensie is reeds rekening gehouden bij de locatiekeuze. Er bevindt zich geen laagvliegroute in de buurt van het plangebied. Er bevinden zich geen laagvliegroutes in het plangebied.

4.11 Bouw en aanleg

Voor de windturbines is vergunning aangevraagd met een bandbreedte aan dimensies. Om die reden is de exacte uitwerking qua maatvoering en kleurstelling op dit moment nog niet bekend. In de beoordeling van effecten is uitgegaan van de maximale waarden binnen deze bandbreedte waarbij de grootste effecten optreden. Bij windturbines is dit een gebruikelijke systematiek om nog enige keuzevrijheid te behouden voor de daadwerkelijke selectie van een turbine. De Raad van State heeft eerder al geoordeeld dat flexibele bouwaanvragen voor windturbines vergunbaar zijn voor zover bij de beoordeling ervan wordt uitgegaan van de maximale waarden binnen de genoemde bandbreedtes (zie bijvoorbeeld ABRS 14 december 2016, ECLI:NL:RVS:2016:3331 en ABRS 18 september 2011, ECLI:NL:RVS:2011:BT2817). Daaruit volgt dat de Afdeling. Aldus is het mogelijk om voor de ashoogte en de rotordiameter bandbreedtes te geven.

Voor iedere windturbine en mogelijk ook voor de opstelplaatsen zal een fundament aangelegd dienen te worden. Een dergelijke fundering bestaat uit een aantal heipalen die de bodem in worden geheid met daarboven beton. Het is afhankelijk van het type windturbine en de bodemsamenstelling hoeveel en welke heipalen gebruikt worden. Dit aspect wordt tijdens de detailengineering van het project nader uitgewerkt, maar leidt niet tot onderscheidende milieueffecten. Ten behoeve van de besluitvorming zijn de maximale milieueffecten onderzocht en afgewogen.

De windturbine heeft een fundament met een maximale diameter van circa 25 meter. Hiervan is een indicatieve tekening opgenomen in de omgevingsvergunningaanvraag. Het fundament van de windturbines wordt onderheid en voor het overgrote deel ondergronds gerealiseerd. De verkeersbewegingen ten behoeve van de aanleg van het windpark en de infrastructuur zullen plaatsvinden via de Europaweg. Tijdelijk zorgt dit voor een verhoging van de verkeersintensiteit op deze weg. Vanaf de Europaweg wordt nieuwe infrastructuur aangelegd in het agrarisch gebied. De bouwfase is van relatief korte duur (minder dan een jaar) waarbij eventueel tijdelijke aanpassingen aan de infrastructuur voor goede en veilige doorstroming kunnen blijven zorgen. Voorafgaand aan de start van de werkzaamheden zal een transport- en verkeersplan worden opgesteld. Dit plan zal per bouwfase gedetailleerd beschrijven welke routes worden gebruikt en welke maatregelen worden genomen. Dit plan wordt voorgelegd aan het bevoegd gezag en de wegbeheerder.

¹² ECLI:NL:RVS:2016:1228, r.o. 33 t/m 34 .

Trillingen

Vanwege de relatief zeer ruime afstand van de windturbinebouwlocaties tot woningen en andere omliggende gebouwen zullen de daar optredende trillingen als gevolg van heiwerkzaamheden verwaarloosbaar zijn¹³. Uit metingen, onder andere aan vergelijkbare grote windturbines in de Eemshaven, blijkt dat trillingen van de windturbines tijdens de gebruiksfase zeer beperkt zijn. Op een afstand van enkele tientallen meters zijn deze trillingen al zodanig door de bodem geabsorbeerd dat deze nabij omliggende woningen niet waarneembaar zullen zijn.

4.12 Gezondheid

Naar de effecten van windturbines op de gezondheid door omwonenden, is door het Rijks Instituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) in 2013 onderzoek gedaan (Van Kamp e.a. RIVM Rapport 2000 01, 2013). Het geluid van windturbines is minder luid dan van andere bronnen, zoals verkeer en industrie, maar wordt sneller als hinderlijk ervaren. Dit wordt vooral veroorzaakt door het karakter van het geluid (zoeven en zwiepen).

In 2015 heeft het Kennisplatform Windenergie (RIVM, RuG, GGD Amsterdam en ECN) een "Kennisbericht Geluid van windturbines" uitgebracht. Hieruit blijkt dat op basis van de beschikbare studies een duidelijk verband is aangetoond tussen windturbines en hinder. Tussen (laagfrequent) windturbinegeluid en gezondheidseffecten, zoals vermoeidheid, hoge bloeddruk en windturbinesyndroom is geen verband aangetoond.

Naast de blootstelling aan geluid spelen persoonlijke factoren en de feitelijke situatie een rol bij de mate waarin mensen hinder door windturbines ervaren. Zo blijkt dat mensen bij gelijke geluidsniveaus meer hinder ondervinden als zij vanuit huis een windturbine kunnen zien. Ook economische aspecten beïnvloeden hinder door windturbines: mensen die een economisch belang hebben bij een windturbine rapporteren minder hinder. Andere factoren waarmee bij de interpretatie van hinderscores rekening moet worden gehouden, zijn de mate waarin mensen gevoelig zijn voor geluid, de afbreuk van privacy en sociale acceptatie.

Geconcludeerd wordt dat sommige mensen hinder ervaren (zoals irritatie, boosheid en onbehagen) als zij het gevoel hebben dat hun omgevings- of levenskwaliteit verslechtert door de plaatsing van windturbines. Hierdoor kunnen gezondheidsklachten ontstaan. Op basis van de huidige wetenschappelijke inzichten is voor directe effecten van windturbines op de gezondheid geen bewijs.

In de plantoelichting bij het bestemmingsplan zijn alle relevante effecten beschreven, zo ook geluidhinder, de effecten van slagschaduw en de visuele hinder. Effecten zijn, waar mogelijk, kwantitatief benoemd en zo veel mogelijk ook op kaart in beeld gebracht. De vertaling van de genoemde effecten naar gevolgen voor de gezondheid van omwonenden is onderwerp van discussie. Gezondheidseffecten, zoals slaapverstoring, worden niet alleen bepaald door geluidhinder, slagschaduw en visuele hinder, maar ook bijvoorbeeld door de mate van betrokkenheid, financieel voor- of nadeel bij de turbines en de houding

¹³ Zie Invloed van windturbines op primaire waterkeringen, kansen en belemmeringen, 2012, F.P.W. Van den Berg & H. Schelfhout in Geotechniek oktober 2012.

ten opzichte van duurzaamheid en landschap. Een eenduidige relatie tussen gezondheidsklachten en windturbines is vooralsnog niet wetenschappelijk vastgesteld. Er is derhalve geen aanleiding om te stellen dat het besluit over dit windpark niet kan worden genomen.

4.13 Bedrijven en milieuzonering

In de VNG-publicatie 'bedrijven en milieuzonering' (2009) zijn voor windmolens de volgende indicatieve hinderafstanden opgenomen tot een rustige woonwijk.

Tabel 2: Bedrijven en milieuzonering

SBI-2008	Nummer	Omschrijving	Afstanden in meters					Categorie	Indices	
			Geur	Stof	Geluid	Gevaar	Grootste afstand		verkeer	visueel
35	F0	Windmolens:								
35	F1	- wiel-diameter 20 meter	0	0	100C	30	100	3.2	1P	2
35	F2	- wiel-diameter 30 meter	0	0	200C	50	200	4.1	1P	2
35	F3	- wiel-diameter 50 meter	0	0	300C	50	300	4.2	1P	3

De publicatie geeft slechts richtafstanden voor algemene gevallen en bestuursorganen zijn niet verplicht de publicatie toe te passen. Vanaf 2007 is het uitgangspunt van de VNG-publicatie gewijzigd van 'gemotiveerd afwijken' van de richtlijnen, tot 'gemotiveerd toepassen'.

In dit geval biedt de publicatie geen richtafstanden waarbij kan worden aangesloten nu de voorziene windturbines een rotordiameter van meer dan 50 meter hebben. In plaats daarvan is specifiek onderzoek verricht naar de effecten van het windturbinepark op de leefomgeving, zie hiervoor verder de onderzoeken zoals die als bijlage bij de toelichting zijn opgenomen. De aspecten waarvoor richtafstanden van een windturbine tot woningen gelden zijn blijkens de VNG-publicatie de aspecten geluid en gevaar. Ook deze aspecten zijn ten behoeve van het windturbinepark onderzocht. Uit deze onderzoeken blijkt dat de wettelijke geluidnorm maatgevend is voor de minimaal aan te houden afstand tot woonbebouwing. De voor woningen relevante veiligheidsafstanden zijn beduidend kleiner dan de geluidcontouren van het windpark. Op basis van het voorgaande kan worden

geconcludeerd dat met het verrichte onderzoek afdoende is aangetoond dat een aanvaardbaar woon- en leefklimaat is gewaarborgd.

Reactie op zienswijzen

Zienswijze 1: Bewoners Vlieghuis Europaweg 40 te Coevorden

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
1	a	De wijziging van het bestemmingsplan en de bouw van windmolens van bijna tweehonderd meter hoog veroorzaken een danige aanslag op de nabije omgeving en het woongebied en zal tot een aanzienlijke verslechtering van het woongenot gaan leiden.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'woon-en leefklimaat' (4.1). De woning van inspreker bevindt zich buiten	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
1	b	De plannen zullen de verkoopbaarheid van de woning flink beïnvloeden.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'economische effecten algemeen' (2.1), 'waarde woningen' (2.2) en 'woon- en leefklimaat algemeen' (4.1) Tevens is iedereen woonachtig danwel gevestigd binnen 1.500 meter van het windpark betrokken bij het participatieproces. Daaruit volgt dat in aanvulling op de wettelijke mogelijkheid voor planschade ook is overeengekomen dat het maatschappelijk risico door initiatiefnemers wordt vergoed en op voorhand een voorstel voor planschade wordt gedaan als uit onderzoek blijkt dat sprake is van planschade.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
1	c	De plannen zullen mede daardoor een aanzienlijke waardedaling van de woning en grondgebied als gevolg hebben.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'economische effecten algemeen' (2.1) en 'waarde woningen' (2.2).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
1	d	De toezegging van de aanwezige wethouder dhr. Huizing tijdens de bijeenkomst van de buurtbewoners en het bewonersplatform op 10 november 's avonds in de kantine van de fam. van der Most, betreffende dat het aantal windmolens in het gehele zoekgebied ten oosten van Coevorden (tussen Coevorden en Schoonebeek), voor wat het gemeentebestuur betreft, in de toekomst niet groter mag/zal worden dan het aantal waarop de omstreden plannen betrekking hebben, is niet vermeld in het ontwerpbestemmingsplan en de stukken behorende bij de plannen.	Dit bestemmingsplan maakt de realisatie van vier windturbines in het gebied ten oosten van Coevorden mogelijk en kent geen mogelijkheden voor oprichting van meer turbines. Conform de afspraken van de gemeente met de provincie en het Rijk volstaan de plannen voor dit windpark in combinatie met het windpark Hulteweg aan de doelstellingen zoals die zijn geformuleerd voor 2020. Van aanvullende doelstellingen is op dit moment geen sprake. In het besluit van 22 maart 2016 heeft de gemeente besloten dat na dit windpark in principe geen nieuwe turbines in dit gebied geplaatst worden, zoals ook door de wethouder is toegezegd.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
1	e	In het bestemmingsplan en de stukken behorende bij de plannen moet, gezien punt d van deze zienswijze, worden vermeld dat in het gebied tussen Coevorden en Schoonebeek geen nieuwe windparken tot ontwikkeling mogen worden gebracht anders dan de hier omstreden plannen, omdat de toezegging anders geen waarde heeft.	Het besluit van de gemeente van 22 maart 2016 bevat de bestuurlijke toezegging dat na dit windpark geen nieuwe turbines in dit gebied gerealiseerd gaan worden, zoals ook door de wethouder is toegezegd. Het	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
			bestemmingsplan voorziet enkel in de geplande windturbines. Het bestemmingsplan volgt daarmee het beleid en de keuzes die de gemeente Coevorden heeft gemaakt. Er is geen sprake van plannen voor extra windturbines in dit gebied.	
1	f	<p>Volgens de Cultuurhistorische Inventarisatie van de gemeente Coevorden, uitgevoerd in 2011, zijn de volgende structuren en elementen kenmerkend:</p> <ul style="list-style-type: none"> -de smalle kavels gericht op oost-west lopende verbindingswegen en het ten zuiden ervan gelegen Schoonebekerdiep; -dorpskernen Weijerswold, Vliegghuis en Padhuis; Zowel Weijerswold als Vliegghuis-Padhuis en hun directe omgeving zijn in het gemeentelijk beleid aangeduid als 'dorps- of stadsgezicht van hoge cultuurhistorische waarde; -oost-west gerichte verbinding- en ontsluitingswegen; -openheid van het landschap en gebruik als akker- en grasland; -oude verbinding- en ontsluitingswegen. <p>Volgens het rapport dient het beleid in deze zone onder andere gericht te zijn op behoud en versterking van de openheid van het gebied. In de toelichting van het ontwerp bestemmingsplan staat vermeld: "Echter door de windturbines vlak over de Duitse grens is er geen sprake meer van een gaaf open gebied".</p> <p>Indiener inziens waren de windmolens aan de Duitse zijde tijdens de Cultuurhistorische Inventarisatie van de gemeente Coevorden in 2011 reeds geplaatst en was men desondanks van mening dat er aan de Nederlandse zijde, waarop de genoemde inventarisatie is gericht, sprake is van openheid van het landschap en dient het beleid in deze zone gericht te zijn op behoud en versterking van de genoemde waarden waaronder openheid van het gebied en het gebruik als akker- en grasland. Het plaatsen van windturbines is een aantasting van deze cultuurhistorische waarden aan de Nederlandse zijde en heeft een zeer negatieve invloed op de beleving van het landschap.</p>	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'Cultuurhistorie en archeologie' (4.7) en 'landschap' (4.8).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
1	g	Volgens indiener wordt de bestemming ten onrechte gewijzigd en zou de realisatie van windmolens geen doorgang moeten vinden gezien de cultuurhistorische waarde van het gebied Weijerswold, Vliegghuis en Padhuis.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'Cultuurhistorie en archeologie' (4.7) en 'landschap' (4.8).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
1	h	Volgens indiener zijn er alternatieve methoden mogelijk voor het opwekken van groene energie die minder in het oog springen en minder storend zijn voor de omgeving dan de geplande windmolens.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'nut en noodzaak windenergie' (1.1), 'alternatieve vormen van duurzame energie' (1.2) en 'bestuurlijke afweging' (1.3).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
1	i	De transporten voor de aan en afvoer van materialen tijdens de bouw alsmede de transporten na het in bedrijf nemen van de windmolens ten behoeve van het windpark mogen niet plaats kunnen vinden via de bestaande weg die ligt tussen de Europaweg en het Schoonebekerdiep ter hoogte van de woningen Vlieghuis Europaweg 36 en 34 en ook niet via het fietspad dat is aangelegd vanaf Vlieghuis tot aan Coevorden, direct naast het Schoonebekerdiep om hinder veroorzaakt door genoemde transporten, voor fietsers, sceelers, voetgangers, vissers, enz., die regelmatig gebruik maken van deze route, te voorkomen.	Het plan voorziet in een nieuwe ontsluitingsweg die speciaal voor het windpark wordt aangelegd. Deze weg zal een directe aansluiting op de Europaweg krijgen. De weg zal met name tijdens de bouw van het windpark gebruikt worden, het beheer van het windpark kan in principe via de bestaande wegen in het gebied plaatsvinden. Bij de aanleg van het windpark zal zorg worden gedragen dat de omgeving zo min mogelijk hinder ondervindt van het bouwverkeer.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Zienswijze 2: Die samtgemeindebürgermeisterin Emlichheim

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
2	a	In Ergänzung meiner Stellungnahme vom 06.03.2017 teile ich Ihnen mit, dass der Samtgemeinde Emlichheim bezüglich der Planung des Windparks Wijerswold inzwischen Kenntnisse vorliegen, dass an Einzelstandorten Überschreitungen der zulässigen Lärmwerte auftreten. Die pauschale Betrachtung und die hierzu erstellte Lärmkontur in der Planung sind hier nicht zielführend. Damit ist die Aussage in den Planunterlagen, wonach die Lärmwerte im Bereich der Wohnungen die am dichtesten an der Schallquelle liegen, eingehalten sind, so nicht haltbar.	Het windpark is gepland op Nederlands grondgebied, waardoor het windpark, het bestemmingsplan en de omgevingsvergunningen moeten voldoen aan de Nederlandse wet- en regelgeving. Er is geen juridische grondslag voor toetsing aan normen zoals die gelden voor een Duits windpark. (zie in dit verband o.a. ABRvS 29 juni 2016, ECLI:NL:RVS:2016:1794). Het windpark Weijerswold is getoetst aan de geluidnormen zoals die gelden in Nederland. Het akoestisch onderzoek is als bijlage bij de plantoelichting is opgenomen. Daarbij is ook gekeken naar de geluidgevoelige objecten die aan Duitse zijde liggen. Ook die woningen voldoen aan de (Nederlandse) normen. Tevens is, mede uit oogpunt van een goede ruimtelijke ordening, de gecumuleerde geluidbelasting van het windpark Weijerswold en het (vergunde) windpark in Duitsland in beeld gebracht. Op basis van die resultaten oordeelt de gemeenteraad van Coevorden dat sprake is van een goede ruimtelijke ordening en een aanvaardbaar woon- en leefklimaat.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
2	b	Anders als in den Niederlanden, wo an den einzelnen Wohnstandorten die Immissionen betrachtet wurden, ist dieses auf der deutschen Seite nicht geschehen. Dieses muss nachgeholt werden	De geluideffecten van windpark Weijerswold zijn naar aanleiding van de zienswijze in het akoestisch onderzoek, die als bijlage bij de plantoelichting is opgenomen, aanvullend in beeld gebracht voor een aantal woningen aan Duitse zijde én gecumuleerd met het Duitse windpark. Daaruit blijkt dat windpark Weijerswold voldoet aan de geldende	Het akoestisch onderzoek is aangepast.

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing	
		Nederlandse geluidnormen en dat, ook voor wat betreft deze woningen aan Duitse zijde, sprake is van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat.		
2	c	Nach den vorliegenden Kenntnissen, gibt es bei einer kumulativen Betrachtung der Windenergieanlagen in den Niederlanden und in Deutschland an einigen Wohnstandorten in Deutschland lärmmäßig Überschreitungen. Diese Überschreitungen treten nach hiesiger Kenntnis zumindest an den Anwesen, Gerritsdiek 1 und Aatalstraße 16, beide in Laar und dem Anwesen, Aatalstraße 2, in Emlichheim auf.	De gecumuleerde geluidbelasting van het Nederlandse en Duitse windpark is onderzocht voor zowel voor de bestaande situatie als de situatie met het vernieuwde Duitse windpark. Hierbij is aanvullend ook de geluidsimmissie op genoemde woningen berekend. De normstelling conform het Activiteitenbesluit wordt bij betreffende woningen niet overschreden. De gemeenteraad van Coevorden oordeelt dat sprake is van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat en dat, uit oogpunt van een goede ruimtelijke ordening, het bestemmingsplan windpark Weijerswold kan worden vastgesteld.	Akoestisch onderzoek is aangevuld.
2	d	Zur Vermeidung von Überschreitungen an den Einzelstandorten der Wohnnutzungen ist die kumulative Betrachtung, wie in den Niederlanden, für die Einzelstandorte in Deutschland durchzuführen und in die Planung einzustellen	Er is geen sprake van overschrijding van normen van de wet- en regelgeving waar het windpark aan moet worden getoetst. De gecumuleerde geluidbelasting is onderzocht en afgewogen in het kader van het bestemmingsplan. De gemeente Coevorden acht windpark Weijerswold inpasbaar en oordeelt dat sprake is van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat voor de woningen rondom het windpark.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Zienswijze 3: Achmea namens bewoners Weijerswold 20-22 te Coevorden (Café Otten)

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing	
3	a	Indiener heeft bezwaar tegen de aanleg van vier windmolens op Nederlands grondgebied en de aanleg van acht windmolens op Duits grondgebied. Gezamenlijk zullen deze windmolens zorgen voor een aanzienlijke geluidsoverlast, met name bij een wind uit de richting zuid-west en zuid-oost. Daarnaast zorgt de aanleg van de windmolens voor een verstoring van het uitzicht en nadelige effecten door slagschaduw, met waardevermindering van zijn woning c.q. café als gevolg.	Er wordt voldaan aan de normstelling uit het Activiteitenbesluit. In de normstelling is al rekening gehouden met effecten van de windrichting en er is rekening gehouden met cumulatie met andere windturbines. De gecumuleerde geluidbelasting van het Nederlandse en Duitse windpark is onderzocht. Zie ook beantwoording 2c. Verwezen wordt voorts naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'geluid' (4.3), 'landschap' (4.8), 'slagschaduw' (4.4) en 'waarde woningen' (2.2).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
3	b	In de vormvrije m.e.r.-beoordeling voor het windpark Weijerswold {referentienummer SWNL0199870} staat dat activiteiten geen belangrijk nadelig effect hebben voor de bevolking van het gebied.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'vormvrije m.e.r.-beoordeling' (3) en 'onderzoeken algemeen' (4.2).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>In de m.e.r.-beoordeling wordt geconcludeerd dat de locatie, noch de omvang, noch de inrichting van het windpark Weijerswold aanleiding geeft om nadere onderzoeken uit te voeren en deze in een milieueffectrapportage af te wegen. Er zijn volgens de m.e.r.-beoordeling geen omstandigheden die nopen tot het maken van een MER bij de voorbereiding van het betrokken besluit. Het project zou slechts enkel beperkte effecten op het gebied van geluid, slagschaduw en landschap. Deze effecten leveren volgens de m.e.r.-beoordeling geen belemmering op voor de realisatie van het windturbinepark. Gelet op de bezwaren van indiener is dit niet juist. Indiener verzoekt de gemeenteraad een uitgebreide m.e.r.-beoordeling te maken met inachtneming van de bezwaren van de omwonenden.</p>		
3	<p>c</p> <p>In het akoestisch onderzoek wordt onvoldoende rekening gehouden met de windrichting. In het akoestisch onderzoek staat dat er rekening gehouden wordt met verschillende windrichtingen. Door de windrichting zal er met name een verhoogde geluidbelasting in noordelijke richting optreden (p. 10 van het akoestisch onderzoek). In de resultaten van het onderzoek (vanaf p. 11) is niet in te zien op welke wijze hier rekening mee is gehouden. Zoals te zien in de figuur 3-1 van het akoestisch onderzoek is het gebied van de geluidbelasting in alle richtingen even groot. Vanwege de nadelige gevolgen in noordelijke richting (bij zuidenwind) moet het geluidbelastinggebied in die richting groter zijn dan is onderzocht in het akoestisch onderzoek.</p>	<p>Er wordt voldaan aan de normstelling uit het Activiteitenbesluit. In de normstelling is al rekening gehouden met de windrichting. Daardoor wordt impliciet de geluidsimmissie op elk object beoordeeld voor de situatie dat de wind uit de meest ongunstige richting komt. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'geluid' (4.3).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
3	<p>d</p> <p>Daarnaast wordt in de resultaten van het geluidsonderzoek slechts uitgegaan van vier nieuwe windmolens in Nederland, terwijl juist de cumulatieve geluidbelasting vanwege acht extra windmolens in Duitsland zorgt voor een aanzienlijke geluidbelasting.</p>	<p>Dit is niet juist. In het akoestisch onderzoek is ook de gecumuleerde geluidbelasting van windpark Weijerswold met de oude en de nieuwe windturbines in Duitsland berekend en beoordeeld. Er wordt voldaan aan het Activiteitenbesluit. Voor het overige wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'geluid' (4.3).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
3	<p>e</p> <p>In Nederland is het zuidwesten de overheersende windrichting. Deze windrichting komt niet alleen het meest voor, maar ook de krachtigste winden komen uit die windstreek. Bij overdracht over grote afstanden is gemiddelde overdrachtdemping in noordoostelijke richting hierdoor lager dan in andere richtingen. Bij vrijwel alle windturbines neemt de geluidsproductie echter sterk toe met de windsnelheid en doordat de krachtigste winden uit het zuidwesten komen, bestaat er een correlatie tussen geluidsproductie en overdrachtrichting. Dit leidt er toe dat het effect van een verhoogde geluidbelasting in noordoostelijke richting wordt versterkt. In geval van windturbines is de asymmetrische verdeling van de windrichting verdisconteerd door meteocorrectieterm afhankelijk te stellen van de richting van de ontvanger ten opzichte van de bron. Het effect hiervan treedt in werking bij grote afstanden tussen windturbine en ontvanger. Juist de twee</p>	<p>Specifiek voor windturbinegeluid is een reken- en meetvoorschrift opgesteld om L_{den} en L_{night} te bepalen. Artikel 3.15 van het Activiteitenbesluit verwijst naar dit Reken- en meetvoorschrift voor windturbines. De berekeningen zijn conform deze voorgeschreven methode uitgevoerd en getoetst aan de normstelling.</p> <p>Er wordt voldaan aan de normstelling uit het Activiteitenbesluit. In de normstelling is al rekening gehouden met de windrichting. Daardoor wordt impliciet de geluidsimmissie op elk object beoordeeld voor de situatie dat</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>meest westelijke windmolens zullen daarom voor een aanzienlijke geluidsproductie zorgen bij de meest gangbare en sterke zuidwesten wind.</p> <p>Afhankelijk van de plaatselijke windsnelheidsverdeling kan een jaargemiddeld geluidvermogen worden berekend waarmee het te beoordelen jaargemiddelde geluidniveau (Lden) bij woningen bepaald wordt. Het akoestisch onderzoek geeft geen inzicht op welke wijze dit is berekend. Ten gevolge van de zwakkere koppeling tussen luchtlagen kan met name 's nachts op ashoogte van moderne turbines een verrassend hoge winsnelheid optreden, waardoor geluidsproductie toeneemt.</p> <p>In figuur 3-2 is vervolgens de geluidsbelasting (inclusief nieuwe situatie Duitsland) weergegeven. Geheel toevallig - of niet - loopt de grens van de geluidsbelasting precies achterlangs de woningen van de omwonenden. Wederom is niet duidelijk op welke wijze de nadelige gevolgen in noordelijke richting zijn onderzocht.</p> <p>Vervolgens is in figuur 3-3 weergegeven hoe de geluidsbelasting is inclusief de bestaande situatie in Duitsland. In tegenstelling wat je zou verwachten is het geluidsbelastingsgebied minder groot dan de nieuwe situatie. In de bestaande situatie is immers nog sprake van oudere windmolens met een hogere geluidsproductie. Het is onduidelijk waarom er een dergelijk groot verschil zit tussen de bestaande en de nieuwe situatie.</p>	<p>de wind uit de meest ongunstige richting komt.</p> <p>Verschillen in geluidsbelastingsgebied tussen de bestaande en nieuwe situatie in Duitsland laten zich verklaren door verschillen in configuratie, bronsterkte en ashoogte. De windsnelheidsgewogen bronsterkte van de nieuwe Duitse windturbines is daardoor hoger.</p> <p>Verder wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder het kopje 'geluid' (4.3).</p>	
3	f <p>De aanleg van de windmolens leidt tot een vermindering van inkomsten voor het Café. Binnen de familie wordt al jaren een truckerscafé gerund. Indiener is eigenaar van dit café en heeft de laatste jaren aanzienlijke investeringen gedaan om klandizie naar het café te trekken. De klandizie van het café bestaat voor het overgrote deel uit truckers die op doorreis zijn en naast het café overnachten in hun truck. Door de aanleg van in totaal twaalf windmolens in de buurt, zal de geluidsoverlast aanzienlijk zijn, met name 's nachts als de rest van de omgeving stil is. Dit zal tot gevolg hebben dat truckers minder snel in de omgeving blijven overnachten, waardoor cliënt klandizie misloopt. Het belang van cliënt is onvoldoende meegewogen in de plannen om de windmolens aan te leggen.</p>	<p>Het bestemmingsplan heeft alleen betrekking op de vier windturbines die in Weijserswold worden aangelegd. Wel is, voor de relevante aspecten zoals geluid en landschap, ook rekening gehouden met de gecumuleerde effecten van de Nederlandse en Duitse turbines.</p> <p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'geluid' (4.3).</p> <p>Een vrachtwagen is geen geluidgevoelige functie, ook niet als daarin nachtverblijf plaatsvindt. Een vrachtwagen wordt dan ook niet beschermd onder het Activiteitenbesluit. Uit oogpunt van een goede ruimtelijke ordening is onderzocht wat de geluidbelasting als gevolg van het windpark is ter plaatse van het parkeerterrein waar nachtverblijf plaatsvindt. Het akoestisch onderzoek is als bijlage bij de plantoelichting opgenomen. Daaruit is gebleken dat de geluidbelasting niet hoger is dan voor een woning aanvaardbaar is (Lden 47 dB en Lnight 41 dB). De geluidbelasting</p>	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
			op de vrachtwagens naast het café voldoet dus aan de geluidnormen die op grond van het Activiteitenbesluit gelden voor reguliere woningen. De gemeenteraad is dan ook van oordeel dat sprake is van een goede ruimtelijke ordening. Voor zover schade wordt geleden als gevolg van dit besluit die redelijkerwijs voor vergoeding in aanmerking komt, kan een verzoek tot planschade worden ingediend.	
3	g	Het bouwplan leidt daarnaast volgens indiener tot aantasting van het woongenot van indiener door de geluidsoverlast. Ook indiener zelf zal 's nachts meer geluidsoverlast ondervinden door de aanleg van de windmolens. Juist 's nachts als de rest van de omgeving stil is, zullen twaalf windmolens gezamenlijk vanwege het cumulerende effect voor een aanzienlijke geluidsproductie zorgen. Dit gaat volgens indiener ten koste van het woongenot van indiener.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'woon- en leefklimaat' (4.1), 'geluid' (4.3) en 'bouw en aanleg' (4.10).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
3	h	Indiener vraagt de gemeenteraad maatwerkvoorschriften te stellen en normen met lagere waarden vast te stellen. Het bevoegd gezag kan bij maatwerkvoorschrift, normen met een lagere waarde vaststellen ten aanzien van de windturbines of een combinatie van windturbines, teneinde rekening te houden met cumulatie van geluid als gevolg van een andere windturbine of een andere combinatie van windturbines. In het akoestisch onderzoek is onvoldoende onderzocht op welke wijze de cumulerende werking doorwerkt in noordwestelijke richting. Cliënt vraagt de nadelige gevolgen nader te onderzoeken en rekening houden met de nadelige effecten.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'geluid' (4.3), 'onderzoek algemeen' (4.2), 'bestuurlijke afweging' (4.3).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
3	i	Indiener dreigt daarnaast door het bouwplan zijn vrije uitzicht te verliezen. Nu heeft cliënt een ruim uitzicht over het weiland richting de grens met Duitsland. Indiener heeft, na voltooiing van de plannen, direct zicht op de windmolens die dichterbij worden geplaatst dan de bestaande windmolens in Duitsland. Daardoor wordt het bestaande uitzicht in ernstige mate aangetast. Dit is een grote inbreuk op de bestaande situatie en voor cliënt een onaanvaardbare beperking.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'landschap' (4.8).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
3	j	Naast nadelige gevolgen voor het uitzicht zal indiener slagschaduw ondervinden. Onduidelijk is waarom in het onderzoek naar slagschaduw het adres van cliënt, Weijerswold 20, niet is onderzocht, terwijl nrs. 1-5,8, 12, 14, 16 en 5a wel zijn onderzocht.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'slagschaduw' (4.4). Het adres Weijerswold 20 ligt buiten het gebied waar de norm van 5,6 uur per jaar voor slagschaduw wordt overschreden. Derhalve zijn voor dit adres geen specifieke berekeningen uitgevoerd.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
3	k	Indiener vreest dat zijn woning in waarde daalt na realisering van het bouwplan. Een goede ruimtelijke ordening vraagt dat het nadeel voor omwonenden waar mogelijk wordt beperkt. Een reden te meer om te zoeken naar andere locaties, waar geen of minder planschade te verwachten valt.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'waarde woningen' (2.2), 'procedure algemeen' (1.4) en 'bestuurlijke afweging' (1.3).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
3	l	Onvoldoende is onderzocht in hoeverre het algemeen belang wordt gediend met de aanleg van de windmolens. Onduidelijk is of er in uw gemeente voldoende belangstelling is voor de aanleg van een windturbinepark van deze omvang. De gemeente moet volgens de wet een goede ruimtelijke ordening nastreven. De gemeente heeft onvoldoende onderbouwd waarom alternatieve locaties minder geschikt zijn voor de aanleg van het windmolenpark.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'nut en noodzaak windenergie' (1.1), 'procedure algemeen' (1.4) en 'bestuurlijke afweging' (1.3).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
3	m	Indiener is bereid met de gemeente mee te denken over een alternatieve oplossing. Indien de windmolens 's nachts niet aan mogen staan, kan indiener leven met het plan. Ondanks dat indiener dan nog steeds last zal hebben van waardevermindering van zijn onroerend goed, is indiener bereid om in dat geval zijn zienswijze tegen de geluidsoverlast in te trekken.	Ter kennisgeving aangenomen. Voor het overige wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'waarde woningen' (2.2) en 'geluid' (4.3).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
3	n	Indiener vraagt het ontwerpbestemmingsplan niet vast te stellen. En anders wordt gevraagd tegemoet te komen aan deze zienswijze en het plan aan te passen.	Bij vaststelling van het bestemmingsplan heeft de gemeenteraad de zienswijzen afgewogen. In voorliggende notitie is aangegeven op welke wijze de zienswijzen zijn betrokken in de besluitvorming.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Zienswijze 4: Firma Energie und Umwelt

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
4	a	De BVT Holding GmbH & C.KG, Geschäftsbereich Energie und Umwelt, verder in deze zienswijze te noemen de firma Energie und Umwelt, gevestigd te 80802 München, Leopoldstrasse 7, waarvan de heer Gartner geschäftsführer is, is statutair gevestigd te München. Gelet op het feit echter dat zich zeer in de nabijheid van de beoogde aanleg van de windturbines in het kader van het ontwerpbestemmingsplan Weijerswold een aantal windturbines van de firma Energie und Umwelt bevinden, dient deze firma als belanghebbende in de zin van artikel 1:2, lid 3, van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) te worden aangemerkt.	Voor kennisgeving aangenomen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
4	b	De firma Energie und Umwelt heeft oudere rechten in verband met reeds verleende vergunningen voor het aanleggen van windturbines. De firma Energie und Umwelt heeft reeds een aantal vergunningen voor de	In de onderzoeken die ten grondslag liggen aan het bestemmingsplan en die zijn opgenomen als bijlagen bij de toelichting is rekening gehouden met de vergunde situatie in Duitsland.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		<p>aanleg van windturbines (sinds 21 december 2016) en heeft daarmee oudere rechten. In het ontwerpbestemmingsplan Weijerswold is op dit gegeven niet ingegaan. Om deze reden kan het ontwerpbestemmingsplan nog niet worden vastgesteld.</p>	<p>Omdat de vergunning nog niet onherroepelijk is, is tevens -waar dat relevant is omdat wezenlijk andere effecten kunnen optreden- de situatie met de huidige turbines aan Duitse zijde beschouwd.</p> <p>Daarmee is sprake van een zorgvuldige voorbereid besluit. De gemeenteraad acht windpark Weijerswold inpasbaar zowel in combinatie met de nieuw vergunde turbines in Duitsland als in combinatie met de bestaande turbines in Duitsland indien de nieuwe turbines niet gerealiseerd zouden worden.</p>	
4	c	<p>De aan te leggen windturbines in het kader van het ontwerpbestemmingsplan Weijerswold staan te dicht op de windturbines van de firma Energie und Umwelt. De aan te leggen windturbines in het kader van het ontwerpbestemmingsplan Weijerswold staan op een afstand van 430 meter. Dit is te dichtbij, namelijk minder dan 3 Rotormessen. Deze afstand is minder dan de gebruikelijke afstand van 5 rotormessen tussen de windturbines in zijwindrichting. Bij dergelijke (te) korte afstanden bestaat de angst dat turbulentie de standvastigheid van de reeds bestaande windturbines van de firma Energie und Umwelt negatief zal beïnvloeden.</p> <p>Er moet daarom dringend en nadrukkelijk onderzoek worden verricht naar de vraag of de standvastigheid van de windturbines van de firma Energie und Umwelt door de turbulentie die de aan te leggen windturbines in het kader van het ontwerpbestemmingsplan Weijerswold veroorzaken, gevaar zal lopen. Echter, dit onderzoek kan eerst plaatsvinden nadat het type van de aan te leggen windturbines in het kader van het ontwerpbestemmingsplan Weijerswold bekend is. Gelet op de gegevens als opgenomen in het ontwerpbestemmingsplan Weijerswold echter, staat het type van de aan te leggen windturbines nog niet vast. Gaat men er bijvoorbeeld van uit (akoestisch onderzoek dat als bijlage "b-NL.iMR0.0109.100BP 26- 2-tb2" bij het bouwplan is gevoegd) dat de in het ontwerpbestemmingsplan Weijerswold genoemde typen windturbines zullen worden geplaatst, dan zal dit er toe leiden dat de grenzen van de belastingwaardes (geluid/turbulentie) van zich in Duitsland bevindende woonhuizen zullen worden overschreden. Het ontwerpbestemmingsplan Weijerswold gaat hier echter niet op in. De firma Energie und Umwelt is, zo nodig, in staat hiervoor bewijzen aan te leveren. Gelet op het feit dat de firma Energie und Umwelt slechts in een zeer laat stadium van de plannen als opgenomen in het ontwerpbestemmingsplan Weijerswold heeft kunnen kennismaken, verzoekt deze om een nader te stellen termijn om de geboden bewijsvoering te kunnen aanleveren.</p>	<p>De kortste afstand tussen de nieuwe Duitse turbine en het windpark Weijerswold bedraagt meer dan 3x de rotordiameter. Deze afstand is groter dan de kortste afstand tussen de nieuwe Duitse turbines onderling.</p> <p>Voor de standvastigheid van de bestaande turbines ten gevolge van turbulentie zijn berekeningen uitgevoerd. Naar aanleiding van de zienswijze zijn aanvullend ook berekeningen uitgevoerd naar de nieuwe Duitse windturbines. Hieruit blijkt dat de windturbines technisch realiseerbaar zijn.</p> <p>Het geluidsonderzoek is aangevuld met immissieberekeningen op Duitse woningen in de omgeving van het park (zie ook antwoord 2c). Dit is gebeurd conform de Nederlandse regelgeving. Hieruit blijkt dat cumulatieve geluidbelasting van het nieuwe Duitse windpark en Windpark Weijerswold niet leidt tot overschrijding van de geluidsbelasting volgens Nederlandse normstelling. Aangezien in het akoestisch onderzoek gerekend is met een worst-case turbine zal na keuze van de definitieve turbine ook aan de norm kunnen worden voldaan.</p> <p>In de normstelling is al rekening gehouden met de windrichting. Daardoor wordt impliciet de geluidsimmissie op elk object beoordeeld voor de situatie dat de wind uit de meest ongunstige richting komt.</p>	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>Uw Raad kan bij maatwerkvoorschrift, normen met een lagere waarde vaststellen ten aanzien van de windturbines of een combinatie van windturbines, met het doel rekening te houden met cumulatie van geluid als gevolg van een andere windturbine, of een andere combinaties van windturbines. Onvoldoende is onderzocht op welke wijze de bedoelde cumulerende werking doorwerkt in de diverse windrichtingen. De firma Energie und Umwelt verzoekt u deze nadelige effecten te onderzoeken en hiermee rekening te houden.</p>		
4	<p>d De firma Energie und Umwelt heeft slechts door toeval van de plannen als opgenomen in het ontwerpbestemmingsplan Weijerswold kunnen kennismaken.</p> <p>De firma Energie und Umwelt is over het ontwerpbestemmingsplan Weijerswold, en over de daarin opgenomen bouwplannen, op geen enkele wijze ingelicht. Daarbij kan de firma Energie und Umwelt de bij het ontwerpbestemmingsplan gevoegde bijlagen niet controleren en onderzoeken, omdat deze in het Nederlands zijn opgesteld, en er zich geen Duitse vertaling bij bevindt. Bij de vergunningaanvraag(en) voor de (inmiddels) vergunde windturbines van de firma Energie und Umwelt heeft deze firma de belangrijkste documenten laten vertalen in het Nederlands, en in Nederland in de openbaarheid gebracht, uit overwegingen van fatsoen en van zorgvuldigheid van besluitvorming. Het was de plicht van de Nederlandse overheid geweest om de firma Energie und Umwelt, tijdig over de bouwplannen als opgenomen in het ontwerpbestemmingsplan te informeren, zoals de firma Energie und Umwelt dat, op haar beurt, ook heeft gedaan. Gelet op het bovenstaande, behoudt de firma Energie und Umwelt zich het recht voor deze zienswijze in een later stadium van de procedure aan te vullen.</p>	<p>Conform de gemeentelijke verordening van de gemeente Coevorden volstaat digitale publicatie. De plannen voor Windpark Weijerswold zijn aanvullend bekend gemaakt, door het aanschrijven van alle adressen binnen 1 kilometer van het windpark, ook aan Duitse zijde, evenals gemeente Emlichheim. Verwezen wordt naar ABRvS 18 mei 2016, ECLI:NL:RVS:2016:1295, waaruit volgt dat deze wijze van publicatie en kennisgeving ook voor deze situatie volstaat.</p> <p>De documenten zijn opgesteld in het Nederlands, een vertaling in het Duits is niet vereist.</p> <p>Daarnaast hebben de initiatiefnemers van het windpark bij de voorbereiding van de plannen regelmatig overleg gehad met de firma Energie und Umwelt om de opstelling van de turbines in Windpark Weijerswold af te stemmen op de plannen van de nieuwe turbines aan Duitse zijde.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
4	<p>e De firma Energie und Umwelt is bereid mee te denken over alternatieve oplossingen. De firma Energie und Umwelt is bereid om mee te denken over alternatieve oplossingen voor de bedenkingen als geschetst in deze zienswijze. De firma Energie und Umwelt ziet een hiertoe strekkende uitnodiging van Uw Raad met belangstelling tegemoet</p>	<p>De gemeente is van mening dat een zorgvuldige voorbereiding en afstemming heeft plaatsgevonden en dat gekomen is tot een optimale opstelling waarbij afdoende rekening is gehouden met de diverse belangen. Er is sprake van een goede ruimtelijke ordening en een aanvaardbaar woon- en leefklimaat, ook bij cumulatie van beide projecten.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
4	<p>f De firma Energie und Umwelt verzoekt u het ontwerpbestemmingsplan niet vast te stellen. Op grond van het bovenstaande verzoekt de firma Energie und Umwelt Uw Raad om het ontwerpbestemmingsplan Weijerswold niet op deze wijze vast te stellen, maar tegemoet te komen aan deze zienswijze, en het plan aan te passen.</p>	<p>Bij vaststelling van het bestemmingsplan heeft de gemeenteraad de zienswijzen afgewogen. In voorliggende notitie is aangegeven op welke wijze de zienswijzen zijn betrokken in de besluitvorming.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Zienswijze 5: Vereniging Tegenwind Weijerswold

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
5	<p>a</p> <p>Wij dienen hierbij een zienswijze in op het ontwerp-bestemmingsplan Windpark Weijerswold, hierna: "windpark" en de daarop betrekking hebbende stukken zoals ontwerp-vergunningen (i.h.b. omgevingsvergunningen bouwen, milieu, water, flora, fauna, natuurbescherming en ruimtelijke ordening),</p> <p>hierna: voorgenomen besluit/plan, ontwerp-bestemmingsplan, en/of: de besluitvorming/het bestreden besluit.</p> <p>Deze zienswijze richt zich tegen het ontwerp-bestemmingsplan Wind park Weijerswold, met het verzoek deze inhoudelijk en afzonderlijk te behandelen, houdende windturbines Raedthuys Windenergie BV en Windunie Development BV.</p> <p>De voorgenomen besluiten liggen tot en met 14 april 2017 ter inzage en daarop kan tijdens de periode van ter visielegging worden ingesproken bij zienswijze.</p> <p>Deze zienswijze wordt ingediend namens ons, wij zijn:</p> <p>(1) Vereniging Tegenwind Weijerswold, gevestigd te (7742 PH) Weijerswold aan de Europaweg 31, waarvan de statuten en het uittreksel Kamer van Koophandel als bijlage 1 en 2 zijn bijgevoegd;</p> <p>(2) De personen die in het als bijlage 3 hierbij overgelegde overzicht zijn vermeld, met vertrouwelijkheidsclaim op hun NAW-gegevens;</p>	<p>Ter kennisgeving aangenomen.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
5	<p>b</p> <p>De vereniging acht zich belanghebbende in de zin van art. 1:2 lid 3 Awb: 'ten aanzien van rechtspersonen worden als hun belangen mede beschouwd de algemene en collectieve belangen die zij krachtens hun doelstellingen en blijkens hun feitelijke werkzaamheden in het bijzonder behartigen'. Het dient bij belangen van een rechtspersoon als bedoeld in vermeld artikel 1:2, derde lid, van de Awb te gaan om: 'een aan de statutaire doelstellingen ontleend collectief belang, dat door een besluit direct wordt of dreigt te worden aangetast, waarbij het belang los kan worden gezien van dat van individuele leden, en waarvan de behartiging de trekken dient te vertonen van behartiging van bovenindividuele belangen'. De vereniging heeft ten doel de plaatsing, casu quo vervanging van windturbines tegen te gaan op het grondgebied van de gemeente Coevorden en/of het direct aangrenzende grondgebied van andere gemeenten, evenwel windturbines op Duits gebied.</p>	<p>Ter kennisgeving aangenomen. Het staat eenieder vrij een zienswijze in te dienen. De zienswijze is door de gemeente betrokken bij de besluitvorming.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
5	<p>c</p> <p>Deelnemers onder de vereniging zijn allen aan te merken als belanghebbenden, hierna ook wel: reclamanten. De vereniging vertegenwoordigt een substantieel aantal inwoners uit de gemeente Coevorden. Het plangebied betreft gemeente Coevorden, zodat dit hun inwoners treft. Degenen die in het plangebied wonen, zien door de komst van het windpark hun woon- en leefklimaat</p>	<p>Ter kennisgeving aangenomen. Het staat eenieder vrij een zienswijze in te dienen.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		aangetast worden. Door het bestreden besluit worden deze personen rechtstreeks geraakt in hun belangen.		
5	d	<p>Net als in de situatie uit genoemde uitspraak is er in dit geval sprake van enorme windturbines, qua in elk geval aard, omvang, hoogte en opstelling, die in een open gebied geplaatst gaan worden en effecten voor het milieu veroorzaken. In deze behartigt de vereniging de algemene en collectieve belangen van omwonenden.</p> <p>Alle vertegenwoordigde partijen zijn - voor zover vereist - aldus belanghebbend ingevolge artikel 1:2 juncto 8:69a Awb.</p>	Ter kennisgeving aangenomen. Voor de beantwoording wordt verwezen naar de specifieke zienswijzen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
5	e	Qua relativiteit geldt dat reclamanten wonen en/of werken in het plangebied en hun bedrijfs-, woon- en leefklimaat zien aangetast door het bestreden voorgenomen besluit. Hierdoor zijn zij rechtstreeks geraakt in hun belangen, zowel zicht als ruimtelijk- en milieubelang. Feitelijk worden reclamanten geraakt door veroorzaakte effecten van verkeer, veiligheid, akoestiek, luchtkwaliteit, milieu in relevant concreet woon-, werk- en leefklimaat, zodat er sprake is van rechtstreeks te onderscheiden belang, naast het overkoepelend en ondersteunend collectief belang.	Ter kennisgeving aangenomen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
5	f	<p>Reclamanten verenigen zich niet met inhoud en uitkomst van voorgenomen besluiten, namelijk het ontwerpbestemmingsplan Windpark Weijerswold en ontwerpbesluiten vergunningverleningen windpark Weijerswold West en Oost van 2 maart 2017. Zij ontkennen en betwisten de uitgangspunten, de randvoorwaarden, de onderzoeken, met conclusies en bevindingen en daarop gebaseerde maatregelen al dan niet mitigerende maatregelen van het volledige gebiedstracé en alle onderdelen van bestreden besluiten, tenzij zij expliciet aangeven zich in een bepaald onderdeel of aspect te kunnen vinden.</p> <p>Reclamanten bereiden mits mogelijk deskundigenonderzoeken voor die de onderzoeken ten grondslag liggend aan het bestreden besluit al dan niet deels ontkrachten, aldus een gedegen tegenonderzoek vormen en daarmee als contra-expertise in en buiten rechte zullen worden ingebracht. Dit ter motivering op basis van een juist feitencomplex, waarom het windpark hier niet is toegestaan en abnormaal schadelijk is. Dit windpark is ook niet gelijk aan c.q. vergelijkbaar met andere windparken, zeker in samenhang met grootschalige Duitse turbines van Ermlichheim. Beide parken vormen samen één groot windpark.</p> <p>Reclamanten ontkennen en betwisten alle stellingen bij het bestreden besluit. Niet behandeling van enig punt in die bestreden besluitvorming houdt vanzelfsprekend geen erkenning ervan in, en zijn bereid hun stellingen door alle</p>	<p>Ter kennisgeving aangenomen. Voor de beantwoording wordt verwezen naar de specifieke zienswijzen.</p> <p>Onduidelijk is op welke gronden indieners de uitgangspunten, de randvoorwaarden, de onderzoeken, met conclusies en bevindingen en daarop gebaseerde maatregelen al dan niet mitigerende maatregelen van het volledige gebiedstracé en alle onderdelen van bestreden besluiten, ontkennen en betwisten. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'onderzoeken algemeen' (4.2) en m.e.r.-beoordeling (3) waarin ook wordt ingegaan op de samenhang met de Duitse turbines.</p>	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		<p>middelen rechtens, in het bijzonder door het overleggen van aanvullende deskundigenbevindingen voortvloeiende uit hetgeen in deze zienswijze is vervat, te bewijzen. Dit overigens onder protest tot gehoudeheid daartoe en uitsluitend indien en voor zover op hen enige bewijslast rust. In het bijzonder om het nader raadplegen en horen van deskundigen zal gelasting en benoeming ten laste van de gemeente zo nodig in rechte worden verzocht.</p> <p>Aan deze zienswijze zijn gevoegd bijlagen, waaronder begrepen deskundigenberichten. Deze bijlagen behoren onlosmakelijk tot en maken integraal deel uit van deze zienswijze. Reclamanten merken op dat bij een (schijnbare) tegenstelling of tegenstrijdigheid tussen de bijlagen en de zienswijze, de tekst van deze zienswijze prevaleert. Kopjes en nummering van de (ondeelbare en niet splitsbare) delen van deze zienswijze zijn uitsluitend bedoeld om verwijzing naar die onderdelen te vergemakkelijken en zullen de interpretatie van de betreffende delen niet beïnvloeden.</p>	<p>Onduidelijk is naar welke bijlagen waaronder de deskundigenberichten wordt verwezen.</p>	
5	g	<p>Uit het Verdrag van Aarhus vloeit voort dat de bij het Verdrag aangesloten staten waarborgen dat overheidsinstanties milieu-informatie in de zin van het Verdrag ter beschikking stellen aan het publiek. Dat is hier langdurig en tot op heden achterwege gebleven.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'procedure algemeen' (1.4). De besluiten en overige documenten zijn op de voorgeschreven wijze bekendgemaakt en gepubliceerd.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
5	h	<p>Alternatieve locaties of vormen van duurzame energieopwekking voor dit windpark zijn niet beschouwd. Er is rechtstreeks voor het voorkeursalternatief gekozen. Zonder een alternatief onderzoek op hoofdlijnen is het bestreden besluit onvoldoende gemotiveerd.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'alternatieve vormen van duurzame energie' (1.2) en 'procedure algemeen' (1.4).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
5	i	<p>Het bestemmingsplan bevat procedurele omissies en inhoudelijke gebreken. Het kan niet aan het bestreden besluit ten grondslag liggen.</p>	<p>Onduidelijk is welke omissies en inhoudelijke gebreken worden bedoeld.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
5	j	<p>Ten onrechte is er geen MER opgesteld, als bedoeld in hoofdstuk 7 van de Wet milieubeheer.</p>	<p>Voor de beantwoording wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder het kopje 'vormvrije m.e.r.-beoordeling' (3).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
5	k	<p>Nut en noodzaak van het project zijn onvoldoende draagkrachtig onderbouwd. Zo zijn er onjuiste parameters gehanteerd. Bij verboden belangenverstrengeling (ingevolge art. 2:4, 3:3 en 3:9 Awb) zijn partijdige en eenzijdige randvoorwaarden toegepast. Hiermee is sprake van een onredelijke overheidsbesluitvorming. Maatschappelijke, economische en juridische uitvoerbaarheid staat ter discussie. Er overheerst onzekerheid of dit project op deze wijze hier kan worden aangelegd, zeker nu via draagvlak ervaring is aangetoond dat maatschappelijke acceptatie door de inwoners van het gebied ontbreekt.</p>	<p>Voor de beantwoording wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'nut en noodzaak windenergie' (1.1), 'bestuurlijke afweging' (1.3) en 'procedure algemeen' (1.4). Aan de besluitvorming heeft een zorgvuldige afweging van belangen ten grondslag gelegen.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
5	l	Het geluids- en slagschaduwonderzoek dat ten grondslag ligt aan het bestreden besluit is onvoldoende zorgvuldig uitgevoerd. Er zijn onjuiste uitgangspunten genomen. De gebruikte cijfers zijn inconsistent en de conclusies zijn niet juist. De minister stelt slechts dat dit onderzoek is uitgevoerd volgens de geldende wettelijke regelingen.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder 'onderzoeken algemeen' (4.2), 'geluid' (4.3) en 'slagschaduw' (4.4). De geluid- en slagschaduwonderzoeken zijn naar mening van de gemeente correct uitgevoerd. De zienswijze is onvoldoende specifiek op welke aspecten de onderzoeken niet correct zouden zijn.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
5	m	De wettelijke regelingen schieten tekort. De Nederlandse geluidsnormen zijn het minst streng in Europa. Zij zijn aanzienlijk schadelijker voor de omgevingskwaliteit en vormen een uiterst slechte invulling van een goed woon-, werk- en leefmilieu.	Met het voldoen aan de Nederlandse geluidsnormen wordt voldaan aan de norm van een goede ruimtelijke ordening. Deze normen worden door de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Voor het overige wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder het kopje 'onderzoeken algemeen' (4.2).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
5	n	Het gaat hierbij om de kale normen voor geluidsoverlast, die daarom moeten worden aangepast. Reclamanten verwijzen naar wat belangenbehartiger NLVOW op zijn minst hiertoe aandragt. Reclamanten gaan voor de nuloptie. De noodzaak van die aanpassing is bevestigd met de actuele overlastsituatie in Houten, waar meer maatwerk is bepleit om de gebrekkige handhaving. Dit in verband met de niet tot nauwelijks toereikende normstelling die insufficiënt is naar reeds het kleinschalige windpark daar met minder hoge molens. Zonder hinder is namelijk geen maatregel nodig. Overschrijdingen van de wettelijk toegestane normen zijn moeilijk te controleren, doordat die gebaseerd zijn op jaargemiddelden en het derhalve praktisch onmogelijk is om rechtens voldoende te handhaven. Daarnaast is overschrijding van het toegestane decibel overdag en/of 's nachts bijna nooit het geval omwille van compensatie door windarme dagen. Reeds in de kern is deze windturbine-inpassing rechtens onaanvaardbaar.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'onderzoeken algemeen' (4.2) en 'geluid' (4.3). De gemeente acht het bestaande wettelijke kader toereikend voor besluitvorming en handhaving.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
5	o	Eerder en met nodige regelmaat is door reclamanten aandacht gevraagd voor ook het navolgende. Bovendien bestaan bezwaren ten aanzien van het voor de één wel en de ander niet hoorbaar, maar wel merkbaar geluid. Dit staat bekend als laag frequent geluid. De Nederlandse Stichting Geluidshinder kent normen die zijn erkend door de rechter. Hier houdt het bestreden besluit helaas geen rekening mee. Relevante merkbare effecten worden in de doofpot gestopt met apert onjuiste rapporten, zoals het verouderd, subjectief en onvolledig RIVM-rapport uit 2013. Dit is niet langer houdbaar en getuigt van verkeerd inzicht. In veel andere landen binnen de Europese Unie wordt windturbinegeluid erkend als zogenaamd puls-geluid. De karakteristieken ervan leveren een forse mate van ergernis voor het gehoor en/of het gevoel op.	De Nederlandse geluidsnormen staan niet ter discussie in deze besluitvormingsprocedure. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'geluid' (4.3), 'onderzoeken algemeen' (4.2).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
5	p	<p>In Nederland, en met name hier in gemeente Coevorden, is sprake van een uitgestrekte landschappelijk waardevolle groene zone, waar mensen bewust om de rust en de stilte wonen, leven en werken.</p> <p>Deze kernkwaliteit dient in goed rekenschap terug te keren in een toereikend geluidskader van windturbines, wat nu niet zo is. Reclamanten verlangen als omwonenden te worden beschermd tegen hinder ten gevolge van die turbines, met name gelet op hun kolossale impact, omvang en onfortuinlijke opstelling, zoals hier onverhoopt voorzien. Deze bescherming kan slechts worden gewaarborgd door geen windturbines in het gebied te plaatsen.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'geluid' (4.3) en 'landschap' (4.8).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
5	q	<p>Het bestreden besluit besteedt onvoldoende aandacht aan ecologische aspecten en is in strijd met de Wet natuurbescherming.</p>	<p>Onduidelijk is op welk aspect is verzuimd aandacht te schenken en met welke bepaling in de Wet natuurbescherming in strijd wordt gehandeld.</p> <p>Een ecologisch onderzoek ligt ten grondslag aan de besluitvorming. Dit onderzoek is naar mening van de gemeente volledig en het besluit is niet in strijd met de Wet natuurbescherming. Dit is per brief van 26 januari 2017 ook bevestigd door de provincie Drenthe.</p> <p>Verwezen wordt verder naar de beantwoording van de specifieke zienswijzen.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
5	r	<p>Het bestreden besluit getuigt niet van het genoegzaam inpassen binnen de landschaps- en grenswaarden van de provincie Drenthe. Vereiste afstanden van turbines tot beschermde rijksmonumenten en dorpsgezichten zijn niet nageleefd. De vereiste draagkrachtige en kenbare motivering ontbreekt. Het windbelang hierbij achten reclamanten niet naar behoren onderbouwd en ondergeschikt.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'bestuurlijke afweging' (1.3) 'cultuurhistorie en archeologie' (4.7) en 'landschap' (4.8), nut en noodzaak windenergie' (1.1). Uit de zienswijze van de provincie Drenthe (zienswijze 8) blijkt dat de provincie geen belemmeringen ziet voor het windpark.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
5	s	<p>Reclamanten betwisten dat voldoende en actief archeologische kennis is verzameld om uit te sluiten dat schade optreedt. Dat is in strijd met de wettelijke actieve en passieve kennisvergaringsplicht. Op de kaart, "landschaps-archeologische verwachtingen" behorende bij de Erfgoednota van de gemeente Coevorden blijkt dat er in diverse delen van het zoekgebied hoge archeologische verwachtingen zijn. Het geldende bestemmingsplan is bestemmingsplan 'Buitengebied', op 9 december 2014 voor de gemeenteraad van Coevorden vastgesteld. Het plangebied waar de heeft de bestemming 'Agrarisch met waarden - Beekdallandschap' met dubbelbestemming ter bescherming van (verwachte) archeologische waarden. Dit behelst onder andere de omgeving Weijerswold en omgeving verdedigingsschans de Katshaar. Onderhavig plangebied bevindt zich zeer dichtbij en onduidelijk voor reclamanten is of het bevoegd gezag aldaar genoeg, voldoende, maatregelen heeft genomen om mogelijk verstoring al dan niet tenietgaan van archeologische vondsten te voorkomen.</p> <p>Het archeologisch onderzoek dat ten grondslag ligt aan onderhavig besluit is niet voldoende zorgvuldig opgesteld. Bovendien is er sprake van een onaanvaardbare interferentie tussen het windpark Weijerswold en andere naburige en geplande windparken in zowel Nederland als Duitsland.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'onderzoek algemeen' (4.2) en 'cultuurhistorie en archeologie' (4.7).</p> <p>Op basis van de resultaten van het inventariserend veldonderzoek is in de planregels van het bestemmingsplan de voorwaarde gesteld dat op twee locaties (W1 en nu ook W4) een archeologische begeleiding plaats dient te vinden van de graafwerkzaamheden ter plekke van het fundament voor de windturbine. Voorafgaand aan de uitvoering van deze begeleiding dient een door de gemeente goed te keuren Programma van Eisen te worden opgesteld en ingediend. Verder dienen voorafgaand aan de realisatie ook de kraanopstelplaatsen en de weg- en kabel tracés middels booronderzoek nader te worden onderzocht op eventuele aanwezigheid van archeologische waarden.</p> <p>In de betreffende omgevingsvergunning voor het bouwen wordt voorzien in toereikende voorschriften ter borging van deze onderzoeksverplichtingen (en archeologische begeleiding).</p> <p>Daarmee wordt verzekerd dat voldoende maatregelen genomen worden om mogelijke verstoring van archeologische waarden te voorkomen. Er is geen aanleiding om te veronderstellen dat het archeologisch onderzoek dat ten grondslag ligt aan onderhavig besluit onvoldoende zorgvuldig is opgesteld.</p> <p>Onduidelijk is op welke grond indiener stelt dat sprake is van een onaanvaardbare interferentie tussen het windpark Weijerswold en andere naburige en geplande winparken.</p>	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
5	t	<p>Het risico van falen, uitval, afval, verstoring, afbreuk van (delen van) draaiende wieken en wat meer wordt veroorzaakt door dit windpark is onontkoombaar en effectief levensgevaarlijk. Dit onderkent het bestreden besluit niet of onvoldoende.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'externe veiligheid' (4.5).</p>	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
5	u	Windturbines zijn gepositioneerd in en boven de directe nabijheid van gasleidingen. Dit is niet zonder risico. Ook hier geldt dat de externe veiligheid niet volwaardig is geborgd naar de relevante actuele bbt-milieu-inzichten. Die dwingen tot niet alleen kwantiteitseisen, maar ook kwaliteitsnormen als het gaat om de externe veiligheid, teneinde de vereiste goede ruimtelijke ordening en wat deze rechtens behoort te zijn, te garanderen.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'externe veiligheid' (4.5).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
5	v	Het hoger algemeen nationaal belang om op landelijk en lidstaatniveau uitvoering te geven aan een Energieakkoord is in essentie achterhaald. Dit akkoord dient deskundig, onpartijdig en onafhankelijk te worden geëvalueerd in plaats van zonder objectieve rechtvaardiging en democratische legitimatie ongewijzigd door te worden gezet. Anders gezegd reclamanten vragen erom dat dit geëvalueerd zal worden naar actuele best practices, volgens toepasbare / best beschikbare technieken naar minst schadelijke uitstraling en minst nadelig effect op de omgeving, in de meest ruime zin van het woord vanuit het voorzorgsbeginsel.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'nut en noodzaak windenergie' (1.1), 'bestuurlijke afweging' (1.3) en 'procedure algemeen' (1.4).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
5	w	Deze draagvlak-eis mag niet achteraf zonder goede reden overboord worden gegooid, omdat daarin geen heil meer wordt gezien. Die gedraging is niet overeenkomstig art. 3:3 Awb. Dit akkoord is niet in gewapend beton gegoten. Het kunst- en vliegwerk waarmee het in elkaar is gezet kan eenvoudig worden geconverteerd naar een volkomen uitvoering ervan, die in redelijkheid en in rechte, naar reclamanten menen, wel houdbaar is op korte en lange(re) termijn. De gemeente Coevorden heeft, naar de mening van reclamanten, in strijd gehandeld met het Verdrag van Aarhus. Bovendien heeft de gemeente Coevorden een zorgvuldige voorbereiding en belangenafweging ex art. 3:2 en 3:4 Awb nagelaten.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'procedure algemeen' (1.4) en 'bestuurlijke afweging' (1.3). Er is een zorgvuldig proces met de omgeving geweest dat heeft geleid tot afspraken met de omwonenden. Op basis van een afweging van alle relevante belangen en op basis van de verrichte onderzoeken, acht de gemeente oprichting van het windpark aanvaardbaar.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
5	x	De marktwerking wordt kunstmatig in stand gehouden door de grootschalige subsidiëring voor dit soort turbines wat in feite de schijn heeft van staatssteun. Dit komt neer op oneerlijke concurrentie als die aan de wettelijke randvoorwaarden wordt getoetst. Reclamanten hechten daarentegen aan de realisatie wat echt duurzaam is en gaan uit van lichtenergie die nu al beter leverbaar is dan ouderwetse windenergie. Het doorslaggevend en onontkoombaar afhankelijk zijn van de SDE+ subsidie kan weliswaar aanvaardbaar zijn als Stimuleringsinnovatie, d.w.z. tijdelijk als aanjager van gezonde nieuwe economie. Maar het merkwaardig door de overheid financieren en daarmee inefficiënt in stand houden en bevoordelen van een verouderde, niet meer vernieuwende commerciële windbedrijvigheid, schaadt een gezonde (regionale) economie ter plaatse.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'subsidie' (2.5) en 'alternatieve vormen van duurzame energie' (1.2).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
5	y	Dit door financieel en subsidie gedreven windturbinepark kent geen zorgvuldige afweging van belangen van omwonenden. Met betrekking tot de voorziene overlast van de te realiseren windturbines en waardevermindering van woon- en bedrijfsvastgoed is er ten onrechte geen helderheid en openheid betracht ten aanzien van	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'bestuurlijke afweging' (1.3), 'economische effecten algemeen' (2.1) en 'waarde woningen' (2.2).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		<p>eventuele compensatie.</p> <p>Als dit hier al mogelijk is, gelet op de grootschaligheid van deze windturbineopstelling. Reclamanten weigeren hiervan de dupe te worden.</p>	Voor zover schade wordt geleden als gevolg van dit besluit die redelijkerwijs voor vergoeding in aanmerking komt, kan een verzoek tot planschade worden ingediend. Tevens wordt verwezen naar de bovenwettelijke planschadevergoeding die bewoners zijn overeengekomen met initiatiefnemers.	
5	z	Evenmin is er zekerheid van levering en toezicht c.q. handhaving op wat er niet alleen goed maar ook fout kan gaan bij dit windpark. Reden waarom dit windpark niet dient te worden toegelaten.	Bij de besluitvorming zijn alle relevante aspecten afgewogen. Ook in de exploitatiefase van het windpark moet voldaan worden aan de voorschriften, die door de gemeente gehandhaafd worden.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
5	aa	Dit leidt tot rechtsongelijkheid in de regio en daarbuiten, d.w.z. bovenregionaal en grensoverschrijdend. Het energieakkoord moet kunnen worden bijgesteld naar tevredenheid van burgers, die daar langdurig naar vragen, hierover niet zijn gehoord, en dus steeds luider roepen. Dit kan niet langer onopgemerkt blijven.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'bestuurlijke afweging' (1.3) en 'procedure algemeen' (1.4).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
5	ab	<p>Wij menen dat aan de randvoorwaarden voor het nemen van een verantwoord en goed gemotiveerd besluit niet is voldaan en dat er is gehandeld in strijd met de wet en algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Wij verzoeken u het voorgaande mee te wegen bij de vaststelling van het definitief plan en vergunningen, met daarvan deel uitmakende documenten en stukken.</p> <p>Wij houden vast aan conclusies, zoals beschreven in de aanverwante zienswijze die is ingediend door Li & VanWieringen Advocaten (met referentie LW/WW130417) - betreffende in ieder geval: verkeer / bereikbaarheid / geluid / laagfrequent geluid / uitvoering / aanleg en onderhoud / landschap / monumenten / natuur / bomen / water / gevolgen en risico's externe veiligheid / procedure / besluitvorming / communicatie / participatie - en verzoeken u af te zien van het bestreden besluit.</p>	Ter kennisgeving aangenomen. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'bestuurlijke afweging' (1.3) en 'procedure algemeen' (1.4).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Zienswijze 6: Li & van Wieringen namens Vereniging Tegenwind Weijerswold en achttien omwonenden

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	a	De vereniging acht zich belanghebbende in de zin van art. 1:2 lid 3 Awb: 'ten aanzien van rechtspersonen worden als hun belangen mede beschouwd de algemene en collectieve belangen die zij krachtens hun doelstellingen en blijkens hun feitelijke werkzaamheden in het bijzonder behartigen'. Het dient bij belangen van een rechtspersoon als bedoeld in vermeld artikel 1:2, derde lid, van de Awb te gaan om: 'een aan de statutaire doelstellingen ontleend collectief belang, dat door een besluit direct wordt of dreigt te worden aangetast, waarbij het belang los kan worden gezien van dat van individuele leden, en waarvan de behartiging de trekken dient te vertonen van behartiging van bovenindividuele belangen'. Deelnemers onder de vereniging zijn allen aan	Ter kennisgeving aangenomen. Eenieder mag een zienswijze indienen en de zienswijze is betrokken bij de besluitvorming.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	te merken als belanghebbenden, hierna ook wel: reclamanten. De vereniging heeft ten doel de plaatsing, casu quo vervanging van windturbines tegen te gaan op het grondgebied van de gemeente Coevorden en/of het direct aangrenzende grondgebied van andere gemeenten, evenwel windturbines op Duits gebied.		
6	b De vereniging vertegenwoordigt een substantieel aantal inwoners uit de gemeente Coevorden. Het plangebied betreft gemeente Coevorden, zodat dit hun inwoners treft. Degenen die in het plangebied wonen, zien door de komst van het windpark hun woon- en leefklimaat aangetast worden. Door het bestreden besluit worden deze personen rechtstreeks geraakt in hun belangen.	Ter kennisgeving aangenomen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	c Daarnaast vertegenwoordigt de vereniging personen die buiten het plangebied woonachtig zijn, maar wel binnen de invloedzone van het plangebied en het ontwerpbestemmingsplan vallen. De effecten van het plan zullen merkbaar zijn in het woon- en leefklimaat van deze personen. Ook ten aanzien van deze omwonenden vertegenwoordigt de vereniging bovenindividuele belangen.	Ter kennisgeving aangenomen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	d Reclamanten zijn mede aan te merken als belanghebbenden. Relevante rechtspraak van de Afdeling toont aan dat voldoende belang is geboden indien de woning binnen in ieder geval een straal van 2300 meter ten opzichte van de dichtstbijzijnde windturbine is gelegen. Reclamanten hebben binnen aangegeven afstand derhalve als (rechts)personen, een voldoende objectief en actueel, eigen en persoonlijk belang dat hen in voldoende mate onderscheidt van anderen en dat rechtstreeks wordt geraakt door het ontwerpbestemmingsplan. Hier is sprake van situatie waarin omwonenden zicht hebben op en hinder ondervinden van de windturbines. Hun leef- en werkomgeving bevindt zich tussen en naast een aanzienlijk aantal windturbines. De vereniging behartigt de belangen van omwonenden van het geplande windpark. In de uitspraak van 4 mei 2016 oordeelt de ABRS dat een afstand van twee kilometer en meer, naar de concrete gevalsomstandigheden, tussen omwonenden en de dichtstbijzijnde windturbine tot het belang van een rechtspersoon op grond van artikel 1:2 lid 3 Awb kan strekken. Net als in de situatie uit genoemde uitspraak is er in dit geval sprake van enorme windturbines, qua in elk geval aard, omvang, hoogte en opstelling, die in een open gebied geplaatst gaan worden en effecten voor het milieu veroorzaken. In dezen behartigt de vereniging de algemene en collectieve belangen van omwonenden.	Ter kennisgeving aangenomen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	e De Vereniging Tegenwind Weijerswold behartigt het algemeen belang van haar deelnemers. De vereniging heeft ten doel de plaatsing, casu quo vervanging van windturbines tegen te gaan op het grondgebied van de gemeente Coevorden en/of het direct aangrenzende grondgebied van andere gemeente en, evenwel windturbines op Duits gebied.	Ter kennisgeving aangenomen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing	
	De Vereniging behartigt een algemeen belang als bedoeld in art. 1:2 lid 3 Awb. Normen en/of regels die van toepassing zijn bij het bestreden besluit strekken mede tot de bescherming van het algemeen belang vertegenwoordigd door de vereniging. De vereniging voldoet aan het relativiteitsvereiste nu het belang van haar deelnemers die de ingeroepen norm beoogt te beschermen, is opgenomen in of is verweven met de belangen die de rechtspersoon blijkens statutaire doelstellingen beoogt te beschermen en worden gediend door de feitelijke werkzaamheden die zij verricht. Het bestreden besluit schendt deze normen en regels, en raakt daarmee het algemeen belang van de vereniging.			
6	f	Een goede ruimtelijke ordening is nodig voor het waarborgen van een goed woon- en leefklimaat. De goede ruimtelijke ordening wordt geschonden, indien het windpark Weijerswold Coevorden doorgaat. Normen van geluid, natuur, ruimtelijke ordening, milieu, water, flora en fauna, en veiligheid dienen de bescherming van het individueel belang van reclamanten, namelijk de bescherming van een goed woon- en leefklimaat door een goede ruimtelijke ordening. De goede ruimtelijke ordening norm kan volgens vaste rechtspraak mede het belang van individuele personen omvatten. Deze worden hier echter geschonden, hetgeen per onderwerp in deze zienswijze zal worden behandeld en hieronder kort weergegeven.	Er is sprake van een zorgvuldige voorbereiding en bij de besluitvorming zijn alle relevante aspecten betrokken. Naar het oordeel van de gemeente is dan ook sprake van een goede ruimtelijke ordening en een aanvaardbaar woon- en leefklimaat. Voor de beantwoording wordt verwezen naar de specifieke zienswijzen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	g	Reclamanten beroepen zich op de bepalingen die van toepassing zijn bij deze milieueffecten-beoordeling om het belang tot behoud van hun goede woon- en leefklimaat te beschermen. Er van uitgaande dat de milieueffecten-verplichtingen zien op een ontwikkeling die deel uitmaakt van hun directe leefomgeving.	Ter kennisgeving aangenomen. Voor de beantwoording wordt verwezen naar de specifieke zienswijzen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	h	Reclamanten moeten worden beschermd in zoverre hun perceel ligt in de invloedssfeer van de bestreden inrichting waardoor zij direct veiligheidsrisico's ondervinden. Het bestreden besluit schendt de normen waarin zij worden beschermd. De regels waarop zij zich beroepen raakt daarmee het belang van individueel betrokkenen. Aan het relativiteitsvereiste van artikel 8:69a Awb is voldaan. De normen uit het Activiteitenbesluit strekken "kennelijk" tot bescherming van degene die de grond waarop beroep aanvoert.	Het bestemmingsplan voldoet aan de normen van het Activiteitenbesluit. Voor verdere beantwoording wordt verwezen naar de specifieke zienswijzen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	i	Het belang van een reclamant en bewoners in en rond het plangebied bij een goed woon- en leefklimaat is beschermd, voor zover zijn zienswijze ziet op een (laagfrequent) geluids- en slagschaduw norm, die geldt ter plaatse van de woning waarvan hij bewoner of eigenaar is.	Ter kennisgeving aangenomen. Voor de beantwoording wordt verwezen naar de specifieke zienswijzen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	j	De individuele belangen van reclamanten, die in of in de onmiddellijke nabijheid van een Natura 2000-gebied wonen, met bepalingen die in beginsel zijn gericht op de bescherming van planten- en diersoorten, bij behoud van een goede kwaliteit van hun directe leefomgeving dusdanig verweven met het algemene belang dat de Wnb	Ter kennisgeving aangenomen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		beoogt te beschermen, dat de normen uit deze wet daarop zien (mede) geacht worden te strekken tot bescherming van die omwonenden.		
6	k	<p>Bepalingen in afdeling 3.2 Awb moeten door het betreffende bestuursorgaan worden nageleefd bij de totstandkoming van besluiten. De verenigde personen zijn belanghebbenden bij het ontwerpbestemmingsplan en ontwerp-omgevingsvergunning(en). Schending van genoemde bepalingen schaadt de belangen van reclamanten.</p> <p>Algemene bestuursrechtelijke normen, algemene normen voor de besluitvorming en algemene beginselen van behoorlijk bestuur bezitten geen zelfstandige betekenis. Deze normen strekken tot bescherming van de belangen die het bevoegd gezag bij zijn afweging dient te betrekken. De mate van bescherming van deze normen wordt dus bepaald door de inhoudelijke norm en/of normen die voor het windparkplan gelden.</p> <p>Overeenkomstig de uitspraak van 19 januari 2011 is een bestemmingsplan niet met de vereiste zorgvuldigheid voorbereid als bepaalde afstandsnormen in het kader van de goede ruimtelijke ordening (art. 3.1 Wro) niet in acht zijn genomen en de afwijking van die afstandsnormen niet goed is onderbouwd.' Voor de toepassing van het relativiteitsvereiste is niet het beschermingsbereik van het zorgvuldigheidsbeginsel bepalend, eerder de achterliggende, meer inhoudelijke norm van de goede ruimtelijke ordening. Reclamanten menen dat het windpark in strijd is met de vereiste zorgvuldigheid, omdat de inhoudelijke norm niet in acht is genomen en afwijking daarvan niet goed is onderbouwd.</p>	Ter kennisgeving aangenomen. Naar het oordeel van de gemeente is sprake van een goede ruimtelijke ordening en een zorgvuldige afweging van belangen, zoals ook in de toelichting bij het bestemmingsplan is gemotiveerd. Voor de beantwoording wordt verwezen naar de specifieke zienswijzen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	l	Hierbij beroepen reclamanten zich tevens op het vertrouwensbeginsel. De gemeente Coevorden heeft met het bestreden besluit verschillende voorschriften geschonden (zie in volgende hoofdstukken), waardoor reclamanten de concrete verwachtingen hebben gewekt, dat zij daartegen beschermd zouden worden	De gemeente ziet geen aanleiding dat het vertrouwensbeginsel is geschonden. Voor de beantwoording wordt verwezen naar de specifieke zienswijzen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	m	<p>Reclamanten verenigen zich niet met inhoud en uitkomst van voorgenomen besluiten, namelijk het ontwerpbestemmingsplan Windpark Weijerswold en ontwerpbesluiten vergunningsverleningen windpark Weijerswold West en Oost van 2 maart 2017.</p> <p>Zij ontkennen en betwisten de uitgangspunten, de randvoorwaarden, de onderzoeken, met conclusies en bevindingen en daarop gebaseerde maatregelen al dan niet mitigerende maatregelen van het volledige gebiedstracé en alle onderdelen van bestreden besluiten, tenzij zij expliciet aangeven zich in een bepaald onderdeel of aspect te kunnen vinden.</p> <p>Reclamanten bereiden deskundigenonderzoeken voor die de onderzoeken ten grondslag liggend aan het bestreden besluit al dan niet deels ontkrachten, aldus een gedegen tegenonderzoek vormen en daarmee als contra-expertise in en buiten rechte zullen worden ingebracht. Dit ter motivering op basis van een juist</p>	<p>Ter kennisgeving aangenomen. Voor de beantwoording wordt verwezen naar de specifieke zienswijzen.</p> <p>Onduidelijk is op welke gronden indieners de uitgangspunten, de randvoorwaarden, de onderzoeken, met conclusies en bevindingen en daarop gebaseerde maatregelen al dan niet mitigerende maatregelen van het volledige gebiedstracé en alle onderdelen van bestreden besluiten, ontkennen en betwisten.</p>	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		<p>feitencomplex, waarom het windpark hier niet is toegestaan en abnormaal schadelijk is. Dit windpark is ook niet gelijk aan c.q. vergelijkbaar met andere windparken, zeker in samenhang met grootschalige Duitse turbines bij Emlichheim.</p> <p>Reclamanten ontkennen en betwisten alle stellingen bij het bestreden besluit. Niet behandeling van enig punt in die bestreden besluitvorming met stukken en bijgevoegde documenten die daarvan deel uitmaken, houdt vanzelfsprekend geen erkenning ervan in.</p> <p>Reclamanten zijn bereid hun stellingen door alle middelen rechtens, in het bijzonder door het overleggen van aanvullende deskundigenbevindingen voortvloeiende uit hetgeen in deze zienswijze is verrat, te bewijzen. Dit overigens onder protest tot gehoudenheid daartoe en uitsluitend indien en voorzover op hen enige bewijslast rust. In het bijzonder om het nader raadplegen en horen van deskundigen zal gelasting en benoeming ten laste van de gemeente zo nodig in rechte worden verzocht.</p>		
6	n	<p>Aan deze zienswijze zijn gevoegd bijlagen, waaronder begrepen deskundigenberichten. Deze bijlagen behoren onlosmakelijk tot en maken integraal deel uit van deze zienswijze. Reclamanten merken op dat bij een (schijnbare) tegenstelling of tegenstrijdigheid tussen de bijlagen en de zienswijze, de tekst van deze zienswijze prevaleert. Kopjes en nummering van de (ondeelbare en niet splitsbare) delen van deze zienswijze zijn uitsluitend bedoeld om verwijzing naar die onderdelen te vergemakkelijken en zullen de interpretatie van de betreffende delen niet beïnvloeden.</p>	<p>De aan deze zienswijzen gevoegde bijlagen waaronder de deskundigenberichten zien niet op Windpark Weijerswold, maar over een ander windpark. De relevantie van deze bijlagen voor de besluitvorming over windpark Weijerswold is onduidelijk.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	o	<p>Uit het Verdrag van Aarhus vloeit voort dat de bij het Verdrag aangesloten staten waarborgen dat overheidsinstanties milieu-informatie in de zin van het Verdrag ter beschikking stellen aan het publiek. Dat is hier langdurig en tot op heden achterwege gebleven.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'procedure algemeen' (1.4).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	p	<p>Alternatieve locaties of vormen van duurzame energieopwekking voor dit windpark zijn niet beschouwd. Er is rechtstreeks voor het voorkeursalternatief gekozen. Zonder een alternatief onderzoek op hoofdlijnen is het bestreden besluit onvoldoende gemotiveerd.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'alternatieve vormen van duurzame energie' (1.2), bestuurlijke afweging' (1.3) en 'procedure algemeen' (1.4).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	q	<p>Het bestemmingsplan bevat procedurele omissies en inhoudelijke gebreken. Het kan niet aan het bestreden besluit ten grondslag liggen.</p>	<p>Onduidelijk is op welke gronden indieners de stelling in nemen dat het bestemmingsplan procedurele omissie en inhoudelijke gebreken bevat. De gemeente acht het bestemmingsplan voldoende zorgvuldig opgesteld om aan het besluit ten grondslag te liggen.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	r	<p>Ten onrechte is er geen MER opgesteld, als bedoeld in hoofdstuk 7 van de Wet milieubeheer</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'vormvrije m.e.r.-beoordeling' (3).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	s	Nut en noodzaak van het project zijn onvoldoende draagkrachtig onderbouwd. Zo zijn er onjuiste parameters gehanteerd. Bij verboden belangenverstrengeling (ingevolge art. 2:4, 3:3 en 3:9 Awb) zijn partijdige en eenzijdige randvoorwaarden toegepast. Hiermee is sprake van een onredelijke overheidsbesluitvorming. Maatschappelijke, economische en juridische uitvoerbaarheid staat ter discussie. Er overheerst onzekerheid of dit project op deze wijze hier kan worden aangelegd, zeker nu via draagvlak ervaring is aangetoond dat maatschappelijke acceptatie door de inwoners van het gebied ontbreekt.	Voor de beantwoording wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'nut en noodzaak windenergie' (1.1), 'bestuurlijke afweging' (1.3) en 'procedure algemeen' (1.4). Aan de besluitvorming heeft een zorgvuldige afweging van belangen ten grondslag gelegen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	t	Het geluids- en slagschaduwonderzoek dat ten grondslag ligt aan het bestreden besluit is onvoldoende zorgvuldig uitgevoerd. Er zijn onjuiste uitgangspunten genomen. De gebruikte cijfers zijn inconsistent en de conclusies zijn niet juist. De minister stelt slechts dat dit onderzoek is uitgevoerd volgens de geldende wettelijke regelingen.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder 'onderzoeken algemeen' (4.2), 'geluid' (4.3) en 'slagschaduw' (4.4). De geluid- en slagschaduwonderzoeken zijn naar mening van de gemeente correct uitgevoerd. De zienswijze is onvoldoende specifiek op welke aspecten de onderzoeken niet correct zouden zijn.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	u	De wettelijke regelingen schieten tekort, zie hierna de toelichting. De Nederlandse geluidsnormen zijn het minst streng in Europa. Zij zijn aanzienlijk schadelijker voor de omgevingskwaliteit en vormen een uiterst slechte invulling van een goed woon-, werk- en leefmilieu. Het gaat hierbij om de kale normen voor geluidsoverlast, die daarom moeten worden aangepast. Reclamanten verwijzen naar wat belangenbehartiger NLVOW op zijn minst hiertoe aandraagt. Reclamanten gaan voor de nuloptie. De noodzaak van die aanpassing is bevestigd met de actuele overlastsituatie in Houten, waar meer maatwerk is bepleit om de gebrekkige handhaving. Dit in verband met de niet tot nauwelijks toereikende normstelling die insufficiënt is naar reeds het kleinschalige windpark daar met minder hoge molens. Zonder hinder is namelijk geen maatregel nodig. Overschrijdingen van de wettelijk toegestane normen zijn moeilijk te controleren, doordat die gebaseerd zijn op jaargemiddelden en het derhalve praktisch onmogelijk is om rechtens voldoende te handhaven. Daarnaast is overschrijding van het toegestane decibel overdag en/of 's nachts bijna nooit het geval omwille van compensatie door windarme dagen. Reeds in de kern is deze windturbine-inpassing rechtens onaanvaardbaar.	De Nederlandse geluidsnormen staan niet ter discussie in deze besluitvormingsprocedure. Deze normen worden door de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Voor het overige wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder het kopje 'onderzoeken algemeen' (4.2) en 'geluid' (4.3). De gemeente acht het bestaande wettelijke kader toereikend voor besluitvorming en handhaving.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	v	Eerder en met nodige regelmaat is door reclamanten aandacht gevraagd voor ook het navolgende. Bovendien bestaan bezwaren ten aanzien van het voor de één wel en de ander niet hoorbaar, maar wel merkbaar geluid. Dit staat bekend als laag frequent geluid. De Nederlandse Stichting Geluidshinder kent normen die zijn erkend door de rechter. Hier houdt het bestreden besluit helaas geen	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'geluid' (4.3), 'onderzoeken algemeen' (4.2) en 'landschap' (4.8).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		<p>rekening mee. Relevante merkbare effecten worden in de doofpot gestopt met apert onjuiste rapporten, zoals het verouderd, subjectief en onvolledig RIVM-rapport uit 2013. Dit is niet langer houdbaar en getuigt van verkeerd inzicht.</p> <p>In veel andere landen binnen de Europese Unie wordt windturbinegeluid erkend als zogenaamd puls-geluid. De karakteristieken ervan leveren een forse mate van ergernis voor het gehoor en/of het gevoel op.</p> <p>In Nederland, en met name hier in gemeente Coevorden, is sprake van een uiterst unieke uitgestrekte groene zone, waar mensen bewust om de rust en de stille wonen, leven en werken.</p> <p>Deze kernkwaliteit dient in goed rekenschap terug te keren in een toereikend geluidskader van windturbines, wat nu niet zo is. Reclamanten verlangen als omwonenden te worden beschermd tegen hinder ten gevolge van die turbines, met name gelet op hun kolossale impact, omvang en onfortuinlijke opstelling, zoals hier onverhoopt voorzien. Deze bescherming kan slechts worden gewaarborgd door geen windturbines in het gebied te plaatsen.</p>		
6	w	<p>Het bestreden besluit besteedt onvoldoende aandacht aan ecologische aspecten en is in strijd met de Wet Natuurbescherming.</p>	<p>Onduidelijk is op welk aspect is verzuimd aandacht te schenken en met welke bepaling in de Wet natuurbescherming in strijd wordt gehandeld.</p> <p>Ecologische onderzoeksrapportages liggen ten grondslag aan de besluitvorming. De onderzoeken zijn naar onze mening volledig en het besluit is niet in strijd met de Wet natuurbescherming. Voorts staat de Wet natuurbescherming niet aan de uitvoerbaarheid van het plan in de weg.</p> <p>Zie voorts naar de thematische beantwoording (paragraaf 4.6)</p> <p>Ter zijde, dat er geen sprake is van strijdigheid met de Wnb wordt bevestigd in de brief van 26 januari 2017 van de provincie Drenthe (opgenomen als bijlage bij de plantoelichting).</p> <p>Verwezen wordt verder naar de specifieke zienswijzen.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	x	<p>Het bestreden besluit getuigt niet van het genoegzaam inpassen binnen de landschaps- en grenswaarden van de provincie Drenthe. Vereiste afstanden van turbines tot beschermde rijksmonumenten en dorpsgezichten zijn niet nageleefd. De vereiste draagkrachtige en kenbare motivering ontbreekt. Het windbelang hierbij achten reclamanten niet naar behoren onderbouwd en ondergeschikt.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'bestuurlijke afweging' (1.3) 'cultuurhistorie en archeologie' (4.7) en 'landschap' (4.8), 'nut en noodzaak windenergie' (1.1). Uit de zienswijze van de provincie Drenthe (zienswijze 8) blijkt dat de provincie geen</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
			belemmeringen ziet voor het windpark.	
6	y	<p>Reclamanten betwisten dat voldoende en actief archeologische kennis is verzameld om uit te sluiten dat schade optreedt. Dat is in strijd met de wettelijke actieve en passieve kennisvergaringsplicht. Op de kaart, "landschaps-archeologische verwachtingen" behorende bij de Erfgoednota van de gemeente Coevorden blijkt dat er in diverse delen van het zoekgebied hoge archeologische verwachtingen zijn. Het geldende bestemmingsplan is bestemmingsplan 'Buitengebied', op 9 december 2014 voor de gemeenteraad van Coevorden vastgesteld. Het plangebied waar de heeft de bestemming 'Agrarisch met waarden - Beekdallandschap' met dubbelbestemming ter bescherming van (verwachte) archeologische waarden. Dit behelst onder andere de omgeving Weijerswold en omgeving verdedigingsschans de Katshaar. Onderhavig plangebied bevindt zich zeer dichtbij en onduidelijk voor reclamanten is of het bevoegd gezag aldaar genoeg, voldoende, maatregelen heeft genomen om mogelijk verstoring al dan niet tenietgaan van archeologische vondsten te voorkomen.</p> <p>Het archeologisch onderzoek dat ten grondslag ligt aan onderhavig besluit is niet voldoende zorgvuldig opgesteld. Bovendien is er sprake van een onaanvaardbare interferentie tussen het windpark Weijerswold en andere naburig geplande windparken in zowel Nederland als Duitsland.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'onderzoek algemeen' (4.2) en 'cultuurhistorie en archeologie' (4.7).</p> <p>Verwezen wordt naar de beantwoording van zienswijze 5 onder s.</p> <p>De gemeente acht interferentie tussen windpark Weijerswold en andere windparken met betrekking tot archeologie niet aan de orde.</p>	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	z	Het risico van falen, uitval, afval, verstoring, afbreuk van (delen van) draaiende wieken en wat meer wordt veroorzaakt door dit windpark is onontkoombaar en effectief levensgevaarlijk. Dit onderkent het bestreden besluit niet of onvoldoende.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'externe veiligheid' (4.5).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	aa	Windturbines zijn gepositioneerd in en boven de directe nabijheid van gasleidingen. Dit is niet zonder risico. Ook hier geldt dat de externe veiligheid niet volwaardig is geborgd naar de relevante actuele bbt-milieu-inzichten. Die dwingen tot niet alleen kwantiteitseisen, maar ook kwaliteitsnormen als het gaat om de externe veiligheid, ten einde de vereiste goede ruimtelijke ordening en wat deze rechtens behoort te zijn, te garanderen.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'externe veiligheid' (4.5).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	ab	Het hoger algemeen nationaal belang om op landelijk en lidstaatniveau uitvoering te geven aan een Energieakkoord is in essentie achterhaald. Dit akkoord dient deskundig, onpartijdig en onafhankelijk te worden geëvalueerd in plaats van zonder objectieve rechtvaardiging en democratische legitimatie ongewijzigd door te worden gezet. Anders gezegd reclamanten vragen erom dat dit geëvalueerd zal worden naar actuele best practices, volgens toepasbare / best beschikbare technieken naar minst schadelijke uitstraling en minst	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'nut en noodzaak windenergie' (1.1), 'bestuurlijke afweging' (1.3) en 'procedure algemeen' (1.4). Er is een zorgvuldig proces met de omgeving geweest dat heeft geleid tot afspraken met de omwonenden. Op basis van een afweging van alle relevante belangen en op basis van de verrichte onderzoeken, acht de gemeente	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>nadelig effect op de omgeving, in de meest ruime zin van het woord vanuit het voorzorgsbeginsel. Deze draagvlak-eis mag niet achteraf zonder goede reden overboord worden gegooid, om dat daarin geen heil meer wordt gezien. Die gedraging is niet overeenkomstig art. 3:3 Awb.</p> <p>Dit akkoord is niet in gewapend beton gegoten. Het kunst- en vliegwerk waarmee het in elkaar is gezet kan eenvoudig worden geconverteerd naar een volkomen uitvoering en/an, die in redelijkheid en in rechte, naar reclamanten menen, wel houdbaar is op korte en lange(re) termijn.</p> <p>De gemeente Coevorden heeft, naar de mening van reclamanten, in strijd gehandeld met het Verdrag van Aarhus. Bovendien heeft de gemeente Coevorden een zorgvuldige voorbereiding en belangenafweging ex art. 3:2 en 3:4 Awb nagelaten.</p>	<p>oprichting van het windpark ruimtelijk aanvaardbaar.</p>	
6	<p>ac</p> <p>De marktwerking wordt kunstmatig in stand gehouden door de grootschalige subsidiëring voor dit soort turbines wat in feite de schijn heeft van staatssteun. Dit komt neer op oneerlijke concurrentie als die aan de wettelijke randvoorwaarden wordt getoetst. Reclamanten hechten daarentegen aan de realisatie wat echt duurzaam is en gaan uit van lichtenergie die nu al beter leverbaar is dan ouderwetse windenergie.</p> <p>Het doorslaggevend en onontkoombaar afhankelijk zijn van de SDE+ subsidie kan weliswaar aanvaardbaar zijn als Stimuleringsinnovatie, d.w.z. tijdelijk als aanjager van gezonde nieuwe economie. Maar het merkwaardig door de overheid financieren en daarmee inefficiënt in stand houden en bevoordelen van een verouderde, niet meer vernieuwende commerciële windbedrijvigheid, schaadt een gezonde (regionale) economie ter plaatse.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'subsidie' (2.5) en 'alternatieve vormen van duurzame energie' (1.2).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	<p>ad</p> <p>Dit door financieel en subsidie gedreven windturbinepark kent geen zorgvuldige afweging van belangen van omwonenden. Met betrekking tot de voorziene overlast van de te realiseren windturbines en waardevermindering van woon- en bedrijfsvastgoed is er ten onrechte geen helderheid en openheid betracht ten aanzien van eventuele compensatie.</p> <p>Als dit hier al mogelijk is, gelet op de grootschaligheid van deze windturbineopstelling. Reclamanten weigeren hiervan de dupe te worden.</p> <p>Evenmin is er zekerheid van levering en toezicht c.q. handhaving op wat er niet alleen goed maar ook fout kan gaan bij dit windpark. Reden waarom dit windpark niet dient te worden toegelaten.</p> <p>Dit leidt tot rechtsongelijkheid in de regio en daarbuiten, d.w.z. bovenregionaal en grensoverschrijdend. Het energieakkoord moet kunnen worden bijgesteld naar tevredenheid van burgers, die daar langdurig naar vragen, hierover niet zijn gehoord, en dus steeds luider roepen. Dit kan niet langer onopgemerkt blijven.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'bestuurlijke afweging' (1.3), 'economische effecten algemeen' (2.1), 'procedure algemeen' (1.4) en 'waarde woningen' (2.2).</p> <p>Voor zover schade wordt geleden als gevolg van dit besluit die redelijkerwijs voor vergoeding in aanmerking komt, kan een verzoek tot planschade worden ingediend.</p> <p>Bij de besluitvorming zijn alle relevante aspecten afgewogen. Ook in de exploitatiefase van het windpark moet voldaan worden aan de voorschriften, die door de gemeente gehandhaafd worden.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	ae	<p>Reclamanten betwisten het overheidsoordeel dat er geen MER beoordelingsplicht bestaat bij het windpark Weijerswold Coevorden. Ook de aangevraagde omgevingsvergunningen geven aan dat er geen MER-plicht is, omdat kolom 2 van onderdeel D van de bijlage bij het besluit MER niet is overschreden. Blijkens de toelichting van het bestemmingsplan is het type windturbine minimaal 3 MW. Het windpark heeft daardoor een opgesteld vermogen van minimaal 12 MW (4x3 MW). Nu nog onduidelijk is welk turbinetype benut gaat worden, is het voor reclamanten onduidelijk hoeveel MW het windpark in zijn totaliteit, en dus maximaal, kan realiseren. Bij de keuze van het turbinetype dienen de best beschikbare technieken benut te worden, waardoor het gezien recente praktijk en wetenschappelijke inzichten zeer aannemelijk is dat er voor een groter opgesteld vermogen dan 3 MW per windturbine gekozen wordt.</p> <p>Ingevolge art. 5.4 Besluit omgevingsrecht dient het bevoegd gezag rekening te houden met de BBT. Hierbij wordt onder andere gekeken naar vergelijkbare wijzen van bedrijfsvoering, de voortgang van de techniek en de ontwikkeling van de wetenschappelijke kennis, de tijd die nodig is om een betere techniek toe te gaan passen, en de noodzaak om de risico's voor het milieu te voorkomen of tot een minimum te beperken. Gezien de steeds sneller veranderende inzichten op het gebied van alternatieve energieopwekking, achten reclamanten zonne-energie de relevante, best beschikbare en toepasbare techniek die dit artikel beoogt. Bij een keuze op een turbinetype van 3,75 MW of meer zou de grens van 15 MW al bereikt worden waardoor de MER plicht met terugwerkende kracht geldt.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'vormvrije m.e.r.-beoordeling' (3.1), 'nut en noodzaak' (1.1), 'alternatieve vormen van duurzame energie' (1.2). tevens is in het bestemmingsplan opgenomen dat er de grens van 15 MW niet overschreden mag worden doordat een maximum vermogen van 3,6MW per turbine is toegestaan. Binnen de bandbreedte die in de vergunning is opgenomen staat het initiatiefnemers vrij om de voor hen meest optimale turbine te kiezen. Met de aanvulling van voorschrift 3.2.1 door toevoeging van het maximale vermogen van de te bouwen windturbines is verzekerd dat het windpark nooit een omvang van 15 MW of meer zal hebben.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	af	<p>Daarnaast stellen reclamanten dat 12 MW opgesteld vermogen zich zeer - en hier onaanvaardbaar - dicht op de drempelwaarde in het Besluit MER (kolom 2 'gevallen' in de D-lijst) bevindt. Reclamanten benadrukken dat deze drempelwaarden zijn gebaseerd op algemene (gedateerde) kenmerken van windturbine exploitatie en de globale aanname dat bij gevallen onder de drempelwaarde geen belangrijke nadelige milieugevolgen zullen optreden. De grootschalige windturbineactiviteit op geplande locatie nabij gevoelige (woon)objecten zal belangrijke nadelige milieugevolgen kunnen hebben, wat reclamanten hieronder per onderwerp nader zullen onderbouwen. Om een goed woon- en leefklimaat te waarborgen, behoort het bevoegd gezag ex. art. 3.2 Awb jo. art. 3.1.6, lid 1, sub d Bro de nodige kennis omtrent de relevante feiten te vergaren en belangen af te wegen in de toelichting bij het bestemmingsplan. Het bestreden besluit getuigt niet van een gedegen belangenafweging door een gebrek aan, c.q. afwezigheid van (zorgvuldig) onderzoek.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'vormvrije m.e.r.-beoordeling' (3.1), 'bestuurlijke afweging' (1.3), 'woon- en leefklimaat' (4.1).</p> <p>Nu verder een vormvrije m.e.r.-beoordeling is verricht, is daarmee ook het bezwaar van indiener dat het bestemmingsplan dicht op de drempelwaarde van bijlage D, cat. 22.2. Besluit m.e.r. ligt, ondervangen. Daarmee is in de toelichting van het ontwerpbestemmingsplan voldoende neergelegd wat de uitkomsten van het verrichte onderzoek zijn. In combinatie met de overige aspecten die zijn beoordeeld in de plantoelichting bij het bestemmingsplan is voldaan aan de vereisten van artikel 3.1.6 Bro.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	ag	Reclamanten stellen voor een milieueffectenrapport op te stellen als bedoeld in hoofdstuk 7 van de Wet milieubeheer, zowel met terugwerkende kracht wanneer de drempelwaarde ex. besluit MER gehaald wordt, als wanneer dit niet het geval is aangezien de windturbine activiteit zoals beoogd in dit bestemmingsplan en deze vergunningen onomkeerbaar belangrijke nadelige gevolgen kunnen hebben voor het milieu.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'vormvrije m.e.r.-beoordeling' (3.1). Nu verder een vormvrije m.e.r.-beoordeling is verricht is daarmee ook het bezwaar van indiener dat het bestemmingsplan dicht op de drempelwaarde van bijlage D, cat. 22.2. Besluit m.e.r. ligt ondervangen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	ah	Het ontwerpbestemmingsplan meldt dat er bij de structuurvisie Coevorden van december 2013 een milieueffectenrapportage is opgesteld. Daaruit volgt dat het gebied Weijerswold onder andere geschikt is voor het plaatsen van windturbines, aangezien hier geen directe beperkingen aanwezig zijn. Reclamanten betwisten dat dit rapport ten grondslag kan liggen aan onderhavig rapport, dus dat de locatiekeuze hier niet op gebaseerd kan zijn. Immers, ex. art. 3.1.1 a Bro kan bij de vaststelling van een bestemmingsplan in ieder geval gebruik worden gemaakt van gegevens en onderzoeken die niet ouder zijn dan twee jaar. Bovendien stellen reclamanten dat zij niet op gedegen wijze op de hoogte zijn gebracht van deze structuurvisie en bijbehorende rapporten, aangezien de streekkrant waar het is gepubliceerd was, niet wordt bezorgd in buurtschap Weijerswold.	Het is niet zo dat gegevens ouder dan twee jaar direct verouderd zijn. In artikel 3.1.1a van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) is bepaald dat bij de vaststelling van een (bestemmings)plan in ieder geval gebruik kan worden gemaakt van gegevens en onderzoeken die niet ouder zijn dan twee jaar. Uit de reactie van indiener blijkt niet op welke gronden de structuurvisie, en onderliggende documenten, niet langer actueel en/of representatief zouden zijn. Voorts is op de gebruikelijke wijze kennis gegeven van de (ontwerp-) Structuurvisie Coevorden en heeft inspreker zodoende, eveneens op de gebruikelijke wijze, de gelegenheid gehad om een zienswijze tegen het ontwerp in te dienen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	ai	Nut en noodzaak van windenergie in het algemeen c.q. van onderhavig windpark zijn onvoldoende daadkrachtig onderbouwd: de kosten, baten, effectiviteit, efficiëntie, ook met het oog op vereiste, gewenste en voor ogen hebbende broeikasgasemissiereductie zijn onduidelijk en onvolledig geformuleerd. Er zijn onjuiste kengetallen gehanteerd, ter input allesbepalend voor de output. Bij verboden belangenverstremgeling ingevolge art. 2:4, 3:3 en 3:9 Awb zijn partijdige en eenzijdige randvoorwaarden toegepast. Hiermee is sprake van een onredelijke overheidsbesluitvorming en is het bestreden besluit onhoudbaar.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'nut en noodzaak windenergie' (1.1) en 'bestuurlijke afweging' (1.3). Naar mening van de gemeente is sprake van een zorgvuldig afgewogen besluit en geen onredelijke besluitvorming.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	aj	Nederland baseert zijn doelstellingen op het gebied van duurzame energie aansluiting op EU taakstellingen. Het Nationaal Energieakkoord heeft de doelen overgenomen: in 2023 moet 16% van het totale jaarlijkse energieverbruik afkomstig zijn uit duurzame energiebronnen. Het gedateerd akkoord houdt vast aan realisatie van onder ander 6.000 MW wind op land. Reclamanten signaleren dat in het ontwerpbestemmingsplan een deugdelijk onderzoek naar nut en noodzaak van de voorgenomen mate van windenergie in relatie tot de mogelijkheden van alternatieve vormen van duurzame energieopwekking ontbreekt. Er liggen ongemotiveerde, niet objectieve, onzorgvuldige en onvolledige onderbouwingen met idem dito (politieke) afwegingen aan dit beleid ten grondslag.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'nut en noodzaak' (1.1), 'Alternatieve vormen van duurzame energie' (1.2) en 'bestuurlijke afweging' (1.3).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>Dit is in strijd met het zorgvuldigheidsbeginsel: de gemeente is wettelijk verplicht de nodige kennis over - alle relevante feiten - en af te wegen belangen en deze in acht te nemen.</p> <p>De manier waarop realisatie van de doelstellingen van het Energieakkoord tot nu toe is uitgevoerd, is achterhaald, en getuigt niet van verlangde zorgvuldigheid van het bestuur. Onterecht houdt de minister vast aan de realisatie van 6.000 MW wind op land. Het Energieakkoord voorziet in een structurele evaluatie waarbij gekeken moeten worden naar de effectiviteit en doelmatigheid van het gezamenlijk instrumentarium voor het bereiken van onder andere de doelen hernieuwbare energieopwekking en energie efficiëntie. De evaluatie zou een wetenschappelijk technische onderbouwing, beschrijving en beoordeling moeten geven van de door het Energieakkoord gebruikte middelen ter realisatie van de doelen voor energiebesparing en hernieuwbare energie.</p> <p>Gezien de expertise van uitvoerder van de evaluatie, KWINK welke blijkens hun eigen website vooral maatschappelijk gericht is, is een kritische evaluatie over de gebruikte methoden uitgebleven. KWINK, sterk afhankelijk van overheidsopdrachten, heeft op deze manier geen daadwerkelijk nuttige, vereiste en gewenste vraagtekens gezet bij het door zijn opdrachtgever (EZ) breed aangehangen plan. Hiermee is de efficiëntie en doelmatigheid van het gezamenlijk instrumentarium niet onderzocht, wat het beoogd doel was van de evaluatie. Er wordt stuurs en subjectief vastgehouden aan gedateerd rijksbeleid. Zodanig dat gezien huidige technologieën en snel opkomende ontwikkelingen op het gebied van duurzame energieopwekking de gevolgen van de gemaakte afspraken in het Energieakkoord een onredelijke uitwerking veroorzaken op een selectief aantal burgers, i.e. reclamanten, dat dit rechtens - zonder redelijke complete compensatie voorziening - onrechtmatig is.</p>		
6	ak <p>Met betrekking tot de feitelijke investeringskosten en maatschappelijke kosten van windenergie wijzen reclamanten op deskundige uitspraken van voormalig Staatssecretaris van Financiën, oud-minister van Sociale Zekerheid en Werkgelegenheid Willem Vermeend, en voormalig Staatssecretaris voor Cultuur en Media en hoogleraar economie aan de University of Oxford, Rick van der Ploeg. Zij stellen de onzekere kosten, baten en effectiviteit van windenergie aan de kaak. De 18 miljard euro aan overheidssubsidies die wordt gestoken in windparken op zee, levert een kostenpost van 200 euro per jaar per huishouden in de vorm van een hogere energierekening. Zij stellen dat tegenover deze 18 miljard euro, maar 3 procent duurzame energie staat en dat verreweg het grootste deel van dit bedrag in handen van buitenlandse windturbine fabrikanten terecht zal komen." Dezelfde negatieve conclusies over wind op land kunnen getrokken worden. Een emeritus hoogleraar geografie aan de Rijksuniversiteit Groningen komt op een</p>	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'subsidie' (2.5).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>kostenperspectief van 60 miljard euro om aan de ambitie van het Energieakkoord te voldoen. Dit betreft de kosten van zowel wind op land als wind op zee, in totaal 10.500 MW. Bij deze 60 miljard worden diverse posten mee genomen zoals subsidiekosten, externe kosten en landschapsbederf. Dit tegenover een schamele 1.9 procent van energievoorziening. Nederland heeft dan ook "te maken met veruit de grootste verspilling van gemeenschapsgeld die ooit in de geschiedenis van dit land heeft plaatsgevonden".</p> <p>Eender verklaart wetenschapsredacteur van Elsevier: Te voorzien is dat er over een jaar of twintig een rapport van een of ander overheidsbureau zal verschijnen dat de bouw van die duizenden joekels als een van de grootste vergissingen van de 21ste eeuw zal bestempelen.'</p>		
6	<p>al Met betrekking tot nut en noodzaak van bestreden besluit, betogen reclamanten dat de uiteindelijke energiebalans negatief zal uitvallen. Het produceren, bouwen, installeren, onderhouden en ontmantelen van de windturbines kosten ook energie.</p> <p>De negatief uitvallende energiebalans brengt met zich mee dat ook de reductie van broeikasgassen niet het beoogde effect zal hebben. Voor de installatie en bouw van de windturbines wordt een grote hoeveelheid transportbewegingen verwacht.</p> <p>Bovendien, reclamanten verwachten dat een groot aantal transportbewegingen vanuit het buitenland komen, waar de afzonderlijke onderdelen worden gefabriceerd. De uitstoot tijdens dit (lange afstand) transport zorgt voor een negatief uitvallende energiebalans. Ook het onderhoud, het aanleggen van de bekabeling en aanpassing van het net vergen veel transportbewegingen.</p> <p>Bovendien wordt als gevolg van pieken windstroom, het rendement van klassieke gas en koleninstallaties verlaagd. Door de pieken op te vangen zullen zij meer fossiele brandstoffen verbruiken en dus broeikasgassen uitstoten. Deze negatief uitvallende energiebalans brengt met zich mee dat ook de reductie van broeikasgassen niet het beoogde effect zal hebben. Reclamanten menen dat nut en noodzaak met betrekking tot de energiebalans niet voldoende zijn gemotiveerd.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'nut en noodzaak' (1.1).</p> <p>Onderhoud bestaat uit circa 2x per jaar bezoek door een monteur met een bestelbusje. Daarnaast vindt gemiddeld éénmaal gedurende de exploitatietermijn van de windturbine groot onderhoud met inzet van een kraan en vrachtwagen(s) plaats. Dit transport is verwaarloosbaar ten opzichte van de geproduceerde energie.</p> <p>Een windturbine heeft ongeveer 3-8 maanden (afhankelijk van de locatie en windsnelheid) nodig om de energie en uitstoot benodigd voor fabricage, transport, bouw en afbraak terug te verdienen. De energiebalans zal bij de beoogde exploitatietijd dus zeker positief uitvallen.</p> <p>De dagelijkse fluctuaties in vraag en aanbod zijn vele malen groter dan de fluctuaties in windopbrengst. Het elektriciteitsnet kan hier op dit moment prima mee omgaan, waardoor er geen reden is aan te nemen dat dit als gevolg van de bouw van meer windturbines zal veranderen.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	<p>am Naast de negatief uitvallende energiebalans bij in gebruik name en realisatie van windturbines, komt de productie van windturbine-onderdelen om andere redenen zeer onwenselijk tot stand. De ontginning van de chemische stof Neodymium die wordt gebruikt bij de productie van magnetische motoren van windturbines, zorgt voor milieuvervuiling en gezondheidsproblematiek bij arbeiders die de stof ontginnen. De stof wordt vooral in China ontgonnen waar weinig maatregelen worden genomen om milieuvervuiling tegen te gaan. Hierdoor wordt het grondwater besmet met radioactieve straling</p>	<p>Initiatiefnemers staat het vrij om een turbine aan te schaffen die gecertificeerd is voor gebruik in Nederland. Overigens bevatten lang niet alle windturbines Neodymium. De meeste moderne windturbines maken inmiddels gebruik van andere technieken.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>en is er sprake van gezondheidsproblemen in de omgeving van de ontginning bij omwonenden en mijnwerkers. Reclamanten wijzen op de internationale verantwoordelijkheid die initiatiefnemers hebben tegenover het gemeenschappelijk erfgoed en de gezondheid van de mensheid.</p>		
6	<p>an</p> <p>Bovendien, de ingebruikname van windenergie stuit op technische beperkingen. Soms is de productie van windenergie zo groot dat het de vraag naar energie op dat moment overstijgt. Om storingen te voorkomen moeten vraag en aanbod altijd in balans zijn. In Nederland is het technisch en wetenschappelijk onmogelijk om overschotten energie op te slaan. Er zijn hier geen grote stuwmeren die energie kunnen op slaan door middel van gepompte waterkrachtcentrales, zoals in Noorwegen en Frankrijk wel het geval is. Op dit moment vullen gascentrales het tekort aan door elektriciteit te produceren met aardgas. Ook worden pieken opgevangen door afvloeiing, wat juist gas en kolen kost. Kortom, totdat deze opslag mogelijk is, is de inzet van windenergie niet daadkrachtig onderbouwd, laat staan voor een ieder kenbaar en deugdelijk gemotiveerd.</p> <p>Vanwege de technische onmogelijkheid om de pieken windstroom op te slaan, het gegeven dat de overschotten groene energie doelbewust als verloren worden afgeschreven, windturbines vaak stil worden gezet wanneer het aanbod de vraag al overstijgt, ontkennen reclamanten nut en noodzaak van windenergie. Tot het moment dat de stand der wetenschap en techniek het mogelijk maakt om de onregelmatige pieken op te vangen en op te slaan, dan wel door middel van smart grids energie vraag en aanbod beter op elkaar kunnen worden afgestemd, menen reclamanten dat Nederland niet klaar is voor deze grootschalige productie van windenergie hier. Daarnaast geeft hoogleraar Machiel Mulder aan dat duurzame energie efficiënter is als windenergie uit regio's komt waar het harder waait. In Nederland waren de energieopbrengsten afgelopen jaar zeer mager door te weinig wind. Veel ontwikkelaars stoppen zelfs met hun windprojecten. Reclamanten vragen zich ten stelligste af of Nederland wel een geschikt gebied is voor windenergie.</p>	<p>De dagelijkse fluctuaties in vraag en aanbod zijn vele malen groter dan de fluctuaties in windopbrengst. Het elektriciteitsnet kan hier op dit moment prima mee omgaan, waardoor er geen reden is aan te nemen dat dit als gevolg van de bouw van meer windturbines zal veranderen.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	<p>ao</p> <p>Reclamanten verwijzen naar recente wettelijke, politieke, technologische, planologische en wetenschappelijke ontwikkelingen die de inpassing van windpark Weijerswold onmiskenbaar onderuit halen. Deze wezenlijke ontwikkelingen verlangen dat ruim baan en dringend plaats moet worden gemaakt voor een andere invulling ter realisatie van de doelstellingen het Energieakkoord.</p> <p>Bij bijvoorbeeld zonne-energie is wel sprake van maatschappelijk gewin, draagvlak, en de sociaal economische ontwikkeling van de regio niet wordt ondermijnd. De wetgever beoogt een dynamisch karakter van het gebruik van de best beschikbare technieken (BBT). Ingevolge art. 5.4 Besluit omgevingsrecht dient</p>	<p>In de transitie van fossiele naar duurzame energie is een mix van energiebronnen nodig. Zonne-energie is daar één van, maar alle beschikbare bronnen zijn nodig. Tevens wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder het kopje 'alternatieve vormen van duurzame energie' (1.2).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>het bevoegd gezag rekening te houden met de BBT. Hierbij wordt onder andere gekeken naar vergelijkbare wijzen van bedrijfsvoering, de voortgang van de techniek en de ontwikkeling van de wetenschappelijke kennis, de tijd die nodig is om een betere techniek toe te gaan passen, en de noodzaak om de risico's voor het milieu te voorkomen of tot een minimum te beperken. Gezien de steeds sneller veranderende inzichten op het gebied van alternatieve energieopwekking, achten reclamanten zonne-energie de relevante, best beschikbare en toepasbare techniek die dit artikel beoogt.</p> <p>Professor Wim Sinke voorziet een spectaculaire groei van de PV-markt. Tegenover de bewezen technieken van zonne-energie die wellicht iets minder rendabel zijn dan wind energie, staan veelbelovende verwachte technieken. Deze innovatie 'moet volwaardig mee worden genomen in verdere besluitvorming'. De techniek heeft een grote groei doorgemaakt die zich zal doorzetten: de geïnstalleerde capaciteit in 2015 is 10.000 keer zo groot als in 1980, de prijzen van zonnestroomsystemen zijn 50 keer zo laag en de efficiency van de PV-panelen twee keer zo hoog. "In 2050 levert zonne-energie minstens 20 procent van alle benodigde energie in de wereld," onderbouwt hij kundig. "Dus niet alleen elektriciteit. Als de duurzame energiebron met het grootste potentieel ter wereld niet in staat is een fors deel van onze energiebehoefte te dekken, dan doen we iets heel erg fout. Ik denk zelf dat het nog veel aanzienlijk meer kan zijn dan die 20 procent. Zelfs in de toekomstscenario's van Shell speelt zonne-energie op de echt lange termijn een dominante rol."</p> <p>Voormalig staatssecretaris van Financiën en oud-minister van Sociale Zekerheid en Werkgelegenheid, Willem Vermeend, en voormalig staatssecretaris voor cultuur en media en hoogleraar economie aan de University of Oxford, Rick van der Ploeg, betwisten in hun artikel 'Stoppen met windturbines' de efficiëntie van windturbines. Zij wijzen erop dat zonne-energie de toekomst is. Door technologische ontwikkelingen neemt het rendement toe en de kosten zullen lager worden. Ze wijzen op de nadelen die aan windturbines kleven en niet aan zonnepanelen, zoals horizonvervuiling, bovendien benadrukken zij de economische opzet.</p>		
6	<p>ap In de gemeente Coevorden, bij de Watering, het gebied tussen de N34 en Steenwijksmoer tekenden initiatiefnemers van een zonnepark een overeenkomst met de gemeente. Het gaat om 20 hectare grond, voor meer dan 37.000 zonnepanelen. PNO consultants analyseerde de financieel economische slagingskans van het initiatief als positief.</p> <p>De realisatie van het zonnepark heeft geen negatieve sociaaleconomische en maatschappelijke consequenties, en zal bovendien de regionale economie versterken in plaats van ondermijnen. Dit maakt dat het zonnepark rechtens als alternatief moet worden beschouwd c.q. als</p>	<p>In de transitie van fossiele naar duurzame energie is een mix van energiebronnen nodig. Zonne-energie is daar één van, maar alle beschikbare bronnen zijn nodig. Tevens wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder het kopje 'alternatieve vormen van duurzame energie' (1.2).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>vervanging van het windpark moet worden gerealiseerd, niet naast het windpark maar in plaats van.</p> <p>In tegenstelling tot windturbines:</p> <ul style="list-style-type: none"> - produceren zonnepanelen geen hoorbaar, cq. laagfrequent geluid en hebben aldus geen consequenties voor gezondheid van omwonenden. - is er bij zonnepanelen geen sprake van slagschaduw. Weliswaar kan er door reflectie van zonlicht enige hinder veroorzaakt worden, deze hinder wordt beperkt door het aanbrengen van coatings. - zijn zonnepanelen nauwelijks zichtbaar in het landschap, zullen ze het landschap en de cultuurhistorische waarden hiervan niet onaanvaardbaar aantasten. - zal de realisatie van een zonnepark de regionale economie versterken. Het zal directe en indirecte werkgelegenheid genereren. Het leveren, aanbrengen en onderhouden van windturbines kan aan regionale installateurs worden uitbesteed. - zullen zonnepanelen geen negatief effect hebben op de toerisme en recreatie in de regio, - is de externe veiligheid bij de realisatie van zonnepanelen wel gewaarborgd, - hebben zonnepanelen geen effect op radar systemen van defensie. - gelden bij het solarpark nihil schadeclaims voor nadeelcompensatie, slagschaduw en planschade. 		
6	<p>aq</p> <p>Andere ontwikkelingen en alternatieve vormen van duurzame energieopwekking zijn bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wind op zee. Volgens CE Delft nu al goedkoper dan wind op land. <p>Met als bijkomend voordeel: zeereservaten tussen de molens; natuurontwikkeling aan de mastvoet en in de zone waar geen vissersboten mogen komen, windmolens op de zeebodem.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Omzetting van aardgas met behulp van mono-vergisters. - Windturbines zonder wieken. - Windturbines met verticale wieken. - Opwekking van duurzame energie uit zeewier. - Duurzame energie uit waterkracht. - Thorium centrales. - Warmtekracht koppeling. - Getijde benutting. - Panelen op water of grond, roterend en bewegend naar stand en gradiënt van de zon. - Zonnepanelen op daken. - Stroom uit levende planten. - Chemische reactie bij botsing tussen zout en zoet water. <p>Reclamanten concluderen, alvorens miljarden euro's gemeenschapsgeld te verspillen aan de inpassing van windturbines, dat de ontwikkeling binnen afzienbare termijn van deze alternatieve vormen redelijkerwijs afgewacht dienen te worden.</p>	<p>In de transitie van fossiele naar duurzame energie is een mix van energiebronnen nodig. Zonne-energie is daar één van, maar alle beschikbare bronnen zijn nodig. Tevens wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder het kopje 'alternatieve vormen van duurzame energie' (1.2).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	ar	<p>Het ontwerpbestemmingsplan gaat uit van een energieopbrengst tussen 40 en 50 GWh per jaar. Volgens het ontwerpbestemmingsplan gaat het om een particulier initiatief, deze ontwikkelaar wordt in staat geacht de ontwikkeling te kunnen realiseren. Er is geen exploitatieplan opgesteld ex. 6.12 Wro. Wel is/wordt er een anterieure overeenkomst afgesloten waarin onder meer afspraken zijn opgenomen ten aanzien van de planschade.</p> <p>Reclamanten betwisten bij gebrek aan wetenschap omtrent de inhoud van het exploitatieplan en anterieure overeenkomst dat de kosten en opbrengsten van realisatie, ter exploitatie en ontmanteling van windpark Weijerswold kenbaar en zorgvuldig zijn gemotiveerd, berekend en vastgesteld waardoor het plan financieel economisch niet haalbaar is binnen de planperiode van tien jaar. Aldus is het voor reclamanten onduidelijk of de kosten en opbrengsten tegen elkaar op wegen. Kortom of het plan economisch haalbaar is en/of initiatiefnemers voldoende draagkracht hebben om de al bestaande en komende planschade, schaduwshade en nadeelcompensatieclaims te kunnen dragen, hetgeen niet is aangetoond, zodat het plan onvoldoende zekerheden biedt voor reclamanten. Reden waarom het besluit als onhoudbaar moet worden beoordeeld.</p>	<p>Verwezen wordt naar hoofdstuk 2 uit de thematische beantwoording en hoofdstuk 5 van de plantoelichting.</p> <p>De planperiode van het bestemmingsplan heeft overigens enkel betrekking op de realisatietermijn. Binnen die termijn dient realisatie aannemelijk te zijn teneinde de ontwikkeling te kunnen bestemmen. Daarvan is voldoende sprake, de omgevingsvergunningen zijn voorts reeds ingediend. De windturbines dragen daarbij bij aan de taakstelling die in 2020 uiterlijk gerealiseerd wordt. De planperiode betekent overigens niet dat de bestemming komt te vervallen. Periodiek zal overwogen worden of er nog sprake is van een goede ruimtelijke ordening.</p>	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	as	<p>Reclamanten wijzen op hoge kosten van infrastructuur. Naast de feitelijke constructie van windturbines, is voor de aanleg van het windpark aanzienlijke infrastructuur benodigd. Dit bestaat uit zowel civieltechnische werken zoals wegen, funderingen en (kraan)opstelplaatsen, als elektrische werken zoals bekabeling voor transport en correcte aansluiting op het bestaande elektriciteitsnetwerk. Voor goede inpassing in het elektriciteitsnetwerk zijn bij het aansluitpunt op het hoogspanningsnet, transformatoren en eventueel inkoopstations benodigd. Het is een feit van algemene bekendheid dat de aanleg van kabeltracé en aansluiting op het hoogspanningsnetwerk exceptioneel hoge kosten met zich meebrengt. Onduidelijk is of deze hoge extra investeringskosten worden gesocialiseerd.</p> <p>Reclamanten vrezen reëel dat door deze exorbitante uitgaven, wanneer ze voor rekening van initiatiefnemers komen, het plan economisch onhoudbaar zal zijn. Reclamanten wijzen erop dat, mochten deze kosten onverhoopt van gemeenschapsgeld worden betaald, indirect via energieprijzen of energiebelasting, dit een ongeoorloofde vorm van kapitaalvernietiging c.q. verboden staatssteun en ondoelmatige subsidie zal zijn.</p>	<p>Het initiatief wordt gefinancierd door Coevorden Weijerswold Exploitatie B.V. en Raedthuys Windenergie BV. De investeringen voor de aanleg van de windturbines, toegangswegen, kabels en transformatorstations worden gedragen door de initiatiefnemers. De initiatiefnemers verdienen de investeringen terug door de verkoop van de opgewekte elektriciteit. Bovendien biedt de stimuleringsregeling SDE+ een mogelijkheid voor subsidie voor windturbines op land. Zie ook hoofdstuk 2 uit de thematische beantwoording en hoofdstuk 5 van de plantoelichting. Gezien het bovenstaande wordt geconcludeerd dat het plan economisch uitvoerbaar is en dat van ongeoorloofde staatssteun zal geen sprake zijn.</p>	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	at	<p>Verder, op grond van het beginsel van égalité devant les charges publique, het gelijkheidsbeginsel en het evenredigheidsbeginsel hebben reclamanten recht op nadeelcompensatie, planschade en schaduwshade. Vanwege de grootschaligheid van het windpark en de vestiging zeer dichtbij bebouwing is het redelijkerwijs aannemelijk dat dit een wezenlijke kostenpost voor initiatiefnemers zal vormen. Ook gezien de andere</p>	<p>Op grond van hoofdstuk 6, afdeling 6.1, van de Wet ruimtelijke ordening wordt er planschadevergoeding toegekend op aanvraag voor zover de schade redelijkerwijs niet voor rekening van de aanvrager van de tegemoetkoming van de schade behoort te blijven en voor zover de</p>	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		<p>hierboven genoemde lasten, vrezen reclamanten reëel dat de initiatiefnemers niet voldoende draagkrachtig zullen zijn om de schadeclaims te kunnen dragen, anders gezegd dat het plan financieel-economisch niet uitvoerbaar is.</p>	<p>tegemoetkoming niet voldoende anderszins is verzekerd. Er is dus wettelijk gegarandeerd dat voor vergoeding in aanmerking komende schade ook daadwerkelijk zal worden vergoed. Hiertoe wordt ook voorafgaand aan vaststelling van het bestemmingsplan een anterieure overeenkomst gesloten met initiatiefnemers. Een uitgebreide onderbouwing of de initiatiefnemers voldoende daadkrachtig zijn, is geen verplicht onderdeel van het bestemmingsplan. Voor het overige wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder kopje 'waarde woningen'.</p>	
6	au	<p>Turbines hebben het hele jaar onderhoud nodig, met name aan bewegende delen. Reclamanten verwachten dat de kosten in dit gebied hoog op kunnen lopen, zoals kosten ten behoeve onderhoud door verwerking van de turbines, hoewel hiertoe niet beperkt. Verzekeringen zijn nodig voor herstelkosten, aansprakelijkheid en productieverlies bij schade. Voorts is het onduidelijk of de initiatiefnemers de kosten voor onderhoud en verzekeringen objectief berekend hebben, of deze (na) calculatie juist c.q. volledig is.</p>	<p>Zie hoofdstuk 2 uit de thematische beantwoording en hoofdstuk 5 van de plontoelichting.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	av	<p>Ook de verwachte zeer omvangrijke kosten van netinpassing respectievelijk vastrechtkosten en metingkosten om de gegenereerde stroom in te voeren op het stroomnet, zijn voor reclamanten onduidelijk, onvolledig, onjuist of helemaal niet meegenomen in de kostenprognose.</p>	<p>Verwezen wordt naar de beantwoording onder au.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	aw	<p>Met betrekking tot de baten betwisten reclamanten dat verwachte opbrengsten representatief zullen zijn voor de daadwerkelijk redelijkerwijs te verwachten baten. Reclamanten menen dat initiatiefnemers de energieopbrengsten onjuist berekend hebben door geen of te weinig rekening te houden met flankerende windsnelheden, de hoeveelheid wind, het wake-effect en mitigerende omstandigheden. De hoeveelheid daadwerkelijk geproduceerde energie is onduidelijk, onzorgvuldig en onjuist berekend, dus kan niet ten grondslag liggen aan de onderbouwing van financieel economische uitvoerbaarheid van dit ruimtelijk plan.</p> <p>Windsnelheden achter een turbine nemen af waardoor er een negatief effect optreedt op de productie van nabijgelegen windturbines binnen de invloedssfeer van de voorste turbine. Reclamanten menen dat dit wake-effect niet of onzorgvuldig is onderzocht. Rekening moet worden gehouden met sterk afnemende rendabiliteit omdat de windturbines in elkaars schaduw staan, waardoor het windaanbod op die plaatsen afneemt en daarmee dus de productie voor groene stroom.</p> <p>Een onderzoek door het gerenommeerde Max Planck Institute for Biogeochemistry toont ook aan dat bij</p>	<p>Zie hoofdstuk 2 uit de thematische beantwoording en hoofdstuk 5 van de plontoelichting.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>grootschalige windparken dit effect daadwerkelijk zwaarwegend aanwezig is. Reclamanten wijzen hierbij ook op de interferentie met andere zeer naburig geplande grootschalige windturbineparken die dit wake-effect extra zullen versterken. Zo zal er sprake zijn van interferentie met gepland windpark Emlichheim, op Duits grondgebied, net over de grens. Beide windparken zullen elkaars energieopbrengst als gevolg van het wake-effect negatief beïnvloeden. De energieopbrengst van onderhavig windpark zal worden ondermijnd, onduidelijk is of hiermee rekening gehouden is bij de kosten en baten analyse van onderhavig besluit.</p>		
6	<p>ax Bovendien zullen er mitigerende maatregelen genomen moeten worden om geluidhinder, slagschaduw en vleermuis- en vogelsterfte te voorkomen of te verminderen tot het bereik van de wettelijk toegestane normen.</p> <p>Reclamanten menen dat niet voldoende en zorgvuldig rekening wordt gehouden met deze factoren die de daadwerkelijke productie van energie verstoren.</p>	<p>Voldaan wordt een de wettelijke normen. Ten aanzien van slagschaduw geldt dat de turbines gedurende een in totaal beperkt aantal uren per jaar op bepaalde tijdstippen stilgezet worden, om te voldoen aan artikel 3.12 van de Regeling algemene regels voor inrichtingen milieubeheer.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	<p>ay Naast afhankelijkheid van turbine eigenschappen, zoals ashoogte en rotordiameter, is de opbrengst uiteindelijk sterk afhankelijk van hoe de turbine eigenaar de geproduceerde stroom verkoopt en zijn financiering regelt. Onduidelijk is of en wat hierover afspraken zijn met stroomafnemers en in hoeverre op welke wijze flankerende windprijzen worden voorzien. Het is algemeen bekend dat pieken windstroom de vraag overtreffen waardoor deze stroom met negatieve waarde moeten worden verkocht.</p> <p>Aldus zijn de verwachte kosten en baten niet voldoende en niet zorgvuldig geformuleerd, waardoor reclamanten de gerechtvaardigde vrees hebben dat het windpark niet rendabel zal zijn en initiatiefnemers onvoldoende draagkracht hebben om de al bestaande en komende planschade, schaduwshade en nadeelcompensatieclaims te kunnen dragen.</p>	<p>Dergelijke afspraken zijn de verantwoordelijkheid van de turbine eigenaren en vallen buiten de reikwijdte van dit bestemmingsplan. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'subsidie' (2.5).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	<p>az De maatschappelijke uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan is onvoldoende onderbouwd en aangetoond.</p> <p>Gelegenheid tot inspraak is onvoldoende gegeven. Sociaal economische effecten zoals op het toerisme, werkgelegenheid en verdere krimp in de regio zijn niet voldoende onderzocht en onzorgvuldig gemotiveerd.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'procedure algemeen' (1.4), 'draagvlak' (1.6), 'toerisme en recreatie' (2.3) en 'economische effecten algemeen' (2.1).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	<p>ba De gemeente Coevorden heeft, naar de mening van reclamanten, in strijd gehandeld met het Verdrag van Aarhus. Bovendien heeft de gemeente Coevorden een zorgvuldige voorbereiding en belangenafweging ex art. 3:2 en 3:4 Awb nagelaten. Uit de bepalingen opgenomen in het Verdrag van Aarhus blijkt dat iedere burger recht heeft op inspraak bij milieubeslissingen. Bovendien heeft iedere burger, indien daarom wordt verzocht, recht op informatieverstopping met betrekking tot milieuaspecten.</p> <p>Er is gehandeld in strijd met art. 6 en 7 van het Verdrag van Aarhus. Art. 6 lid 4 van dit Verdrag verplicht</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'procedure algemeen' (1.4) en 'draagvlak' (1.6).</p> <p>Tevens heeft het bovenwettelijke proces met de de bewoners zorgvuldig plaatsgevonden.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>bestuursorganen om bij besluitvorming die het milieu aangaat, te voorzien in 'vroegtijdige inspraak, wanneer alle opties open zijn en doeltreffende inspraak kan plaatsvinden. Deze regel is op grond van art. 7 tevens van toepassing op de procedure en inspraakmogelijkheden van plannen en programma's. Bovengenoemde is allereerst van toepassing op de besluitvorming omtrent de aanwijzing van het gebied nabij Weijerswold.</p> <p>Bewoners uit het gebied hebben niet tot nauwelijks invloed kunnen uitoefenen op en bij dit besluit.</p> <p>Bij de feitelijke besluitvormingsplannen in de procedure voor windpark Weijerswold Coevorden zijn de bewoners niet, althans onvoldoende betrokken. Bovendien hebben de bewoners en/of belanghebbenden geen invloed kunnen uitoefenen op eventuele inspraak in de procedure. Niet of nauwelijks, en voor reclamanten onduidelijk zijn de (juridische) inspraaktermijnen gecommuniceerd. Pas toen het thema ook in andere omringende gemeentes veel tegenspraak kreeg, zijn reclamanten (uit eigen initiatief) beter op de hoogte geraakt van de gang van zaken.</p> <p>Hierbij zijn reclamanten zich onder tijdsdruk gezet, waardoor zij onvoldoende de tijd en mogelijkheid hebben kunnen nemen om hun bezwaren en argumenten voldoende duidelijk naar voren te brengen, en alle belanghebbenden te verenigen.</p>		
6	<p>bb Reclamanten stellen dat de informatievoorziening tussen de overheid en bewoners onvoldoende was. In de structuurvisie Coevorden was windenergie slechts een klein onderdeel van de uitgebreide Structuurvisie. Bewoners van en rond Weijerswold hebben deze structuurvisie pas in een laat stadium ontdekt. Reclamanten werden door de stukken overvallen en ervoeren een grote tijdsdruk om te reageren op deze stukken, aangezien er nog weinig tijd was om op de stukken te reageren. Tevens heeft de gemeente Coevorden nagelaten om de bewoners actief te informeren. Hoewel de structuurvisie Coevorden op officiële wijze is gepubliceerd is deze wel door bewoners gemist, mede doordat de plaatselijke krant waarin de gemeente Coevorden communiceert met haar burgers niet in het gebied Weijerswold en omstreken verspreid wordt. Hierdoor is nadrukkelijk windenergie in Coevorden niet onder de aandacht van al haar inwoners gebracht. Dit werd ook veroorzaakt doordat de stukken niet openbaar en toegankelijk beschikbaar waren op de website van de gemeente Coevorden. Pas nadat bekend werd dat er onder de bewoners verzet tegen de plannen was en reclamanten de vereniging Tegenwind Weijerswold hadden opgericht is er een aparte informatieavond over het windpark georganiseerd.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'bestuurlijke afweging'. Voor dit windpark is extra aandacht besteed aan een zorgvuldig proces met bewoners.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	<p>bc De combinatie van (formele en informele) inspraak- en communicatiemomenten maakt het voor insprekers moeilijk te bepalen welke argumenten wanneer moeten worden ingebracht. Als voor bepaalde argumenten wordt verwezen naar een eerdere (formele) inspraakfase, komt</p>	<p>Bij de besluitvorming is gebruik gemaakt van de daarvoor voorgeschreven wettelijke procedures. Hierbij is telkens een voorpublicatie van het wettelijke besluit</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		het erop neer dat men in een besluitvormingsfuijk is geraakt zonder dat men daarop voldoende bedacht was. Op dit punt dient het (bevoegde) bestuursorgaan dat verantwoordelijk is voor de besluitvorming tijdig duidelijkheid te verschaffen.	geweest, waarbij het besluitvormingsproces en de daarbij behorende rechtsbeschermingsmogelijkheden beschreven zijn.	
6	bd	Er is een proces gestart met de bewoners: in beide zoekgebieden werd door de bewoners uit hun midden een bewonersplatform samengesteld. Deze bewoners voerden het overleg met de ontwikkelaars over de locaties van de windturbines, het aantal windturbines en de voorwaarden waaronder ze geplaatst worden. De insteek van dit platform was het betrachten van inspraak, voor zover mogelijk. Feitelijk bestaat het platform maar uit drie bewoners, terwijl het in de media en het ontwerpbestemmingsplan uitgemeten wordt alsof het alle bewoners/belanghebbenden betreft. Reclamanten en vereniging Tegenwind Weijerswold distantiëren zich uitdrukkelijk van uitlatingen, toezeggingen en goedkeuringen van dit bewonersplatform. Er is geen sprake van enige (juridische) gebondenheid aan gedragingen van het bewonersplatform, want het is geen (in)formele vereniging of stichting die belangen van reclamanten officieel (heeft) behartigt. Ook blijkt uit een verslag van het bewonersplatform Weijerswold dat het windpark in zijn geheel geen instemming heeft.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'procedure algemeen' (1.4) en 'draagvlak' (1.6). Daarbij wordt tevens opgemerkt dat iedereen een mogelijkheid heeft gehad om invloed uit te oefenen op het proces.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	be	Reclamanten wijzen op het feit dat er sprake is van een onjuiste bevoegdheidsverdeling. Op grond van artikel 9e Elektriciteitswet 1998 jo. artikel 3.26 Wro zijn Provinciale Staten bevoegd de aanleg of uitbreiding van een productie-installatie voor opwekking van duurzame elektriciteit met behulp van windenergie met een capaciteit van ten minste 5 maar niet meer dan 100 MW vast te stellen. Reclamanten stellen dat het windpark Weijerswold Coevorden voldoet aan de capaciteit zodanig dat de Provinciale Staten het bevoegd gezag zou moeten zijn. Via de aangepaste Elektriciteitswet wordt het mogelijk dat Gedeputeerde Staten de gemeente aanwijst als bevoegd gezag, echter bij gebrek aan wetenschap over enig besluit aangaande de bevoegdheidsoverdracht betwisten reclamanten dat de gemeente Coevorden het bevoegd gezag is.	De provincie Drenthe heeft de bevoegdheid overgedragen aan de gemeente Coevorden, zoals ook in de plantoelichting is vermeld (paragraaf 7.4).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	bf	Voor het te plannen windpark is draagvlak een belangrijk vereiste. De NWEA adviseert naar aanleiding van de eerste evaluatie het volgende: 'Zorg ervoor dat Provincies en Rijk omwonenden bij de ontwikkeling van een visie voor wind op land na 2020 direct betrekken in het proces. Achteraf als ontwikkelaar uitleggen waarom bepaalde beleidskeuzes zijn gemaakt is lastig en levert geen bijdrage aan de acceptatie voorwind op land'. Reclamanten menen dat dit derhalve i.e. niet is geschied en het wederom aantoont dat de rol van bevoegd gezag van groot belang is. In dit geval heeft de gemeente Coevorden zich aan zijn regierol onttrokken, hetgeen in strijd is met haar zorgplicht. De NLVOW heeft vanaf het begin deze Gedragscode niet ondersteund, er is hierover met de andere partijen geen overeenstemming bereikt. De NLVOW heeft als gevolg	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder 'draagvlak' (1.6). Daarbij wordt tevens opgemerkt dat de NLVOW een rol gespeeld heeft in het bewonersproces en de daaruit voortvloeiende afspraken.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>daarvan een eigen gedragscode opgesteld, gericht op hoe overheidsorganen zich ten opzichte van windenergieprojecten zou moeten gedragen: 'Anders dan NWEA richt de NLVOW gedragscode zich ook op de overheid. Als het doel van een gedragscode is bij te dragen aan het versterken van draagvlak voor windenergie, dan spelen Rijk, Provincies en gemeenten een cruciale rol. En dus is het van groot belang dat overheden meedoen aan een gedragscode'. De Gedragscode van NWEA e.a. is gericht op de windenergiesector c.q. initiatiefnemers. In feite luidt het advies van NWEA precies datgene wat de NLVOW in zijn Gedragscode wil realiseren. Reclamanten zijn dan ook van mening dat door de wijze waarop de gemeente Coevorden optreedt - i.e. afstand nemen van verantwoording draagvlak - het vertrouwensbeginsel ontoelaatbaar schendt, reden waarom reclamanten stellen dat van dit windpark moet worden afgezien. Het draagvlak in de regio is - hoewel vereist - niet aanwezig.</p>		
6	<p>bg</p> <p>Reclamanten betwisten enige positieve uitwerking op de werkgelegenheid, direct dan wel indirect. Geenszins is de regio gebaat met arbeidsplaatsen die niet door eigen inwoners maar goedkoop worden ingevuld, via vrij verkeer door werknemers uit lage lonen landen. Dit is een feit van algemene bekendheid, bovendien bewezen bij andere windparken.</p> <p>Dit bevestigt het Centraal Plan Bureau (CPB). Het CPB heeft in 2013 op verzoek van het ministerie van EZ en I&M een maatschappelijke kosten-batenanalyse, hierna; MKBA, gemaakt over de Rijksstructuurvisie 6.000 MW wind op land. Volgens het CPB zijn de effecten voor de werkgelegenheid van het uitvoeren van de 6.000 MW wind op land nihil. Er zal geen sprake zijn van additionele banen. Het CPB verwacht geen netto welvaartseffect via extra werkgelegenheid.</p> <p>Bovendien, het plaatsen van windturbines een specialistisch werk dat alleen kan worden uitgevoerd door een aantal nationaal en internationaal uitvoerende bedrijven. Deze bedrijven bevinden zich niet in de regio. In de paragraaf hierna wordt de regionale krimp in de regio beschreven. De windturbines plannen zullen deze krimp versterken, wat indirect grote negatieve invloed zal hebben op werkgelegenheid.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'financieel voordeel gemeenschap' (2.4) en 'economische effecten algemeen' (2.1).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	<p>bh</p> <p>Het windpark zal een ernstig negatief effect hebben op de al aanwezige nadelige bevolkingskrimp. Het inwonersaantal daalt en er is sprake van vergrijzing. Ook leidt het windpark tot nadelige consequenties voor het landschap en de ruimtelijke kwaliteit. Kernkwaliteiten voor het landelijk wonen zoals ruimte en rust worden aangetast. Woningen staan jaren te koop. Nieuwbouwplannen komen niet van de grond en/of blijven onvoltooid.</p> <p>Naast (nationale) economische crisis en krimp, zijn de windturbineplannen een extra schade toebrengende factor, redenen waarom onderhavig onderhoudbaar is.</p>	<p>Eventuele sociale effecten worden betreurd. In de bestuurlijke afweging zijn deze afgewogen ten opzichte van het belang van de transitie naar duurzame energie.</p> <p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'economische effecten algemeen'.</p> <p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'economische effecten algemeen' (2.1) en 'landschap' (4.8).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	bi	De kernkwaliteiten van het gebied, zoals onderkend door de Nota Belvédère, geven het mooie, landelijk gebied rondom Coevorden een recreatieve functie voor bewoners van het gebied. Voor recreatieve doeleinden zijn fietspaden aangelegd, bijvoorbeeld parallel aan het Schoonebeekerdiep. En er zijn wandelroutes, onder andere via de eeuwenoude oude Hessenweg met imposante eikenbomen. De geplande windturbines zullen het gebied minder aantrekkelijk maken en minder toeristen aantrekken. Reclamanten menen dat het bestreden besluit een onaanvaardbare schade zal toebrengen aan het toerisme, de recreatie en met deze sector verband houdende sectoren zoals de horeca en de detailhandel. Ondeugdelijk en onvoldoende gemotiveerd ontkent het bestemmingsplan het verband tussen de windturbines en negatieve consequenties voor de regio.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'toerisme en recreatie' (2.3).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	bj	Versterkte, doorzettende krimp, afnemend toerisme en woningwaardedaling hebben negatieve gevolgen voor bestedingen van inwoners van de gemeente, en algeheel de bestedingen. Horeca, detailhandel en verschillende andere sectoren van de regionale economie zullen hier onaanvaardbare schade door ondervinden.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder 'economische effecten algemeen' (2.1), 'toerisme en recreatie' (2.3), 'waarde woningen' (2.2).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	bk	De zorgplicht is in artikel 1.1a Wm vervat. Dit artikel regelt dat een ieder voldoende zorg voor het milieu in acht moet nemen, waaronder in ieder geval wanneer diegene weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door handelen of nalaten nadelige gevolgen voor het milieu kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dat handelen achterwege te laten of maatregelen te nemen ter voorkoming of beperking of ongedaanmaking van die gevolgen. Deze voorzorg werkt uit in onder andere het preventiebeginsel en voorzorgsbeginsel. In dit hoofdstuk wordt onderbouwd waarom reclamanten primair het preventiebeginsel en secundair het voorzorgsbeginsel van toepassing achten. Er is sprake van schending van deze beginselen en de zorgplicht door het bestreden besluit.	Ter kennisgeving aangenomen. Onderstaand wordt ingegaan op de grieven.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	bl	Het preventiebeginsel uit artikel 191 lid 2 VWEU is erkend in zowel het internationale als het nationale milieurecht. Het houdt in dat de gemeente Coevorden preventieve maatregelen dient te nemen, als - en naar wat reclamanten hier aanvoeren dat - vaststaat dat bij een project/plan-activiteit onherstelbare milieugevolgen kunnen ontstaan. Dit beginsel ziet op het principe dat voorkomen beter is dan genezen en onderscheidt zich van het voorzorgsbeginsel omdat zeker is dat de gevolgen ontstaan. Het principe is op zich algemeen en heeft geen directe werking. Toch geeft de Wm in twee artikelen, te weten: artikel 10.1 jo. 8.11 lid 3 een uitwerking van het preventiebeginsel in het nationale milieurecht. Voorop staat het voorkomen van nadelige gevolgen die een inrichting aan het milieu kan veroorzaken. Het beginsel is belangrijk bij de beoordeling of de gemeente Coevorden onrechtmatig handelt, dus of de gemeente Coevorden onvoldoende onderneemt om hinder te voorkomen wat beter is dan de latere gevolgen te bestrijden. Zoals in deze zienswijze uitvoerig en gemotiveerd wordt gesteld door reclamanten, is er sprake van hinder en	Het preventiebeginsel is in de normen verdisconteerd. Deze normen zijn in de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'geluid' (4.3), 'licht' (4.9), 'slagschaduw' (4.4) en 'gezondheid' (4.13). De turbines die initiatiefnemers hebben aangevraagd kennen een bandbreedte waarbinnen enkele turbinetypen te verkrijgen zijn. Gelet op de minimale eis van 3MW, is sprake van moderne turbines. Deze turbines verschillen onderling enigszins qua gehanteerde technieken. De maximale effecten die kunnen optreden voor deze bandbreedte aan turbines is onderzocht en aanvaardbaar bevonden. Het is aan initiatiefnemers om de voor hen optimale turbine	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		<p>gezondheidsrisico als gevolg van het bestreden besluit van de gemeente Coevorden, met name door geluid, laagfrequent geluid, slagschaduw en lichthinder. De ongewenste effecten van deze factoren die zullen worden veroorzaakt door het windpark Weijerswold Coevorden worden niet beperkt door het hanteren van normen en mitigerende maatregelen. Normen en mitigerende maatregelen zijn niet aanwezig. De milieugevolgen, meer bepaald de door reclamanten aangevoerde gezondheidsrisico's, zijn ontoelaatbaar groot en het nemen van noodzakelijke, tevens toereikende maatregelen is niet (te) bezwaarlijk. Reclamanten menen derhalve dat de gemeente Coevorden in strijd handelt met zijn zorgplicht respectievelijk het preventiebeginsel.</p> <p>Met het streven naar het voorkomen van onherstelbare milieuschade, in casu gezondheidsschade, of aantasting van milieu en gezondheid, doet het preventiebeginsel een constant beroep op de best beschikbare wetenschap en techniek om die processen en voorzieningen te ontwikkelen en toe te passen die preventie werkelijk garanderen. Dit volgt bijvoorbeeld ook uit het lvb waar artikel 5a. 1 lid 1 sub h aangeeft dat het bevoegd gezag bij de bepaling van de voor een inrichting in aanmerking komende BBT rekening houdt met onder andere het preventiebeginsel. Reclamanten betwisten dat voor het windpark Weijerswold Coevorden de BBT zijn gebruikt.</p>	<p>binnen deze bandbreedte te selecteren.</p>	
6	bm	<p>Een andere belangrijke maatregel ter preventie ligt in de locatiekeuze van de inrichting. Ruimtelijke ordening heeft een essentiële rol. Zoals reclamanten nader zullen toelichten in de hoofdstukken aangaande geluid en laagfrequent geluid, worden huidige geluidsnormen van $L_{den}=47$ dB en $L_{night}=41$ dB overschreden. Een andere locatiekeuze kan die overschrijding voorkomen. Ditzelfde geldt voor de hinder en gezondheidsrisico's als gevolg van slagschaduw en lichthinder. De locatiekeuze heeft direct invloed op de plaats en de hoeveelheid hinder die reclamanten zullen ondervinden.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'bestuurlijke afweging' (1.3), 'procedure algemeen' (1.4), 'geluid' (4.3), 'slagschaduw' (4.4), 'gezondheid' (4.12) en 'woon- en leefklimaat algemeen' (4.1).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	bn	<p>Bij het bepalen van de zorgplicht is onder andere van belang de bezwaarlijkheid van het treffen van maatregelen. Een andere locatiekeuze is een eenvoudige preventieve maatregel, waarmee de zeker te ontstane gezondheidsschade belet kan c.q. zal kunnen worden. De gemeente Coevorden handelt in strijd met haar zorgplicht, het preventiebeginsel en de voorzorg nu zij afdoende preventieve maatregelen nalaat om het intreden van aantasting van gezondheid en gezondheidsschade af te wenden.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'bestuurlijke afweging' (1.3), 'procedure algemeen' (1.4) en 'slagschaduw' (4.4).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	bo	<p>Niet enkel in het Europees milieurecht (art. 191 VWEU) is het voorzorgsbeginsel van toepassing. Maar wordt het nationaal toegepast ter voorkoming van negatieve gevolgen voor de gezondheid en veiligheid van de mens. Mens en dier dienen tegen onzekere risico's beschermd te worden. Het HvJEU oordeelt op 5 mei 1999: 'Bij onzekerheid omtrent het bestaan en de omvang van risico's voor de menselijke gezondheid moeten de instellingen evenwel beschermende maatregelen kunnen nemen, zonder te behoeven wachten totdat ten volle blijkt dat deze risico's inderdaad bestaan en groot zijn'. 'Art. 2 EVRM, het recht op leven, verplicht de overheid om actief op te treden om dit recht te waarborgen.' 'Overtreding van dit recht geschiedt via handelen of nalaten. Door middel van preventieve handelingen dienen risico's voor gevaren op het recht op leven door de overheid te worden voorkomen. Dit betekent dat de overheid dient te zorgen voor 'wettelijke en bestuurlijke maatregelen die effectief werkzaam zijn tegen de gevaren die het recht op leven bedreigen.' 'Betrokkenen dienen over deze risico's en gevolgen 'actief, tijdig en adequaat te worden geïnformeerd.' 'Reclamanten menen dat dit i.e. niet is gedaan zodat de gemeente Coevorden zich hier gedraagt in strijd met art. 2 EVRM, art. 6 IVBPR, art. 12 IVESCR ('highest attainable standard of health') en art. 25 (1) EVRM, respectievelijk het recht op leven als fundamenteel mensenrecht.</p>	<p>Het voorzorgsbeginsel is in de normen verdisconteerd. Deze normen zijn in de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'geluid' (4.3), 'slagschaduw' (4.4) en 'gezondheid' (4.12).</p> <p>Nu het EVRM is geïmplementeerd in de nationale wet- en regelgeving en dienovereenkomstig is gehandeld, is er van strijdigheid geen sprake.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	bp	<p>De impact van i.e. enorme windturbines op het gebied van laagfrequente geluidsgolven zijn niet bekend, wat onzekerheid met zich meebrengt (zie verder onder 'Laagfrequent geluid'). Gezien de wetenschappelijke onzekerheden over de risico's van langdurige blootstelling aan laagfrequent geluid, is dit voor het welzijn van omwonenden van windturbines van groot belang. Reclamanten eisen dan ook een wetenschappelijk onafhankelijk en klinisch objectief onderzoek naar deze lange termijneffecten, alvorens besloten kan worden om grote windturbines in de leefomgeving van reclamanten te plaatsen. Reclamanten menen namelijk dat blootstelling aan laagfrequent geluid negatieve impact heeft op de gezondheid van mens en dier dat onder 'Laagfrequent geluid' wordt onderbouwd door contra-expertises. Indien de gemeente Coevorden niet bereid is om dit te realiseren aanvaardt zij de risico's en gedraagt deze publieke rechtspersoon zich jegens reclamanten onrechtmatig, in strijd met de maatschappelijke zorgvuldigheid op grond van art. 6:162 BW en het voorzorgsbeginsel. Volgens reclamanten dient een onderzoek naar de gezondheidseffecten van laagfrequent geluid op lange termijn te worden onderzocht. Immers het is rechtens ontoelaatbaar - met zojuist gestelde schending met het voorzorgsbeginsel - indien de gemeente Coevorden dit aanvankelijk onvoorziene gevaar voor de gezondheid veronachtzaamt tegen beter weten in, en eenmaal gewaarschuwd. De aanwezigheid van een potentieel absoluut gevaar brengt eveneens strijd met het voorzorgsbeginsel met zich mee. Gebleken is dat 'Bij</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'onderzoeken algemeen' (4.2), en 'geluid' (4.3, alsmede naar de specifieke beantwoording van deze zienswijze op het gebied van laagfrequent geluid, waar later op ingegaan wordt.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>onbekend, in concrete onvoorzienbaar en niet kenbaar gevaar e en verscherpte waakzaamheid vereist is en een verscherpte zorgvuldigheid is geboden'. Reclamanten constateren derhalve dat de gemeente Coevorden met het bestreden besluit hieraan niet voldoet.</p>		
6	<p>bq Daarnaast werkt het feit dat er geen nationale wet- en regelgeving is voor de normering van laagfrequent geluid volgens reclamanten hier schadelijk uit. Ernstige gezondheidsklachten voor bewoners door handelen en/of nalaten van de overheid leveren een schending op van art. 8 EVRM, het recht op privé leven, familie- en gezinsleven. Volgens Europese rechtspraak Is bijvoorbeeld op deze wijze al grondwater- en luchtverontreiniging afkomstig van bronnen die op 100 tot en met 400 meter van woningen afliggen en ernstige gezondheidsklachten met zich meebrengen, waarbij de overheid geen passende maatregelen tegen neemt, in strijd met art. 8 EVRM.'</p> <p>Die noodzaak klemmt temeer ten aanzien van het ongepast en onbegrensd toelaten van een grootschalig windpark dat laagfrequente geluidsgevolgen veroorzaakt en evenzo grootschalige ernstige gezondheidsklachten met zich meebrengt. Afstanden tussen de windturbines en woningen liggen binnen een straal van twee kilometer e.v.. De windturbines met een maximale tiphoogte van 190 meter veroorzaken laagfrequente geluidsgolven die qua Impact zeer ernstige gezondheidseffecten voor omwonenden met zich mee kunnen brengen, waartegen de gemeente Coevorden geen passende maatregelen treft of voorziet. Er bestaan immers geen wettelijk vastgelegde 'veilige' minimumafstanden voor windturbines ten opzichte van woningen met het oog op de bescherming van de volksgezondheid. In de rechtspraak wordt een minimale afstand van 400 meter met het oog op geluid aanvaardbaar geacht, maar voor laagfrequent geluid is dit niet aanvaardbaar gezien de aard en impact van deze vorm geluidgolven (zie verder onder 'Laagfrequent geluid'). Gezien de negatieve effecten op de gezondheid door dit geluid Is deze afstand onvoldoende toereikend voor het uitsluiten van verhoogde gezondheidsrisico's. Er bestaat onzekerheid over wat een juiste minimale afstand zal kunnen zijn tussen windturbines en woningen, omdat de effecten van laagfrequent geluid op lange termijn door de minister niet onderzocht zijn. Dit brengt niet alleen voor dit windpark bij reclamanten maatschappelijke onrust met zich mee, maar ook In andere procedures van windparken. Reclamanten menen derhalve dat hun gezondheid en die van dieren bij het ontwerpbestemmingsplan en ontwerp-omgevingsvergunning(en) onvoldoende is meegewogen, wat getuigt van een onzorgvuldige voorbereiding op grond van art. 3:2, 3:4 en 3:46 Awb. De gemeente Coevorden heeft op grond van het voorzorgsbeginsel daarmee 'een vergaande en stelselmatige onderzoeksplicht en een plicht om zo nodig maatregelen te treffen'." Reden waarom reclamanten stellen dat van dit windplan moet worden afgezien.</p>	<p>Zie reactie onder 6 bo. Er wordt voldaan aan de normen, waarin het voorzorgsbeginsel verdisconteerd is en welke door de jurisprudentie aanvaardbaar geacht zijn. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'onderzoeken algemeen' (4.2), vormvrije m.e.r.-beoordeling' (3) en 'geluid' (4.3), alsmede naar de specifieke beantwoording van deze zienswijze op het gebied van laagfrequent geluid, waar later op ingegaan wordt.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	br	<p>De norm uit de Activiteitenregeling die de gemeente Coevorden hanteert inzake slagschaduw is sterk verouderd.</p> <p>Dit constateren reclamanten en derden. De norm vloeit voort uit een Afdelingsuitspraak uit 1996 en tussentijdse toetsing is achterwege gebleven. Vanwege de sterke progressie in omvang, hoogte en megawatt kan niet met zekerheid worden gesteld dat gezondheidsschade wordt beperkt. Reclamanten verlangen daarom een onderzoek naar de effecten, nu de schadebeperkende werking van de norm wordt betwist en nu zij menen dat hun gezondheid niet afdoende is meegewogen in de totstandkoming van het bestreden besluit. Het voorzorgsbeginsel en de zorgplicht van de minister brengen met zich mee dat de slagschaduw niet zonder behoorlijke redengeving en zonder nader onderzoek mag worden gehanteerd.</p>	<p>Wij zien in de reactie van indieners geen aanleiding om af te wijken van de normstellingen uit de Activiteitenregeling.</p> <p>Voor het onderzoek en de beoordeling is de norm uit de Regeling algemene regels voor inrichtingen milieubeheer (Rarim) gehanteerd van gemiddeld 17 dagen per jaar meer dan 20 minuten slagschaduw voor de berekeningen. Deze is vertaald naar 6 uur slagschaduw per jaar ($17 \times 21 = 357$ minuten = afgerond 6 uur).</p> <p>Dit is conservatief aangezien de wettelijke norm toestaat dat minder dan 20 minuten per dag aan slagschaduw plaats mag vinden gedurende het hele jaar. Door uit te gaan van een cumulatieve norm van 6 uur, tellen alle minuten slagschaduw mee in de beoordeling, niet alleen de dagen waarop meer dan 20 minuten slagschaduw optreedt. De normen zijn in de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Onafhankelijk van de afmetingen van de windturbine(s) blijft de norm voor het aantal uren slagschaduw gelijk. Verwezen wordt naar paragraaf 4.6 van het bestemmingsplan en de thematische beantwoording onder het kopje 'slagschaduw' (4.4).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	bs	<p>Volgens reclamanten worden met het plan, zoals toegelicht en geadstrueerd in navolgende hoofdstukken, verschillende milieunormen geschonden waarmee de gemeente Coevorden zich onzorgvuldig gedraagt. Dit in strijd handelen en nalaten aangaande publiekrechtelijke voorschriften is toerekenbaar. Praktisch verloopt handhaving van de wettelijke vastgelegde geluidsnormen voor windturbines nu al moeilijk en lijkt effectief onmogelijk (zie verder onder 'Geluid'). Overschrijding van deze milieunorm is volgens reclamanten niet te voorkomen wat leidt tot een gebrekkig toezicht en ontoereikende handhaving, en getuigt van onrechtmatig handelen en/of nalaten. De geluidsnorm voor windturbines heeft ten doel om burgers te beschermen tegen onaanvaardbare geluidshinder om de kwaliteit van leven te behouden. Nu uit praktijkvoorbeelden blijkt dat handhaving praktisch onmogelijk is en daarmee deze norm niet gewaarborgd kan worden, wordt het risico op gezondheidsschade onder de concrete gevalsomstandigheden ontoelaatbaar vergroot.</p>	<p>De benoemde beginselen zijn geen normen, maar zijn wel verdisconteerd in de wettelijke normen. In het bestemmingsplan is aangetoond dat het windpark aan deze normen voldoet. Verwezen wordt naar hoofdstuk 4 van het bestemmingsplan, alsmede de thematische beantwoording onder de kopjes 'geluid' (4.3) en 'slagschaduw' (4.4).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	bt	<p>Alleen in geval van onmogelijkheid van maatregelen of onbetaalbare maatregelen bestaat er een rechtvaardigingsgrond voor het schenden van de zorgplicht c.q., preventiebeginsel of voorzorgsbeginsel. Reclamanten betwisten op voorhand dat een objectieve rechtvaardigingsgrond aanwezig is. De gemeente</p>	<p>Verwezen wordt naar de beantwoording onder bk t/m bs.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>Coevorden betracht niet de vereiste en benodigde voorzorg, waarmee haar zorgplicht en het preventiebeginsel hetzij voorzorgsbeginsel schendt.</p>		
6	<p>bu "Op basis van art. 3.14a lid 1 van het Besluit algemene regels voor inrichting milieubeheer (Barim) zijn de normen voor geluidshinder van toepassing op de gevel van gevoelige gebouwen. Met betrekking tot het optreden van slagschaduw is een voorschrift opgenomen in art 3.12, lid 1 van de Regeling algemene regels voor inrichtingen milieubeheer (Rarim) welke betrekking heeft op gevoelige objecten. In art. 1 Barim zijn gevoelige objecten gedefinieerd als "gevoelige gebouwen en gevoelige terreinen". In datzelfde artikel zijn gevoelige gebouwen gedefinieerd als "woningen en gebouwen die op grond van artikel 1 van de Wet geluidshinder worden aangemerkt als andere geluidsgevoelige gebouwen, met uitzondering van die gebouwen behorende bij de betreffende inrichting."</p> <p>De normen voor geluidshinder en slagschaduw gelden dus niet voor gebouwen "behorende bij de betreffende inrichting". Het plan geeft een tegenstrijdige, onduidelijke en onterechte invulling aan de betekenis van de uitzondering in dit artikel, waardoor een groot aantal bewoners van onterecht aangewezen "gebouwen behorende bij de betreffende inrichting" onaanvaardbaar en onrechtmatig gedupeerd worden doordat geluids- en slagschaduw effecten hun gezondheid en woongenot schaden.</p> <p>De situering van deze woningen is o.a. te vinden in de figuren van het akoestisch onderzoek. De woningen van deelnemers in de parkontwikkeling zijn in het slagschaduwonderzoek tevens buiten beschouwing gelaten.</p> <p>Om te vallen onder de uitzondering "gebouwen behorende bij de betreffende inrichting" als in art. 1 Barim, toont de vaste praktijk met jurisprudentie aan dat er aan bepaalde voorwaarden, functionele eisen en feitelijke gedragingen voldaan moet worden. Reclamanten betwisten dat de in het plan aangewezen woningen die niet onder toetsing van de wettelijke norm vallen, hiermee niet zijn uitgesloten van de wettelijke eisen voor slagschaduw en geluid, zoals expertise bij andere windparken aangeeft "kan niet voldaan worden aan de geldende grenswaarden en dit maakt het plan niet uitvoerbaar." Hiermee wordt het doel van de bewoordingen van de uitzondering "gebouwen behorende bij de betreffende inrichting" van art. 1 Barim ernstig ondermijnd en vindt er een onaanvaardbare, onrechtmatige schending plaats van slagschaduw- en geluidsnormen.</p> <p>Reclamanten betwisten dat het zijn van initiatiefnemer, grondeigenaar, beheerder of andere bij de inrichting</p>	<p>In het (ontwerp)bestemmingsplan Weijerswold is geen sprake van woningen die worden aangemerkt als gebouwen behorende bij de betreffende inrichting. Van genoemde bezwaren in de zienswijze kan dan ook geen sprake zijn. Derhalve wordt de reactie niet inhoudelijk behandeld.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>betrokkene vallen onder bewoners van "gebouwen behorende bij de betreffende inrichting" als in art. 1 Barim."</p> <p>"Uit vaste jurisprudentie van de Afdeling Bestuursrecht van de Raad van State blijkt dat "voor de vraag naar de noodzaak van een bedrijfswoning is van belang, of de bedrijfsprocessen ter plaatse zoveel tijd en aandacht van de aanvrager opeisen, dat op grond daarvan een redelijk belang om op het perceel te wonen aanwezig moet worden geacht" (ECLI:NL:RVS:2015:3947). Niet is gemotiveerd waarom de bedrijfsprocessen zoveel tijd en aandacht vragen van initiatiefnemers, grond eigenaren of andere bij de inrichting betrokkenen dat hun woningen, naast de woningen van beheerders, moeten worden aangemerkt als woningen binnen de sfeer van de inrichting en daarom uitgesloten worden van wettelijke toetsing. Onder meer in de NOTITIE AARDBEVINGEN EN WINDPARK N33 (bijlage 8C van de MER en de aanvragen van de omgevingsvergunning) is gesteld dat "Een windturbine is een zelf opererende installatie waarbij geen aanwezigheid van mensen benodigd is." Een beheerder ter plaatse is derhalve niet nodig, dan wel de rol van een bewoner van een sfeerwoning als beheerder is dermate beperkt dat - in de lijn van de uitspraak van 11 juli 2001 - geen sprake is van een functionele binding met de inrichting. De rol van een eigenaar/(financieel) initiatiefnemer is - voor zover deze geen beheerder is - nog beperkter, zodat ook voor eigenaren/ (financieel) initiatiefnemers geen sprake is van een functionele binding. De woningen van beheerders, eigenaren en (financieel)initiatiefnemers zijn om die redenen onterecht aangemerkt als woningen behorende tot de sfeer van de inrichting.</p> <p>De bedrijfsvoering van het windturbinepark vergt dus niet zodanig veel tijd en aandacht dat het noodzakelijk is om uit het oogpunt van een doelmatige bedrijfsvoering noodzakelijk is om ter plaatse woonachtig te zijn , zoals dat bij exploitatie van een boomkwekerij wel het geval is (zie uitspraak van de Afdeling van 23 december 2015, ECLI:NL:RVS:2015:3947). In tegenstelling tot een boomkwekerij hebben windturbines geen dagelijks onderhoud nodig, en voor zover er wel onderhoud nodig is gebeurt dit door specialistische windturbinebedrijven, niet woonachtig op deze onterecht aangewezen bedrijfswoningen. Bovendien zijn windturbines feitelijk en praktisch niet diefstal gevoelig. Reclamanten betwisten dat zij vanuit deze functie vallen onder de uitzondering "gebouwen behorende bij de betreffende inrichting" als in art. 1 Barim. "Op p. 37 van het Milieueffectrapport Windpark N33 is het volgende opgenomen: "De aansturing van de windturbine vindt automatisch plaats door computerbesturing. Het functioneren van de windturbine en de prestatie kan op afstand gevolgd en indien wenselijk bijgestuurd worden. Het controlesysteem kan een windturbine automatisch stilzetten bij geconstateerde fouten of ongunstige weersomstandigheden". Vergelijkbare passages zijn opgenomen in de aanvragen omgevingsvergunning in de</p>		

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>betreffende paragrafen Veiligheid in hoofdstuk 4. Aangezien het functioneren van de windturbine en de prestatie op afstand kan worden gevolgd is er geen noodzaak voor visueel toezicht op de goede werking van de windturbines. De bedrijfsprocessen van de windturbine vragen daarmee niet zoveel tijd en aandacht dat een bedrijfswoning (dan wel het grote aantal bedrijfswoningen zoals momenteel opgenomen in het plan) ter plaatse noodzakelijk is. Uit de uitspraak van de Afdeling Bestuursrecht van de Raad van State van 13 januari 2010 blijkt dat kans op vandalisme en diefstal geen argumenten zijn voor de noodzaak van een bedrijfswoning. Het is mogelijk om dergelijke onwenselijk geachte situaties te voorkomen door het treffen van andere maatregelen. Vanuit het oogpunt van ervoor zorgen dat onbevoegden zich niet bevinden in de directe omgeving van de turbines is het eveneens niet noodzakelijk is dat ter plaatse een bedrijfswoning (dan wel het aantal bedrijfswoningen zoals momenteel opgenomen in het plan) aanwezig is.</p> <p>"Het houden van toezicht wordt vaak ook noodzakelijk geacht vanwege:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. een verhoogde kans op calamiteiten waarbij alleen door onmiddellijk ingrijpen een calamiteit kan worden voorkomen; 2. bijzondere bedrijfsprocessen waarbij continue aanwezigheid noodzakelijk is om het bedrijfsresultaat te bereiken; 3. het product dat het bedrijf aanbiedt maakt het noodzakelijk dat producten frequent en/of op ongeregelde tijden worden aan- of afgevoerd waarbij deze aan- of afvoer niet op een andere wijze georganiseerd kan worden. <p>Ad 1. De windturbines worden voorzien van een geautomatiseerd systeem dat de turbine automatisch stil kan zetten bij fouten of ongunstige weersomstandigheden. Er is daarmee geen sprake van een verhoogde kans op calamiteiten die alleen kunnen worden voorkomen door onmiddellijk ingrijpen ter plaatse.</p> <p>Ad 2. Er is geen sprake van bijzondere bedrijfsprocessen. De bedrijfsprocessen worden volledig automatisch gestuurd én kenmerken zich door een vrijwel continue bedrijfsvoering.</p> <p>Ad 3. Het product van de windturbines (elektriciteit) wordt automatisch geleverd aan het netwerk. Aanwezigheid in verband met de afvoer van product is niet noodzakelijk. Uit bovenstaande afweging blijkt dat er geen noodzaak is voor de aanwezigheid van (dit groot aantal) woningen behorende bij de inrichting. In de documenten wordt geen onderbouwing gegeven waarom (dit aantal) bedrijfswoningen wel noodzakelijk is vanuit het oogpunt van bedrijfsprocessen of toezicht, integendeel: zoals reeds gesteld onder 5.1.5 dient een aantal van de 13 'sfeerwoningen' als gevoelig gebouw te worden aangemerkt waar de grenswaarden voor geluid en</p>		

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>slagschaduw van toepassing zijn. Uit de milieuonderzoeken blijkt dat ter plaatse van deze onterecht aangemerkte 'sfeerwoningen' niet voldaan kan worden aan de daar geldende grenswaarden. Het plan is daarmee niet uitvoerbaar."</p> <p>Aldus vergen de bedrijfsprocessen ter plaatse niet zoveel tijd en aandacht van de aanvragen dat op grond daarvan een redelijk belang om op het perceel te wonen aanwezig moet worden geacht.</p> <p>Bovendien is het houden van toezicht op het windturbine park niet noodzakelijk. Daarmee vallen de in het plan beschreven 'sfeerwoningen' niet onder de definitie "gebouwen behorende bij de betreffende inrichting" als in art. 1 Barim, zijn de grenswaarden op die gebouwen van toepassing, worden de woningen onaanvaardbaar aangetast en Is het plan onhoudbaar.</p> <p>Voor zover de woningen een agrarische bestemming hebben, gaan zij nu onrechtmatig ook bij een tweede inrichting behoren: "Een aantal van deze sfeerwoningen behoren tot andere, agrarische inrichtingen. Ingeval één of meerdere van deze woningen ook tot de inrichting van het Windpark Vermeer Midden of Windpark Vermeer Zuid gaan behoren, dan gaan deze woningen tot 2 Inrichtingen behoren. Dit past niet in de systematiek van de Wet milieubeheer en de Wet algemene bepalingen milieubeheer. Een perceel kan immers niet tot twee inrichtingen behoren, omdat daarmee onduidelijkheid zou ontstaan over welke regelgeving van toepassing is. In haar uitspraak van 1 juli 2015 (zaaknr. 201311005/1/R4) heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State in een soortgelijke situatie geoordeeld dat het bevoegd gezag de omgevingsvergunning ten onrechte heeft verleend (afweging 28.3 van de uitspraak). Dus: of de woning blijft tot de agrarische inrichting behoren en is daarmee een gevoelig gebouw in de zin van het Activiteitenbesluit. Of de woning gaat tot de sfeer van het windmolenpark behoren, waardoor de voormalige agrarische bedrijfswoning niet meer wordt beschermd tegen de activiteiten van het agrarische bedrijf (want geen agrarische bedrijfswoning meer)."</p> <p>Bovendien, ook al kiezen bewoners er nadrukkelijk voor om op een locatie met onaanvaardbare, ongezonde hinder te wonen, dit staat er niet aan in de weg een vergunning te weigeren.</p>		
6	bv	<p>Niet valt in te zien waarom het akoestisch onderzoek onvoldoende (zorgvuldig) uitgevoerd zou zijn. Verwezen wordt naar de de thematische beantwoording onder de kopjes 'onderzoeken algemeen' (4.2) en 'geluid' (4.3).</p> <p>In het geluidsonderzoek is gerekend met een worstcaseturbine die binnen de grenzen van het bestemmingplan mogelijk wordt gemaakt.</p>	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		<p>geregeld dat 'een windturbine of een combinatie van windturbines voldoet ten behoeve van het voorkomen of beperken van geluidshinder aan de norm van ten hoogste 47 dB Lden en aan de norm van ten hoogste 41 dB Lnight op de gevel van gevoelige gebouwen, tenzij deze zijn gelegen op een gezondeerd industrieterrein, en bij gevoelige terreinen op de grens van het terrein'.</p>		
6	bw	<p>Landbouwpercelen en stallen/bijgebouwen zijn tevens aan te merken als geluidgevoelige terreinen. Landbouwgronden en stallen/bijgebouwen dienen derhalve een zekere mate van bescherming te bezitten, indien er gedurende langere tijd mensen verblijven. In het akoestisch onderzoek wordt niet ingegaan op geluidsbelasting bij landbouwpercelen in de nabijheid van windpark Weijerswold Coevorden. Een aanvaardbare werk- en verblijfsomgeving wordt hiermee niet gewaarborgd. Tevens willen reclamanten erop wijzen dat er onjuiste kaarten zijn benut. Ze noemen daarbij het adres Weijerswold 8. Op dit adres mist namelijk een stal/bijgebouw op de kaarten van het akoestisch onderzoek. Er is hierdoor een reële mogelijkheid dat er meer woningen of gebouwen missen op de kaarten. Reclamanten eisen daarom kaarten die up to date zijn.</p>	<p>Ten behoeve van het geluidsonderzoek is gebruik gemaakt van de op dat meest actuele beschikbare openbare registers voor onroerend goed (BAG). Inmiddels zijn enkele nieuwe objecten in het BAG opgenomen. Het geluidsonderzoek is geactualiseerd op basis van deze gegevens. Dit heeft niet tot andere inzichten of conclusies geleid.</p> <p>Stallen en bijgebouwen bevinden zich op ruime afstand tot de windturbines. Landbouwgronden worden slechts gedurende relatief korte tijd bewerkt. Dat gebeurt vrijwel altijd machinaal. Blootstelling van mensen aan machinegeluid is veel hoger dan blootstelling aan windturbinegeluid. De gemeente ziet geen aanleiding tot aanvullende maatregelen ter bescherming van landbouwgronden stallen of bijgebouwen.</p>	<p>Het akoestisch onderzoek wordt geactualiseerd op basis van de huidige bebouwing. De conclusies worden in de toelichting van het bestemmingsplan opgenomen.</p>
6	bx	<p>Reclamanten stellen dat de gemeente Coevorden genoodzaakt is om in het kader van het activiteitenbesluit maatwerkvoorschriften op te stellen. Ten eerste moeten er lagere normen worden vastgesteld nu er andere windturbine-inrichtingen aanwezig zijn nabij het plangebied. Voor elke inrichting afzonderlijk geldt de norm van ten hoogste Lden 47 dB en Lnight 41 dB. Een combinatie van windturbines van verschillende inrichtingen moet ertoe leiden dat het bevoegd gezag een lagere waarde vaststelt. Het is volgens het RIVM rapport logisch en gewenst om de cumulatieve geluidbelasting op een gevoelig object niet boven deze (verlaagde) normen uit te laten stijgen. Ten tweede vanwege bijzondere lokale omstandigheden. Uit de nota van toelichting blijkt dat de wetgever hier bijvoorbeeld wettelijk aangewezen stiltegebieden bedoelt. Nu het nabij gelegen Natura 2000-gebied Bargerveen is aangewezen als stiltegebied dient de gemeente Coevorden een gedegen belangenafweging te maken. Volgens de Handreiking Industrielawaai en vergunningverlening hoort bij landelijk gebied ook een lagere richtwaarde van 40 dB(A) etmaalwaarde hetgeen globaal overeenkomt met Lden=38 dB en een richtwaarde 38 dB(A) in de nachtperiode hetgeen overeenkomt met Lden=29 dB.</p> <p>De richtwaarden in het plangebied die het huidige woon- en leefklimaat typeren aanzienlijk lager. Dit kan ook worden gedefinieerd als een bijzondere lokale</p>	<p>Voor de mitigerende maatregelen wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'onderzoeken algemeen' (4.2) en 'geluid' (4.3). De geluidbelasting voldoet aan de normen van het Activiteitenbesluit. Ook uit oogpunt van een goede ruimtelijke ordening acht de gemeente het stellen van maatwerkvoorschriften niet nodig.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		omstandigheid zoals vastgelegd in art. 3.14a lid 3 Activiteitenbesluit. Op grond van deze bepaling kan een lagere grenswaarde worden bepaald. Dit blijkt uit het onderzoek van LieveenseCSO. De gemeente Coevorden heeft op dit moment nagelaten om hierin een belangenafweging te maken.		
6	by	Ter zake stelt een geluidkundige dat er bij windparken geen rekening wordt gehouden met het type woonomgeving in het akoestisch onderzoeken. In het RIVM-rapport 'Evaluatie nieuwe normstelling windturbinegeluid' (rapportnr. 6803 07/2009) uit 2009 is onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van een nieuwe normstelling op basis van een jaargemiddelde dosismaat Lden. In dit rapport wordt er op het gebied van windturbinegeluid gekeken naar een ondergrens (richtwaarde) en een bovengrens, hetgeen ook bij weg-, rail- en industrielaawaai van toepassing is. Bij het verlenen van vergunningen voor bedrijven worden richtwaarden gebruikt afhankelijk van de aard van de woonomgeving. Zodoende is er voor landelijk gebied een richtwaarde van 40 dB(A) (etmaalwaarde) toegepast, maar voor een woonwijk in de stad een richtwaarde van 50 dB(A). Een soortgelijke methodiek met richt- en grenswaarden wordt door het RIVM in voornoemde rapport eveneens aangestuurd met betrekking tot windturbinegeluid. Door de overheid is echter uiteindelijk gekozen voor een vaste grenswaarde waarbij het type woonomgeving geen enkele rol meer speelt. Er wordt derhalve geen rekening gehouden met het verschil in geluidbelasting bij een woning gelegen bij een snelweg of in een rustige, landelijke omgeving. Reclamanten concluderen dan ook dat in het laatste geval de geluidbelasting bij woningen 'zonder meer met 15 a 20 dB kan toenemen na realisatie van een windturbinepark.	De van toepassing zijnde en wettelijk vastgelegde geluidsnormen worden door jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Dit onderdeel wordt dan ook enkel ter kennis aangenomen. Voor een nadere toelichting op het aspect geluid wordt verwezen naar de thematische beantwoording en dan specifiek het kopje 'geluid' (4.3).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	bz	Ten onrechte is geen rekening gehouden met cumulatie van geluid die ontstaat door andere activiteiten in de omgeving, dan windbedrijvigheid en verwante activiteiten. Niet is onderzocht of door cumulatie van deze activiteiten met activiteiten rondom en werking van het windpark wordt voldaan aan de geldende grenswaarden. In het onderstaande wordt dit nader onderbouwd. Niet is geanalyseerd welke effecten hier mede optreden voor omwonenden. En niet voldoende gemotiveerd is waarom dit niet is meegenomen in de berekeningen.	De cumulatieve effecten van het nieuwe windpark in combinatie met andere windturbines in de directe omgeving zijn onderzocht in het akoestisch onderzoek en slagschaduwonderzoek (bijlage 2 en 6 bij het bestemmingsplan). Zie verder de thematische beantwoording onder het kopje 'geluid' (4.3). Voor cumulatie van windturbinegeluid met andere geluidbronnen gelden geen (wettelijke) grenswaarden. In dit gebied is, behoudens de Duitse windturbines, geen sprake van bijzondere andere geluidbronnen waarvoor, naar het oordeel van de gemeente, een gecumuleerde geluidbelasting berekend dient te worden.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	ca	In geval van een windturbinepark zijn geluidoverdrachtsberekeningen noodzakelijk over zeer grote afstanden. Bij deze grote afstanden is het effect	De akoestisch harde bodemgebieden (wegen, water etc.) zijn ingevoerd met een bodemfactor 0 (reflecterend)	Deze reactie geeft geen

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>van de bodemfactor groot. Door voor alle bodemgebieden - met uitzondering van de terreinverharding van industriegebieden en wegen, wateren en woongebieden - uit te gaan van een volledig absorberende bodem (algemene bodemfactor B=1) wordt in de berekeningen onterecht te veel verzwakking toegekend aan het geluid bij de overdracht van bron naar ontvanger. Het berekende geluid bij de ontvanger is daardoor lager dan hetgeen in werkelijkheid zal optreden. De berekende geluidbelastingen - en dus ook de effecten van het windturbinepark - worden daardoor onderschat. De werkelijke optredende geluidbelastingen zijn derhalve hoger dan de berekende geluidbelastingen. Dit betekent dat niet is aangetoond dat bij alle woningen in werkelijkheid voldaan wordt aan de wettelijke grenswaarden. Het akoestisch onderzoek schiet op dit punt tekort.</p>	<p>en voor de overige gebieden is uitgegaan van een bodemfactor van 1 (absorberend). Dit is toegepast in een voldoende ruime omgeving rond de toetsingspunten waar de geluidsbelasting in detail dient te worden onderzocht. Voor (veel) verder weggelegen objecten waar ruim wordt voldaan aan de norm is een nadere invoering van de bodemgebieden niet nodig. Het geluidonderzoek geeft voldoende inzicht om te beoordelen of aan de norm wordt voldaan.</p>	<p>reden tot aanpassing.</p>
6	<p>cb De Nederlandse wet- en regelgeving kent (nog) geen passende normen voor afstanden tussen woningen en windturbines. De vigerende rechtspraak maakt reeds voorbehoud hierover en ontwikkelt zich duidelijk daarover.</p> <p>Voor een goede ruimtelijke ordening zijn volgens reclamanten strengere afstanden nodig. De Nederlandse (buitenwettelijke) minimale afstandsnorm van 360-400 meter tussen windturbines en woningen is namelijk onevenredig kort, waarbij geluidshinder veroorzaakt door de windturbines een te grote, speciale en zware abnormale last op omwonenden legt.</p> <p>Gerennommeerd gezondheidsonderzoekorgaan in Australië, de National Health and Medical Research Council (NHMRC), heeft in 2015 een bevinding uitgebracht over de impact op de gezondheid van omwonenden van windturbines en veronderstelde 'windturbineziekte'. Deze raad concludeert dat geluidseffecten van windturbines met een afstand van minstens 1500m en verder niet meer te horen of te voelen zijn. Omwonenden zullen i.e. bij of onverhoopte instandhouding en uitvoering van het bestreden besluit wonen binnen een afstand van 1500 meter vanaf de meest nabijgelegen windturbine. Reclamanten vrezen voor onaanvaardbare geluidshinder omdat windturbines - naar huidige stand van de rechtspraak die binnen gereede tijd evalueert evenredig aan de snel toenemende stand der techniek zoals megaturbines in grootschalige opstelling - op een minimale afstand van 400 meter (dus niet binnen de milieucontouren) ten opzichte van (hindergevoelige) woningen mogen worden geplaatst.</p> <p>Gelet op plaatsing van windturbines met maximale hoogtes van 190 meter (afhankelijk van gekozen windturbintetype) is uit de praktijk, dus naar ervaringsregel, af te leiden dat deze toegelaten afstandsnormen onaanvaardbare geluidshinder kunnen veroorzaken.' Vergeleken met andere landen kunnen in Nederland</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'woon- en leefklimaat algemeen (4.1)', 'bedrijven en milieuzonering' (4.13), 'geluid' (4.3), 'gezondheid' (4.12) en 'onderzoeken algemeen' (4.2).</p> <p>De betreffende passage uit genoemde brief had betrekking op de in Nederland gehanteerde geluidsnormen en niet op afstandsnormen zoals deze worden aangehouden in andere landen.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>windturbines onbestaanbaar dicht bij woningen geplaatst worden. Naar aanleiding van de pilot kennisplatform Windenergie schrijft de Minister I&M in de brief van 22 juli 2015 (zie verder alinea 15.27): 'De Nederlandse norm is niet duidelijk afwijkend van normen in andere Europese landen (...)'. Reclamanten betwisten deze constatering. Bewezen - bij bovengenoemde brief - is namelijk als de toegestane minimale afstanden, in Vlaanderen: 875m gelden, in Denemarken: 1050m, in Wallonië: 800m en in Duitsland: 900 meter.</p>		
6	cc <p>In de publicatie 'Bedrijven en milieuzonering' van de VNG (hierna: VNG-brochure) uit 1986 en de actualisering daarvan in 2009 staat als richtlijn voor windturbines met een rotordiameter van 50 meter tussen woonbebouwing en de windturbine dat een minimale afstand van 300 meter dient worden aangehouden. Het opgesteld vermogen van zulke windturbines bedraagt ongeveer 0,75 MW. In het bestreden besluit wordt bij windturbines van minimaal 3 MW aan vermogen rekening gehouden met een marge tussen 115 en 136 meter voor rotordiameter." Indien dit wordt omgerekend naar de turbines uit de publicatie van de VNG resulteert dit in een minimale afstand tot woonbebouwing van ongeveer 650 meter. In onderzoeken wordt zelfs een minimale afstand van 2000 m aanbevolen: "To prevent AHEs, scientists have recommended that distances separating turbines and residences be 0.5-2.5 miles, and 1.25 miles (2 km) or more has been commonly recommended. Clearly, the short siting distances used by the industry for physical safety do not protect against AHEs. Alternatively, researchers have recommended sound levels typically ranging from 30-40 dBA for safeguarding health, which is consistent with the recommendation of nighttime noise levels by the WHO." Recent heeft de Afdeling bevestigd dat de richtafstanden van de VNG-brochure indicatief zijn voor een goede ruimtelijke ordening. Dit betekent dat van die richtafstanden - voorzien van gedegen onderzoek en goed gemotiveerd - kan worden afgeweken. Hierbij moet worden onderbouwd waarom desondanks een goed woon- en leefklimaat gewaarborgd is.' Een onderbouwing die in het bestreden besluit ontbreekt.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematisch beantwoording onder de kopjes 'bedrijven en milieuzonering' (4.13), woon- en leefklimaat' (4.1), en 'gezondheid' (4.12).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	cd <p>De in het ontwerp vervatte onzorgvuldigheid, hetgeen al in het bovenstaande is onderbouwd, getuigt van een in redelijkheid onhoudbare belangenafweging door de gemeente Coevorden. Het gezondheidsbelang van omwonenden komt in gevaar door de hierboven aangekaarte overschrijdingen. Dit veroorzaakt geluidshinder en slaapverstoring. De gemeente Coevorden dient op grond van het voorzorgsbeginsel (zie onder 'Voorzorgsbeginsel') gezondheidsklachten daaruit voortvloeiend zo goed als mogelijk te voorkomen. Dat er gezondheidsklachten zullen ontstaan als gevolg van geluid dat windturbines produceren, blijkt reeds uit vele onderzoeken.' Het bestreden ontwerpbesluit laat zien dat door het toelaten van oneigenlijk korte afstanden</p>	<p>De besluitvorming heeft zorgvuldig plaatsgevonden. Het windpark voldoet aan de wettelijke eisen en er is naar het oordeel van de gemeente sprake van een goede ruimtelijke ordening. Niet in te zien is waarom niet voldaan zou worden aan de zorgplicht.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>tussen woningen en de geplande windturbines het bevoegd gezag zich in strijd gedraagt met zijn zorgplicht. Op grond van art. 2.1 lid 1 c.q. lid 2 onder f Activiteitenbesluit hebben de initiatiefnemers de zorgplicht om onaanvaardbare geluidshinder voor omwonenden te voorkomen. Het bevoegd gezag heeft als bestuursorgaan de bevoegdheid om het besluitvormingsproces te coördineren en aangevraagde vergunningen te verlenen (door weigering medewerking gemeenten). Daardoor wordt onaanvaardbare geluidshinder voor omwonenden toegestaan. Reclamanten betwisten dat deze uitoefening van die bevoegdheid - begrensd door deze zorgplicht - toelaatbaar is. Ingevolge art. 3:3 Awb levert dit min of meer misbruik op gezien, gegeven en geconstateerd gebrekkig draagvlak, inspraak, eenzijdige beoordeling bij grondeigenaren en initiatiefnemers naar ieders eigen grond- en winnpositie; en bij gebrek aan aantoonbare afweging of en zo ja of het bevoegd gezag deze discretionaire bevoegdheid op andere, alternatieve wijze - met minder schadelijke gevolgen voor het gebied waarin reclamanten wonen en werken - zou hebben kunnen uitoefenen, levert zijn gedraging schending op van bovengenoemde zorgplicht.</p>		
6	<p>ce Geluid van windmolens heeft een pulserend karakter, een eigenzinnig en karakteriserend geluid dat door omwonenden als hinderlijk wordt ervaren." Ook volgens reclamanten is het zo dat 'in voldoende mate vaststaat dat geluid vanwege windturbines een bijzonder karakter heeft dat leidt tot onaanvaardbare geluidshinder. De jaargemiddelde grenswaarden uit het Activiteitenbesluit milieubeheer bieden derhalve onvoldoende bescherming tegen geluidshinder.' Reclamanten menen namelijk dat de geluidsnormeringen voor windturbines vastgelegd in art. 3.14a Activiteitenbesluit niet strookt met de werkelijkheid, rechtens onjuist is en op deze manier onaanvaardbare geluidshinder toelaat. De grenswaarden (Lden=47 dB en Lnight=41 dB) uit het Activiteitenbesluit zijn bepaald op grond van jaargemiddelden en onredelijk hoog. Het is wetenschappelijk bewezen en het staat daarmee onomstotelijk en onaantastbaar vast dat de vaststelling van deze normen via jaargemiddelden onredelijk is, dientengevolge onvoldoende beschermt tegen geluidshinder. In andere landen wordt windturbinegeluid gemeten bij nabijgelegen woningen ter controle of het concreet aan de norm voldoet. In Nederland wordt de geluidnorm echter via een - algemeen - jaargemiddeldewaarde bepaald. Zodoende vallen periodes met excessieve (onaanvaardbare) geluidshinder, die aanzienlijk hoger zijn dan de toepasselijke (jaargemiddelde) grenswaarde, binnen de norm want deze kunnen worden gecompenseerd door periodes met weinig of geen geluidshinder. Uit praktijkinzicht volgt dat op deze manier omwonenden blootgesteld (mogen) worden aan ernstige geluidbelasting door windturbines.' Het voorgaande leidt tot de onwenselijke situatie dat gedurende deze dagen en nachten onacceptabele geluidshinder zal optreden. Want</p>	<p>De van toepassing zijnde en wettelijk vastgelegde geluidsnormen worden door de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Dit onderdeel wordt dan ook enkel ter kennis aangenomen. Voor een nadere toelichting op het aspect geluid wordt verwezen naar de thematische beantwoording en dan specifiek het kopje 'geluid' (4.3).</p> <p>De normen in andere landen staan niet ter discussie bij dit bestemmingsplan.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>deze maten zijn feitelijk bedoeld 'voor continu en min of meer gelijkmatig geluid (zoals wegverkeerslawaaï) maar zijn expliciet niet geschikt voor fluctuerend geluid zoals wordt veroorzaakt door een windturbinepark'.</p> <p>Adviesbureau LBP SIGHT concludeerde daarentegen eerder dat de Nederlandse geluidnormen te vergelijken zijn met buurlanden. Dit is een onjuiste constatering nu de geluidnormen in deze landen niet vergeleken kunnen worden met elkaar, want - als al aangegeven - deze landen werken niet met een gemiddelde eenheid (dosismaten Lden/Lnight) maar een rechtstreeks meetbare eenheid. De Nederlandse norm komt dus niet overeen met die van de buurlanden en kunnen, zoals door de gemeente Coevorden in het bestreden besluit wordt gedaan, zonder correctie niet met elkaar vergeleken worden. Het aldus appels met peren vergelijken doet geen recht aan de concrete gevalssituatie waarin geluidgevolgen van afgerond tweehonderd meter hoge industriële turbines onredelijk bezwarend zijn voor de reclamanten in hun bewoning, leefbaarheid en bedrijvigheid. Dit verklaart als eerder al is geconcludeerd dat de Nederlandse geluidnorm twee maal soepeler is vergeleken met omringende landen. De conclusie van de Afdeling bestuursrechtspraak in de Wieringermeerzaak van 4 mei 2016 dat hiermee niet aannemelijk is gemaakt dat de 'de grenzen van de beoordelings- en/of beleidsvrijheid zijn overschreden' getuigt van een verkeerd inzicht en onvoldoende kennis van de huidige geluidnorm. De grenswaarden van windturbinegeluid in art. 3.14 Activiteitenbesluit zijn - zoals in het bovenstaande is uitgelegd - namelijk onevenredig en rechtens onjuist vastgelegd.</p> <p>De huidige wettelijk vastgestelde maximale geluidsnorm van 47 dB Lden en 41 dB Lnight voor windturbines is met het besluit van 14 oktober 2010 gewijzigd in het Activiteitenbesluit. De oude etmaalnorm WNC40 werd daarmee vervangen door deze geluidsnormen. De hoogte van de etmaalnorm was afhankelijk van de windsnelheid. Bij lage windsnelheden bedraagt het 41 dB (A) en bij een windsnelheid van 7 m/s is dit 42 dB (A). Reclamanten constateren dat vaststelling van de huidige norm gebaseerd is op onjuiste basis en bevindingen.</p> <p>In de 'Evaluatie nieuwe normstelling windturbinegeluid' (rapportnr. 6803 07/2009) van het RIVM wordt onder andere geconcludeerd: 'een grenswaarde boven 45 dB zal leiden tot toenemende hinderbeleving bij omwonenden van nieuwe windturbineparken'. In het rapport is onder andere geconcludeerd dat de grenswaarde 40 dB Lden overeenkomstig is met de huidige richtwaarden voor wegverkeer (48 dB) en railverkeerslawaaï (55 dB). Daarnaast wordt er in het rapport geconcludeerd dat met de richtwaarde van 40 dB ongeveer 700 km aan</p>		

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>plaatsingsruimte beschikbaar is, hetgeen ongeveer 7000 MW omvat. De doelstelling uit het Energieakkoord van 6000 MW windenergie op land 'zou hiermee ruimschoots kunnen worden gerealiseerd'. Alsnog is er door de overheid besloten om een grenswaarde van 47 dB te hanteren, hetgeen volgens het RIVM-rapport ruimte biedt voor het plaatsen 34. MW aan windenergie op land. Reclamanten doen stellen dat het percentage gehinderden binnenshuis 'hiermee ruim 4 maal hoger (17% vs. 4%)' is en het percentage ernstig gehinderden 'is zelfs een factor 6 hoger (8,1% vs. 1,4%)'.</p>		
6	<p>cf Deskundigen onderschrijven dit: "Het te verwachten percentage geluidgehinderden is bepaald op basis van een rapport van TNO. Het akoestische onderzoek beoordeeld alleen het percentage gehinderden binnenshuis, terwijl in het TNO-rapport eveneens wordt ingegaan op het percentage gehinderden buitenshuis. In het TNO-rapport wordt geconcludeerd dat 'de hinder buiten de woning bij vrijwel alle respondenten hoger wordt ervaren dan binnenshuis. Het is mogelijk dat voor windturbines, vanwege hun gebruikelijke plaatsing in landelijke of weinig tot matig stedelijke gebieden, de hinder buitenshuis een belangrijkere rol speelt dan bij andere geluidbronnen omdat bewoners een groter deel van hun tijd buiten doorbrengen. Om hinder door geluid van windturbines te beperken zal daarom in het beleid zowel rekening moeten worden gehouden met de bij een bepaalde geluidbelasting verwachte hinderpercentages binnenshuis als met de verwachte hinderpercentages buitenshuis.' Op basis van bovenstaande wordt geconcludeerd dat, door niet in te gaan op het percentage gehinderden buitenshuis, de hinderbeleving is onderschat. Het akoestisch onderzoek schiet ook op dit punt tekort omdat de milieueffecten vanwege het plan onderschat zijn."</p>	<p>De van toepassing zijnde en wettelijk vastgelegde geluidsnormen worden door de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Dit onderdeel wordt dan ook enkel ter kennis aangenomen. Voor een nadere toelichting op het aspect geluid wordt verwezen naar de thematische beantwoording en dan specifiek het kopje 'geluid' (4.3).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	<p>cg Opmerkelijk is dat het ruimtelijk plan omtrent windpark Noordoostpolder niet kon worden gerealiseerd onder de WNC40-norm, maar wel onder de huidige Lden-norm omdat het - uitsluitend dan, d.w.z. bij die mildere (gemiddelde) norm - binnen de grenzen van de geluidnormen zou blijven. De totstandkoming van windpark Laarakkerdijk illustreert eveneens de effecten van de wijziging van de windturbinegeluidnorm, dit via versoepeling met schadelijke globalisering van het geluid in de directe omgeving van grootschalige windenergie op land. In deze situatie zijn twee akoestische onderzoeken uitgevoerd. Een uit 2006, beoordeeld met de WNC40-norm, en één uit 2013, beoordeeld met de nieuwe grenswaarde (47 Lden/41 Lnight). De Lden norm zorgt voor een volgens reclamanten (te) lichte, ofwel onacceptabele, toepassing van geluidnorm die in vergelijking met de oude etmaalnorm excessieve en hier onaantvaardbare geluidshinder toe laat. De Lden norm is overigens ook niet bedoeld voor het bepalen van geluidbelasting van windparken, wel om geluidbelasting van weg- en railverkeer te duiden. Om die reden is de toepassing hier oneigenlijk. Reclamanten zijn daarom van</p>	<p>De van toepassing zijnde en wettelijk vastgelegde geluidsnormen worden door de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Dit onderdeel wordt dan ook enkel ter kennis aangenomen. Voor een nadere toelichting op het aspect geluid wordt verwezen naar de thematische beantwoording en dan specifiek het kopje 'geluid' (4.3).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>mening dat deze norm (als gezegd) te hoog is waarvan zij stelselmatig onevenredig abnormale hinder zullen ondervinden. Naast hinder, leidt dit tot mogelijke slaapverstoring. Dit tast namelijk het absoluut eigendomsrecht en het recht op een aanvaardbaar woon- en leefklimaat van omwonenden aan.</p>		
6	<p>ch In de brief van 22 juli 2015 informeert de Minister van I&M, mede namens de Minister van EZ en de Staatssecretaris van I&M, over de resultaten van pilot kennisplatform Windenergie. Uit het kennisbericht Geluid van windturbines versie 1.0 van juni 2015 concludeert de minister 'dat de huidige norm voor geluidshinder van windturbines geen wijzigingen behoeft'. Dit kennisbericht is echter door de Nederlandse Vereniging Omwonenden Windturbines (NLVOW) en Nationaal kritisch platform windenergie (NKPW), die deelnamen aan het onderzoek, niet ondertekend. NLVOW verklaart hierover het volgende: 'Naar onze mening is dit kennisbericht een gemiste kans van de Minister: zij spreekt voor haar beurt en kennis van zaken laat zij liggen. Externe toetsing is essentieel, en die ontbreekt te enen male'. Het Kennisbericht is 'daarmee niet volledig breed gedragen', wat wordt geconcludeerd in de Evaluatie Pilot Kennisplatform Windenergie d.d. 27 november 2015. Voortkomend uit verschillende signalen vanuit de praktijk zet de Tweede Kamer tevens eigen vraagtekens en heeft veel kritiek bij de resultaten uit bovengenoemde pilot en resulterende conclusies. Afwachtende op een onderbouwde brief van de Minister van I&M over de rekenmethode van windturbinegeluid zal de Tweede Kamercommissie Economische Zaken oordelen wat hiermee verder te doen en eveneens met het kennisbericht. Inmiddels heeft de Minister van I&M een brief (d.d. 14 maart 2016) naar de Tweede Kamer gestuurd en concludeert daarin onder andere: 'Een norm van 47 dB Lden en 41 dB Lnight is daarmee in lijn met de uitvoeringspraktijk van de voorgaande jaren en sluit aan bij de wens tot één beoordelingsregime te komen, aangepast aan de Europese dosismaat Lden'. Deze Europese Lden norm voor slaapverstoring (Lden 40 dB, EU Position Paper Noise Indicators 2) is niet gebaseerd op windturbinegeluid, maar op geluid in het algemeen. Het fluctuerende geluid van windturbines is niet te vergelijken met bijvoorbeeld wegverkeerslawaai. De Europese Unie heeft de Lden ingevoerd om geluidshinder op uniforme wijze te regelen, maar stelt daarbij dat het gebruik van een jaargemiddelde dosismaat Lden niet geschikt is voor fluctuerende geluidsbronnen. De conclusie van de Minister van I&M is derhalve incorrect. Wijziging van huidige geluidsnormen van windturbines ligt mogelijk in het verschiet, hetgeen aantoont dat huidige gehanteerde norm van Lden=47 dB en Lnight=41 dB onvoldoende bescherming biedt tegen te hoge geluidsbelasting van windturbines en daarmee incorrect en onevenredig is.</p>	<p>De van toepassing zijnde en wettelijk vastgelegde geluidsnormen worden door de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Dit onderdeel wordt dan ook enkel ter kennisgeving aangenomen. Voor een nadere toelichting op het aspect geluid verwijzen wij u ook graag naar de thematische beantwoording en dan specifiek het kopje 'geluid' (4.3).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	ci	<p>Subsidiar, als en indien uw Edelhoogachtbaar College besluit dat het Kennisbericht geen fundamentele onderzoeksfouten bevat en derhalve als een getrouwe bron geldt, wijzen appellanten op het volgende. Het Kennisbericht geeft aan dat er voldoende bewijs is dat stress als gevolg van chronische hinder of dat het gevoel dat de omgevings- of levenskwaliteit afneemt door windturbines, een negatieve invloed kan hebben op de gezondheid en het welbevinden van mensen die in de buurt van windturbines wonen. Zoals bij het seismische effect als gevolg van gaswinning - als andersoortige vorm van energieopwekking - inmiddels is bevestigd en als immateriële schade wordt vergoed. In de NAM-zaak is een vergelijkbaar gevoel dat de omgevings- en levenskwaliteit afneemt geconstateerd, die een negatieve invloed heeft op de gezondheid van inwoners van het aardbevingsgebied daar. Dit is een ernstige inbreuk op een fundamenteel persoonlijkheidsrecht, welke inbreuk ook zonder dat sprake is van geestelijk letsel, bij degenen die daardoor persoonlijk gevoelens van angst, zorg en psychisch onbehagen ervaren, leidt tot aantasting in de persoon, net zoals appellanten ervaren in en nabij Windpark N33.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording 'geluid' (4.3), 'woon- en leefklimaat' (4.1) en 'gezondheid' (4.12).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	cj	<p>In de Wieringermeerzaak stelt de overheid dat de geluidnorm voor verkeer en industrie strenger is dan de geluidnorm voor windturbinegeluid. Dit is één van de redenen die de ABRS deed oordelen dat de geluidnorm uit art. 3.14a Activiteitenbesluit niet de grenzen van de beoordelings- en/of beleidsvrijheid overschrijft. Reclamanten menen dat beide normen (verkeer/industrie-windturbine) niet met elkaar vergeleken kunnen worden. De grenswaardes voor verkeer en industrie zijn hoger om verschillende redenen. Ten eerste omdat verkeer op het niveau van een maaiveld rijdt en windturbines honderden meter erboven staan. Ten tweede, verkeer rijdt dag en nacht, met overdag de piek terwijl windturbines meestal 's nachts draaien en ook geregeld stil staan. Verder volgt uit onderzoeken dat verkeersgeluid als minder hinderlijk wordt ervaren dan windturbinegeluid. Een vergelijking van deze bronnen is derhalve onredelijk.</p>	<p>De normen zijn in de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'onderzoeken algemeen' (4.2), en 'geluid' (4.3).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	ck	<p>Reclamanten vrezen geluidshinder die niet naar behoren gehandhaafd kan worden. Gebleken is in meer dan één windparksituatie dat effectieve handhaving van geluidsnormen moeilijk en praktisch - vrijwel - oncontroleerbaar is. De windturbinegeluidnorm is, zoals in het bovenstaande uitgelegd, vastgesteld op basis van een jaargemiddelde. Handhaving van geluidshinder voor omwonenden is in de dagelijkse praktijk, zie ook hierna, niet effectief gebleken, want geluidshinder van de ene dag wordt gecompenseerd door een andere dag waarop er niet of nauwelijks hinder is. Een directe toets is niet mogelijk: 'Feitelijk zouden de handhavingsmetingen een jaar lang dienen plaats te vinden om te kunnen bepalen of gedurende betreffend jaar aan de grenswaarden werd voldaan.</p>	<p>Middels de geluidrapportage wordt inzicht gegeven in de geluidbelasting en de manier waarop deze is bepaald. Hiermee wordt op een transparante manier inzicht gegeven in de toetsing. Borging van de norm is geregeld in de wet en wordt gehandhaafd door de gemeente en RUD. Indien omwonenden van mening zijn dat de norm wordt overschreden kunnen zij een handhavingsverzoek doen bij het bevoegd gezag, waarbij een controlemeting van het bronvermogen kan worden uitgevoerd. Niet valt in te zien waarom dit niet zorgvuldig zou zijn, zeker nu de handhaafbaarheid</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>Nog afgezien van de zeer lange duur van de meting en de uitwerking ervan (en de hiermee samenhangende hoge kosten) kan, mede gelet op de mogelijke invloed van allerlei stoorgeluiden gedurende de meting, worden gesteld dat dergelijke handavingsmetingen ter plaatse van geluidgevoelige locaties (woningen) in de praktijk niet uitvoerbaar zijn'. Dit is de reden waarom volgens het Reken- en meetvoorschrift handhaving dient te worden toespitst op controle van het geluidbelasting van individuele windturbines (zie §2.6 van het Reken- en meetvoorschrift). Deze wijze van handhaving heeft veel nadelige gevolgen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - omdat de bronsterkte dient te worden bepaald bij een uitgebreide range aan mogelijke windsnelheden, zal de meting veel tijd vergen; - omdat gedurende de meting ook de windsnelheid op ashoogte moet worden vastgelegd is medewerking van de exploitant vereist. Er kan derhalve geen onafhankelijk onderzoek plaatsvinden zonder dat de exploitant vooraf is ingelicht; - omdat de meting op een bepaalde, in het meetvoorschrift omschreven, vaste afstand van de turbine en een vaste oriëntatie ten opzicht van de turbine (afhankelijk van de op dat moment optredende windrichting) dient te worden verricht, is tevens medewerking vereiste van de eigenaar van het perceel (veelal een landbouwperceel) waarop de voorgeschreven meetpositie is gesitueerd; - de resultaten van de betreffende meting gelden alleen voor de gemeten turbine. Er kan, gelet op individuele verschillen in geluiduitstraling tussen de verschillende turbines, hiermee nog geen uitspraak worden gedaan over de geluidsemissie van de andere windturbines, laat staan van het gehele windturbinepark; - aan het eventueel optreden van 'zwevingen' van het geluid ('amplitudemodulatie') ter plaatse van woningen als gevolg van interactie tussen de verschillende windturbines wordt bij deze methodiek volledig voorbijgegaan, hetgeen tot een ernstige onderschatting van optredende hinder kan leiden; - de bij woningen optredende waarden van Lden en Lnight zijn niet alleen afhankelijk van de geluidemissie van de windturbines bij de verschillende windsnelheden maar evenzeer aan daadwerkelijk opgetreden windsnelheden in betreffende jaar. Bij hogere windsnelheden dan 'statisch gemiddeld' voor betreffende locatie zal ook de jaargemiddelde geluidemissie (en geluidbelasting) hoger uitvallen. Op het laatste aspect heeft de windturbine-exploitant geen enkele invloed. Wat gebeurt er als (na afloop van het betreffende jaar) blijkt dat als gevolg van een "windrijk" jaar de grenswaarde Lden of Lnight is overschreden? 	<p>van de norm is bevestigd door de Raad van State (ECLI:NL:RVS:2016:1228).</p>	

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	cl	<p>Het moge duidelijk zijn dat de huidige meet- en beoordelingsmethodiek voor handhaving weinig tot geen rechtszekerheid aan omwonenden biedt. In het akoestisch onderzoek ontbreekt enige motivering of en zo ja over de wijze waarop effectieve handhaving van geluidsnormen zal worden uitgevoerd en reclamanten zijn verzekerd van een blijvend goed woon-, leef- en werkgenot in het onderhavig gebied. Zo bestaat, ja overheerst onzekerheid over de uitvoering en het daaruit volgend handhavingstoezicht ter naleving van de bezwaarde norm, verder van eventuele mitigerende maatregelen ter voorkoming van geluidshinder. In de evaluatie Windpark Houten van oktober 2015 concludeert het Copernicus Instituut van Universiteit Utrecht dat ondanks hanteren strengere normen, d.m.v. maatwerkvoorschriften, voor geluid in en nabij gemeente Houten dat 33,1% van de omwonenden binnen een straal van 1 kilometer geluidsoverlast ervaart. Hiervan ervaart 8,5% veel overlast en 4,8% zeer veel overlast. Vergeleken met de gebrekkige handhaving van geluidsnormen en/of daaraan verbonden maatwerkvoorschriften in gemeente Houten en diverse nu algemeen bekende praktijkgevallen is een zorgvuldige motivering en afweging van belangen op dit gebied uiterst relevant. Deze ontbreekt nu juist. Ofschoon akoestische onderzoeken aantonen dat windparkplannen binnen de wettelijk vastgestelde geluidsnormen blijven, blijken gemeenten/overheden en windondernemers in de praktijk deze geluidsnormen en vaak noodzakelijke maatwerkvoorschriften niet naar behoren te handhaven. Omwonenden hebben als gevolg daarvan onevenredig last van geluidshinder door omliggende windturbines. Omwonenden kunnen zelf geen overschrijding van deze normen vast stellen en dit mag ook niet van hen verwacht worden. Daarvoor is immers een zorgvuldige besluitvoorbereiding door de overheid vereist. Deze onzekerheid voor omwonenden, of handhaving van de wettelijke geluidsnormen ook en zo ja op een juiste manier gebeurt strookt niet met art. 4 en 5 van het Verdrag van Aarhus welke reclamanten recht geeft op een transparante en volledige informatievoorziening. Weliswaar wordt mogelijk het recht op toegang op grond van art. 9 van het Verdrag formeel gewaarborgd, maar in feite heeft het geen zin op te komen tegen geluidshinder als er n.a.v. voorafgaand onderzoek voldaan wordt aan de geluidsnormen terwijl omwonenden overschrijding en/of naleving van maatwerkvoorschriften niet kunnen meten. Hiermee wordt rechtens ontoelaatbaar de toegang tot de rechter onthouden. Reclamanten verwijzen naar de Aarhus-klacht van NLVOW d.d. 30 juni 2015.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'geluid' (4.3).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	cm	<p>Volgens reclamanten is er in het akoestisch rapport dat ten grondslag ligt aan het bestemmingsplan onvoldoende rekening gehouden met de effecten van geluidshinder door windturbines op risicogroepen. Mensen met een handicap zoals blind zijn, zijn vaak extra gevoelig voor geluidsoverlast. Door geluidsoverlast verdwijnt de oriëntatie als een blind persoon in de buurt van</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'geluid' (4.3).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	windturbines staat. Recent heeft de Afdeling nog geoordeeld dat een vergunning geweigerd mag worden in het licht van kwetsbare personen, ook als de toekomstige bewoners zelf kiezen voor een verblijf op het perceel.		
6	<p>cn</p> <p>Tenslotte, een opmerking over de bepaling bronvermogens in relatie tot nachtelijk geostrofe wind. Geostrofe wind ontstaat 's nachts als de atmosfeer aan de grond afkoelt. Het soortelijke gewicht van koude lucht is hoger, waardoor de lucht tot rust komt en er langzaam een koude laag ontstaat aan de grond tot een hoogte van 100 meter. Boven deze 100 meter koude luchtlaag waait het significant harder, omdat de turbulentie door onder andere bomen en bebouwing wegvalt, 's nachts zal de windsterkte dus aanmerkelijk groter zijn dan overdag, waardoor de windturbines sneller zullen draaien en daarom meer geluid produceren dan zoals berekend in de vormvrije m.e.r.. Bovendien geleidt de stilstaande, koude luchtlaag aan de grond het geluid beter dan in het geval van turbulente lucht. Hierdoor is de 'reikwijdte' van het geluid groter dan de vormvrije m.e.r. weergeeft in de Lden-contourberekeningen. De geluidshinder die de windturbines 's nachts produceren ten tijde van de geostrofe wind is ten onrechte niet beoordeeld en/of betrokken in het onderzoek. Reclamanten menen dat de geluidshindergevolgen (aanmerkelijk) groter zal zijn dan voorgesteld in de vormvrije m.e.r., namelijk een toename van 10 tot 15 dB op de berekende modelwaarde. Daardoor vormt het nachtelijke windprofiel een meer laagfrequent bonkend geluid doordat het aanstromen van wind telkens wisselt en niet optimaal is. Om die reden zouden 'de geluidberekeningen voor de nachtperiode gebaseerd moeten zijn op bronmetingen die zijn uitgevoerd in de nachtperiodes, tijdens het optreden van de voor de nachtperiode specifieke windcondities', dit zou in het 'Reken- en meetvoorschrift' moeten worden vastgelegd.</p>	<p>De van toepassing zijnde en wettelijk vastgelegde geluidsnormen of het "Reken - en meetvoorschrift geluid 2012" worden door de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Voor een nadere toelichting op het aspect geluid wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder het kopje 'geluid' (4.3).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	<p>co</p> <p>Verder valt reclamanten op de windrichting bij het toetsen van de geluidbelasting niet wordt meegenomen in de rekenmodellen. De windrichting heeft veel invloed op de geluidbeleving van omwonenden. Het uitsluiten van de windrichting bij de beoordeling van geluidnormen en metingen van windturbines geeft een onrealistisch beeld van de werkelijke geluidbeleving. Derhalve zorgt dit voor een onzorgvuldig onderzoeksresultaat en dientengevolge afweging bij de besluitvorming van het windpark.</p>	<p>Zie Antwoord bij 3e</p> <p>De van toepassing zijnde en wettelijk vastgelegde geluidsnormen of het "Reken - en meetvoorschrift geluid 2012" worden door de jurisprudentie aanvaardbaar geacht.</p> <p>Voor een nadere toelichting op het aspect geluid wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder het kopje 'geluid' (4.3).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	<p>cp</p> <p>Reclamanten menen dat genoemde windbedrijvigheid door de gemeente Coevorden een (in-)directe aantasting op de gezondheid is en dat hier het voldoende causaal verband met aanverwante activiteiten is aangetoond.</p> <p>Het consequent of stelselmatig ontkennen van een directe aantasting op de gezondheid door infra- en laagfrequent geluid, hierna: laagfrequent geluid, veroorzaakt door windturbines, getuigt van vals inzicht dat onjuist uitsluitend uitgaat van korte termijneffecten.</p>	<p>De geluidsterkte die windturbines bij de lage frequenties opwekken is volgens de beschikbare wetenschappelijke onderzoeken niet zodanig groot dat de gehoordrempel bij (veel) mensen wordt overschreden. Evenmin is aangetoond dat er gezondheidseffecten bij dieren te verwachten zijn bij blootstelling aan laagfrequent geluid. In het RIVM-</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		<p>Laagfrequent geluid kan, zeker op lange termijn, een negatieve invloed hebben op de gezondheid van de mens. De gemeente Coevorden heeft het plan op dit gebied onvoldoende gemotiveerd, baseert zich op onjuiste en onvolledige bevindingen en neemt tevens negatieve effecten laagfrequent geluid niet voldoende in acht.</p>	<p>rapport "Windturbines: invloed op de beleving en gezondheid van omwonenden" wordt opgemerkt dat het laagfrequente deel van het geluid van windturbines wellicht tot extra hinder kan leiden, maar dat het niet evident is dat dit een factor van belang is. Het RIVM is van mening dat de Nederlandse 47 L_{den} en 41 dB L_{night} voldoende bescherming bieden en dat het laagfrequent geluid van windturbines geen aparte beoordeling behoeft. Het is derhalve niet aannemelijk dat laagfrequent geluid vanwege windturbines zou kunnen leiden tot onaanvaardbare hinder bij omwonenden. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'geluid' (4.3) en 'gezondheid' (4.12).</p>	
6	cq	<p>Reclamanten stellen dat 47 dB L_{den} en 41 dB L_{night} onvoldoende bescherming biedt aan omwonenden tegen de negatieve (gezondheids)effecten van laagfrequent geluid, waaronder ook infrageluid dient te worden gelezen, veroorzaakt door windturbines.</p> <p>Het RIVM-rapport, een brief van de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, het Kennisbericht en literatuuronderzoek van LBP Sight biedt als bronnen daarvoor onvoldoende waarborgen. De staatssecretaris geeft in haar brief aan dat zij haar conclusies steunt op het RIVM-rapport. Reclamanten merken op dat zowel de onderbouwing van de minister, als de onderbouwing van de staatssecretaris als verschillende onderzoeken waarnaar wordt verwezen, zoals het Kennisbericht en het literatuuronderzoek van LBP Sight, feitelijk neerkomt op een verwijzing naar of gebruikmakend van dezelfde bronnen en/of onderzoeksmethoden in het RIVM-rapport. Juist waar gedegen wetenschappelijk, objectief en zorgvuldig onderzoek vereist is om de onzekerheid over de gezondheidsschade en daarmee de noodzaak van deugdelijke en beschermende normen vast te stellen en zo nodig weg te nemen, volstaat het RIVM-rapport en verwijzingen daarnaar niet, zoals ook blijkt uit het review van Alves-Pereira die aangeeft dat het RIVM op fundamentele onderzoeksfouten is gebaseerd.</p> <p>Bovendien verwijst het LBP Sight-onderzoek naar een onderzoek van Moller en Pedersen uit 2004 en concludeert dat er geen aanwijzingen te vinden zijn dat windturbinegeluid tot andere gezondheidseffecten kan leiden dan hinder en mogelijk slaapverstoring. Het RIVM-rapport verwijst naar dezelfde onderzoekers en geeft aan dat volgens onderzoekers er een groot risico bestaat dat omwonenden hinder ondervinden van laagfrequent geluid, dat de huidige geluidstandaarden niet goed rekening houden met laagfrequent geluid en dat</p>	<p>De geluidsterkte die windturbines bij de lage frequenties opwekken is volgens de beschikbare wetenschappelijke onderzoeken niet zodanig groot dat de gehoordrempel bij mensen wordt overschreden. Evenmin is aangetoond dat er gezondheidseffecten bij dieren te verwachten zijn bij blootstelling aan laagfrequent geluid. In het RIVM-rapport "Windturbines: invloed op de beleving en gezondheid van omwonenden" wordt opgemerkt dat het laagfrequente deel van het geluid van windturbines wellicht tot extra hinder kan leiden, maar dat het niet evident is dat dit een factor van belang is. Het RIVM is van mening dat de Nederlandse 47 L_{den} en 41 dB L_{night} voldoende bescherming bieden en dat het laagfrequent geluid van windturbines geen aparte beoordeling behoeft. Het is derhalve niet aannemelijk dat laagfrequent geluid vanwege windturbines zou kunnen leiden tot onaanvaardbare hinder bij omwonenden en stress bij dieren. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'geluid' (4.3) en 'gezondheid' (4.12).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>laagfrequent geluid een groter gebied rond de turbine kan beïnvloeden dan 'gewoon' geluid. De aangehaalde onderzoeken en de motivering van de overheid achten reclamanten onjuist, niet volledig en zelfs misleidend. Laagfrequent geluid is niet verdisconteerd in geluidnormen, zoals de overheid ten onrechte en onjuist aangeeft. Dit blijkt uit het onderzoek van Moller en Pedersen uit 2011, zeven jaar na het onderzoek waar LBP Sight naar verwijst, en volgens het review. Alves-Pereira, die aangeeft dat:</p> <p>"Noise that is measured in dBA units does not contain any useful scientific data pertaining to ILFN (Infrasound & Low Frequency Noise)"</p>		
6	cr <p>Verder wijzen reclamanten op de zeer (ver)oude(rde) rapporten en onderzoeken waarop het RIVM-rapport is gebaseerd. Een groot deel is inmiddels ouder dan 5 jaar, te weten 51 van de 69 aangehaalde onderzoeken, wat de houdbaarheidsbepaling van 2 jaar al ruim overschrijdt. Zelfs onderzoeken van voor het jaar 2000 worden gebruikt, met een ridicule uitschieter naar 1983. In deze industrie waar kennis, inzicht en de best beschikbare technieken zeer snel veranderen, is verwijzen naar een rapport van 33 jaar oud ongeloofwaardig, onverantwoord en volstrekt irrelevant. Dit blijkt bijvoorbeeld ook uit het feit dat Moller en Pedersen in 7 jaar tijd veranderde inzichten hebben gekregen.</p>	<p>Het akoestisch onderzoek is gebaseerd op de beschikbare stand der techniek en wetenschappelijke kennis. Door indiener is niet aangegeven waarom de gebruikte publicaties niet juist zouden zijn.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	cr <p>Dat de conclusie uit het literatuuronderzoek van LBP Sight dat met de huidige A-gewogen geluidnormering kan worden volstaan onjuist en onzorgvuldig genomen is, blijkt eveneens uit recent internationaal onderzoek dat tegengesteld concludeert:</p> <p>"The A-weighted decibel scale, which effectively excludes infra sound and substantial amounts of low-frequency noise, is inadequate to predict the level of outdoor or indoor infrasound, to reveal correlations to infrasound, or to show a definitive relationship with AHEs (adverse health effects), and achievement of these goals requires the development of new measurement methods.</p>	<p>Voor zover de reactie betrekking heeft op de in Nederland geldende geluidsnormen, kan worden aangegeven dat de normen door de jurisprudentie aanvaardbaar worden geacht. Wat betreft het laagfrequent geluid en de kwaliteit van onderzoek wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'onderzoeken algemeen' (4.2), 'gezondheid' (4.12) en 'geluid' (4.3).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	ct <p>Reclamanten menen dat moet worden vastgesteld dat er wezenlijke onzekerheden zijn over de feitelijke bescherming die de Nederlandse geluidnorm biedt tegen onaanvaardbare laagfrequente geluidniveaus in woningen. Dat de Nederlandse Lden en Lnight norm onvoldoende beschermt, blijkt uit het volgende. Denemarken heeft i.t.t. Nederland specifieke wettelijk vastgestelde normen voor laagfrequent geluid sinds 2011; stelt hier dus grenzen aan en meet het op een andere meer rechtmatige, realistischere en professionele wijze dan reguliere geluidnormen. Op 1 januari 2012 zijn de wettelijk vastgestelde normen voor laagfrequent geluid in werking getreden. Denemarken heeft vergeleken met Nederland aanzienlijk meer windturbines in hun land staan. Doordat vanuit de Deense maatschappij omwonenden meer overlast kregen, veroorzaakt door windturbines,</p>	<p>Indiener stelt de norm voor laagfrequent geluid ter discussie. Er bestaat geen specifieke norm voor laagfrequent geluid. De van toepassing zijnde en wettelijk vastgelegde norm worden door de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Voor een generieke toelichting op het aspect geluid wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder het kopje 'geluid' (4.3).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>heeft de regering dientengevolge bovengenoemde normen vastgelegd. Deze normen zijn mede tot stand gekomen via advisering door de Universiteit van Aalborg. Onder leiding van Moller heeft deze universiteit een second opinion uitgevoerd bij windpark Lanakerveld in Maastricht. Ofschoon er volgens de onderzoekers wel wordt voldaan aan de Nederlands geluidnorm(en), schiet het windturbinepark ernstig te kort betreffende de bescherming van omwonenden.</p> <p>Met het aanhalen van verouderde literatuur en inzichten kan niet gesteld worden dat het (schade)effect van windturbines en daarvan afkomstig laagfrequent geluid op de gezondheid daadwerkelijk is onderzocht en dat huidige geluidnormen voldoende beschermend werken voor laagfrequent geluid, nu de overheid duidelijk de gevolgen van laagfrequent geluid miskent en niet onderkent.</p>		
6	<p>cu Het laagfrequente gedeelte van geluid wordt binnenshuis als meer hinderlijk ervaren dan buitenshuis, omdat binnen woningen/gebouwen hoge frequenties meer gedempt worden door isolatie, hetgeen laagfrequent geluid nu juist meer maskeert en het relatieve aandeel van de lagere frequenties juist toeneemt. Slaapverstoringen en verstoring van het woongenot kunnen in zoverre, niet voorkomen worden, door ramen en deuren te sluiten. Ook woningen op grotere afstand van de windturbines wordt laagfrequent geluid als hinderlijker ervaren, doordat het in de landelijke en stille omgeving van het windpark niet gemaskeerd wordt door omgevingsgeluid.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'geluid' (4.3) en 'gezondheid' (4.12).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	<p>cv Volgens reclamanten is bij het toetsen van hinderbeleving ten aanzien van laagfrequent geluid, met name het binnengeluidniveau van belang: 'Alle relevante richtlijnen ten aanzien van laagfrequent geluid in binnen- en buitenland hebben daarom betrekking op geluidniveaus in de woning'. Als al eerder verklaard, zijn laagfrequente geluidgevolgen moeilijker te dempen en daarom is geluidisolatie van een woning m.b.t. tot dit soort geluid veel geringer vergeleken met hoger frequent geluid. Laagfrequent geluid betreft lange golflengten. Dit is moeilijker te dempen dan hoger geluid, dat kortere golflengten bevat. Reguliere dempingswanden verhelfen hinder door laagfrequent geluid niet. Zodat 'het aandeel laagfrequent geluid in het brongeluid laag is, is daarom minder belangrijk: het gaat immers om de uiteindelijk geluidniveaus in de woning'. Ondanks dat het feitelijke aandeel laagfrequent geluid in het brongeluid van windturbines in sommige gevallen gering kan zijn 'kan worden gesteld dat in de RIVM factsheet windturbines worden aangeduid als bekende bronnen van laagfrequent geluid'. Hiernaast hechten reclamanten aan ook navolgende weerlegging: 'Wel kan geluid met lage frequentie voor een groter deel een slecht geïsoleerde woning binnendringen. Ook hier gaat het dan om enkele decibel'. Zoals eerder gesteld zijn de binnengeluidniveaus van belang bij laagfrequent geluid. Er kunnen aanzienlijke verschillen ontstaan in geluidniveaus in</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'geluid' (4.3).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	verschillende woningen veroorzaakt door resonanties en opslingering: 'Dit kan dan gaan om 10 dB of meer'.		
6	<p data-bbox="185 439 871 674">cw Het slagschaduwonderzoek dat ten grondslag aan het bestreden besluit ligt, is onvoldoende gemotiveerd en niet zorgvuldig uitgevoerd. Er bestaat onduidelijkheid op tal van punten, waardoor de juistheid van de getrokken conclusies niet kan worden gevolgd en derhalve wordt betwist althans betwijfeld. Dit eenzijdig onderzoek kan niet als motivering ten grondslag aan het besluit van de gemeente Coevorden liggen. In dit hoofdstuk zal dit nader worden belicht.</p> <p data-bbox="185 674 871 775">Het slagschaduw onderzoek zoekt aansluiting bij de norm voor maximale slagschaduwduur uit artikel 3.12 lid 1 van de Activiteitenregeling. De norm uit de Activiteitenregeling is vastgesteld in 1996.</p> <p data-bbox="185 797 871 1133">In de toelichting over deze norm in de Activiteitenregeling, wordt in 2007 verwezen naar jurisprudentie van de Raad van State uit 1996 waarin de hinderduur van slagschaduw maximaal 64 (en gemiddeld 17) dagen per jaar met een maximum van 20 minuten per dag als aanvaardbaar is te beschouwen. Ook de toelichting op de voorloper van de Activiteitenregeling, het Besluit voorzieningen en installaties milieubeheer uit 2001 verwijst naar deze Afdelingsuitspraak in artikel 5.1.4 van Bijlage 1. Voorafgaand aan het in werking treden van het Besluit voorzieningen en installaties milieubeheer vielen windturbines onder de werkingssfeer van de Wm.</p> <p data-bbox="185 1155 871 1525">Ter ondersteuning van het Besluit voorzieningen en installaties milieubeheer heeft het toenmalige Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer een informatieblad uitgebracht, met als doel om nadere toelichting te verstrekken ten aanzien van milieueffecten van slagschaduw als gevolg van relatief nieuw te beschouwen inrichtingen van de Wm. Ook in dit informatieblad wordt in paragraaf 3.2 verwezen naar de uitspraak van de Raad van State, waarbij wordt aangegeven dat het op dit moment nog niet mogelijk is om een algemene norm te stellen voor slagschaduwduureffecten, mede omdat lokaalspecifieke omstandigheden van grote invloed zijn op de slagschaduwhinder.</p> <p data-bbox="185 1547 871 1881">Kortom, de norm die nu gehanteerd wordt in artikel 3.12 lid 1 Activiteitenregeling vloeit voort uit de aangehaalde Afdelingsuitspraak. In deze uitspraak staat echter niets over deze norm en hieruit blijkt ook niet dat deze norm gehanteerd zou moeten worden. Er wordt slechts geoordeeld dat de begrippen 'langdurig' en 'hinderlijke' niet gedefinieerd zijn, waardoor het voorschrift omtrent slagschaduw vernietigd wordt. Aan deze overweging ligt mede ten grondslag dat onderzoek is gedaan naar de aard, de duur en de omvang van de slagschaduw waaruit blijkt dat slechts enkele uren per jaar sprake kan zijn van slagschaduw die als hinderlijk wordt ervaren. Op grond van de onderzoeksresultaten oordeelt de Raad van State</p>	<p data-bbox="887 439 1310 775">Niet valt in te zien waarom hier sprake zou zijn van een onvoldoende gemotiveerd en onvoldoende zorgvuldig uitgevoerd slagschaduwonderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd door een gekwalificeerd bureau conform de daartoe geldende meet- en regelvoorschriften en gebruikelijke modellen en software. Gebleken is dat met een stilstandregeling aan de normstelling uit het Activiteitenbesluit kan worden voldaan.</p> <p data-bbox="887 775 1310 875">Verder wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'slagschaduw' (4.4) en 'onderzoeken algemeen' (4.2).</p> <p data-bbox="887 898 1310 1133">Indiener stelt de norm voor slagschaduw ter discussie. Deze normen worden door de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Voor een generieke toelichting op het aspect slagschaduw verwijzen wij u ook graag naar de thematische beantwoording onder het kopje 'slagschaduw' (4.4).</p>	<p data-bbox="1326 439 1477 539">Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>dat voor onaanvaardbare hinder niet hoeft te worden gevreesd. Deze onderzoeksresultaten zijn echter niet bekend. Niet, althans onvoldoende duidelijk is of in de onderzoeksresultaten daadwerkelijk een slagschaduwduur van 20 minuten gedurende gemiddeld 17 dagen en maximaal 64 dagen per jaar nog acceptabel is geacht. Dat bij de vaststelling en toelichting van de hier gehanteerde norm uit artikel 3.12 lid 1 Activiteitenregeling wordt verwezen naar onbekende - en daarom discutabele - onderzoeksresultaten genoemd in een uitspraak van de Raad van State waaruit die norm zelf niet blijkt, is daarom zeer onzorgvuldig. Deskundigen die de slagschaduwnorm beoordelen bevestigen dit.</p>		
6	<p>cx Vanaf de uitspraak van de Raad van State in 1996 en het inwerking treden van het Besluit voorzieningen en installaties milieubeheer in 2001, waarin in de toelichting wordt verwezen naar de - zoals gebleken: ontbrekende - norm uit de uitspraak, is tot heden ten dage deze norm niet geëvalueerd en ontbreekt een algemene norm voor slagschaduwduureffecten. Sindsdien is er geen wetenschappelijk onderzoek verricht naar een algemene of bijzondere norm voor slagschaduwduureffecten, afgezien van een onderzoek van het RIVM waarin slechts wordt verwezen naar de al bekende regels en de niet onderbouwde norm uit de activiteitenregeling. Geconcludeerd kan en moet worden, in navolging van deskundigen, dat nog nooit gedegen wetenschappelijk onderzoek is uitgevoerd naar een algemene of bijzondere norm voor slagschaduwduureffecten.</p> <p>Het hanteren van een niet wetenschappelijk onderbouwde en verouderde norm uit 1996 is ernstig en - onder de concrete gevalsomstandigheid - laakbaar gezien de ontwikkeling die de techniek omtrent windturbines de afgelopen jaren heeft doorgemaakt. Met name de maximale hoogte en omvang van windturbines is sterk toegenomen, welke een duidelijk effect heeft op de slagschaduwhinder en de mate waarin deze wordt ervaren.</p> <p>De gemeente Coevorden dient een goede ruimtelijke ordening te waarborgen. Simpelweg verwijzen naar een norm voor maximale slagschaduwduur brengt niet per definitie een goede ruimtelijke ordening met zich mee. Ook omdat deze norm niet voortvloeit uit wetenschappelijk onderzoek of een goede ruimtelijke ordening gehandhaafd kan worden en omdat - zoals blijkt uit het Informatieblad van het RIVM - de specifieke omstandigheden van de plaatselijke situatie van grote invloed zijn op de slagschaduwduur. In het licht van voormelde uiteenzetting wordt onderdeel iii nog belangrijker: lokaal specifieke omstandigheden hebben een grote invloed op dit verstorings-aspect zodat per geval dit (de mate van aanvaardbaarheid, MBI) beoordeeld zal moeten worden. Die beoordeling heeft niet plaatsgevonden.</p>	<p>Indiener stelt de norm voor slagschaduw ter discussie. Deze normen worden door de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Voor een generieke toelichting op het aspect slagschaduw wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder het kopje 'slagschaduw' (4.4).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	cy	Ten aanzien van slagschaduw vanwege windturbines in het algemeen en de windturbines in het bestreden ontwerpbesluit in het bijzonder moet daarom de conclusie worden getrokken dat met het naleven van artikel 3.12, eerste lid Barim niet zonder meer kan worden gesteld dat een aanvaardbaar woon- en leefklimaat kan worden gewaarborgd. Er is immers niet bekend of een slagschaduwduur van 20 minuten gedurende gemiddeld 17 dagen per jaar nog acceptabel is.	Indiener stelt de norm voor slagschaduw ter discussie. Deze normen worden door de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Voor een generieke toelichting op het aspect slagschaduw wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder het kopje 'slagschaduw' (4.4).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	cz	Het voorzorgsbeginsel (artikel 191 VWEU) en het zorgvuldigheidsbeginsel (artikel 3:2 Awb) brengen mee dat de gemeente Coevorden dit artikel niet zonder behoorlijke redengeving aan zijn besluit ten grondslag mag leggen, d.w.z. zonder zuivere toelichting. Gezien de buitengewoon progressieve inzichten en technieken kan de gemeente Coevorden zich niet enkel baseren op een feitelijk verouderde norm.	Indiener stelt de norm voor slagschaduw ter discussie. Deze normen worden door de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Voor een generieke toelichting op het aspect slagschaduw wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder het kopje 'slagschaduw' (4.4).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	da	Met betrekking tot het stellen van een nieuwe norm, achten reclamanten en deskundigen zich niet geroepen tot kostbare contra-expertise: "Tenslotte kan van de reclamanten redelijkerwijs niet worden verwacht dat zij een tegenonderzoek overleggen waaruit een te stellen norm voor slagschaduwduureffecten blijkt. Voormelde uiteenzetting bevat voldoende argumenten dat de wijze van beoordeling van aanvaardbaarheid onvoldoende	Indiener stelt de norm voor slagschaduw ter discussie. Deze normen worden door de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Voor een generieke toelichting op het aspect slagschaduw wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder het kopje 'slagschaduw' (4.4).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	db	Om aan een goede ruimtelijke ordening en een goed woon- en leefklimaat te voldoen, moeten er strengere eisen gehanteerd worden dan in artikel 3.12 lid 1 Activiteitenregeling wordt gesteld. De norm uit de Activiteitenregeling is niet tot stand gekomen na deskundigenonderzoek en derhalve gebaseerd op gebakken lucht; zeker na 20 jaar zonder op voortschrijdend technisch inzicht gerichte gezonde evaluatie, die zo'n norm naar wat maatschappelijk aanvaardbaar is, verlangt. Simpelweg verwijzen naar deze norm garandeert bepaald geen goed woon- en leefklimaat, omdat daarop sinds het ontstaan van de norm niet is getoetst. Zonder deze toetsing is verwijzen naar deze norm een valse bescherming van de goede ruimtelijke ordening.	Indiener stelt de norm voor slagschaduw ter discussie. Deze normen worden door de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Voor een generieke toelichting op het aspect slagschaduw wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder het kopje 'slagschaduw' (4.4).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	dc	In uitspraken inzake windturbineparken is de slagschaduwnorm uit artikel 3.12 lid 1 Activiteitenregeling en het ontstaan van die norm nog niet eerder, zoals in dit stuk bekritiseerd. Verwijzen naar jurisprudentie die deze normen aanvaardbaar acht is - op voorhand - onvoldoende om deze norm te hanteren ter bescherming van de ruimtelijke ordening. Gebruik van deze normen zijn ontstaanswijze zijn immers nog niet zoals op onderhavige wijze en voor een rechter aan de orde geweest. De rechter heeft zich hierover nog niet uitgelaten, waardoor geen jurisprudentie kan bestaan die dit specifieke vraagstuk behandelt.	Indiener stelt de norm voor slagschaduw ter discussie. Deze normen worden door de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Voor een generieke toelichting op het aspect slagschaduw wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder het kopje 'slagschaduw' (4.4).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	Dd	Bovendien dient er ook aandacht te worden besteed aan de milieubelasting onder de wettelijke normen en de zorgen over het leefmilieu. Het onderzoek richt zich nu uitsluitend op de wettelijke normen voor slagschaduw. Aan de milieubelasting onder de wettelijke normen wordt geen aandacht besteed. Een goede ruimtelijke ordening is hierdoor niet gewaarborgd of gegarandeerd.	Met het voldoen aan de norm uit het Activiteitenbesluit wordt een goede ruimtelijke ordening gewaarborgd. Niet valt in te zien waarom strengere eisen moeten worden gesteld.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	De	De slagschaduw van de genoemde turbines die op gevoelige objecten valt, is hinderlijk en levert een gevaar op voor de gezondheid." Gelet op dit reëel risico en anders gezegd als zodanig gevaar voor de gezondheid bestaat of wordt veroorzaakt, is er geen sprake van een goed woon- en leefklimaat. Er treedt visuele hinder op, afhankelijk van de duur van de slagschaduw, het contrast en de frequentie van de flikkeringen. Deze hinder kan leiden tot een gevoel van zeeziekte en zelfs tot epileptische aanvallen. Daarbij zullen een verhoogde irritatie en een verhoogd stressniveau ontstaan.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'slagschaduw' (4.4), 'gezondheid' (4.12), 'licht' (4.9) en 'woon- en leefklimaat algemeen' (4.1).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Df	Er zijn geen relevante, rechtens actuele - d.w.z. minder dan twee jaar oud - onderzoeken uitgevoerd door de gemeente Coevorden die de langdurige effecten van slagschaduw hinder meten of hebben bestudeerd. Hiermee wordt bedoeld op het RIVM onderzoek naar de effecten van windturbines op de gezondheid van omwonenden uit 2013. Dit onderzoek is onvoldoende nauwkeurig en toereikend om de effecten van windturbines op de gezondheid te toetsen. Wat bovenal laakbaar is, is dat het onderzoek van het RIVM een literatuuronderzoek betreft. Daarbij wordt gebruik gemaakt van veelal verouderde rapporten en onderzoeken. Een groot deel is inmiddels ouder dan 5 jaar, te weten 51 van de 69 aangehaalde onderzoeken, wat de houdbaarheidsbepaling van 2 jaar al ruim overschrijdt. Zelfs onderzoeken van voor het jaar 2000 worden gebruikt, met een ridicule uitschieter naar 1983. In deze industrie waar kennis, inzicht en de best beschikbare technieken zeer snel veranderen, is verwijzen naar een rapport van 33 jaar oud ongelooftwaardig, onverantwoord en volstrekt irrelevant. Met het aanhalen van verouderde literatuur en inzichten kan niet gesteld worden dat het effect van windturbines - van deze hoogte - op de gezondheid daadwerkelijk is onderzocht. Daarvan kan pas sprake zijn als onderzoeken opnieuw worden uitgevoerd met verwerking van de huidige kennis en best beschikbare technieken.	Het slagschaduwonderzoek is getoetst aan de normen zoals opgenomen in het Activiteitenbesluit. Dit slagschaduwonderzoek is niet ouder dan twee jaar en geeft een goed beeld van de te verwachten hoeveelheid slagschaduw gedurende de exploitatieperiode van het windpark. Verder wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder het kopje 'gezondheid' (4.12).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Dg	Het RIVM onderzoek schiet bovendien te kort in het onderzoeken van de effecten van windturbines op de slaap, nu daarvoor onvoldoende gegevens beschikbaar waren. Aangenomen dat dat zo is, had het onderzoek van het RIVM zich ook moeten richten op het zelf onderzoeken van deze effecten, op het verzamelen van de benodigde gegevens door het inschakelen van gedegen en onafhankelijke wetenschappers. Concluderen dat onvoldoende gegevens beschikbaar zijn in deze literatuurstudie mag, maar kan daarom geen basis bieden voor verdere conclusies dat gezondheid - waar een goede nachtrust onderdeel vanuit maakt en aan bijdraagt - niet wordt aangetast door windturbines. Die	Zie beantwoording onder Df.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		conclusie is, zeker wat slaap betreft, nergens op gestoeld.		
6	Dh	Door deze onbekende effecten op de lange termijn is het besluit onzorgvuldig, in het bestemmingsplan zijn niet de effecten van slagschaduw gemeten, maar slechts de slagschaduwduur. Daarbij is geen rekening gehouden met de effecten op bijzondere risicogroepen als kinderen, ouderen, doven, epileptici, mensen met een verstandelijke of fysieke beperking, mensen met gedragsstoornissen als ADHD of PDD NOS, groepen die 's nachts werkzaam zijn en overdag moeten slapen, mensen met ziekten belast zoals Ménière, migraine, evenwichtsstoornissen, depressiviteit etc.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'slagschaduw' (4.4), 'gezondheid' (4.12) en 'onderzoeken algemeen' (4.2). Niet valt in te zien waarom aanvullend onderzoek had moeten worden uitgevoerd.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Di	Deskundige N. Pierpont onderzoekt of er gezondheidsklachten optreden als gevolg van het dicht wonen naast een windmolen of windmolenpark. Het 'Wind Turbine Syndrome', hierna: WIS, resulteert in onder andere verstoring van slaap, hoofdpijn, tinnitus, druk op de oren, duizeligheid, misselijkheid, visuele vervaging, versnelde hartslag, prikkelbaarheid en paniekaanvallen. Dit wordt veroorzaakt door slagschaduw van de windturbines in combinatie met (laag frequent) geluid. Pierpont ontraadt om binnen een straal van 2 m van een windmolen te wonen, binnen deze straal zullen de voornoemde klachten optreden.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'slagschaduw' (4.4), 'gezondheid' (4.12) en 'onderzoeken algemeen' (4.2).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Dj	Voor dit onderzoek is een kleine groep personen onderzocht, waarvan slechts een aantal reeds met gezondheidsklachten. Dit - op zich en zelf staand - is geen ommissie in het uitgevoerde onderzoek, immers, dit geeft een goede doorsnede van de gemiddelde mens in Weijerswold weer. Een onderzoek dat is uitgevoerd met louter gezonde personen levert juist een vertekend beeld op, aangezien een bevolking, hier in het bijzonder en concreet de bewoners rond het windmolenpark, niet allemaal gezonde personen zijn. in de omgeving rond het windmolenpark Weijerswold Coevorden is een bevolkingskrimp gaande waardoor er relatief veel ouderen in de omgeving woonachtig zijn en is tevens de sociaaleconomische status van het gebied laag, want van invloed is op de gezondheid van de bewoners. Zeker in dit gebied kan daarom niet verwacht en ervan uitgegaan worden dat er sprake is van gezonde personen zonder gezondheidsklachten. Dit maakt het onderzoek van Pierpont geschikt. Het geeft met name de gezondheidseffecten van onder andere slagschaduw weer die het windmolenpark Weijerswold Coevorden op haar omgeving en de inwoners zelf gaan hebben.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'slagschaduw' (4.4), 'gezondheid' (4.12) en 'onderzoeken algemeen' (4.2).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Dk	Andere onderzoeken tonen aan dat slagschaduw ergernis, irritatie, wat tezamen stress is, duizeligheid en desoriëntatie teweegbrengt. Langdurige blootstelling aan stress kan aanleiding zijn voor verschillende lichamelijke klachten. Het lichaam kan niet herstellen. De lichamelijke klachten die op kunnen treden zijn een verhoogde bloeddruk, verhoogd cholesterolgehalte, slapeloosheid, hartkloppingen, spierpijn, hoofdpijn, aanhoudende vermoeidheid, slechte eetlust, verminderde weerstand en maag- en darmstoornissen. Psychische	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'slagschaduw' (4.4) en 'gezondheid' (4.12).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		klachten die op kunnen treden zijn depressiviteit, niet meer kunnen genieten, prikkelbaarheid en irritatie, verminderde interesse, besluiteloosheid, gevoelens van machteloosheid, gejaagdheid, snelle geëmotioneerdheid en angst. Bovendien zijn mogelijke veranderingen in het gedrag teveel eten, meer roken en/of drinken, meer gebruik van medicijnen, concentratieproblemen, druk praten, veel klagen, cynisme en verbittering, verminderde productie (op het werk), het maken van meer fout en (op het werk), verminderde motivatie en meer verzuim (op het werk).		
6	DI	De gemeente Coevorden heeft onvoldoende rekening gehouden met de gezondheidsklachten die het windmolenpark met genoemde turbines met zich meebrengen. Door onvoldoende afstand tussen de woningen en de windturbines in acht te nemen heeft de gemeente Coevorden onvoldoende onderzoek verricht naar de effecten na langdurige blootstelling aan windturbines en wonen in en in de nabijheid van een windturbinepark. Daarmee schendt de gemeente Coevorden haar zorgplicht.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'slagschaduw' (4.4) en 'gezondheid' (4.12). De gemeente acht de afstand tussen de woningen en het windpark aanvaardbaar.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Dm	Het voorzorgsbeginsel (artikel 191 VWEU), zorgvuldigheidsbeginsel (artikel 3:2 Awb) en het preventiebeginsel (artikel 174 lid 2 EG-verdrag) brengen met zich mee dat de gemeente Coevorden de norm uit de Activiteitenregeling niet aan zijn besluit ten grondslag mag leggen. Er zal passend - in onder de concrete gevalsomstandigheden vereiste anticipatie - een nieuwe norm met directe rechtstreekse werking toegepast en vastgesteld moeten worden. Dit uitgaande van de, bij de juiste naleving door de gemeente Coevorden van haar hier verzaakte kennisvergaringsplicht, huidig en binnen gereede tijd best beschikbare en toepasbare kennis en technologie. De gemeente Coevorden zal zich inzake realisering van het windmolenpark terughoudend op moeten stellen en reeds nu voor als dan de verplichte voorzorg moeten betrachten. Pas wan neer dat gedaan wordt kan de gemeente Coevorden met i.e. een mogelijk meer geschikte verwijzing naar een nieuwe en recentere norm in redelijkheid bepalen of en zo welke mitigerende maatregelen een goed woon- en leefklimaat kunnen borgen, teneinde een deugdelijke ruimtelijke ordening te verzekeren.	Indiener stelt de norm voor slagschaduw ter discussie. Deze normen worden door de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Verder wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'gezondheid' (4.12) en 'slagschaduw' (4.4).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Dn	Gezien de wetenschappelijke onzekerheden alsmede de ernst van de aangetoonde c.q. aantoonbare, althans met een aan zekerheid grenzende mate van waarschijnlijkheid ontstane gevolgen dat windturbines in een straal van minstens 2 m negatieve invloed hebben op de gezondheid van omwonenden, heeft de overheid een preventieve taak en zorgplicht om hier toekomstige ziektes en gezondheidsklachten te voorkomen. Zo niet zal bij onverhoopte uitval door ziekte voor inwoners slechts het financieel vangnet resten, met aanspraak op de sociale zekerheid die reeds onder druk staat. Voorkomen is beter dan genezen. De nadelige en bovenal schadelijke gezondheidseffecten die reclamanten ondervinden als het windpark doorgang vindt, dienen voorkomen te worden. Het voorzorgsbeginsel verplicht de	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'gezondheid' (4.12) en 'slagschaduw' (4.4).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		gemeente Coevorden zich terughoudend op te stellen. Het preventiebeginsel verlangt daarbij dat actie wordt ondernomen in een vroeg stadium voordat de schade die kan optreden zich echt voordoet.		
6	Do	Reclamanten worden als beperkte groep burgers, die rondom en binnen deze zone van windbedrijvigheid wonen, onevenredig benadeeld ten opzichte van andere burgers. De overheid schiet derhalve tekort in haar zorgplicht (te kwalificeren als maatschappelijk onzorgvuldige gedraging) betreffende het waarborgen van een gezonde leefomgeving, anders gezegd een aanvaardbaar woon-, werk- en leefklimaat.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'onderzoeken algemeen' (4.2), 'woon- en leefklimaat algemeen' (4.1), 'slagschaduw' (4.4) en 'gezondheid' (4.12).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Dp	Voor de beoordeling van de slagschaduwhinder gaat de gemeente Coevorden uit van een aantal uitgangspunten uit het onderzoek, namelijk: de beoordeelde woningen, de gekozen toetspunten, de effectenbeoordeling en de doorgevoerde correcties. Op tal van hierna te bespreken punten is dit onderzoek dat de gemeente Coevorden ten grondslag legt aan haar besluit, onduidelijk, onvoldoende draagkrachtig, onevenwichtig en onzorgvuldig uitgevoerd. Deze uitgangspunten worden niet gereguleerd door richtlijnen waardoor het van belang is om de gekozen uitgangspunten zorgvuldig te motiveren. De gemeente schiet hierin te kort.	Op de te bespreken punten zal onderstaand worden ingegaan.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Dq	De woningen van de initiatiefnemers/agrariërs, de eigenaren van de percelen waar de windturbines geplaatst zullen worden, zijn niet beoordeeld. Uit de gehanteerde norm van artikel 3.12 lid 1 Activiteitenregeling blijkt dat de norm bedoeld is om ten aanzien van gevoelige objecten de slagschaduwduur te beperken, en niet enkel ten aanzien van gevoelige woningen. Ook in gevoelige objecten anders dan gevoelige woningen, verblijven mensen gedurende een langere periode van de dag en/of van het jaar.	In het onderzoek zijn alle geluidgevoelige objecten van derden betrokken. Een initiatiefnemer is niet beschermd tegen door hem zelf veroorzaakte hinder en wordt als zodanig dus niet getoetst.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Dr	Bedrijfsgebouwen, tuinen en erven, met vee- en landbouvvelden inbegrepen, behoeven ook bescherming van de milieunorm uit het artikel in de Activiteitenregeling. Deze andere objecten zullen evenwel - naar feitelijk gevolg van dit windpark - bescherming moeten krijgen uit hoofde van de eis, die bij gebreke daarvan niet is ingevuld, om een goed woon- en leefklimaat en een goede ruimtelijke ordening te garanderen.	Deze gebouwen worden niet als gevoelige objecten beschouwd conform het Activiteitenbesluit en behoeven daarmee niet hetzelfde beschermingsniveau te krijgen als een gevoelig object. In het slagschaduwonderzoek en geluidonderzoek zijn contouren gepresenteerd, op basis waarvan de belasting nabij deze objecten kan worden afgeleid. Daarnaast kan gesteld worden dat, gezien de afstand die de bedrijfsgebouwen, tuinen en erven tot de windturbines hebben, en gezien de afscherpende werking van beplanting en gebouwde objecten rond de gevoelige objecten, er sprake is van een vergelijkbare belasting als op de getoetste geluidgevoelige objecten. Dit leidt naar het oordeel van de gemeente niet tot een onacceptabel woon en leefklimaat, danwel werkklimaat.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
			De Raad van State heeft reeds geoordeeld dat bij de normen uit het Activiteitenbesluit mag worden aangesloten in het kader van een goede ruimtelijke ordening (ECLI:NL:RVS:2015:1702; 27 mei 2015).	
6	Ds	In bedrijfsgebouwen, waaronder kantoren, verblijven mensen het grootste gedeelte van de dag, op het moment dat het buiten licht is en de zon schijnt. Het is onzorgvuldig om bedrijfsgebouwen niet te betrekken in de beoordeling van potentiële slagschaduw hinder omdat de gemeente Coevorden een aanvaardbaar werkklimaat behoort te verzekeren. De hinder die bij en in bedrijfsgebouwen zal worden ervaren is niet minder hinderlijk en daarom niet minder relevant dan de hinder die optreedt in gevoelige objecten. Reclamanten die werkzaam zijn in deze bedrijfsgebouwen, kantoorpanden en dergelijke, zijn niet vrij hun werkzaamheden in voornoemde panden zodanig in te richten, dat zij de hinderlijke slagschaduw kunnen beperken door deze te 'ontlopen'. Werk wordt vrijwel altijd achter hetzelfde bureau verricht, waardoor werknemers gedurende een periode in het jaar slagschaduw hinder zullen ondervinden, wat hun werkzaamheden schaadt dan wel bemoeilijkt. Door geen onderzoek te verrichten, kan de gemeente Coevorden de gevolgen van slagschaduw niet bezien.	Verwezen wordt naar de beantwoording onder Dr.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Dt	In een landelijke en rustige omgeving als het buurtschap Weijerswold wordt veelvuldig door inwoners gebruik gemaakt van hun tuinen, erven, de dagelijks bewerkte honderden hectare landbouwgrond. De slagschaduw die daar zal optreden zal als hinderlijk worden ervaren, het genot van tuin, erf, grond, werkruimte, productiehuis en kantoor zal worden beperkt. Doordat het onderzoek niet ingaat op slagschaduw op andere objecten is niet te zeggen hoe zeer het genot zal worden aangetast althans beperkt.	Verwezen wordt naar de beantwoording onder Ds en Dr.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Du	Agrarische percelen behoeven eveneens bescherming. Het slagschaduw hinder onderzoek gaat niet in op de mate waarin zich op agrarische percelen slagschaduw zal voordoen en in hoeverre dit aanvaardbaar is vanuit een oogpunt van goede ruimtelijke ordening, met name op het punt van het werkklimaat op de agrarische percelen. Slagschaduw hinder kan aanzienlijk afbreuk doen aan de milieukwaliteit van het agrarisch gebied welke tot milieu behoort in de zin van artikel 1.1 van de Wm waarvoor de windturbines gevolgen kunnen hebben. Reclamanten en hun medewerkers hebben immers zeer frequent vele uren achtereenvolgende werkzaamheden op hun percelen. Door	Deze gebouwen worden niet als gevoelige objecten beschouwd conform het Activiteitenbesluit en behoeven daarmee niet hetzelfde beschermingsniveau te krijgen als een gevoelig object. In het slagschaduwonderzoek en geluidonderzoek zijn contouren gepresenteerd, op basis waarvan de belasting nabij deze objecten kan worden afgeleid. Daarnaast kan gesteld worden dat, gezien de afstand	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		geen onderzoek te verrichten naar de slagschaduw hinder veroorzaakt door genoemde turbines, is er sprake van strijd met artikel 3:2 van de Awb en artikel 2.14 van de Wabo. Onderzoek naar de mogelijke hinder en de gevolgen daarvan op het werkklimaat is noodzakelijk om de gevolgen van slagschaduw te bezien. Alleen zo kan een goede ruimtelijke ordening gewaarborgd worden.	die de bedrijfsgebouwen, tuinen en erven over het algemeen tot de windturbines hebben, sprake is van een vergelijkbare belasting als op de getoetste geluidgevoelige objecten. Dit leidt niet tot een onacceptabel woon en leefklimaat, danwel werkklimaat. De Raad van State heeft reeds geoordeeld dat bij de normen uit het activiteitenbesluit mag worden aangesloten in het kader van een goede ruimtelijke ordening (ECLI:NL:RVS:2015:1702; 27 mei 2015)	
6	Dv	Met voormelde werkwijze is niet komen vast te staan of het windpark voldoet aan de waarborging van een goed woon- en leefklimaat, immers, in het slagschaduw hinder onderzoek ontbreken inzichten in de optredende slagschaduw ter plaatse van gebouwen en andere (akkerbouw)gronden, waar gedurende een langere periode van de dag en/of jaar mensen kunnen verblijven. Analoog aan het aspect geluidshinder moeten volgens vaste jurisprudentie van de Afdeling ook dergelijke objecten en gronden beschermd worden tegen slagschaduw.	Deze gebouwen worden niet als gevoelige objecten beschouwd conform het Activiteitenbesluit en behoeven daarmee niet hetzelfde beschermingsniveau te krijgen als een gevoelig object. In het slagschaduwonderzoek en geluidonderzoek zijn contouren gepresenteerd, op basis waarvan de belasting nabij deze objecten kan worden afgeleid. Daarnaast kan gesteld worden dat, gezien de afstand die de bedrijfsgebouwen, tuinen en erven over het algemeen tot de windturbines hebben, sprake is van een vergelijkbare belasting als op de getoetste geluidgevoelige objecten. Dit leidt niet tot een onacceptabel woon en leefklimaat, danwel werkklimaat. De Raad van State heeft reeds geoordeeld dat bij de normen uit het activiteitenbesluit mag worden aangesloten in het kader van een goede ruimtelijke ordening (ECLI:NL:RVS:2015:1702; 27 mei 2015).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Dw	Het slagschaduw hinder onderzoek geeft een tegenstrijdige, onduidelijke en onterechte invulling aan de betekenis van de uitzondering in artikel 1 Barim, waardoor een groot aantal bewoners van onterecht aangewezen "gebouwen behorende bij de betreffende inrichting", ook wel 'sfeerwoningen' onaanvaardbaar en onrechtmatig gedupeerd door en slagschaduw effecten. Zie voor de onderbouwing over deze onterechte aanwijzing, en een visualisatie van de schending van de norm, het eerder onderbouwde hoofdstuk over sfeerwoningen.	In het (ontwerp)bestemmingsplan Weijerswold is geen sprake van woningen die worden aangemerkt als gebouwen behorende bij de betreffende inrichting. Derhalve wordt de reactie niet inhoudelijk behandeld.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Dx	Met het oog op het draagvlak in de omgeving en de aanvaardbaarheid van het besluit is het bovendien wenselijk, nuttig, zo niet noodzakelijk dat voor ieder daadwerkelijk gevoelig object bekend is of er - in feitelijk gevolg - hinder zal optreden en zo ja, hoe groot deze	De relevante onderzoeken zijn naar het oordeel van de gemeente zorgvuldig uitgevoerd en geven voldoende inzicht in de effecten van het windpark in relatie tot de	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		hinder zal zijn. Zo anders zullen reclamanten zich steeds moeten wenden in civilibus tot de restrechter.	omliggende gevoelige functies. Het is niet noodzakelijk om de exacte effecten op elk gevoelig object te bepalen. Een toets aan de geldende normen volstaat.	
6	Dy	Met betrekking tot de meteogegevens die ten grondslag liggen aan de correcties op de potentiële slagschaduw hinder bepaalt het slagschaduw hinder onderzoek dat de meteogegevens zijn bepaald op basis van langjarig gemiddelden. Het is onduidelijk voor reclamanten hoeveel jaar onder 'langjarig' valt. Bij deze benadering wordt de verwachting gewekt dat deze gemiddelden niet veel zullen veranderen. Deze verwachting is echter onzeker. Die duurbepaling is doorslaggevend bij windturbines voor bepaalde tijd. Hier is zodoende sprake van nalatigheid of omissie van het bestreden besluit. Het weer is naar wat algemeen bekend is een zeer onzekere factor. Juist deze verandering komt onder andere door de toename van broeikasgassen in de atmosfeer. De potentiële slagschaduw hinder is door deze onzekerheid niet zo nauwkeurig te berekenen als het slagschaduw hinder onderzoek stelt, kortom niet naar behoren. Dit is onzorgvuldig, een goede ruimtelijke ordening is onvoldoende gewaarborgd.	Indiener stelt de wijze van berekenen van slagschaduw ter discussie. Het slagschaduwonderzoek is getoetst aan de normen zoals opgenomen in het Activiteitenbesluit. Deze normen zijn in de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. De feitelijke stilstandregeling die op grond van het Activiteitenbesluit in de operationele fase moet worden toegepast regelt de stilstand automatisch op basis van het actuele weer c.q. zonneshijn, ongeacht langjarige gemiddelden of eventuele veranderingen in klimaat. Daarmee is geborgd dat aan de normstelling wordt voldaan.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Dz	Deskundigen onderschrijven dit: "Met name het aantal verwachte zonneshijnduren is onzeker. Immers, wetenschappelijk onderzoek blijkt dat het klimaat in Nederland zal gaan veranderen, waardoor het aantal uren dat de zon schijnt zal gaan toenemen. Nu ten onrechte hiermee geen rekening is gehouden is de verwachte hinderduur te laag berekend. Deskundige derden bevestigen dat ook in het windpark De Drentse Monden - Oostermeer: "[...] Het is op basis van de beschikbare data niet te zeggen of ter plaatse van gevoelige objecten waar naar verwachting gemiddeld minder dan 17 dagen per jaar gedurende 20 minuten per dag slagschaduw optreedt aan de norm uit artikel 3.12, lid 1, van de activiteitenregeling zal worden voldaan. Het onderzoek schiet daarom hierin tekort. Reden waarom reclamanten stellen dat van dit windplan moet worden afgezien. In de praktijk zal per jaar verschillen hoeveel slagschaduw zal optreden op een gevoelig object. Het is derhalve niet te zeggen of - gedurende de gemiddelde looptijd van een planologisch regime, hier het bestreden plan - voor elk object aan de norm uit de Activiteitenregeling kan worden voldaan.	Zie de beantwoording onder Dy.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Ea	Aan de hand van KNMI-meteostation Eelde zijn de meteorologische condities vastgesteld. Het blijft echter onbekend aan de hand van welke jaren de gegevens beslaan, waar precies deze meteostation ligt en wat hun relevantie is voor het windmolenpark. Deze gegevens zijn van belang om na te gaan of een correcte berekening is gemaakt voor de slagschaduw hinder, dit in combinatie met de toegepaste correctie wegens een beperking in het aantal zonuren. Reclamanten betwisten en ontkennen bij gebrek aan wetenschap daaromtrent de houdbaarheid van de hier genoemde en gehanteerde meteogegevens.	De gegevens zijn afkomstig van nabijgelegen meteostation Eelde en betreffen een gemiddelde. De gehanteerde correctiepercentages zijn opgenomen in het onderzoek, waarmee de berekeningen verifieerbaar zijn. Slagschaduw is berekend met behulp van WindPro. Dit softwareprogramma is (inter)nationaal toegepaste standaardsoftware die sectorbreed wordt gehanteerd. Indiener geeft	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
			geen reden waarom de gegevens niet juist of niet bruikbaar zouden zijn.	
6	Eb	Deskundige derden bevestigen dat de bron van gegevens nodig is om deze te controleren, zo geven zij aan in hun deskundigenrapport inzake, het op overigens te verwaarlozen afstand gelegen windpark De Drentse Monden - Oostermoer: "De bron van de gegevens ontbreekt, waardoor de oorsprong van de gegevens niet kan worden achterhaald. Als gevolg hiervan zijn de gegevens niet controleerbaar. Nu ook voor windpark Weijerswold Coevorden de bron van de gegevens ontbreekt, zijn eveneens voor dit windpark de gegevens daarom niet controleerbaar.	Verwezen wordt naar de beantwoording onder Ea.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Ec	Met betrekking tot de correctie die is gebaseerd op de distributie van de voorkomende windrichtingen die van invloed zijn op de stand van het rotorvlak, zijn windgegevens ontleend van slechts het meetstation te Eelde. Daarbij zijn de berekeningen die leiden tot een correctie niet inzichtelijk gemaakt waardoor de juistheid van deze berekening niet kan worden gecontroleerd. Door het ontbreken van een juiste berekening en de verificatie daarvan kan er slechts sprake zijn van een schatting van de correctie. Dit brengt geen kenbare en deugdelijke motivering mee. Het is oncontroleerbaar en niet op empirische feiten gegrond, zodat de gemeente Coevorden het niet ten grondslag mag leggen aan het bestreden besluit.	Aangegeven is op basis waarvan de correctie is uitgevoerd, namelijk wind- en zondata van staton Eelde. De slagschaduwberekeningen en correcties vanwege de windrichting worden binnen de software van WindPro automatisch uitgevoerd via de gekoppelde module WaSP (riso) Gezien de sectorbrede (inter)nationale toepassing van de gebruikte software achten wij de uitkomsten voldoende betrouwbaar om ons oordeel te kunnen vormen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Ed	Bovenstaande onjuiste uitgangspunten en omissies geven aan dat en hoe onzorgvuldig dit onderzoek is uitgevoerd. Zodoende biedt dit onderzoek niet de vereiste onderbouwing aan het bestreden besluit van de gemeente Coevorden. Het is onvoldoende duidelijk dat een goed woon- en leefklimaat gewaarborgd kan worden. Derhalve is niet gegeven dat een goede ruimtelijke ordening in acht is genomen, althans hiermee naar behoren rekening is gehouden.	Zie antwoord Ec Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'onderzoeken algemeen' (4.2), 'geluid' (4.3) en 'slagschaduw' (4.4).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Ee	De minimale zonhoogte boven de horizon is volgens de uitgangspunten 3 graden. Reclamanten ontvangen graag een bevestiging dat het onderzoek naar de slagschaduwhinder met een norm van 3 graden is ingesteld in het programma WINDPRO v. 3.1. in andere windparken is veelal 5 graden gebruikt, terwijl een norm hoger dan 3 graden volgens reclamanten ongeoorloofd is en dat zuilen zij nader onderbouwen mocht dit het geval zijn.	Het slagschaduwonderzoek is getoetst aan de normen zoals opgenomen in het Activiteitenbesluit. Deze normen zijn in de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Via deze weg bevestigen wij dat de berekeningen zijn uitgevoerd met een minimale zonnestand van 3 graden. Dit is de standaardinstelling van WindPro.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Ef	In de modellering zijn hoogteverschillen en de ruwheid van het terrein opgenomen. Dit is echter niet toegelicht, waardoor het voor reclamanten onduidelijk is welke gevolgen dit heeft gehad op het onderzoek. Nu dit niet controleerbaar is voor reclamanten eisen zij een nadere toelichting met gegevens.	Er is gebruik gemaakt van data die via WindPro gekoppeld kunnen worden. De hoogtelijnen zijn ontleend aan de internationale database Data for wind De ruwheid is aan de Corine landcover database ontleend. Gevolg is dat de berekeningen nauwkeuriger zijn dan zonder deze. Gezien de sectorbrede (inter)nationale toepassing van de gebruikte software worden de uitkomsten voldoende betrouwbaar	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
			geacht om hierover een oordeel te kunnen vormen.	
6	Eg	Het raamwerk van de individuele woningen is gestandaardiseerd op 5 meter breedte en 2 meter hoogte op een hoogte van 1 meter boven het maaiveld. Het onderzoek mist echter een toelichting waarom er voor deze afmetingen zijn gekozen en wat daarvan de gevolgen zijn. Bij gebrek aan wetenschap daaromtrent zijn reclamanten van mening dat deze afmetingen niet benut hadden mogen worden.	De in de berekening toegepaste afmeting is representatief geacht voor een belaste gevel. De afmeting is groter dan de standaard instelling van WindPro. Daardoor worden iets langere slagschaduw tijden berekend. Wij achten wij de uitkomsten voldoende betrouwbaar om ons oordeel te kunnen vormen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Eh	Het gebruik van mitigerende maatregelen op zichzelf is discutabel, omdat het hinder veroorzaakt en normoverschrijdend is. Daarmee gedooft het feitelijk het overtreden van geldende grenzen zonder overmacht, overgang, noodgeval of soortgelijke situatie, die voor gedogen onder omstandigheden een aanleiding kan zijn. Hier in aanmerking nemend een commercieel windbedrijf waarvoor alternatieven (zoals een solaropstelling zonder slagschaduw) op korte termijn concreet en reëel in zicht zijn, ontbreekt de objectieve rechtvaardiging voor stelselmatige normoverschrijding. Om de slagschaduwhinder die optreedt op gevoelige objecten te beperken en te laten voldoen aan de norm uit artikel 3.12 lid 1 Activiteitenregeling wordt, om dat de norm niet wordt gehaald, gebruik gemaakt van mitigerende maatregelen. Een stilstandvoorziening met geprogrammeerde blokken en een zonnenschijnsensor moet ervoor zorgen dat de grens van 5,7 uur slagschaduwhinder per jaar niet wordt overschreden. Het op vóórhand voorkomen van de normen is niet in het ontwerpbestemmingsplan of omgevingsvergunning(en) opgenomen als voorwaarde, waardoor de bestreden besluiten onzorgvuldig zijn voorbereid. Zonder deze mitigerende maatregelen is immers reeds in het aangegeven slagschaduwhinder onderzoek aangegeven dat deze zeker overschreden worden. Nu een dergelijke regeling ter mitigatie van de als gevolg van de realisatie van het windturbinepark ontstane milieueffecten wel noodzakelijk is, verzoeken reclamanten om alsnog in een adequate en afdwingbare stilstandvoorziening te voorzien.	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'onderzoeken algemeen' (4.2) en 'slagschaduw' (4.4). Voor het windpark is een stilstandvoorziening voorzien.</p> <p>De feitelijke stilstandregeling die op grond van het Activiteitenbesluit in de operationele fase moet worden toegepast regelt de stilstand automatisch op basis van het actuele weer c.q. zonneschijn, ongeacht langjarige gemiddelden of eventuele veranderingen in klimaat. Daarmee is naar ons oordeel afdoende geborgd dat aan de normstelling wordt voldaan.</p> <p>Na het in werking nemen van het nieuwe windpark, zal de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD) toezicht houden op het naleven van de normen door de initiatiefnemers. De wijze van handhaving van deze normen staat niet ter discussie in deze besluitvormingsprocedure.</p>	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Ei	Het ontwerpbestemmingsplan en de ontwerp-omgevingsvergunning(en) geven niet aan op welke wijze handhaving van de mitigerende maatregelen en de norm uit artikel 3.12 lid 1 Activiteitenregeling zal geschieden, terwijl de wijze van handhaving van belang is in deze besluitvormingsprocedure. Immers, als de normen niet gehandhaafd worden, is er sprake van overschrijding van de Activiteitenregeling en derhalve automatisch geen sprake van een goed woon- en leefklimaat voorts goede ruimtelijke ordening. Nu de gemeente verantwoordelijk is voor een goede ruimtelijke ordening, dient handhaving	Na het in werking nemen van het nieuwe windpark, zal de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD) toezicht houden op het naleven van de normen door de initiatiefnemers. De wijze van handhaving van deze normen staat niet ter discussie in deze besluitvormingsprocedure.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		een voorwaarde te zijn voor het inpassen van het windpark.		
6	Ej	Uit het evaluatierapport opgesteld door het Copernicus Instituut voor Duurzame Ontwikkeling (Universiteit van Utrecht) met betrekking tot het windpark in Houten blijkt dat handhaving c.q. naleving grote problemen oplevert. Er treedt slagschaduw hinder op. Onduidelijk is welke partij verantwoordelijk is voor de handhaving en op welke wijze deze zal geschieden. Ook voor reclamanten en omwonenden van dit windpark met genoemde turbines is onduidelijk of, hoe en door wie zal worden gehandhaafd. Bovendien is bestuursrechtelijk onbepaald waar reclamanten en omwonenden terecht kunnen als niet effectief gehandhaafd wordt en derhalve onrechtmatige overlast al wordt ondervonden. Het hiertoe herhaaldelijk beroep doen op de burgerlijke rechter is inefficiënt, telkens tijdrovend en onnodig kostbaar.	De wijze van handhaving van deze normen staat niet ter discussie in deze besluitvormingsprocedure. Zie tevens de reactie onder Ei.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Ek	Reeds het toepassen van een norm waarvan de naleving voor de omwonenden oncontroleerbaar is, is in strijd met het Verdrag van Aarhus. Als beschreven is het niet duidelijk op welke wijze de handhaving zal plaatsvinden. Rechtsonzeker is of reclamanten niet meer hinder zullen ondervinden dan is toegestaan, terwijl reclamanten zelf niet de middelen bezitten om vast te doen stellen of sprake is van een overtreden van de norm en dus actie vereist is.	De wijze van handhaving van deze normen staat niet ter discussie in deze besluitvormingsprocedure.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Ei	Artikel 3.12 lid 1 Activiteitenregeling omschrijft dat gemiddeld meer dan 17 dagen per jaar niet meer dan 20 minuten per dag slagschaduw mag optreden. Het hanteren van dit gemiddelde van 17 dagen maakt effectieve handhaving onnodig moeilijk en staat een goede ruimtelijke ordening in de weg. Het gemiddelde van 17 dagen houdt namelijk in dat er gedurende een jaar een overschrijding van dit gemiddelde mag plaatsvinden, zolang deze overschrijding gecompenseerd wordt in daaraan voorafgegane of opvolgende jaren. Effectief wordt dus onrechtmatige slagschaduw hinder toegestaan en kan niet adequaat worden gehandhaafd omdat deze overschrijding gecompenseerd kan worden. Om te bepalen hoeveel dagen per jaar slagschaduw optreedt, zal bovendien een registratie van het aantal dagen per jaar moet en plaatsvinden waarop gedurende meer dan 20 minuten per dag slagschaduw optreedt. Deze registratieverplichting ontbreekt echter als voorwaardelijke verplichting in het ontwerpbestemmingsplan, c.q. de omgevingsvergunning(en). Er kan dus nimmer vastgesteld worden op hoeveel dagen per jaar meer dan 20 minuten per dag slagschaduw optreedt waardoor geen handhaving kan plaatsvinden en van goede ruimtelijke ordening geen sprake kan zijn.	Indiener stelt de norm voor slagschaduw ter discussie. De van toepassing zijnde en wettelijk vastgelegde norm voor slagschaduw staan in het kader van het voorliggende bestemmingsplan en de daarbij behorende procedure niet ter discussie. Wat betreft handhaving wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder het kopje 'slagschaduw' (4.4). Tevens wordt verwezen naar de beantwoording onder Ei.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Em	Reclamanten concluderen dat alleen al aangaande slagschaduw de bestreden besluiten onzorgvuldig, zo niet in rechte uiteindelijk onrechtmatig is, dus dient te worden herroepen.	Ter kennisgeving aangenomen. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
			'onderzoeken algemeen' (4.2) en 'slagschaduw' (4.4).	
6	En	De vormvrije m.e.r. heeft nagelaten enig onderzoek te verrichten met betrekking tot lichthinder. Het onderzoek met betrekking tot lichthinder uit de vormvrije m.e.r. dat ten grondslag aan het bestreden besluit ligt, is onvoldoende gemotiveerd en niet zorgvuldig uitgevoerd. Er treedt onduidelijkheid op bij een tal van punten, waardoor de juistheid van de getrokken conclusies niet kan worden gevolgd en deze derhalve worden betwist, althans betwifteld. Het onderzoek kan niet als motivering ten grondslag aan het besluit van de gemeente liggen. Het bestreden besluit is in redelijkheid onhoudbaar op basis van het gevoerde onderzoek, wegens formeel en materieel aan het besluit klevende gebreken. Onder lichthinder wordt verstaan de hinder als gevolg van de lichtschittering door reflectie van het zonlicht. Dit naast de hinder die ontstaat ten gevolge van de obstakelverlichting die wordt aangebracht op de windturbines.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'onderzoeken algemeen' (4.2) en 'licht' (4.9).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Eo	De gemeente Coevorden dient een goed woon- en leefklimaat te waarborgen voor omwonenden van het windpark Weijerswold Coevorden. De Notitie Reikwijdte en Detailniveau merkt bovendien op dat de zichtbaarheid van de windturbines op grote afstand zich niet beperkt tot uitsluitend de gemeente Coevorden, maar ook van invloed is op de buurgemeenten. Ook buiten de gemeente Coevorden dient een goed woon- en leefklimaat gewaarborgd te worden. Dit vloeit voort uit de eis van een goede ruimtelijke ordening. Een goed woon- en leefklimaat binnen en buiten de gemeente Coevorden is niet getoetst en kan derhalve niet verzekerd zijn. Dit is in strijd met de eis van een goede ruimtelijke ordening omdat belangen van omwonenden niet voldoende zijn meegewogen.	Er is onderhavig project geen sprake van een NRD. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'woon- en leefklimaat algemeen' (4.1), alsmede naar de voorgaande reacties.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Ep	Lid 2 van artikel 3.13 Activiteitenregeling geeft aan dat de gemeente Coevorden maatwerkvoorschriften kan stellen om lichtschittering te beperken. De gemeente heeft echter geen maatwerkvoorschriften voorgesteld. Zonder deze maatwerkvoorschriften en een onvolledig onderzoek, is sprake van schending van algemene en bijzondere zorgplicht. Dit is kwalijk, zelfs schadelijk en onzorgvuldig. Nu lid 1 niet voldoende waarborgt dat een goed woon- en leefklimaat in stand kan worden gehouden, kan deze goede ruimtelijke ordening niet gewaarborgd worden. De onder de concrete omstandigheden afdwingbare normen van een goede ruimtelijke ordening nopen rechtens tot het stellen - mede met oog op het preventiebeginsel, voorzorgsbeginsel en zorgvuldigheidsbeginsel - van maatwerkvoorschriften indien dit windpark er komt, wat reclamanten bovenal betwisten en bestrijden.	Er wordt een anti-reflectiecoating op de windturbines aangebracht. De normen uit het Activiteitenbesluit hebben een rechtstreekse werking. Dit betekent dat gehandhaafd kan worden op het moment dat niet aan de normen voldaan wordt. De Afdeling bestuursrechtspraak heeft al eerder de handhaafbaarheid van de huidige normering onderstreept (zie ABRvS 8 februari 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV3215, bevestigt in ABRvS 4 mei 2016, ECLI:NL:RVS:2016:1228). Vanwege het rechtstreeks werkende karakter van de normering is het treffen van maatregelen niet nodig. Ook bestaat geen aanleiding om maatwerkvoorschriften op te leggen (zie ABRvS 4 mei 2016, ECLI:NL:RVS:2016:1228, waarin de	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
			Afdeling bestuursrechtspraak concludeert dat verdere borging van de normering in een bestemmingsplan of omgevingsvergunning niet nodig is). Niet valt in te zien waarom handhaving niet mogelijk is dan wel onredelijk bemoeilijkt is. Indiener heeft dit ook niet concreet aangegeven.	
6	Eq	Onder lichthinder valt de hinderlijke reflectie van de zon én de hinder die obstakelverlichting op de genoemde turbines teweeg brengt. Ook deze laatste hinder formuleert en/of erkent de gemeente niet tot nauwelijks.	Ter kennisgeving aangenomen. Voor de beantwoording wordt verwezen naar de specifieke zienswijzen en de thematische beantwoording onder het kopje 'licht' (1.9).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Er	Het ontwerpbestemmingsplan en de ontwerp-omgevingsvergunning(en) geven geen visualisaties weer van het windturbinepark en de effecten die de obstakelverlichting op de omgeving zal hebben. Bij gebreke daaraan dient het besluit te worden herroepen. Ofwel het besluit is vatbaar voor bestuurlijke ongedaan making. Er is niet aangegeven op welke turbines de verlichting zal worden aangebracht en welke lichtintensiteit de lichten zullen hebben. De enige rechtszekerheid die reclamanten hebben is dat de "initiatiefnemer streeft naar een minimale zichtbaarheid van de verlichting vanaf de grond". Hoe dit in de praktijk zal uitwerken is onduidelijk.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'licht' (4.9) en paragraaf 4.5 van de toelichting van het bestemmingsplan waarin de effecten van luchtvaartverlichting zijn beschouwd. Er zijn visualisaties van het park gemaakt die zijn opgenomen in de toelichting van het bestemmingsplan. Daarmee is voldoende inzicht in de aard en effecten van de obstakelverlichting.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Es	Er is niet nagegaan of deze voldoet aan de grenswaarden zoals voorgesteld door de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde, hierna: NSVV. De NSVV heeft aan aantal richtlijnen uitgebracht voor het beoordelen van lichthinder. Ze gelden algemeen als maatgevend en worden ook genoemd in de toelichting van het Activiteitenbesluit. In de richtlijnen worden ook een aantal grenswaarden voor de verlichting gesteld. Dat betekent dat deze waarden de maximale waarden zijn waaraan een lichtinstallatie moet voldoen op de plek van de gehinderde. Deze grenswaarden zijn afgeleid van Europese normen.	Het verlichtingsplan dient te voldoen aan de internationale eisen met betrekking tot luchtvaartveiligheid. Dit is voor gemeente Coevorden kaderstellend. Daarnaast is meegewogen dat de initiatiefnemers binnen de mogelijkheden die de regelgeving biedt streven naar minimale zichtbaarheid van de verlichting.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Et	Er wordt, kortom, geen beeld geschetst van de verwachte situatie voor reclamanten. Het is niet inzichtelijk op welke manier het windpark verlicht wordt bij dag en bij nacht, en het is met name niet inzichtelijk hoe de hinder door de obstakelverlichting voorkomen zal worden.	Er is een verlichtingsplan opgesteld. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'licht' (4.9).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Eu	Volgens de vaste rechtspraak is visualisatie met het duidelijk schetsen van de situatie van belang om de impact voor omwonenden en omgeving in kaart te brengen. Ook wordt in deze uitspraak grote waarde gehecht aan de bevindingen van de Commissie m.e.r.. De Commissie m.e.r. is van oordeel dat het MER in dit geval tekort schiet. De vormvrije m.e.r. belicht bovenstaande ontoereikend. Aan de feitelijke gevolgen voor de open landschapsvelden met natuurlijke zichtlijnen is niet afdoende aandacht besteed, als vereist voor een deugdelijke besluitvorming. Visualisaties	Er is een verlichtingsplan opgesteld. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'landschap' (4.8), 'licht' (4.9) en 'vormvrije m.e.r.-beoordeling' (3). In onderhavige situatie is er geen sprake van een advies van de cie MER.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		ontbreken waardoor de impact van het windturbinepark qua maat, schaal en uitstraling op de omgeving niet objectief en deugdelijk kenbaar is. De belangen van reclamanten zijn niet voldoende meegewogen in zoverre de gemeente Coevorden onzorgvuldig zijn handelswijze niet behoorlijk motiveert.	De vervaardigde visualisaties geven voldoende inzicht in de impact van de windpark Weijerswold.	
6	Ev	Uit artikel 1.1 lid 2 Wet milieubeheer blijkt dat de bescherming van de duisternis en het donkere landschap beschermd moet worden. Het valt onder de 'gevolgen voor het fysieke milieu gezien vanuit het belang van de bescherming van landschappelijke, natuurwetenschappelijke en cultuurhistorische waarden'. Daarmee valt het beschermen van de duisternis en het donkere landschap onder de zorgplicht. Het bevoegd gezag kan maatregelen of voorzieningen voorschrijven als de inrichting in een aangewezen gebied ligt. Juist de duisternis is een kernkwaliteit in deze omgeving, in de uitspraak Wieringermeer stellen de ministers zich op het standpunt dat - hoewel de obstakelverlichting in zekere mate het nachtelijke landschappelijke beeld verstoort - deze verstoring aanvaardbaar is omdat 'duisternis' geen specifiek beschermde landschappelijke waarde is van de Wieringermeerpolder. In Drenthe is de stilte een kernkwaliteit, daaronder begrepen ook duisternis. De provincie zet alles in om o.a. de Natura-2000 gebieden van duisternis te behouden. Deze gebieden wil de provincie de hoogste bescherming bieden. Mocht het windpark gerealiseerd worden dan handelt de gemeente Coevorden in strijd met het beleid van de provincie Drenthe. Anders dan in de Wieringermeer is de verstoring van de duisternis hier niet aanvaardbaar. Het gaat om een specifiek beschermde landschappelijke waarde, hier in het bijzonder het Natura-2000 gebied Bargerveen. Door het windpark doorgang te laten vinden waardoor lichthinder veroorzaakt wordt en de donkerte en duisternis geschonden, erkent de gemeente Coevorden aldus een onaanvaardbare verstoring. Het vormt een inbreuk op de landschappelijke, maatschappelijke en cultuurhistorische waarden van de omgeving. Op een onaanvaardbare mate worden deze waarden aangetast. Van invloed op de horizonvervuiling zijn zo de mate van beperking van de verlichting en de bestaande lichtbronnen in de omgeving.	Er is een verlichtingsplan opgesteld. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'licht' (4.9), 'landschap' (4.8) en 'cultuurhistorie en archeologie' (4.7).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Ew	Het gebied om het windpark geldt als een landelijke omgeving. De Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde geeft in haar, door particulieren, overheden, onderwijsinstanties en bedrijfsleven gebruikte, richtlijnen aan dat in een landelijke gebied de lichtsterkte van sportaccommodaties 's nachts slechts 500 candela mag bedragen en overdag 7500 candela. De obstakelverlichting op de mast overschrijdt deze norm enorm. De obstakelverlichting heeft 's nachts waarschijnlijk een sterkte van 2000 candela en overdag een sterkte van 20.000 candela (gelet op bestaande windparken). De vergelijking met sportaccommodaties kan niet één op één gemaakt worden, maar de overschrijding is van dusdanig grote aard dat de bestreden besluiten niet zomaar aan de	De door indiener aangehaalde richtlijnen zijn generieke richtlijnen en geen wettelijke normen. Er is aangesloten bij de richtlijnen van IL&T ten aanzien van luchtvaartveiligheid. Bovendien is luchtvaartverlichting op de gondel van de windturbine, welke is afgeschermd naar beneden niet vergelijkbaar met sportveldverlichting, welke tot doel heeft het verlichten van de omgeving. Er is een verlichtingsplan opgesteld. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'licht' (4.9).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		obstakelverlichting en het beperken van de daardoor veroorzaakte hinder voorbij mag gaan.		
6	Ex	Bovendien zuilen door de geringe aanwezige verlichting in de omgeving de obstakellichten op de windturbines meer opvallen. 'Airglow', waarbij de lucht boven en rondom de lichten zal worden verlicht, versterkt de lichtvervuiling. Zeker bij veel waterdamp in de lucht, zal het licht reflecteren tegen het water in de lucht. De obstakelverlichting in de verdere duistere omgeving, met of zonder airglow, zal bijdragen aan de mate van hinder die objectiveerbaar is toe te rekenen aan dit windturbinepark.	Het aspect 'zichtbaarheid' is beschouwd in het kader van de landschappelijke beoordeling en betrokken in de belangenafweging. Van lichthinder, zoals bedoeld in de wet milieubeheer, is geen sprake. Er is een verlichtingsplan opgesteld. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'licht' (4.9) en 'landschap' (4.8).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Ey	De afstanden tussen de lichtbronnen zijn niet van invloed op de horizonvervuiling. Grote afstanden tussen de genoemde windturbines zorgen ervoor dat er sprake is van puntbronnen en niet van één grote lichtbron. Deze verschillende puntbronnen zorgen er niet voor dat de lichtvervuiling minder is, maar zal juist zorgen voor een verhoogde horizonvervuiling. Over een groot oppervlakte met een open en ruim karakter zal de duisternis worden verstoord. De omvang van het oppervlakte wordt bepaald door de afstand tussen de lichtbronnen. De individuele puntbronnen leveren stuk voor stuk hinder op, waardoor de vervuiling juist wordt vergroot doordat er geen sprake is van feitelijk één lichtbron.	In het kader van het bestemmingsplan is onderzoek gedaan naar de landschappelijke effecten van het windpark. Horizonvervuiling, wat daarvan ook zij, is geen objectiveerbaar criterium en ook niet als zodanig onderzocht. Wel is aandacht besteed aan obstakelverlichting. Er is een verlichtingsplan opgesteld. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'licht' (4.9).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Ez	Om de mate van verlichting te beperken, mag de obstakelverlichting aan de onderkant worden afgeschermd. De bestreden besluiten behandelen echter niet of er mitigerende maatregelen worden toegepast en zo ja, in welke mate deze maatregel de lichthinder en de horizonvervuiling kan beperken. Hierdoor kan er niet vanuit worden gegaan dat de afscherming wordt aangebracht en afdoende werkt ter voorkoming dat lichttuitstraling plaatsvindt naar de woningen in omgeving. De impact van de obstakelverlichting en de beperking van de lichthinder worden er onvoldoende verduidelijkt.	In de toelichting (par. 4.5) is aangegeven welke maatregelen mogelijk kunnen worden toegepast, waaronder gebruik maken van de mogelijkheid om de lichtintensiteit te regelen in afhankelijkheid van de zichtbaarheid in de schemer- en nachtlichtperiode. Bij goed zicht wordt de lichtintensiteit gereduceerd. Dit leidt tot de minste lichthinder voor de omgeving. Er is een verlichtingsplan opgesteld. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'licht' (4.9).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Fa	Voor obstakelverlichting geldt, evenals bij hinderlijke lichtschittering, dat het ontbreken van deugdelijke normen en maatwerkvoorschriften (nalevings)toezicht met handhaving belet. Hierdoor is een goed woon- en leefklimaat met daarbij behorende goede ruimtelijke ordening niet verzekerd door de gemeente Coevorden. Gezien de hier te betrachten (voor)zorg, vereiste motivering en voorbereiding van ingrijpende besluiten als deze, is dit onzorgvuldig. Nu de bestreden besluiten onvoldoende inzichtelijk maakt op welke wijze hinder van obstakelverlichting wordt belet en het voorkomen hinder van lichtschittering onvoldoende wordt gewaarborgd, is geen goed woon- en leefklimaat, daarmee geen goede ruimtelijke ordening verzekerd.	Verwezen wordt naar de reacties onder Eq t/m Ez, alsmede naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'bestuurlijke afweging' (1.3), 'nut en noodzaak windenergie' (1.1) en 'alternatieve vormen van duurzame energie' (1.2).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	Fb	Er zijn verschillende kansrijke opties om lichthinder tegen te gaan. De mogelijkheden die er zijn om lichthinder door de nachtelijke signaalverlichting van de turbines te beperken moeten nader uitgewerkt worden. Daarbij moet gebruik worden gemaakt van de resultaten uit het recente onderzoek op dit gebied (en het overleg daarover tussen de Rijksoverheid en Luchtvaartautoriteiten), uitgevoerd in en rond het Alexia windpark te Flevoland.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'licht' (4.9).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Fc	Een mogelijk alternatief is een voorziening die ervoor zorgt dat obstakellichten alleen bij naderend vliegverkeer zullen schijnen. Een radar bekijkt de aanwezigheid en de route van naderende vliegtuigen. Dit Obstacle Collision Avoidance System, hierna: OCAS, is al in gebruik in Noorwegen, Canada en de Verenigde Staten. Adviesbureau Pondera Consult pleit zelf ook voor dit systeem, blijkt uit een blogpost geplaatst op hun website. Een andere mogelijkheid die in deze blogpost wordt genoemd, is een systeem waarbij de verlichting wordt aangepast aan de actuele zichtomstandigheden. Hierdoor is de minimale afstand vanwaar een windturbine zichtbaar moet zijn leidend voor de intensiteit waarmee de lichten branden. Duitsland maakt gebruik van dit laatste systeem, en geeft daarmee invulling aan het internationale verdrag ICAO Annex 14 Volume 1 waar ook Nederland aan gebonden is.	Conform de huidige Nederlandse wetgeving is het nog niet toegestaan het OCAS toe te passen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Fd	Nu dit systeem niet in het bestreden besluit is opgenomen terwijl het bestaan bekend is of had moeten zijn, is het een tekortkoming dat de gemeente Coevorden volstaat met minder effectieve mitigerende maatregelen daar de goede ruimtelijke ordening in het geding is.	Verwezen wordt naar de reactie onder Fc.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Fe	Als de geldende nationale regelgeving niet voldoende ruimte biedt om hinder te beperken door gebruik te maken van effectieve mitigerende maatregelen, schiet de gemeente Coevorden tekort in zoverre hiermee geen invulling geeft aan zijn preventie- en zorgplicht. In het ontwerpbestemmingsplan en de ontwerp-omgevingsvergunning(en) staat helaas geen toezegging dat aanvullende maatregelen om lichthinder te voorkomen zullen worden genomen. Een verdere specificering blijkt niet, waartegen reclamanten zich verzetten.	Van lichthinder, zoals bedoeld in de wet milieubeheer, is geen sprake. Het feit dat windturbines zichtbaar zijn, danwel worden uitgerust met luchtvaartverlichting is dan ook geen reden om te stellen dat niet kan worden voldaan aan een goede ruimtelijke ordening. Er is een verlichtingsplan opgesteld.-Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'licht' (4.9).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Ff	Het is onzorgvuldig om onder deze wijze van totstandkoming en inhoud van het bestreden besluit de bouw van een windmolenpark te initiëren dat hinder veroorzaakt. De gemeente Coevorden dient een goed woon- en leefklimaat te garanderen, maar het besluit tot dit windmolenpark staat haaks op wat hiervoor de ondergrens aan normen moet zijn. Reclamanten concluderen dat alleen al aangaande lichthinder het bestreden besluit onzorgvuldig is, dus dient te worden herroepen.	Verwezen wordt naar de beantwoording onder Fe.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	Fg	Het bestreden besluit is - met name vanwege het nalaten van de beoordelingsplicht van het Besluit MER - onvoldoende concreet, of objectief bepaalbaar, gemotiveerd en onvoldoende zorgvuldig voorbereid, daarmee is het in strijd met artikel 3:2 en 3:46 Awb. De vormvrije m.e.r.-beoordeling is zo spaarzaam qua onderzoeken, dat reclamanten nader onderzoek vereisen in het plangebied. De onderzoeken die wel zijn gepleegd maken gebruik van modellen en parameters die voor reclamanten discutabel zijn. De onzekerheden ondergraven de geloofwaardigheid van de conclusies.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'onderzoeken algemeen' (4.2) en 'vormvrije m.e.r.-beoordeling' (3).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Fh	Het risico van falen, uitval, verstoring, afbreuk van (delen van) draaiende wieken en wat meer wordt veroorzaakt door dit windpark is onontkoombaar en effectief levensgevaarlijk. Dit onderkent het bestreden besluit niet of onvoldoende. Reclamanten constateren onduidelijke, onzorgvuldige inschattingen met betrekking tot het faalen afbreuk risico's van windturbines in de nabijheid van risicovolle, gevaarlijke objecten waardoor er sprake is van onaanvaardbare gevaarzetting.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'onderzoeken algemeen' (4.2) en 'externe veiligheid' (4.5).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Fi	Reclamanten stellen, door gegevens van derde deskundige NRG, dat de kwaliteit van de gegevens van het Handboek Risicozonering Windturbines, hierna: HRW, in redelijkheid onhoudbaar is. In de Analyse Externe Veiligheid Windpark Drentse Monden Oostermoer van bijlage 12 van het MER, staat dat gebruik is gemaakt van het meest recente Handboek uit 2014. Aan de hand van deze gegevens is berekend of de windturbines voldoen aan de plaatsgebonden risiconormen die zijn gesteld in art. 3.15a, eerste lid en tweede lid, Barim. Reclamanten maken aannemelijk dat er een begin van bewijs is dat de kwaliteit van het HRW niet op orde is. Het is daardoor niet mogelijk om met voldoende zekerheid vast te stellen dat de berekende plaatsgebonden risiconormen aan de grenswaarden van de Barim voldoen. Zij vragen erom, zoals door de Afdeling eerder is betoogd, dat door de (eventuele) overschrijding van de grenswaarden het bestreden besluit niet genomen had mogen worden.	Zienswijze ziet niet op Windpark Weijerswold. Het Handboek Risicozonering Windturbines is een gebruikelijke methode om de risico's te beoordelen bij windturbines. Daar waar keuzes zijn gemaakt in uitgangspunten voor de berekeningen, zijn deze benoemd. Indiener geeft niet aan waarom, of op welke punten een onjuiste beoordeling is gemaakt.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Fj	Er bestaat bij reclamanten onduidelijkheid over de toe te passen methodiek. Onafhankelijk onderzoeksbureau NRG heeft geconstateerd dat verschillende partijen aangegeven dat de toegepaste methodiek onduidelijk is. Het HRW is op dit moment op belangrijke punten multi-interpretabel. Wat mist in de huidige situatie (toepassing van het HRW) is een eenduidig en duidelijk interpreteerbare methodiek, met heldere rekenparameters en goed door- en toegelichte rekenmethodieken.	Verwezen wordt naar de beantwoording onder Fi.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Fk	Door gebruik te maken van een onduidelijke methodiek, kan er bezwaarlijk een betrouwbare beoordeling worden gegeven over de risico's op het gebied van externe veiligheid. Omdat op grond van een onduidelijke meetmethode geen betrouwbare conclusies kunnen worden getrokken waaruit een beoordeling van de risico's op het gebied van externe veiligheid kan volgen, is er naar alle waarschijnlijkheid een onjuiste beoordeling is gemaakt.	Verwezen wordt naar de beantwoording onder Fi.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Fl	Hierbij geldt volgens de door reclamanten geraadpleegd derde deskundige, die beschikt over relevante	Verwezen wordt naar de beantwoording onder Fi.	Deze reactie geeft geen

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		geobjectiveerde en inhoudelijk vergaarde informatie, dat internationaal wordt erkend en de internationale praktijk is dat de risico's die gepaard gaan met een windturbine en/of windpark vele malen groter zijn dan uit het HRW blijkt.		reden tot aanpassing.
6	Fm	In binnen en buitenland doen zich veel verschillende, extreem gevaar zettende incidenten met windturbines voor. Vele video's online bevestigen de extreem gevaar zettende situatie van gebrekkige wind turbines. Een veilige leefomgeving in en rond het plangebied kan niet worden gewaarborgd.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'externe veiligheid' (4.5).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Fn	Afbreken van de gehele of delen van de wiek, brand in de machinekamer en defecte remmen brengen voor reclamanten een onaanvaardbaar risico met zich mee. Het bereik van een defect, strekt zich uit tot meer dan één kilometer. Zo zijn er ongelukken bekend waarbij een wiek 1400-1600 meter ver vliegt omdat de monteur de rem verkeerd had afgesteld en een blad met extra kracht wordt weggeslingerd. Ook zijn er langs de grens tussen Coevorden en Schoonebeek, bij slechts een matige wind, brokstukken van een afgebrande turbine op een afstand van ruim 1200 meter op een woning gekomen. Niet ondenkbaar is dat de smeulende resten van turbines, woningen in brand kunnen zetten. En natuurkundig staat vast dat een afgebroken wiek of gondel met een bandbreedte van 10-30 meter, een onevenredige kracht ontwikkelt, in het bijzonder bij het doorrollen op de grond met alle enorme effecten van vernietiging en vernieling. Te vergelijken met een rijdende auto die zijn wiel verliest waarbij het wiel zodanig doorrolt dat dit wiel een onvoorstelbare, verwoestende kracht ontwikkelt.	De van toepassing zijnde en wettelijk vastgelegde norm voor externe veiligheid staan in het kader van het voorliggende bestemmingsplan en de daarbij behorende procedure niet ter discussie. Daarbij komt dat de beschreven situatie 'overtieren' bij moderne windturbine niet meer kan voorkomen. Dit komt doordat moderne wind turbines werken met een blad-pitching systeem dat de bladen actief in de wind moet draaien. In geval van een calamiteit of uitval van regelsystemen, zal het blad automatisch uit de wind draaien en neemt het toerental af. De maximale werpafstand is dus te baseren op het nominale toerental.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Fo	Met betrekking tot ijsafzetting vrezende reclamanten voor hun veiligheid wanneer loslatend ijs rondgeslingerd wordt. Weliswaar wordt bij moderne windturbines door middel van ijsdetectiesystemen de windturbine automatisch stilgezet bij ijsvorming op de rotorbladen en wordt de windturbine pas na visuele inspectie weer aangezet. Reclamanten betwisten de kwaliteit van het ijsdetectiesysteem in dit geval, en vragen zich af of, en in hoeverre er verzekerd is dat er daadwerkelijk tot stilzetten wordt overgegaan. Ook vragen ze zich af hoe deze visuele inspectie in zijn werk zal gaan.	Ijsafzetting komt niet vaak per jaar voor en vindt plaats in de koude winterperiode, dus buiten het seizoen waarin op het land de meeste werkzaamheden plaatsvinden. De kleine kans en de omstandigheid dat in de winterperiode de agrarische percelen nauwelijks tot niet gebruikt worden, maken het risico op ongevallen door ijsafwerping dusdanig klein dat niet gesproken kan worden van onaanvaardbare gevolgen voor de veiligheid. De windturbines binnen het plangebied worden conform het NWEA protocol, voorzien van een ijsdetectiesysteem.	De omgevingsvergunning wordt aangevuld met voorschrift met betrekking tot een veiligheidsprotocol.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	Fp	<p>Het niet aanwezig zijn van een geavanceerd software beveiligingssysteem kan essentiële externe veiligheidsrisico's teweegbrengen. De praktijk laat zien dat interne software binnengedrongen kan worden. Er zijn aanzienlijk veel gevallen bekend waarbij publieke werken zijn gehacked. Bijvoorbeeld in 2013 een stuwdam, en in 2016 nog het elektriciteitsnetwerk van Israël. Ook windturbines kunnen een doelwit zijn. Dit wordt onderkend door een Duitse onderzoeker; "German security researcher, Maxim Rupp, found several potentially critical flaws in (..) wind turbines that could be maliciously exploited. In one case, a hacker could have gained complete administrative access of the turbine and possibly "change the wind vane direction, or change the network settings to access the web interface that would make it inaccessible." This security issue was given the highest vulnerability score due to the mere ease of exploitation. Er zijn aantoonbare en bewezen gevallen waarbij wachtwoorden niet versleuteld worden opgeslagen en het mogelijk is om over toegang op afstand te beschikken. De gevolgen die het hacken van windturbines kunnen hebben op de veiligheid worden niet in acht genomen.</p>	<p>De windturbine software is beveiligd en niet door externen toegankelijk. Bovendien bestaat er niet zoiets als een 'vrije loop' modus, aangezien de turbinebladen actief in de wind gepitcht worden, gebaseerd op het actuele windaanbod.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	Fq	<p>Het dynamisch grensgebied tussen Duitsland en Nederland is bedekt met een netwerk van boven- en ondergrondse buisinfrastructuur. Door deze leidingen worden zeer gevaarlijke stoffen en gassen vervoerd. Windturbines zijn gepositioneerd in en boven de directe nabijheid van leidingen. Met name de bovengrondse hogedruk aardgastransportleiding van de NAM (leidingnummer 58349) baart reclamanten grote zorgen. Gezien de bovengenoemde faal en afbreukrisico's is er aanzienlijk kans dat rondslingerende onderdelen een gasleiding raken. Daarnaast is het onderzoek van 7 juni 2016 door de Anteagroup gebaseerd op het verouderde handboek. Dit argument was al eerder door reclamanten aangehaald en bevestigd door een derde deskundige. Aldus is er sprake van een onaanvaardbare gevaarzetting, dit maakt het bestreden besluit in praktische uitvoering onzorgvuldig en onhoudbaar.</p>	<p>Er heeft onderzoek naar externe veiligheid plaatsgevonden. Daarbij is gebruik gemaakt van versie 3.1 van het Handboek Risicozonering Windturbines, zoals ook in de notitie van Anteagroup is opgenomen. Dat is het meest actuele handboek. Uit deze beoordeling volgt dat geen sprake is van een onaanvaardbaar risico. De NAM heeft de resultaten getoetst en zag geen aanleiding een zienswijze in te dienen.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	Fr	<p>In de toelichting van het bestemmingsplan staat vermeld dat binnen de risicocontouren geen kwetsbare of beperkt kwetsbare objecten bevinden." Reclamanten bestrijden deze risicocontouren aangezien het HRW uitgaat van een veel lagere vermogensklasse dan waarvan in het bestemmingsplan c.q. omgevingsvergunning(en) vanuit wordt gegaan. De kwestie is daarom dat de berekeningen in het kader van die 'worst-case' scenario zijn gebaseerd op windturbines in een veel lagere vermogensklasse. Het vormvrije MER gaat uit van de maximale werpafstand die het HRW hanteert, zonder het zwaartepunt van het turbineblad van het type windturbine hierbij te betrekken, aangezien de keuze voor het type windturbine nog niet is gemaakt. Uit diverse passages van het HRW blijkt dat de gebruikte gegevens verouderd zijn en niet goed toe te passen op de huidige stand der techniek en omvang van de, in het bestreden besluit gebruikte, windturbines.</p>	<p>In het bestemmingsplan is een bandbreedte opgenomen voor de turbintypes. In de onderzoeken is rekening gehouden met deze bandbreedte en is uitgegaan van een worst-case berekening conform het HRW. Gemeente is van oordeel dat daarmee voldoende inzicht is verkregen om haar besluit op te baseren.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	Fs	<p>Het HRW kent enkel faalcijfers voor windturbines die DNV KEMA van fabrikanten heeft gekregen die zijn gebaseerd op gegevens van ongeveer 47.000 bedrijfsjaren tussen 2001 en 2010 voor windturbines van 1,5 MW tot 3 MW. In theorie is het dus nog steeds mogelijk dat in het windpark windturbines van 5 MW geplaatst gaan worden. Reclamanten missen het evident en onmiskenbaar eenduidig voorgeschreven zijn van een bepaalde turbine ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening. Voor het nemen van een zorgvuldig en voldoende gemotiveerd besluit is het noodzakelijk dat het type windturbine nu al kenbaar is. Het blijft hierdoor niet of moeilijk vast te stellen wat het faalrisico is.</p>	<p>Er is geen onderzoek gedaan naar windturbines met een opgesteld vermogen van 5 MW, derhalve is dit punt verder niet behandeld. Het Handboek Risicozonering is goed toepasbaar voor windturbines in de 3 MW klasse, welke in dit project zijn onderzocht. Tevens is in de planregels van het bestemmingsplan opgenomen dat er ten hoogste 3,6 MW per turbine is toegestaan. Dit is ook geborgd in de omgevingsvergunning voor het bouwen.</p>	<p>De omgevingsvergunning en planregels worden aangevuld met een voorschrift dat het elektrisch vermogen per turbine ten minste 3 MW en ten hoogste 3,6 MW bedraagt.</p>
6	Ft	<p>In de faalkansrisico's is niet het risico op een tipbreuk (het afbreken van een deel van het blad), maar slechts bladbreuk meegenomen (het afbreken van het gehele blad). Het afbreken van een deel van het blad voegt een bepaald risico toe. Wanneer tevens tipbreuk onder bladbreuk zo u worden geschaard, zou dat betekenen dat er een grotere kans is op bladbreuk, omdat nu slechts onder bladbreuk wordt verstaan het geheel afbreken van het blad. Het HRW had op dit punt niet gebruikt mogen worden, omdat de kwaliteit van de normen van de HRW in redelijkheid onhoudbaar is en betwisten daarom de waarborging van de externe veiligheid. Deze zorgen worden ook gedeeld door eerder genoemd deskundigen rapport. Als er met betrekking tot bladbreuk slechts gebruik wordt gemaakt van het risico dat het gehele blad afbreekt en tevens rekening wordt gehouden met het afbreken van slechts een deel van het blad, dan zal de faalkans hoger uitvallen dan wanneer enkel de mogelijkheid van het afbreken van het gehele bladbreuk wordt meegenomen in het risico van bladbreuk. Het HRW onderbouwt dit standpunt ook." Expertise die dus nader onderzoek verlangt.</p>	<p>De faalkansen zijn beschouwd conform het Handboek Risicozonering versie 3.1 (2014). Indiener geeft niet aan waarom dit handboek niet gehanteerd had mogen worden, noch welke scenario's en faalkansen dan hadden moeten worden beschouwd en of dit leidt tot andere uitkomsten.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	Fu	<p>Reclamanten verwijzen naar een, volgens reclamanten, toonaangevend tijdschrift waarin is aangegeven dat er wereldwijd 3.800 incidenten van blad falen zijn. Aangezien het tijdschrift aangeeft dat per jaar gemiddeld sprake is van 3800 defecten op 233.333 windturbines, komt het in de praktijk er op neer dat één op de 61 turbines per jaar defect raakt. Recente ongelukken worden ook niet behandeld in het handboek risico zonering. Reclamanten verwijzen daarom naar een tweetal websites, waarop een overzicht te vinden is van meest recente windturbine ongevallen in Duitsland" en Oostenrijk." Er zijn ook incidenten in Nederland bekend. Deze incidenten maken aannemelijk dat de wettelijke en bovenwettelijke eisen, althans de concrete invulling hiervan, onvoldoende zijn . Dit is een dominant effect en een serieus en niet te verwaarlozen reëel risico. Daarbij is duidelijk dat het risico groter is naarmate de turbines ouder worden. Dus de materiaalmoeheid die kan optreden bij de wisselende belasting van de as en de wieken, gaan een steeds grotere rol spelen. Er is sprake</p>	<p>Het is onduidelijk waartegen dit onderdeel van de zienswijze van indiener zich richt. Er wordt derhalve volstaan met een generiek antwoord en verwezen naar de thematische beantwoording onder het kopje 'externe veiligheid' (4.5).</p>	<p>De reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		van een risico dat naar reële verwachting, althans met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid gaat toenemen, naarmate de turbines degraderen en langer staan.		
6	Fv	bovendien wordt er nog naar een brief van minister Kamp verwezen waarin hij antwoorden geeft op vragen uit de Tweede Kamer als reactie op het afbreken van wieken in het IJsselmeer. Er zou ook overleg worden gepleegd met de windsector om ongelukken te voorkomen. De minister benadrukt dit geval als een unieke oude windmolen en stelt dat: "nieuwe windmolens door het ontwerp veiliger zijn". Het is van belang om te weten welke type windmolens in de toekomst voor minder incidenten zullen zorgen en in welk opzicht deze type windmolens verbeterd zijn in tegenstelling tot oude windmolens. De minister heeft dat in zijn brief onvoldoende onderbouwd.	De betreffende brief waar indiener naar verwijst staat in het kader van het voorliggend bestemmingsplan niet ter discussie. Dit onderdeel van de zienswijze wordt dan ook enkel ter kennis aangenomen. Voor een toelichting inzake de veiligheid wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder het kopje 'externe veiligheid' (4.5).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Fw	Deskundigen construeren en verklaren dat er onzorgvuldigheid heerst over de toepassing van de methodiek in het HRW met betrekking tot de werp- en effectafstanden. Als voorbeeld wordt genoemd in dat er langs de grens tussen Coevorden en Schoonebeek, bij slechts een matige wind, brokstukken van een afgebrande Duitse windturbine, op een afstand van ruim 1200 meter, op een woning terecht zijn gekomen. Niet ondenkbaar is dat de smeulende resten van turbines, woningen in brand kunnen zetten. Dit bevestigt dus de reële en onder de concrete omstandigheden objectief gerechtvaardigde vrees van omwonenden dat de werpafstand onzorgvuldig tot stand komt ingevolge het HRW. Nu de windmolens op een afstand van minder dan 800 meter van een aantal woningen staat is hier sprake van een zeer reëel en aannemelijk risico. Er zijn niet alleen zorgen voor omwonenden, ook wordt gewezen op vee in de wei.	De van toepassing zijnde en wettelijk vastgelegde norm voor externe veiligheid staan in het kader van het voorliggende bestemmingsplan en de daarbij behorende procedure niet ter discussie.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Fx	Reclamanten missen bij de vergunningaanvraag informatie over de 'Brandveiligheid'. Volgens Bouwbesluit aansturingstabel 6.27 dient een bouwwerk dat geen gebouw is, te worden voorzien van een automatische brandblusinstallatie en een rookbeheersingssysteem. Deze staan ten onrechte niet vermeld in de vergunningsaanvraag. Zonder deze automatische brandblusinstallatie is brandveiligheid niet voldoende gegarandeerd.	Windturbines moeten voldoen aan de veiligheidseisen opgenomen in IEC 61400-1:2005 en NVN 11400-0. In de NVN 11400-0 zijn eisen opgenomen aan de brandwerendheid van de windturbine. Op grond van artikel 6:30, lid 1, 3 en 4 van het Bouwbesluit dient deze te zijn voorzien in een toereikende bluswatervoorziening. Dit is naar ons oordeel in de onderhavige situatie geen vereiste. De turbines worden immers niet in de nabijheid van andere functies opgericht welke de gevolgen van een brand of een andere calamiteit kunnen ondervinden. Verder is een windturbine voorzien van brand- en storingsdetectoren die de relevante systemen direct uitschakelen in geval van een calamiteit. Ingevolge Bijlage I van het Bouwbesluit is het geen	Deze reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
			<p>vereiste dat een windturbine wordt voorzien van een brandmeldinstallatie, maar zoals beschreven wordt dit wel toegepast. Artikel 6.32 Bouwbesluit verplicht niet tot een automatische brandblusinstallatie of een rookbeheersingssysteem. In de aanvraag is aangegeven dat in de gondel van iedere windturbine zal worden voorzien in een blusser en dat er bij de voet van iedere turbine ook een handblusser aanwezig zal zijn. Dit vormt in de gegeven omstandigheden volgens gemeente en brandweer een afdoende voorziening om te proberen een beginnende brand te blussen.</p>	
6	Fy	<p>Met betrekking tot het effect gebied mist er volgens reclamanten een wezenlijk onderdeel in het HRW waardoor een onzorgvuldige inschatting van het effectgebied is gemaakt, namelijk convolutie. Convolutie houdt rekening met de bladgrootte bij de berekening van de trefkans van een bovengronds object en is niet impliciet beschreven in het HRW en is niet beschouwd in de vormvrije m.e.r.. Bij convolutie is er sprake van een onjuiste inschatting (te optimistisch, te laag) van de trefkansen van bovengrondse objecten. Bij de beschouwing van werpafstanden/effectafstanden van een bladworpscenario wordt in eerste instantie van een puntvormig geworpen zwaartepunt uitgegaan. Een blad heeft in realiteit dimensies (breedte en lengte), die niet slechts tot een punt zijn terug te voeren;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een blad van een WTG is het meest solide bij de aanhechting tussen blad en naaf, en wordt lichter naar de bladtip toe. Het zwaartepunt is op 1/3e van de bladlengte van een WTG-blad aangenomen (een gangbare aanname, al stelt het HRW 35% voor); • De breedte van een blad varieert van minder dan een meter (bij de tip) tot enkele meters (4-5 meter) bij het breedste deel; Deze breedte dient voor bovengrondse objecten sowieso te worden meegenomen in een faalkansanalyse; • Indien een bovengronds object zou falen bij treffen door het zwaartepunt (op 1/3 bladlengte), dan faalt het object ook indien het door de bladwortel getroffen wordt. De minimale bladlengte die bij de werpafstand opgeteld dient te worden is daarmee 1/3 van de bladlengte; • Bij een conservatieve aanname, dat een bovengronds object faalt bij ieder treffen door een blad, onafhankelijk ervan welk deel van het blad, dient 2/3e van de bladlengte bij de werpafstand te worden opgeteld. 	<p>Met betrekking tot het handboek wordt verwezen naar de reactie onder Fi.</p>	<p>Deze reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	Fz	Met betrekking tot de werpafstand merken deskundigen nog het volgende op: "In de MER-onderzoeken worden andere (kleinere) afmetingen gehanteerd dan in de aanvraag van de omgevingsvergunning, terwijl de MER-onderzoeken wel als onderbouwing voor de aanvraag omgevingsvergunning word en gehanteerd.	Onduidelijk waar deze zienswijze over gaat. Voor Windpark Weijerswold is geen MER opgesteld en zijn geen MER-onderzoeken verricht. De dimensies van de turbines zijn in alle onderzoeken afgestemd op de dimensies van het bestemmingsplan.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Ga	Hogere turbines en grotere rotordiameters leiden tot meer risico's dan kleinere turbines en rotorbladen. De maximale afmetingen van de windturbines waarvoor een omgevingsvergunning wordt aangevraagd leiden derhalve tot meer risico's dan is beschreven in het MER-onderzoeken. In combinatie met de vaststelling dat in het MER slechts een beperkt afstandsoverschot (red.) is om te kunnen voldoen aan het gestelde in het Handboek Risicozonering Windturbines is niet uit te sluiten dat invulling van het windpark conform de omgevingsvergunning in strijd is (red.) met het Handboek Risicozonering Windturbines. (...). De werkelijke afstand tussen Windturbine 17 en NAM-leiding is 177 m. De veilige afstand voor het vallen van een omhoog staand enkel rotorblad is 169 m bij een ashoogte van 135 m en 174 m bij een ashoogte van 140 m. In het laagste geval is er slechts 3 m afstandsoverschot. Voor het vallen gondel geldt hetzelfde: bij een ashoogte van 135 m is de veilige 168 m en bij een ashoogte van 140 m 173 m. Mede gelet op diverse andere invullingsvrijheden in de globale omgevingsvergunning is het voldoen aan Handboek risiconormering Windturbines niet gegarandeerd."	Onduidelijk waar deze zienswijze over gaat. Voor Windpark Weijerswold is geen MER opgesteld en zijn geen MER-onderzoeken verricht. Er is geen windturbine 17.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Gb	Samengevat: het niet beschouwen van convolutie en het gebruiken van (kleinere) afmetingen in de vormvrije m.e.r. leidt tot een onjuist in- en onderschatting van de EV risico's. Dit dient daarom opnieuw geanalyseerd te worden voor alle bovengrondse objecten, die door een windturbineblad kunnen worden getroffen. Het deskundigen oordeel ondersteunt ook dat een lagere berekende afstand effect heeft op: <ul style="list-style-type: none"> • leidt tot een kleiner invloed gebied; • laat mogelijk relevante objecten onterecht buiten beschouwing; • weerspiegelt de risico's niet correct en niet volledig. 	De externe veiligheidsanalyse gaat uit van een 'worst case' benadering en heeft berekeningen uitgevoerd conform het Handboek Risicozonering windturbines. De ingeschatte risico's zijn binnen deze benadering aanvaardbaar.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Gc	Tevens wordt, net als bij het faalrisico, het evident en onmiskenbaar eenduidig voorgeschreven zijn van een bepaalde turbine ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening gemist. Voor het nemen van een zorgvuldig en voldoende gemotiveerd besluit is het noodzakelijk dat het type windturbine nu al kenbaar is. Het blijft hierdoor niet of moeilijk vast te stellen wat de werpafstand en effectafstand is.	In het bestemmingsplan is een bandbreedte opgenomen voor de turbintypes. In de onderzoeken is rekening gehouden met deze bandbreedte en is uitgegaan van een worst-case berekening.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	Gd	Het is niet verrassend dat andere landen ruimere effectafstanden nemen. Zo heeft Denemarken een grens van vier maal de ashoogte. Dat betekent in het geval van een windturbine met een ashoogte van 145 meter een afstand van ruim 580 meter verplicht is. Dit rechtsvergelijkend onderzoek is relevant waar het om externe veiligheid gaat. De normen in Nederland zijn klaarblijkelijk onder een maat die zorgvuldig is en van de overheid als toezichthouder verwacht kan worden.	De van toepassing zijnde en wettelijk vastgelegde norm voor externe veiligheid staan in het kader van het voorliggende bestemmingsplan en de daarbij behorende procedure niet ter discussie.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Ge	Ook binnen Nederland worden verschillende, onderling afwijkende normen gehanteerd. Sinds 15 januari 2016 geldt in de provincie Noord-Holland een minimale afstand tot gevoelige bestemmingen, zoals woningen, van 600 meter. De (gewijzigde) art. 32 lid 4 sub g PRV luidt; "De windturbines op minimaal 600 meter afstand worden geplaatst van gevoelige bestemmingen en in geval van bijzondere lokale omstandigheden normen als bedoeld in artikel 3.14a, derde lid, van het Activiteitenbesluit milieubeheer worden vastgesteld conform de daarvoor gestelde voorschriften in de Provinciale Milieuverordening Noord-Holland." Ter toelichting ter zake: "Met de wijziging van artikel 32 lid 4 sub g PRV op basis van variant c wordt teruggegrepen op artikel 32 lid 4 sub g PRV zoals opgenomen in de ontwerp PRV, waarbij de afstand tot gevoelige bestemmingen wordt vergroot van 500 naar 600 meter. Deze optie wordt juridisch houdbaar geacht en is waarschijnlijk Raad van State proof aangezien de ruimtelijke onderbouwing van de 600 meter is gebaseerd op een goed woon- en leefklimaat ingekleed vanuit zowel een geluid- externe veiligheids- als een slagschaduwperspectief." Door deze aanpassing van de provincie Noord-Holland is duidelijk een trend zichtbaar over de inkleding van veiligheidsnormen bij windturbines ter bescherming van een goed woon- en leefklimaat. Het is onduidelijk en onbegrijpelijk waarom het HRW deze normen niet overneemt en het ontwerpbestemmingsplan zich hieraan niet als vanzelfsprekend houdt. Bovendien brengt de rechtszekerheid met zich mee, dat een uniforme normering aangehouden wordt.	De PRV betreft een provinciale verordening welke uitsluitend bindend is voor de provincie en gemeenten binnen die provincie. Derhalve hoeft c.q kan een bestemmingsplan in Coevorden niet getoetst worden aan een provinciale verordening van de provincie Noord-Holland. Voor wat betreft de reactie ten aanzien van het Handboek geldt dat de externe veiligheidsanalyse uitgaat van een 'worst case' benadering. De ingeschatte risico's zijn binnen deze benadering aanvaardbaar.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Gf	Het RIVM bevestigt een afstand van 600 meter: "Het falen van een windturbine kan behalve op de plaats van de windturbine zelf ook daarbuiten nog schade berokkenen doordat een rotorblad breekt en weggeslingerd wordt. De maximale afstand waarover een afgebroken bladtip kan worden weggeslingerd, is ongeveer 600 meter. Hierbij is uitgegaan van een 3MW windturbine met een masthoogte van 120 meter en een toerental dat twee keer zo hoog is als normaal (32 in plaats van 16 omwentelingen per minuut). Bij normale omwentelingssnelheid bedraagt de maximale werpafstand voor een 3MW windturbine ongeveer 200 meter." Echter, aangezien zowel de masthoogte als wiek Lengte significant groter of langer zullen zijn in komend plan, respectievelijk 122 en 136 meter, is aannemelijk dat de werpafstand ook groter is.	De van toepassing zijnde en wettelijk vastgelegde norm voor externe veiligheid staan in het kader van het voorliggende bestemmingsplan en de daarbij behorende procedure niet ter discussie. Daarbij komt dat de beschreven situatie 'overtieren' bij moderne windturbine niet meer kan voorkomen. Dit komt doordat moderne windturbines werken met een blad-pitching systeem dat de bladen actief in de wind moet draaien. In geval van een calamiteit of uitval van regelsystemen, zal het blad automatisch uit de wind draaien en neemt het toerental af. De maximale werpafstand is dus te baseren op het nominale toerental.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	Gg	In het licht van de onderling afwijkende normen verwijst de zienswijze ook naar een handboek voor onderhoudsmonteurs (Vestas). "Verblijf niet binnen een straal van 400m (1300ft) van de turbine tenzij het echt nodig is. Als u een werkende turbine vanaf de grond moet inspecteren, ga dan niet onder de rotors staan maar observeer de rotor vanaf de voorkant." Hoewel het handboek geen wettelijke grondslag heeft, toont het hiermee wel aan dat het onbegrijpelijk is waarom deze norm wel voor medewerkers van Vestas aangenomen wordt, terwijl er binnen die norm ook sprake is van bewoning en andere kwetsbare objecten. Het is daarmee onduidelijk waarom er een onderscheid wordt gemaakt tussen Vestas medewerkers en andere mensen.	Indiener verwijst naar een handboek dat geen enkele wettelijke grondslag heeft. Het voorliggend bestemmingsplan voldoet aan de normen op het gebied van externe veiligheid. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'externe veiligheid' (4.5).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Gh	Het HRW bepaalt dat een windturbine niet in werking mag worden gesteld indien een zodanige ijslaag is afgezet op de rotorbladen dat door loslatend ijs de veiligheid voor de omgeving in het geding is, is het nemen van een voorwaardelijke verplichting noodzakelijk. Bij moderne windturbines wordt door middel van ijsdetectiesystemen de windturbine automatisch stilgezet bij ijsvorming op de rotorbladen. Pas na visuele inspectie wordt de windturbine weer aangezet. Tijdens de stilstand is het mogelijk dat het ijs van de rotorbladen naar beneden valt. Afvallend ijs wordt dus niet weggeslingerd omdat de windturbines door het detectiesysteem worden uitgeschakeld. Reclamanten betwisten de kwaliteit van het ijsdetectiesysteem en vragen zich af of, en in hoeverre er verzekerd is dat er daadwerkelijk tot stilzetten wordt overgegaan. Ook vragen ze zich af hoe deze visuele inspectie in zijn werk zal gaan.	Ijsafzetting komt niet vaak per jaar voor en vindt plaats in de koude winterperiode, dus buiten het seizoen waarin op het land de meeste werkzaamheden plaatsvinden. De kleine kans en de omstandigheid dat in de winterperiode de agrarische percelen nauwelijks tot niet gebruikt worden, maken het risico op ongevallen door ijsafwerping dusdanig klein dat niet gesproken kan worden van onaanvaardbare gevolgen voor de veiligheid. Het is daarom niet noodzakelijk om een voorwaardelijke verplichting op te nemen in het bestemmingsplan. Initiatiefnemers hebben evenwel aangegeven dat zij, conform het NWEA protocol, de windturbines voorzien van een ijsdetectiesysteem. Niet duidelijk is waarom indiener het detectiesysteem betwist. Een visuele inspectie wordt door een terzake deskundige uitgevoerd, waarna, zodra het ijs van de bladen gesmolten is, de turbine weer in bedrijf kan worden gesteld.	De omgevingsvergunning wordt aangevuld met voorschrift met betrekking tot een veiligheidsprotocol.
6	Gi	In het Activiteitenbesluit staat vermeld dat binnen de PR 10 ⁶ geen kwetsbare objecten, zoals woningen mogen staan (art. 3.15a lid 1 Activiteitenbesluit) en dat binnen de PR 10 ⁵ geen beperkt kwetsbare objecten mogen staan (art. 3.15a lid 2 Activiteitenbesluit). Deze contouren worden in het Handboek omgezet in een bepaalde afstand in meters, in het Handboek wordt uitgegaan van de maximale werpafstand bij nominaal toerental voor de PR 10 ⁶ contour. De PR 10 ⁶ contour is vastgesteld op 231 meter. De PR 10 ⁵ contour is niet hoger dan een halve rotordiameter, in dit geval 68 meter. De vormvrije m.e.r. houdt deze afstanden dan ook aan als toetsafstanden waarbinnen zich geen (beperkt) kwetsbare objecten, zoals woningen, ziekenhuizen etc. mogen bevinden.	Ter kennisgeving aangenomen.	De reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	Gj	Zoals hierboven beschreven gaan reclamanten op grond van bevindingen van deskundigen uit van grotere werpafstanden en faalrisico's dan de vormvrije m.e.r. en het Handboek. Volgens reclamanten zouden dus een groter aantal woningen en andere (beperkt) kwetsbare objecten binnen de PR 10 ⁶ contour vallen. Deze kwetsbare objecten zijn echter niet geïnventariseerd, omdat de vormvrije m.e.r. uitgaat van de (onzorgvuldig berekende en verouderde) werpafstanden van het Handboek. Doordat deze woningen niet zijn meegenomen in de externe veiligheidsanalyse lopen veel bewoners van woningen die in feite binnen deze contour vallen, een groot gevaar en kan de externe veiligheid niet worden gewaarborgd.	De van toepassing zijnde en wettelijk vastgelegde norm voor externe veiligheid staan in het kader van het voorliggende bestemmingsplan en de daarbij behorende procedure niet ter discussie.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Gk	Art. 3.15a Activiteitenbesluit stelt in lid 1 dat het Plaatsgebonden Risico (de PR contour) voor een buiten de inrichting gelegen kwetsbaar object niet groter mag zijn dan PR 10 ⁶ . In de Nota van Toelichting wordt daarbij opgemerkt dat wanneer een windturbine op een perceel is gevestigd en zich tevens een woning op dat perceel bevindt, deze woning binnen de inrichting valt en de PR 10 ⁶ contour dan ook niet voor deze woning geldt. De vormvrije m.e.r. gaat in paragraaf 6.1 uit van het feit dat deze contour niet geldt voor alle initiatiefnemers, waaronder grondeigenaren vallen, maar ook andere betrokkenen die helemaal geen windturbine op hun perceel hebben. Dit is niet in overeenstemming met de definitie die het Activiteitenbesluit aanhoudt ten aanzien van woningen die in de sfeer van de inrichting zijn gelegen en deze woningen moeten dan ook worden getoetst aan de externe veiligheidsrisico's.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'externe veiligheid' (4.5). Binnen het plangebied bevinden geen woningen die in de sfeer van de inrichting zijn gelegen. Overigens zijn, conform de regelgeving, woningen van initiatiefnemers voor het windpark in de onderzoeken niet als gevoelig object aangemerkt.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Gl	Uit bovenstaande blijkt dat een aantal woningen niet is meegenomen in de beoordeling of aan de wettelijke normen van het Activiteitenbesluit is voldaan, terwijl dit wel had moeten gebeuren. Reclamanten stellen dat de veiligheid met betrekking tot deze woningen niet gewaarborgd is en het besluit niet in stand kan blijven.	Binnen het plangebied bevinden geen woningen die zijn aangemerkt als woningen in de sfeer van de inrichting.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Gm	In de nabijheid van het windpark staan ook verschillende mestbassins. Reclamanten noemen daarbij als voorbeeld een mestbassin aan Weijerswold 7. Er is niet nader onderzoek gedaan naar de externe veiligheid omtrent dit kwetsbare object. In een mestbassin kunnen zich veel mestgassen ontwikkelen, die levensgevaarlijk zijn.	Een mestbassin is geen kwetsbaar object of risicovol object in de zin van het Besluit externe veiligheid inrichtingen. Om die reden hoeft het externe veiligheidsrisico daarvoor niet bepaald te worden. Verder liggen mestbassins (ver) buiten de PR 10-6 contour of geheel buiten bereik van een eventuele bladbreuk. Het brengt geen onaanvaardbare risico's met zich mee.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	Gn	Calamiteiten van ondergrondse leidingen met gevaarlijke stoffen kunnen leiden tot explosies en fakkelbranden met grote omvang. Met betrekking tot de externe veiligheid van buisleidingen is het Besluit externe veiligheid buisleidingen (BevB) en de Regeling externe veiligheid buisleidingen (RevB) van belang. Het BevB stelt normen ten aanzien van het plaatsgebonden risico (PR) en de verantwoording van het groepsrisico (GR) en de wijze waarop de risico's berekend moeten worden. Binnen de PR = 10 ⁶ contour mogen geen beperkt kwetsbare objecten worden geplaatst, maar ook geen risico verhogende objecten zoals windturbines.	Voor de plaatsing van het windpark heeft onderzoek plaatsgevonden naar externe veiligheid en de eventuele toename van het risico als gevolg van het windpark op een calamiteit met de gasleiding. Uit het onderzoek blijkt dat sprake is van een aanvaardbaar risico.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Go	In het te realiseren windpark Weijerswold Coevorden liggen diverse transportleidingen. De leidingen, alsmede de installaties, zijn te beschouwen als zeer vitale infrastructuur, waarmee grote economische leveringszekerheid en tevens externe veiligheidsbelangen zijn gemoeid. De vormvrije m.e.r. hanteert een afstand tussen de buisleiding en de windturbine die gelijk is aan de generieke maximale werpafstand. Deze is 195 meter respectievelijk 219 meter. Zoals onder het kopje 'werpafstanden en effectafstanden' is beschreven, gaan reclamanten uit van grotere werpafstanden dan de vormvrije m.e.r.. Op basis van deze grotere werpafstanden kan worden vastgesteld dat een groter aantal windturbines de buisleidingen kunnen doen falen.	Er is geen sprake van transportleidingen in het windpark. De mogelijke effecten op de meest nabijgelegen installaties en leidingen zijn naar ons oordeel juist en afdoende onderzocht. De van toepassing zijnde en wet- en regelgeving en het HRW staan in het kader van het voorliggende bestemmingsplan en de daarbij behorende procedure niet ter discussie.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Gp	De effectafstand is de afstand tot waar, bij breuken of lekken, de kans op overlijden nog slechts 1% procent bedraagt. Binnen deze effectafstand is de kans op overlijden als gevolg van falen van de buisleiding dus groter dan 1%. De vormvrije m.e.r. gaat hier echter uit van een onjuist criterium. Uit het BevB blijkt namelijk dat er binnen de PR = 10 ⁶ contour zich geen kwetsbare objecten mogen bevinden en dat daar ook geen risico verhogende objecten, zoals windturbines mogen worden geplaatst (art. 11 BevB). De vormvrije m.e.r. gaat uit van een effectafstand van 1% wat niet in overeenstemming is met het BevB. Een effectafstand van 1% komt neer op een kans van 1 op de 100 dat een persoon komt te overlijden terwijl de 10 ⁶ contour inhoudt dat deze kans slechts 1 op 100.000 mag zijn, waardoor de afstand vanaf de buisleidingen dus groter wordt.	Zie antwoord Go.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Gq	Zoals eerder genoemd maken reclamanten zich met name zorgen over de bovengrondse hogedruk aardgastransportleiding van de NAM (leidingnummer 58349). Reclamanten stellen dat het onderzoek van 7 juni 2016 door de Anteagroup gebaseerd is op het verouderde handboek. Ook heeft de NAM verzuimd om eenduidige cijfers aan te leveren over de risico's van windmolens in de buurt van de gasleidingen en dus zou een gedegen kwantitatieve risicoanalyse (ORA) nodig zijn. Deze kwantitatieve risicoanalyse ontbreekt in het bestreden besluit.	Zie antwoord Go. Een QRA is niet noodzakelijk.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	Gr	De bovengenoemde punten doen reclamanten concluderen dat met betrekking tot de ondergrondse buisleidingen de externe veiligheid in en rondom het gebied van windpark Weijerswold Coevorden niet kan worden gewaarborgd. Naar de mening van reclamanten lopen er eenvoudigweg teveel buisleidingen voor transport van gevaarlijke stoffen door het gebied, dat niet op een veilige manier, zonder grote risico's een windpark gerealiseerd kan worden.	Zie antwoord Go.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Gs	In de wijde omtrek van het plangebied is er ook sprake van oliewinning. Reclamanten willen wijzen op de NAM, die recent bekendmaakte opnieuw naar olie te gaan boren in Schoonebeek. Schoonebeek ligt op ongeveer 5 kilometer afstand van Weijerswold. Directeur Thijs Jurgens, directeur Groningen Aardbevingen van de NAM zegt: 'Er is schade en daarvan wil iedereen weten hoe dat komt. Het is in het belang van schademelders, maar ook van NAM, dat er een antwoord komt op die vraag.' In de VS wordt gebruik gemaakt van een speciale techniek om schaliegas naar boven te halen. Het is een techniek waarbij veel water wordt gebruikt en deze techniek wordt ook toegepast in Schoonebeek. In de VS is het al gebruikelijk dat er veel aardbevingen plaatsvinden in deze gebieden. Deskundigen verwachten daarom ook aardbevingen in Schoonebeek. Nu de vormvrije m.e.r. hieraan geen aandacht besteed constateren reclamanten een omissie.	Zie antwoord Go.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Gt	In de NRD wordt een aantal algemene randvoorwaarden opgenoemd waaraan moet worden voldaan die gelden voor alle windparken. Vanwege de veiligheid van de luchtvaart, worden er beperkingen gesteld aan de plaatsing van windturbines bij laagvliegroutes. Het ontwerpbestemmingsplan heeft enkel geoordeeld dat de laagvliegroutes- en laagvlieggebieden in Drenthe geen belemmering op voor het project zonder een nadere onderbouwing. Reclamanten eisen daarom een nadere onderbouwing, omdat artikel 3.29 sub c van de provinciale omgevingsverordening Drenthe als voorwaarde stelt dat in het ruimtelijk plan wordt aangetoond dat rekening is gehouden met laagvliegroutes en laagvlieggebieden.	Er is in onderhavig project geen sprake van een NRD. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'luchtvaart' (4.10).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Gu	De windturbines leveren een gevaar op voor traumahelikopters en hun verzorgingsgebied. Wanneer er sprake is van een ernstig ongeluk, is het belangrijk dat er snel hulp komt voor eventuele slachtoffers. Het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG) is één van de vier ziekenhuizen in Nederland die een traumahelikopter heeft en van waar de provincies Groningen, Friesland, Drenthe en een deel van Overijssel bediend worden. Na een ongeluk wordt het slachtoffer zo snel mogelijk, per helikopter vanaf Groningen, naar het dichtbij zijnde ziekenhuis gebracht. Reclamanten vrezen dat het traumahelikopters door de komst van de windturbines niet, niet veilig, onmogelijk of door middel van een tijdrovende omweg ter plekke van een ongeval kunnen geraken wat inbreuk maakt op de te borgen 24-uurs bereikbaarheid bij spoedeisend te verlenen hulp.	De windturbines zijn voorzien van obstakelverlichting die de zichtbaarheid voor luchtverkeer waarborgt. De onderlinge afstanden tussen de windturbines en lijnopstellingen zijn zodanig dat een traumahelikopter hier gemakkelijk tussendoor kan vliegen of ter plaatse kan landen. Het is voor deze helikopters ook mogelijk in stedelijk gebied te landen, waar de bebouwing veel dichtter op elkaar geplaatst heeft. Er is geen reden om aan te nemen dat de windturbines effect hebben op de eventuele	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		<p>Nergens in het ontwerp-bestemmingsplan of ontwerp-omgevingsvergunningen wordt voorzien in een oplossing voor de met hoge obstakels omgeven vliegroute waarmee traumahelikopters worden geconfronteerd indien deze ergens in en rondom het gebied van het te realiseren windpark Weijerswold Coevorden hulp moeten verlenen. Reclamanten menen dat dit essentieel en ernstig gevaar niet is onderzocht en evenmin in acht is genomen.</p>	<p>inzetbaarheid van de traumahelikopter.</p>	
6	Gv	<p>In de brede om trek van het gebied is sprake van seismische activiteit. Hiernaar is geen onderzoek gedaan. Recent zijn er een aantal zware aardbevingen geweest rond Emmen met een kracht van 2.3 op de schaal van Richter. In het verleden zijn er rond het plangebied van het windpark ook een aantal aardbevingen geweest. Reclamanten maken zich ernstig zorgen wat de gevolgen zouden zijn als een aardbeving zou plaatsvinden met een windpark die in werking is. Reclamanten benadrukken dat dit nader onderzoek vergt en vragen dat hierbij kort mede indachtig niet irreëel seismisch activiteit van de grond in het gebied bekend is.</p>	<p>De windturbines staan midden in agrarisch gebied. Als een turbine zou bezwijken door seismische activiteit is er geen groot gevolg te verwachten. Gemeente acht dit risico aanvaardbaar.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	Gw	<p>Zoals in deze zienswijze gemotiveerd wordt gesteld door reclamanten, is er sprake van hinder en gezondheidsschade met name door geluid, laagfrequent geluid en slagschaduw. Het bevoegd gezag is bekend met de ongewenste effecten van deze factoren maar reclamanten constateren onvoldoende maatregelen om deze te voorkomen/te beperken door het hanteren van actuele toereikende normen en mitigerende maatregelen. Reclamanten menen derhalve dat in strijd wordt gehandeld met het voorzorg- en het preventiebeginsel nu afdoende maatregelen worden genomen om het intreden van aantasting van de gezondheid af te wenden. Uitvoering van activiteiten in de leefomgeving kan onzekere risico's met zich meebrengen. Deze onzekere risico's worden genormeerd door het voorzorgsbeginsel. Ook naast het milieurecht wordt - met name in het internationaal recht - het voorzorgsbeginsel steeds vaker toegepast. In art. 191 VWEU wordt het beginsel genoemd maar niet gedefinieerd. Ondanks verschillende interpretaties in het supranationaal recht keren er drie wezenlijke elementen telkens terug in de betekenis van het beginsel:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. dreigende (milieu)schade; 2. onzekerheid betreffende de kans op het intreden van deze schade; 3. actie om de dreigende schade te voorkomen. <p>Men kan deze elementen samenvatten tot de volgende definitie van het voorzorgsbeginsel, namelijk: 'De plicht tot het ondernemen van proportionele en effectieve actie tegen ernstige of onomkeerbare (milieu)schade, indien op basis van de best beschikbare wetenschap deze schade te vermoeden maar niet te garanderen valt'. Reclamanten menen dat met de huidige kennis en daaruit af te leiden onzekere gevolgen voor de gezondheid van geluid, laagfrequent geluid, slagschaduw en lichthinder door de komst van onderhavig windpark in hun</p>	<p>Het preventiebeginsel is in de normen verdisconteerd. Deze normen zijn in de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'geluid' (4.3), 'licht' (4.9), 'slagschaduw' (4.4) en 'gezondheid' (4.12).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		leefomgeving, het bevoegd gezag bij verlening van de ontwerp-vergunningen dientengevolge in strijd handelt met zijn zorgplicht respectievelijk het voorzorgsbeginsel.		
6	Gx	Het HvJEU oordeelt op 5 mei 1999: 'Bij onzekerheid omtrent het bestaan en de omvang van risico's voor de menselijke gezondheid moeten de instellingen evenwel beschermende maatregelen kunnen nemen, zonder te behoeven wachten totdat ten volle blijkt dat deze risico's inderdaad bestaan en groot zijn'. Bovendien, art. 2 EVRM, inhoudende het recht op leven, verplicht de overheid om actief op te treden om dit recht te waarborgen. Overtreding van dit recht geschiedt via handelen of nalaten. Door middel van preventieve handelingen dienen risico's voor gevaren op het recht op leven door de overheid te worden voorkomen. Dit betekent dat de overheid dient te zorgen voor 'wettelijke en bestuurlijke maatregelen die effectief werkzaam zijn tegen de gevaren die het recht op leven bedreigen'. Betrokkenen dienen over deze risico's en gevolgen 'actief, tijdig en adequaat te worden geïnformeerd'. Reclamanten menen dat dit i.e. niet is gedaan zodat het bevoegd gezag zich hier gedraagt in strijd met art. 2 EVRM, art. 6 IVBPR, art. 12 IVESCR ('highest attainable standard of health') en art. 25 (1) UVRM, respectievelijk het recht op leven als fundamenteel mensenrecht.	Het voorzorgsbeginsel is in de normen verdisconteerd. Deze normen zijn in de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'geluid' (4.3), 'slagschaduw' (4.4) en 'gezondheid' (4.12).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Gy	Het preventiebeginsel uit artikel 191 lid 2 VWEU houdt in dat het bevoegd gezag preventieve maatregelen dient te nemen, als - en naar wat reclamanten hier aanvoeren dat - vaststaat dat bij een project/plan-activiteit onherstelbare milieugevolgen kunnen ontstaan. Dit beginsel ziet op het principe dat voorkomen beter is dan genezen en onderscheidt zich van het voorzorgsbeginsel omdat zeker is dat de gevolgen ontstaan. De milieugevolgen, meer bepaald de door reclamanten aangevoerde gezondheidsrisico's, zijn groot en het nemen van noodzakelijke, tevens toereikende maatregelen is niet (te) bezwaarlijk. Reclamanten menen derhalve dat de het bevoegd gezag in strijd handelt met zijn zorgplicht respectievelijk het preventiebeginsel.	Het preventiebeginsel is in de normen verdisconteerd. Deze normen zijn in de jurisprudentie aanvaardbaar geacht. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'geluid' (4.3), 'licht' (4.9), 'slagschaduw' (4.4) en 'gezondheid' (4.12).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Gz	Reclamanten menen dat om verschillende, veelomvattende redenen niet tegemoet is gekomen aan het belangrijke aandachtspunt dat leefbaarheid in en rond het windpark voor omwonenden gegarandeerd moet zijn, ondanks het feit dat er wel mogelijkheden waren om hieraan te voldoen. Dit is door betrokken bestuurders van de provincie met het ministerie al dan niet doelbewust nagelaten. Reclamanten hebben het gerechtvaardigd vermoeden dat vanwege eerdere bestuurlijke gedragingen, van en tussen zowel Nederlandse als Duitse gemeentes, initiatiefnemers en/of grondeigenaren, de huidige opstelling en locatie met grondposities, om financiële redenen, vooropgezette afspraken en toezeggingen doorslaggevende betekenis hebben gehad bij de locatiekeuze voor inpassing van windpark Weijerswold. Locatiealternatieven zijn onvoldoende onderzocht, of onvoldoende gemotiveerd ter zijde geschoven. Daarmee is een goede ruimtelijke ordening niet gegarandeerd, specifiek met betrekking tot	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'bestuurlijke afweging' (1.3), 'procedure algemeen' (1.4) en 'draagvlak' (1.6).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		leefbaarheid en het daarmee verband houdende draagvlak.		
6	Ha	<p>Het plangebied ligt in het zuidoosten van de provincie Drenthe, ten zuiden van het buurtschap Weijerswold, in de gemeente Coevorden. Ten noorden van het plangebied ligt de Europaweg en bebouwing van Weijerswold. Langs de zuidzijde wordt het gebied begrensd door de beek het Schoonebekerdiep, dat de grens vormt tussen Nederland en Duitsland. Het gebied bestaat uit open agrarisch gebied (akker- en grasland). In en rondom het plangebied liggen enkele bosschages (met name eiken), bomenlanen, erven en wegen. In de directe omgeving van het beoogde windpark is aan de Duitse zijde een bestaand windpark gelegen. Waarvoor concrete herstructureringsplannen bestaan. In de planvorming is rekening gehouden met de toekomstige windturbines aan Duitse zijde. De positionering van de turbines in Weijerswold zijn daarop afgestemd. De landschappelijke effecten zijn in samenhang met de toekomstige Duitse turbines beoordeeld en ook de cumulatieve effecten van geluid en slagschaduw zijn in ogenschouw genomen. De Nederlandse planvorming anticipeert op de Duitse plannen en (gewijzigde) locaties. Volgens het ontwerpbestemmingsplan sluiten de turbines aan op de windturbines aan Duitse zijde, zodat een cluster van windturbines ontstaat, zoals vereist in de provinciale omgevingsvisie.</p> <p>Reclamanten hebben het vermoeden dat alleen om deze reden wordt vastgehouden deze locatie, zonder vereist onderzoek te doen naar andere alternatieve (betere) locaties, waar de bewoners van Weijerswold worden gevrijwaard van verdere hinder en schade.</p>	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'bestuurlijke afweging' (1.3) en 'procedure algemeen' (1.4).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Hb	Reclamanten geven aan weet te hebben van gronden waar realisatie van het windpark verder van bebouwing verwijderd zal zijn, en waar grondeigenaren al in een vroeg stadium aangaven welwillend te staan tegenover eventuele pacht of overdracht.	Ter kennisgeving aangenomen. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'bestuurlijke afweging' (1.3) en 'procedure algemeen' (1.4).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Hc	Daarmee is er sprake van een onaanvaardbare visuele interferentie tussen de al bestaande en geplande windparken langs de grens op Duits grondgebied, exemplarisch windpark Weijerswold Coevorden. Windparken moeten zoveel mogelijk als individuele opstellingen waarneembaar zijn. Bij de realisatie van windparken op een geringe afstand van elkaar, is er sprake van een groot horizonbeslag waardoor het gebied als één groot windpark ervaren wordt. Gezien de afstand en schaal tussen en van de verschillende geplande windparken in dit gebied zal dit zeker wel zo ervaren worden. Er hoort geen sprake te zijn van een windlandschap, maar van een landschap met wind.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'bestuurlijke afweging' (1.3), 'procedure algemeen' (1.4) en 'landschap' (4.8).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Hd	Volgens het ontwerpbestemmingsplan zijn de turbines op meer dan 600 meter afstand van dichtstbijzijnde woningen gesitueerd. Gesteld wordt dat met deze afstand door het bewonersplatform is ingestemd. Reclamanten distantiëren zich uitdrukkelijk van uitlatingen, toezeggingen en goedkeuringen van dit	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'bestuurlijke afweging' (1.3) en 'procedure algemeen' (1.4).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		<p>bewonersplatform. Er is geen sprake van consensus met alle omwonenden. De afstanden tot woningen zoals nu bekend zorgen met betrekking tot meerdere aandachtsgebieden (externe veiligheid, natuur, landschap gezondheid, interferentie en slagschaduw) tot een onaanvaardbare ruimtelijke inpassing, zoals hierboven nader toegelicht.</p>		
6	He	<p>Reclamanten ontkennen en betwisten dat de overheid bij het bestreden besluit voldoende zorg in acht neemt voor bescherming aan Natura 2000-gebieden, dieren, planten en hun directe leefomgeving op grond van artikel 1.11 Wet natuurbescherming, hierna: Wnb. En in het geval dat ze beschermd zijn, ook als er ontheffing of een vrijstelling is verleend. Dit betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood. Wel dat dit, indien noodzakelijk, op zodanige wijze gebeurt dat het lijden zo beperkt mogelijk is. In het tweede lid van artikel 1.11 Wet natuurbescherming wordt de zorgplicht iets geconcretiseerd door te bepalen dat de zorgplicht in elk geval inhoudt dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten: dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel, indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.</p> <p>De gemeente Coevorden handelt door de toelating van bouw van het voorgenomen windturbinepark in strijd met deze bepalingen omdat hij onvoldoende actief en passief invulling geeft aan deze bijzondere zorgplicht om een significant effect van windturbines op natuur te voorkomen.</p>	<p>De zorgplicht uit artikel 1.11 van de Wnb geldt als vangnetbepaling (zie de memorie van toelichting bij de Wnb: <i>Kamerstukken II 2011/12</i>, 33 348, nr. 3). Nu de Wet natuurbescherming voorziet in een specifiek beschermingsregime voor Natura 2000-gebieden, dieren, planten en hun directe leefomgeving en conform de toepasselijke bepalingen wordt gehandeld van de Wnb, is niet duidelijk waarom en op welke wijze indieners menen dat gehandeld wordt in strijd met de zorgplicht.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	Hf	<p>Sinds 1 januari 2017 is de Wnb van kracht. Deze vervangt drie wetten; de Natuurbeschermingswet 1998 (hierna: Nbw), de Boswet en de Flora- en Faunawet (hierna: Ffwet). De Provinciale Staten heeft beoordeeld dat er geen sprake is van een vergunningplicht op grond van de Wnb (artikel 2.7 lid 2). Nu de bevindingen van de rapporten van bureau Waardenburg zijn opgesteld in lijn met de oude wetgeving (Nbwet en Ffwet) moet gekeken worden of de bevindingen ook gelden voor de Wet natuurbescherming. Dit is door bureau Waardenburg nader toegelicht, echter is de enkel vaststelling dat de Wnb de niet uitvoerbaarheid van het plan in de weg ligt onvoldoende. De rapporten moeten ook in het licht van de Wnb voldoende onderbouwd zijn. Reclamanten eisen daarom nader onderzoek, met name nu de conclusies van het Ffwet rapport (Jonkvorst et al. 2016) integraal zijn vervangen door een nieuwe tekst. Hoewel er beweerd is dat de conclusies niet veranderen, zijn reclamanten van mening dat er wel degelijk nieuwe bevindingen in staan. Zonder nadere toelichting is dit voor reclamanten</p>	<p>De rapporten zijn ook in het licht van de Wnb voldoende onderbouwd. Zie daartoe de Oplegnotitie Waardenburg, toelichting aanvraag Wnb Windpark Weijerswold, 16 december 2016. In deze oplegnotitie wordt op p. 2 opgemerkt dat de conclusies niet veranderen, maar om de tekst beter aan te sluiten op de Wnb, stelt Waardenburg voor om de conclusies uit dat rapport integraal te vervangen door de in de oplegnotitie opgenomen tekst. Anders dan indieners menen, veranderen de conclusies uit het rapport niet.</p> <p>Door de provincie is op 16 januari 2017 de aanvraag om ontheffing gelet op het soortenbeschermingsrecht voor Weijerswold ontvangen. Deze ontheffing wordt gelet op de verrichte onderzoeken die ook ten grondslag liggen aan het bestemmingsplan op</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		<p>onbegrijpelijk. Reclamanten willen met name op de bevindingen wijzen dat er sprake is van opzettelijk doden van zes soorten die lokaal verblijven (broedvogelsoorten: grutto en veldleeuwerik / niet-broedvogelsoorten: wilde eend, Kievit, kokmeeuw en stormmeeuw) en het opzettelijk doden van twee vleermuissoorten (gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis). Volgens het bureau Waardenburg wordt er een ontheffing aangevraagd, maar onduidelijk is voor reclamanten of bureau Waardenburg dat ook daadwerkelijk heeft gedaan. Bij gebrek aan wetenschap daaromtrent betwisten reclamanten dat er een ontheffing is aangevraagd.</p>	<p>voorhand verleenbaar geacht. Hoofdstuk 3 (het soortenbeschermingsrecht) staat niet aan de uitvoerbaarheid van het plan in de weg.</p>	
6	Hg	<p>Daarnaast wijzen reclamanten dat met de komst van de Wet natuurbescherming en met de decentralisatie van het natuurbeleid naar provincies het belang van de formele rol van gemeenten hierin verder is toegenomen. Daarmee wordt het nog veel belangrijker dat de gemeente deze verplichting correct uitvoert. De provincie beoordeelt nog wel een activiteit voldoet aan het toetsingskader uit de Wet natuurbescherming, het Besluit natuurbescherming en de Regeling natuurbescherming, maar het is de gemeente die hierin een belangrijke signaleringsfunctie heeft. Nu reclamanten van mening zijn dat de gemeente de ontwerp-omgevingsvergunning(en) niet juist heeft getoetst op volledigheid, en onterecht stelt dat een activiteit geen negatief effect heeft op flora en fauna, dan kan de activiteit alsnog geweigerd worden in het kader van de Wabo (artikel 2.25).</p>	<p>De ontwerp-omgevingsvergunning is wel op correcte wijze getoetst op volledigheid. Voor het door indieners gestelde negatieve effect op flora en fauna is een ontheffing aangevraagd voordat de omgevingsvergunning is aangevraagd, waardoor de ontheffing niet 'aanhaakt' aan de omgevingsvergunning. Deze ontheffing doorloopt een eigen, zelfstandige besluitvormingsprocedure.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	Hh	<p>De gemeente Coevorden heeft een beperkte milieutoets uitgevoerd nu er volgens hen geen sprake is van een MER plicht. Zoals reclamanten al eerder hebben betoogd zijn zij van oordeel dat er een MER plicht bestaat gezien de omvang van het park. Daarnaast betogen reclamanten dat de vormvrije m.e.r. niet uitsluit dat er nadelige gevolgen voor het milieu zijn uitgesloten, met name nu er opzettelijk dier en worden gedood volgens de (nieuwe) conclusies van het Ffwet rapport (Jonkvorst et al. 2016). Reclamanten eisen daarom een MER beoordeling. Uit deze MER beoordeling moet een passende beoordeling volgen, waarbij de kans zeer aannemelijk is dat er ook een ADC-toets moet plaatsvinden (zie artikel 2.7 t/m 2.9 Wnb).</p>	<p>Uit de m.e.r.-beoordeling (zie Vormvrije m.e.r.-beoordeling windpark Weijerswold, p. 3) volgt dat er geen omstandigheden zijn die nopen tot het maken van een MER bij de voorbereiding van het betrokken besluit. Voorts is in de Oriëntatiefase (Waardenburg rapport, Oriëntatiefase Windpark Weijerswold, toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998, 14 september 2016, p. 37) de zekerheid verkregen dat significant negatieve effecten op kwalificerende waarden waarvoor de aanwijzingsbesluiten uit de omliggende Natura 2000-gebieden instandhoudingsdoelstellingen bevatten zijn uitgesloten. Gelet op de conclusies en verrichte onderzoek neergelegd in de diverse deskundigenrapportages is ingevolge artikel 2.7 lid 1 jo. 2.8 Wnb een passende beoordeling en/of ADC-toets derhalve niet aan de orde.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	Hi	<p>Reclamanten wijzen op het feit dat er een aantal Natura 2000-gebieden in de ruime omgeving van het plangebied van Windpark Weijerswold en Coevorden liggen. Deze gebieden betreffen; Bargerveen, Dalum-Wietmarscher</p>	<p>Het Ffwetrapport ziet op soortenbescherming. Effecten op Natura 2000-gebieden zijn onderzocht en weergegeven in de volgende</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		<p>Moor (Duitsland) en Georgsdorfer Moor (Duitsland). Op grond van artikel 2.7 Wnb dient er rekening gehouden te worden met de effecten van dat plan voor Natura 2000-gebieden. Reclamanten stellen dat deze effecten in het Ffwet rapport onvoldoende zijn onderzocht. Deze onvolkomenheden zullen per onderwerp nader worden toegelicht. De effecten op zichzelf en waar nodig zijn in samenhang met de effecten van andere plannen en projecten beoordeeld. Onduidelijk voor reclamanten is welke andere plannen en projecten in het onderzoek betrokken zijn geweest.</p>	<p>documenten: Oplegnotitie Waardenburg, toelichting aanvraag Wnb Windpark Weijerswold, 16 december 2016, Aerius Calculator, Stikstofberekening Aanleg Windpark Weijerswold, 22 december 2016, Notitie stikstofdepositie Waardenburg, Berekening Stikstofdepositie windpark Weijerswold, 6 januari 2017 en Waardenburg rapport, Oriëntatiefase Windpark Weijerswold, toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998, 14 september 2016. Uit de onderzoeken volgt dat significante effecten ook gelet op cumulatie met zekerheid worden uitgesloten.</p>	
6	Hj	<p>Het gebied Bargerveen betreft een zeer bijzonder en belangrijk broedgebied voor vogels zoals geoorde fuut, porseleinhoen, nachtzwaluw, blauwborst, paapje, roodborsttapuit en grauwe klauwier. Het is één van de weinige gebieden in Nederland waar de blauwe kiekendief en velduil af en toe broeden. Beide soorten staan vermeld op de rode lijst. Tevens is het gebied van belang als slaapplek voor taigarietganzen en (toendra)rietganzen. Bargerveen is het belangrijkste gebied in Nederland voor deze vogels. Het plangebied huisvest belangrijke flora en fauna. In het gebied komen veel weide- en roofvogels voor. De vogels zullen worden verstoord door realisering van windturbines. Windturbines zijn schadelijk voor vogels. Jaarlijks worden duizenden vogels gedood door de wieken van turbines omdat zij deze niet zien. Een onderzoek naar de windturbines in de Eemshaven heeft onlangs bevestigd dat er jaarlijks onverwacht hoge aantallen slachtoffers zijn onder de roof- en zangvogels en uilen.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder 'Soortenbescherming' onder het kopje 'ecologie'(4.6). In algemene zin kunnen windturbines inderdaad schadelijk zijn voor vogels en vogels kunnen worden verstoord door realisering van windturbines. Reden waarom hier uitgebreid onderzoek naar is verricht. Voor onderhavig windpark geldt dat hoofdstuk 3 (Soortenbescherming) van de Wnb niet aan de uitvoerbaarheid van dit plan in de weg staat. De situatie in de Eemshaven, een hotspot voor vogels op seizoenstrek en een vogelrijk gebied grenzend aan de Waddenzee is overigens niet vergelijkbaar met een binnenland locatie waar relatief weinig vliegbewegingen van vogels plaatsvinden.</p>	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Hk	<p>Reclamanten willen nadere aandacht vragen voor de kerkuil. Het plangebied kan deel uitmaken van het Leefgebied. Met behulp van de rode lijst worden bedreigde soorten beschermd. Door de realisering van windturbines komt de kerkuil in gevaar. De kerkuil zal worden verstoord door het licht en het geluid van de windturbines. Een kerkuil komt pas 's nachts tevoorschijn en gaat dan op zoek naar voedsel. Hierdoor is de kerkuil sterk afhankelijk van zijn zintuigen. Het waarnemen van geluiden vormt een zeer belangrijk middel om voedsel te vinden. Een kerkuil, vliegend op drie meter hoogte boven de grond, kan onderscheid maken tussen het ritselen van muizen in bladeren, piepen van prooidieren en het kauwen van muizen op voedsel. Ook de ogen van een kerkuil vormen een belangrijk middel om voedsel te kunnen vinden. Door het geluid en licht van windturbines worden deze zintuigen van een kerkuil verstoord. Uit het feit dat de kerkuil een grote actieradius kent kan niet</p>	<p>Kerkuil broedde in het verleden wel in de omgeving van het plangebied en foerageerde wellicht binnen het plangebied, maar in 2015 waren geen broedgevallen van deze soort hier aanwezig (zie Waardenburg rapport, effecten op beschermde soorten van Windpark Weijerswold, beoordeling in het kader van de Flora- en faunawet, 16 september 2016, p. 22). Ook de NDFF bevat geen recente gegevens over deze soort als broedvogel in het plangebied. Het plangebied is sowieso niet essentieel voor de functionaliteit van de verblijfplaatsen en overigens is het ruimtebeslag van de vier windturbines (en hun versturende werking) verwaarloosbaar klein ten opzichte van de grote actieradius van</p>	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		worden afgeleid dat een effect op deze soort kan worden uitgesloten	de kerkuil. Effecten op deze soort in de aanlegfase zijn uitgesloten (zie Waardenburg rapport, effecten op beschermde soorten van Windpark Weijerswold, beoordeling in het kader van de Flora- en faunawet, 16 september 2016, p. 34). Onderzoek naar effecten van luchtvaartverlichting op turbines (deze bevindt zich ruim boven de hoogte waarop de uilen jagen) heeft geen effect op vogels of vleermuizen aangetoond (zie ook bijlage 4 in Waardenburg rapport, Oriëntatiefase Windpark Weijerswold, toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998, 14 september 2016).	
6	Hl	Het oostelijke deel van het plangebied is een belangrijke broedbiotoop voor weidevogels, zoals wulp, grutto (Rode Lijst), Kievit, kwartel, scholekster, gele kwikstaart, veldleeuwerik (Rode Lijst) en graspieper. In het westelijke helft zijn Kieviten en scholeksters. Deze verzameling aan vogelsoorten duidt het op een relatief goed weide- en akkervogelgebied. Relatief, want natuurmonumenten slaat alarm over de weidevogelstand. Weidevogel gebieden worden steeds schaarser en kwetsbaarder. Reclamanten stellen zich op het standpunt dat onvoldoende onderzocht en onderbouwd is welke negatieve effecten de windturbines hebben op deze beschermde en zeer zeldzame vogelsoorten.	Effecten op weidevogels zijn uitgebreid getoetst in Waardenburg rapport, effecten op beschermde soorten van Windpark Weijerswold, beoordeling in het kader van de Flora- en faunawet, 16 september 2016, p. 37. Onder lokaal verblijvende vogels (6 soorten) is niet uit te sluiten dat op jaarbasis een of meerdere aanvaringslachtoffers vallen onder de broedvogelsoorten grutto en veldleeuwerik en niet-broedvogelsoorten wilde eend, Kievit, kokmeeuw en stormmeeuw. Voor deze 6 vogelsoorten kan sprake zijn van het opzettelijk doden en is (apart van onderhavige besluiten, de ontheffing maakt geen deel uit van de coördinatie-regeling) een ontheffing aangevraagd. Voor alle 6 de soorten kan een effect van de additionele sterfte veroorzaakt door de geplande windturbines op de gunstige staat van instandhouding met de betreffende populaties op voorhand met zekerheid uitgesloten worden. Een ontheffing wordt op voorhand verleenbaar geacht (zie Oplegnotitie Waardenburg, toelichting aanvraag Wnb Windpark Weijerswold, 16 december 2016, p. 2). Er is dus wel degelijk onderzocht en onderbouwd welke negatieve effecten de windturbines hebben op deze vogelsoorten.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Hm	Reclamanten verwachten reëel dat windturbines effecten hebben op weide- en akkervogels. Van algemene bekendheid is dat het niet goed gaat met de weide- en akkervogels in Nederland Nu de afgelopen decennia er onvoldoende maatregelen zijn getroffen om het tij te keren, heeft Vogelbescherming Nederland een klacht	Zie voor wat betreft de gevolgen op weidevogels de reactie op zienswijze Hl. Verder wordt verwezen naar de thematische beantwoording onder 'Soortenbescherming' onder het kopje 'ecologie'(4.6). Er heeft een uitgebreid	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		<p>ingediend bij de Europese Commissie. Met name leidt een windturbinepark tot verlies van broed-, rust- en foerageergebied. Ook dit is echter soortafhankelijk. Gelet hierop is er sprake van een onzorgvuldige voorbereiding van het besluit omdat onvoldoende in kaart is gebracht het effect op akkervogelsoorten. Reclamanten verlangen nader onderzoek.</p>	<p>veld- en bureauonderzoek plaatsgevonden naar beschermde flora en fauna (waaronder de akkervogelsoorten die voor windpark Weijerswold van belang zijn). Ook de effecten op deze soorten – voor zover relevant voor windpark Weijerswold – zijn onderzocht. Er is geen sprake van onzorgvuldige besluitvorming.</p>	
6	Hn	<p>Reclamanten volgen Vogelbescherming Nederland in hun standpunt: 'Windmolens mogen uit voorzorg niet geplaatst worden in de belangrijkste vogelgebieden en hun directe omgeving. Het gaat daarbij om Natura 2000-gebieden die zijn aangewezen voor vogels en de allerbeste weide- en akkervogelgebieden van Nederland. Reeds daarom is het bestreden besluit voor wijziging of ongedaan making vatbaar.</p>	<p>Met de onderzoeken die worden genoemd in de thematische beantwoording opgenomen in paragraaf 'Soortenbescherming' onder het kopje 'ecologie'(4.6) wordt voorzien in een actueel, op het project toegespitst onderzoek en effectbeoordeling die ten grondslag kunnen worden gelegd aan de besluiten die benodigd zijn voor de realisatie van het onderhavige windpark. Gebleken is dat hoofdstuk 3 uit de Wnb niet aan de uitvoerbaarheid van het plan in de weg staat. Zie ook de beantwoording van de zienswijze onder 0006 Hl.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	Ho	<p>Voorst is het een onomstotelijk algemeen feit dat een afname van foerageergebied wel degelijk een negatief effect heeft op de instandhoudingsdoelstellingen en daarom adequaat dient te worden beoordeeld. Elk onderdeel van het totale foerageergebied heeft zijn functie: het totaal aan afzonderlijke foerageergebieden vormt het uiteindelijke foerageergebied. Dit is uitermate relevant te beseffen omdat bij onvoorziene toekomstige ontwikkelingen delen van het foerageergebied ongeschikt kunnen raken. Bijvoorbeeld door veranderingen in de landbouw.</p>	<p>In de uitgevoerde ecologische onderzoeken (weergegeven in de thematische beantwoording in de paragraaf Soortenbescherming) is ruim aandacht besteed (op diverse plaatsen) aan het belang van het gebied voor akkerbroedvogels en foerageergebied voor ganzen e.d. De effecten van het windpark op de foerageergebieden zijn ten volle in de effectbeoordeling meegenomen. De effectbeoordeling volstaat om een gemotiveerde afweging te maken. Gebleken is dat hoofdstuk 3 (Soortenbescherming) van de Wnb niet aan de uitvoerbaarheid van het plan in de weg staat.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	Hp	<p>De conclusies over vlermuizen zijn met name gebaseerd op data van vlermuistellingen uit 2014. Dit is onjuist want bij toetsingen aan de Flora- en faunawet worden doorgaans drie jaar oude gegevens (mobiele soorten als vogels en vlermuizen) respectievelijk meer dan vijf jaar oude gegevens (niet-mobiele soorten) als verouderd beschouwd. Reclamanten achten deze data gedateerd ofwel onbruikbaar. Het gebruikmaken van conclusies op grond van verouderde gegevens, meer dan drie jaar oud, maakt het Ffwet rapport onbehoorlijk en onzorgvuldig. Tevens was er destijds onderzoek gedaan naar een verouderd windpark plan van circa zeven windturbines. Inmiddels is er een plan van vier windturbines die tevens zuidelijker zijn dan eerst waren gepland. Er is geen</p>	<p>Het Vleermuisprotocol van het Ga-N ziet niet op vlermuisonderzoek in het kader van windturbines. Hiervoor is maatwerk nodig. Vanwege het ontbreken van potentiële verblijfplaatsen van vlermuizen hoeven niet alle voorgeschreven rondes uit het Vleermuisprotocol ten aanzien van verblijfplaatsen te worden uitgevoerd. Alleen de functies foerageergebied en vliegrouete zijn potentieel aanwezig en zijn dus nader onderzocht. Zowel het onderzoek door BuWa in 2014 (3 rondes) als het Duitse onderzoek (7 rondes in</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>onderzoek gedaan in het huidige plangebied. Dit heeft tot gevolg dat het gebiedsgebruik van vleermuizen rond de huidige locatie hoger kan zijn dan uit het vleermuisonderzoek van 2014 valt af te leiden. Er is nog gepoogd dit gebrek te herstellen door gebruik te maken van een actueel Duits onderzoek uit 2015, echter is onduidelijk of de gebruikte methoden en werkwijzen wel volledig aansluiten bij het door de Gegevensautoriteit erkende Protocol Vleermuizenonderzoek van het Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdierenvereniging. Een kwalificatie dat de gebruikte methoden en werkwijzen goed aansluiten is onvoldoende. Het vleermuisprotocol van het Netwerk Groene Bureaus geeft aan dat een onderzoek locatie ten minste vijf maal bezocht dient te worden voordat betrouwbare conclusies kunnen worden getrokken, in het Ffwet rapport is geen rekening gehouden met dit protocol. Het protocol heeft tot doel het belang van de functies van gebieden voor soorten vleermuizen effectief en efficiënt vast te stellen voor de Flora en faunawet. Het protocol is een middel om te bepalen wat een juridisch redelijke onderzoeksinspanning is voor een specifieke locatie. Ook is onduidelijk of er rekening is gehouden met veranderende omgevingscondities. Een veranderende omgevingsconditie kan leiden tot ander gebruik van het gebied. Bij regenachtig, winderig weer bijvoorbeeld wordt op andere plaatsen gefoerageerd dan bij warm en rustig weer. Onderzoek onder meerdere, verschillende condities is dus wenselijk aldus het protocol. In de loop van het jaar kan een geschikte verblijfplaats voorts verschillende functies krijgen voor verschillende soorten of het andere geslacht. Er is onjuist geen rekening gehouden met het protocol en daarbij geformuleerde overwegingen. Derhalve kunnen niet met zekerheid significante effecten op de verschillende vleermuissoorten worden uitgesloten. Ook de enkele stelling dat het vleermuisonderzoek boven het Schoonebeekerdiep is verricht is onvoldoende. Het Schoonebeekerdiep stroomt langs een groot deel van de Duitse grens, waardoor het onduidelijk is of er ook in het huidige plangebied daadwerkelijk een volledig onderzoek is gepleegd in het beoogde windpark gebied.</p>	<p>voorjaar/najaar 2015) bevat een voldoende aantal onderzoeksronden, sluit aan op het Vleermuisprotocol voor wat betreft de functies foerageergebied en vliegroutes en is uitgevoerd volgens standaardmethoden om activiteit van vleermuizen in relatie tot windparkontwikkelingen te kunnen toetsen.</p>	
6	<p>Hq Uit ecologische expertise is gebleken dat nader onderzoek moet worden gepleegd mogelijke effecten van de (oprichting en de) exploitatie van het windpark op vleermuizen nader te onderbouwen en duidelijk te maken van welke soorten de natuurlijke sterfte met meer dan 1% toeneemt. Vleermuizen vliegen meestal niet tegen een windmolen aan, evenwel omdat ze wel dichtbij komen raken zij beschadigd door de luchtdrukverschillen kort achter de rotor. Hierdoor overlijden zij. Om die reden moeten ook de vleermuizenpopulatie en de trekroute worden onderzocht. Nu dit onderzoek ontbreekt, kan het bestreden besluit in redelijkheid niet in stand blijven.</p>	<p>Onduidelijk is welke ecologische expertise hier wordt bedoeld. Het vleermuisonderzoek en de effectbepaling en -beoordeling is uitgevoerd op basis van de best wetenschappelijk beschikbare informatie en methoden. Zowel de betekenis van het plangebied voor vleermuizen als de effecten op de vleermuizen zijn onderzocht (zie Waardenburg rapport, effecten op beschermde soorten van Windpark Weijerswold, beoordeling in het kader van de Flora- en faunawet, 16 september 2016, p. 18 t/m 22 en p. 27 t/m 34). Hierbij zijn ook de vleermuizenpopulatie en de trekroute</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
			<p>onderzocht. Voor het overige wordt verwezen naar de thematische beantwoording in de paragraaf over Soortenbescherming.</p>	
6	Hr	<p>Verder menen reclamanten het volgende en stellen vast dat de gemeente Coevorden te weinig zekerheid heeft omdat er nog te weinig bekend is over de effecten van windturbines op vleermuizen. In het kort betekent de bescherming van vleermuizen dat het verboden is om vaste rust- en verblijfplaatsen waarin zich kraamkolonies, paarverblijven, overwinteringsplaatsen en verblijven te beschadigen, vernielen, uit te halen, weg te nemen, vervoeren of te verstoren. Belangrijke migratie- en vliegroutes en foerageergebieden (voedselgebieden) die van belang zijn voor de instandhouding van een vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau, vallen hier ook onder. Bij de veldonderzoeken in 2014 en 2015 zijn geen duidelijke vliegroutes of migratiegebieden vastgesteld. Reclamanten eisen daarom nader onderzoek, want de conclusie dat er geen vaste vliegroutes zijn kan niet gemaakt worden. Er zijn enkel geen 'duidelijke' vliegroutes vastgesteld.</p>	<p>Tijdens het veldonderzoek werden foeragerende en op vliegroute passerende vleermuizen gelokaliseerd en geïdentificeerd (zie Waardenburg rapport, effecten op beschermde soorten van Windpark Weijerswold, beoordeling in het kader van de Flora- en faunawet, 16 september 2016, p. 10).</p> <p>Verblijfplaatsen, vaste vlieg- of migratieroutes zijn niet aanwezig op de locaties van de geplande windturbines en worden dus ook niet aangetast of verstoord (zie onder meer Waardenburg rapport, effecten op beschermde soorten van Windpark Weijerswold, beoordeling in het kader van de Flora- en faunawet, 16 september 2016, p. 27). Zie ook het volgende antwoord 0006 Hs.</p> <p>Binnen de invloedssfeer (<200 m) van de windturbines staan geen gebouwen of bos, enkel solitaire bomen en een enkele bomenrij. Deze worden niet gekapt, zodat geen sprake is van directe aantasting van verblijfplaatsen. Omdat er ook geen vaste vliegroutes nabij de windturbines aanwezig zijn (het Schoonebekerdiep ligt op voldoende afstand om geen direct effect te ondervinden op de vliegroute aldaar) en de activiteit van vleermuizen in het plangebied sowieso relatief laag is, is van aantasting van functionaliteit van verblijfplaatsen (b.v. ten gevolge van het doorsnijden van essentiële vliegroutes) geen sprake.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	Hs	<p>Bij eik initiatief voor windturbines zal onderzoek moeten worden uitgevoerd naar de mogelijke effecten op vogels en vleermuizen. Dat soort onderzoeken geeft echter vaak een onvoldoende duidelijk beeld van de totale cumulatieve effecten op soorten, zeker als het gaat om migrerende soorten. Ten aanzien van de effecten van windmolens op vleermuizen zijn nog maar erg weinig onderzoeksgegevens beschikbaar, zeker voor wat betreft onderzoek in Nederland. De effecten van windturbines op vleermuizen blijken op basis van de al aanwezige onderzoeksresultaten echter wel aanzienlijk te zijn, groter zelfs dan voor vogels. Vleermuizen zijn als populatie extra kwetsbaar omdat ze maar erg weinig jongen grootbrengen. Naar verwachting kunnen windturbines dan ook zonder voldoende aandacht voor vleermuizen tot significant negatieve effecten leiden op</p>	<p>Wij merken op dat indieners stellen dat er weinig bekend is over effecten van windturbines op vleermuizen, maar vervolgens wel uitgebreid uiteenzetten wat die effecten zijn, zonder hierbij te verwijzen naar ter zake relevante deskundigenrapporten. Het afgelopen decennium is met name in Duitsland, USA, UK en ook in Nederland veel onderzoek gedaan naar effecten van windturbines op vleermuizen. De huidige bestaande wetenschappelijke kennis, die dus wel degelijk uitgebreid is, is in de ecologische onderzoeken betrokken en daar wordt ook zoals</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		<p>populatie-niveau. Er is echter nog maar weinig goed opgezet en onderbouwd onderzoek naar verstoring en barrièrewerking van vlermuizen als gevolg van windturbines verricht. Windturbines blijken tevens zelfs een aantrekkende werking te kunnen hebben op vlermuizen. Daarnaast treden er effecten op ten aanzien van verlies en/of verstoring van leefgebied en barrièrewerking. Effecten van windturbines op vlermuizen kunnen ook heel erg verschillen van soort tot soort. Zo zijn de effecten groter voor de trekkende soorten en soorten die hoger vliegen. Daarnaast zijn de effecten, net als bij vogels, vooral afhankelijk van de grootte van de windturbines, de periode van het jaar of de dag en windsnelheden. Zo lijken er meer slachtoffers te vallen bij grotere windturbines dan bij kleinere. Ook vallen er meer slachtoffers in de nazomer en de herfst, en bij lage windsnelheden. Ten aanzien van de hoogte waarbij de effecten van windturbines op vlermuizen kunnen optreden is ook nog weinig bekend. In ieder geval zijn aanzienlijke effecten te verwachten bij vlieghoogtes van 50 meter of hoger. De exacte locaties van de windturbines zijn van groot belang voor de mate van effecten van windturbines op vlermuizen. Zonder reductie van deze onzekerheden en zonder dat de voorgeschreven aanvullende onderzoeken zijn uitgevoerd, kan de gemeente Coevorden naar de mening van reclamanten niet stellen dat er voor de korte termijn voldoende duidelijkheid is over de effecten van windturbines op vlermuizen.</p>	<p>gebruikelijk naar gerefereerd. Zo ook in Waardenburg rapport, effecten op beschermde soorten van Windpark Weijerswold, beoordeling in het kader van de Flora- en faunawet, 16 september 2016, p. 60 t/m 63 (literatuurlijst). Daarnaast is binnen de invloedssfeer van het windpark uitgebreid veldonderzoek gedaan naar de gebiedsfuncties voor vlermuizen (zie Waardenburg rapport, effecten op beschermde soorten van Windpark Weijerswold, beoordeling in het kader van de Flora- en faunawet, 16 september 2016, p. 10). De effecten van het windpark op vlermuizen zijn ten volle onderzocht (zie Waardenburg rapport, effecten op beschermde soorten van Windpark Weijerswold, beoordeling in het kader van de Flora- en faunawet, 16 september 2016, p. 26 t/m 34). Eventuele onzekerheden worden meegenomen in de effectbeoordeling. Nu indieners niet aan de hand van een ter zake relevant deskundigenrapport aanvoeren waarom wij niet in redelijkheid voornoemd rapport ten grondslag mogen leggen aan de benodigde besluiten voor het windpark, zien wij niet in waarom er aanvullend onderzoek nodig zou zijn alvorens wij overgaan tot vaststelling van de voor onderhavig windpark benodigde besluiten. Voor het overige wordt verwezen naar de in de thematische beantwoording opgenomen paragraaf Soortenbescherming.</p>	
6	Ht	<p>Het Ffwet rapport stelt dat de baltsverblijfplaatsen op meer dan 450 meter afstand van de meest westelijke geplande windturbines liggen. Nu er geen kaartje is bijgevoegd kunnen reclamanten dit oordeel niet controleren. Bij gebrek aan wetenschap hieromtrent stellen reclamanten dat de baltsverblijfplaatsen mogelijk binnen de invloedssfeer (<200 meter) van de geplande windturbines liggen. Op figuur 3.1 en figuur 3.2 van het Ffwet rapport is wel zichtbaar dat er verschillende waarnemingen zijn gedaan binnen de invloedssfeer van de geplande windturbines.</p>	<p>Zoals beschreven in het Waardenburg rapport, effecten op beschermde soorten van Windpark Weijerswold, beoordeling in het kader van de Flora- en faunawet, 16 september 2016, p. 18 bevonden de baltsverblijfplaatsen zich langs de Weijerswoldse weg en in een bosje langs het Schoonebekerdiep ten westen van het plangebied op meer dan 450 m afstand ten (noord)westen van de twee meest westelijk geplande windturbines. Niet duidelijk is hoe dit binnen de invloedssfeer van <200 m zou kunnen liggen.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	Hu	<p>Het is voor reclamanten onbegrijpelijk dat de kleine zwaan (beschermd in het Natura 2000-gebied Bargerveen) niet is meegenomen in de berekening. De enkele conclusie dat de foerageerafstand vanuit Bargerveen 'nauwelijks' reikt tot aan het plangebied zou geen reden moeten zijn om deze beschermde diersoort niet mee te nemen in de berekening juist een kwetsbare diersoort zoals de kleine zwaan zou dan in de berekening meegewogen moeten worden. Het onderzoek is derhalve onvolledig. Nu de kleine zwaan niet is meegenomen in de berekening is er geen volledig beeld.</p>	<p>Van kleine zwaan zijn tijdens veldonderzoeken in winter 2014/2015 en in 2015/2016 geen exemplaren in de ruime omgeving van het geplande windpark waargenomen (zie het Waardenburg rapport, Oriëntatiefase Windpark Weijerswold, toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998, 14 september 2016, p.67). Kleine zwanen die ten westen en ten zuiden van Coevorden verblijven, maken gebruik van slaapplekken in de directe omgeving zodat deze vogels nauwelijks over het plangebied heen zullen vliegen (zie het Waardenburg rapport, effecten op beschermde soorten van Windpark Weijerswold, beoordeling in het kader van de Flora- en faunawet, 16 september 2016, p. 23). Het plangebied ligt buiten de actieradius van deze vogels. De kleine zwaan is dus wel degelijk meegenomen in de onderzoeken.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	Hv	<p>Voorts ontbreken er gegevens over hazen, reeën, vossen, egels, mol, veldmuis, hermelijnen, wezels, enzovoorts. Dergelijke soorten komen voor in het plangebied. Door het ontbreken van informatie over de effecten op deze soorten dient het bestreden besluit te worden herroepen, aangezien een gunstige staat van instandhouding van de genoemde soorten niet gekwalificeerd kan worden. Immers niet met zekerheid kunnen significante effecten worden uitgesloten. Voorts achten reclamanten het windpark een experiment op de natuur. Geen onderzoeken zijn bekend over de effecten op dergelijke soorten zoals eerder genoemd.</p>	<p>De werkzaamheden (aanleg en exploitatie van het windpark) kunnen omschreven worden als een ingreep in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. Voor het uitvoeren van dergelijke werkzaamheden geldt voor het overtreden van verbodsbepalingen in het kader van de Wnb een vrijstelling van artikel 3.10 ten aanzien van bescherming van zogenoemde 'andere soorten' waar appellanten op doelen. Meer specifiek wordt in aanvulling op artikel 3.8 lid 5 onderdeel b Wnb in artikel 3.10 lid 2 onder a Wnb bepaald dat ontheffing voorts kan worden verleend "<i>voor ruimtelijke ontwikkelingen in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daaropvolgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied, en in het algemeen belang</i>"; gelijk het toetsingsregime onder de Ffw-regelgeving, meer specifiek artikel 75 lid 6 Ffw jo. artikel 2 lid 3 Besluit vrijstelling beschermde dieren en plantsoorten. Het voorkomen en gebiedsgebruik door dergelijke landelijk algemene soorten vormt derhalve geen wettelijke belemmering. Dit beschermingsregime staat niet aan de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan in de weg.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	Hw	De bij de rapporten gebruikte ecologische onderzoeksrapporten en aanvullende informatie is volgens reclamanten ondermaats en zullen dat toelichten met onderstaande. Het oordeel dat er geen vergunningsplicht is voor het windpark ontkennen reclamanten.	Ter kennisgevings aangenomen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Hx	De informatie over het Dalum-Wietmascher Moor en Georgsdorfer Moor is ontleend aan de website van de european environmental agency. Het is voor reclamanten onduidelijk of deze bron van voldoende wetenschappelijk niveau is en geen gedateerde gegevens heeft gebruikt. Nu reclamanten geen wetenschap daaromtrent hebben, stellen zij dat deze informatie niet benut had mogen worden en eisen daarom nader onderzoek.	Genoemde website is de Europese standaardbron ten aanzien van gegevens over Natura 2000-gebieden, ontwikkeld door de European Environment Agency (EEA), en bevat de best beschikbare informatie die ook is gebruikt bij de aanwijzing van Natura 2000-gebieden in Europa. Ook wordt door indieners niet aangegeven welke gegevens onjuist zouden zijn en waarom deze informatie niet benut had mogen worden.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Hy	De gegevens welke zijn gebruikt voor het vaststellen van trekroutes en andere noodzakelijke punten als vliegbewegingen, enzovoorts, zijn te gedateerd wat hierna toegelicht en verduidelijkt wordt. Er is onvoldoende rekening gehouden met de trends van populaties in de afgelopen jaren en gedane nieuwe onderzoeken. Door geen rekening te houden met meer recente gegevens kan niet worden geconcludeerd dat de gegevens niet in relevante mate zijn veranderd en tot andere uitkomsten leiden. Dit is onjuist want bij toetsingen aan de Wnb worden doorgaans meer dan drie jaar oude gegevens (mobiele soorten als vogels en vleermuizen) respectievelijk meer dan vijf oude gegevens (niet-mobiele soorten) als verouderd beschouwd. Het gebruikmaken van conclusies op grond van verouderde gegevens, meer dan drie tot vier jaar oud, maakt de vormvrije m.e.r. onzorgvuldig. Reclamanten stellen vast dat de vormvrije MER op grond van de aldus gebruikte onderzoeken de wet Natuurbescherming, hebben niet met voldoende zekerheid kan vaststellen dat de 1% norm niet wordt overschreden. Dit geldt eveneens voor de andere conclusies getrokken in de verschillende rapporten op grond van sterk verouderde onderzoeken en gegevens. Hierom moet het bestreden besluit herroepen worden.	Het onderzoek en de verzameling van de gegevens heeft plaatsgevonden in de winter van 2014/2015 en de winter van 2015/2016 en zijn derhalve nog voldoende actueel (zie het Waardenburg rapport, effecten op beschermde soorten van Windpark Weijerswold, beoordeling in het kader van de Flora- en faunawet, 16 september 2016, p. 9 t/m 12). Voor toetsing is gebruik gemaakt van langjarige telgegevens waarin door indienersgenoemde trends verwerkt zijn.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Hx	Op basis van 'expert judgement' en verzamelde informatie is vastgesteld dat s' avonds 33% en s' ochtends 10% van de ganzen in het donker vliegen. Nu deze percentages niet nader zijn toegelicht is het voor reclamanten onduidelijk waarom deze percentages zijn benut. Zij eisen daarom een nadere toelichting waarom er voor deze percentages is gekozen.	In het donker hebben vogels groter risico om met de dan slechter zichtbare turbines te botsen. Dergelijke informatie wordt gebruikt in slachtofferberekeningen, zie ook bijlage 5 in het Waardenburg rapport, Oriëntatiefase Windpark Weijerswold, toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998, 14 september 2016, p. 63 t/m 66.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	Ia	Daarnaast betwisten reclamanten de conclusie dat grotere windturbines geen evenredig groter of kleiner verstoring effect hebben. Het betreft hier een onderzoek die zeer verouderd is (2003), waardoor er niet rekening is gehouden met de nieuwste technieken en maten. Nu verstoring kan resulteren in een afname van het totale areaal aan potentieel beschikbaar leefgebied en daarmee de draagkracht van het gebied, onderschrijven reclamanten dat actueel onderzoek op dit gebied noodzakelijk is. Ook het foerageergebied van de blauwe kiekendief (2006 en 2011) en velduil (1973 en 2) is gebaseerd op verouderd onderzoek.	Het onderzoek is gebaseerd op de beste wetenschappelijk beschikbare kennis (zie het Waardenburg rapport, Oriëntatiefase Windpark Weijerswold, toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998, 14 september 2016, p. 9). Niet kan worden gezien waarom foerageergebieden van genoemde soorten nu groter van omvang zouden zijn (bij kleinere omvang zijn effecten vanwege grote afstand tot windpark sowieso uitgesloten).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Ib	Reclamanten stellen vast dat in de rapporten gebruik is gemaakt van telgegevens van derden. Onder andere gegevens van particuliere ganzenteller (Paul Gelderloos), ganzenslaapplaats Bargerveen en europeen environmental agency. Het gebruikmaken van dergelijke telgegevens heeft als nadeel dat er gebruik is gemaakt van steekproeven. Reclamanten stellen vast dat in het onderzoek gebruik is gemaakt van onvolledig en onzorgvuldig tot stand gekomen gegevens zodat op basis hiervan geen conclusies kunnen worden getrokken.	De onderzoeken zijn verricht op basis van veldwerk, de huidige ter beschikking staande kennis en deskundigenoordeel (zie het Waardenburg rapport, Oriëntatiefase Windpark Weijerswold, toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998, 14 september 2016, p. 9). Indieners onderbouwen niet aan de hand van een deskundigenrapport waarom dit onderzoek onvolledig is en onzorgvuldig tot stand is gekomen. De door indieners genoemde omstandigheden maken het onderzoek betekenen niet dat het onderzoek onzorgvuldig of onvolledig is. Het betreft bovendien in het geval van slaapplaatstellingen aanvullende informatie bovenop het veldonderzoek van Bureau Waardenburg.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Ic	Reclamanten verwijzen ook naar een advies van de Raad van State over het wetsvoorstel over windenergie op zee, met kanttekeningen over het gebruikmaken van verouderde gegevens. De minister neemt een kavelbesluit tot aanwijzing van een kavel voor een windpark met een tracé voor de aansluiting op het elektriciteitsnet binnen een in het waterplan aangewezen gebied. Bij het aanwijzen van een kavel betreft de minister onder andere de ecologische effecten van een windpark ter plaatse. Tussen het aanwijzen van een kavel en het verlenen van een vergunning voor het windpark kan de nodige tijd liggen, terwijl de verrichte onderzoeken juist actueel moeten zijn op het moment dat de vergunning wordt verleend. De Raad van State oordeelt dat dit in het bijzonder geldt bij effecten voor Nature 2 -gebieden en soorten die beschermd zijn onder de Ffwet. Aldus adviseert de Raad van State om in het geval van verouderde onderzoeken te bepalen dat de vergunning pas kan worden verleend nadat een kavelbesluit opnieuw is vastgesteld met	Ter kennisgeving aangenomen. Zie hiervoor.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		geactualiseerde onderzoeken. Reclamanten beroepen zich op dit advies van de Raad van State.		
6	Id	Reclamanten noemen daarbij als voorbeeld hoofdstuk 3 van het Ffwet rapport, waarin is gekeken naar de betekenis van het plangebied voor beschermde soorten. Door het gehele hoofdstuk heen is het veldbezoek van Biezenaar & Brenninkmeijer benut. Het onderzoek dateert uit 2006. Reclamanten onderschrijven dat actueel onderzoek op dit gebied noodzakelijk is, nu deze is gebaseerd op onderzoek dat meer dan 10 jaar oud is.	Daarnaast is gebruik gemaakt van NDFF, eigen veldonderzoek in 2014 en 2015, Duits onderzoek (2015 en 2016) en ander bronmateriaal (verspreidingsatlassen etc.). Het onderzoek is daarmee actueel en niet gedateerd. Zie ook het Waardenburg rapport, Oriëntatiefase Windpark Weijerswold, toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998, 14 september 2016, p. 9 t/m 12).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Ie	Het Nbwet rapport geeft ook toe dat de ingevoerde waarnemingen voor een deel een gevolg kunnen zijn van een 'beperkte telintensiteit' van waarnemers in de regio. Het uitspreken van een verwachting van aantal vogels is daarom in combinatie met een beoordeling van gebiedskenmerken onvoldoende. Het oordeel dat er zeer onregelmatig groepen kokmeeuwen uit het gebied Dalum-Wietmarscher Moor en Georgsdorfer Moor zullen gebruik maken van het plangebied betwisten reclamanten daarom. Reclamanten eisen daarom nader onderzoek met een volledige telling. Dit probleem is tevens niet erkend bij de kleine zwaan, maar dient ook meegewogen te worden in de getrokken conclusie dat de kleine zwaan niet aanwezig is in het plangebied. Interessant om te vermelden is dat tussen Coevorden en Bargerveen 15 exemplaren in westelijke richting zijn vertrokken (zie bijlage 6 in Nbwet rapport (Jonkvorst & Prinsen 2016) p. 67). Er bestaat dus een reële mogelijkheid dat deze kleine zwanen wel in het plangebied aanwezig waren, maar dat gezien de beperkte telintensiteit deze niet is waargenomen. Nu het Ffwet rapport, vliegbewegingen watervogels is gebaseerd op dezelfde onderzoeken als in het Nbwet rapport kan geconcludeerd worden dat óók in dit rapport sprake moet zijn van een beperkte telintensiteit. Deze conclusie is echter niet gemaakt door Jonkvorst et al. Als gevolg daarvan kunnen de conclusies van het Ffwet rapport niet gevolgd worden. Reclamanten noemen daarbij als voorbeeld dat de steenanjer en grasklokje niet binnen het plangebied kan voorkomen. Een uitkomst die onjuist is, nu de steenanjer op een afstand van minder dan 1,5 km voorkomt in het plangebied. Er bloeien in de zomerperiode duizenden steenanjers bij de zuidelijke graslanden op de ecologische hoofdstructuur (EHS) van Schans De Katshaar.	Zie thematischebeantwoording ten aanzien van toegepaste methoden. Van kleine zwaan zijn tijdens veldonderzoeken in winter 2014/2015 en in 2015/2016 geen exemplaren in de ruime omgeving van het geplande windpark waargenomen. Kleine zwanen hebben een slaapplaats in het Bargerveen. Het plangebied ligt buiten de actieradius van deze vogels. De intensieve agrarische gronden binnen het plangebied bieden geen geschikte groeiplaatsen voor genoemde plantensoorten, zoals ook beschreven in Jonkvorst et al. (2016).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	If	Opvallend is dat de vliegbewegingen van de rietgans op 07-01-2015 en 23-01-2015 (rietgans en gans onbekend) door het plangebied niet expliciet in het onderzoek zijn genoemd (zie bijlage 6: resultaten vliegbewegingen kleine zwaan en (toendra)rietgans). Het onderzoek stelt vast dat tijdens de veldonderzoeken in winter 2014/2015 er geen foeragerende of rustende rietganzen zijn aangetroffen. Deze vaststelling is niet van belang, want het	Voor de berekening van aantal slachtoffers met het Flux Collision Model is voor de dagelijkse flux rekening gehouden met een aantal van enkele honderden (november) oplopend tot maximaal 1.000 ganzen (piekaantal in januari) in de directe omgeving van het windpark die in het winterhalfjaar	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing	
	gaat juist om de vliegbewegingen die de (toendra)rietgans maakt, waardoor er eventueel sprake kan zijn van verstoring/barrièrewerking en het uiterste geval aanvaring. Deze verstoring/barrièrewerking wordt ook al bevestigd in het gebied dat ten zuiden van het plangebied in Duitsland ligt, mogelijk vanwege obstakels die langs de grens staan (windturbines, oliewinning). Nu er vliegbewegingen zijn vastgesteld die door het windpark Weijerswold Coevorden gaan, is hiermee concreet bewezen dat er een risico bestaat dat (toendra)rietgans last krijgen van het windpark door verstoring/barrièrewerking en het uiterste geval aanvaring. Dat er voor de ganzen voldoende alternatief foerageergebied beschikbaar is en dat het niet zal leiden tot het onbereikbaar worden van foerageer- en frustgebieden betwisten reclamanten daarom met het bovenstaande. Voorts willen reclamanten opmerken dat de taigarietgans in beide rapporten niet zijn opgenomen, terwijl bekend is dat deze zeldzame wintergast foerageert in het Natura-2000 gebied Bargerveen.	tweemaal daags door het windpark vliegen. Dit is met zekerheid een worst case scenario, omdat dergelijke aantallen niet tijdens de veldonderzoeken in 2014/15 of 2015/16 hier zijn waargenomen. Taigarietgans zijn verhoudingsgewijs ten opzichte van toendriërietgans vele malen zeldzamer. Nu voor (toendra)rietgans in de Oriëntatiefase slechts incidentele sterfte en verwaarloosbaar verlies van leefgebied is geconstateerd, zijn effecten op taigarietgans nihil.		
6	ig	Het is onduidelijk of het vleermuisonderzoek naar de eisen van de protocol is verricht, nu het Ffwet rapport ook een Duits veldonderzoek toestaat. De conclusie dat de meervleermuis niet en de rosse vleermuis bij beide veldonderzoeken 'nauwelijks' zijn waargenomen in het plangebied en derhalve niet van betekenis is voor het gebied is daarom niet van betekenis.	Zie de reactie onder 0006 Hp	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Ih	Reclamanten merken op dat er geen gegevens zijn opgevraagd over vogels in het buurtschap Weijerswold. Het gebied is juist in grote mate gekenmerkt door een open agrarisch gebied (akker- en grasland), de beek het Schoonebekerdiep, een bos aan de oostzijde, afgewikkeld met enkele bosschages (met name eiken) en bomenlanen van erven en wegen. Midden door het plangebied loopt een sloot van circa 1,5 meter breed met haaks daarop diverse perceelstukken. Deze perceelstukken zijn vrij ondiep en voedselrijk. De bewoning strekt zich tot in dit gebied uit. Er komen dan ook zeer veel vogels voor in de bewoonde gebieden. Onterecht is geen rekening gehouden met effecten op deze vogels als gevolg van de realisering van windturbines.	De windturbines staan op grote afstand (>300 m) tot bewoning. Juist in de broedtijd zijn verstoringseffecten van windturbines op broedvogels gering (veelal <100 m, zelden tot 200 m). Zie bijlage 3 in het Waardenburg rapport, Oriëntatiefase Windpark Weijerswold, toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998, 14 september 2016, p. 49 t/m 53.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Ii	Reclamanten eisen ook nader onderzoek voor de vogels die voorkomen op de Rode Lijst. Veel soorten ontbreken en zijn niet onderzocht in de passende beoordeling dan wel andere onderzoeksrapporten. Daarom kan niet met zekerheid de wettelijke eis dat het windpark geen significante effecten heeft op deze soorten worden vastgesteld. Dit leidt ertoe dat het plan geen stand kan houden, zonder een nader onderzoek, naar deze Rode Lijstsoorten. Derhalve eisen reclamanten nader onderzoek.	De betreffende relevante Rode Lijstsoorten zijn beoordeeld in het kader van de Flora- en faunawet (thans: Wnb soortbescherming artikel 3.1 ev).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	Ij	<p>In een onderzoek door de provincie Groningen over de ecologische beoordeling over de uitbreiding van windenergie in de provincie Groningen, concludeert dat de verschillende studies over aanvaringsslachtoffers een grote variatie laten zien met betrekking tot de effecten van turbinegrootte. Vanwege de vele onzekerheden worden door de provincie twee verschillende scenario's doorgerekend van het aantal aanvaringsslachtoffers waarin al dan niet wordt gecorrigeerd voor de effecten van turbinegrootte. Het eerste scenario wordt niet gecorrigeerd voor verschillende turbinehoogte en rotoroppervlakte. De mortaliteit van de nieuwe turbines wordt gelijk gesteld aan die van de relevante referentieturbines. Dit wordt uitgedrukt in slachtoffers per jaar per turbine. Het tweede scenario is het worst-case scenario. Zo'n dubbel scenario berekening ontbreekt in het bestreden besluit. Het aantal aanvaringsslachtoffers is hier berekend aan de hand van een flux-collision model. Met dit model kan voor een bepaalde soort(groep) worden voorspeld hoeveel aanvaringsslachtoffers er ongeveer in het windpark zullen vallen. Voor de andere soorten is een inschatting gemaakt van het aantal slachtoffers. Er kan geconcludeerd worden dat er nog veel onduidelijkheid bestaat over het aantal aanvaringsslachtoffers onder vogels met de omvangrijke turbines zoals deze worden gerealiseerd in het plangebied. De rapporten benoemen deze onzekerheden niet en berekenen het aantal slachtoffers slechts aan de hand van één model. Reclamanten stellen vast dat het windpark een experiment voor mens en natuur kan worden genoemd en als gevolg hiervan in strijd wordt gehandeld met de bijzondere zorgplicht om het door de minister onderschat significant effect van windturbines op natuur te voorkomen.</p>	<p>Slachtofferberekeningen met het Flux Collision Model en schattingen voor overige soorten zijn gebaseerd op de beste wetenschappelijk beschikbare kennis verzameld in een groot aantal referentieparken in NW-Europa met een sterk wisselende lay-out en turbintypen. Zie het Waardenburg rapport, effecten op beschermde soorten van Windpark Weijerswold, beoordeling in het kader van de Flora- en faunawet, 16 december 2016, p. 63 t/m 66 en de aldaar opgenomen referenties. Indieners voeren niet aan de hand van een deskundigenrapport feiten en omstandigheden aan waarom dit model onjuist of ontoereikend is om ten grondslag te leggen aan onderhavige besluitvorming.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	Ik	<p>Voor h et vaststellen van h et aantal aanvaringsslachtoffers is geen gebruik gemaakt van recente gegevens uit reeds gedane onderzoeken in beide rapporten. De berekeningen van de Nbwet rapport zijn daarom gebaseerd op aannames omdat gedetailleerde en locatie-specifieke informatie over bijvoorbeeld flux en vlieggedrag van betrokken soorten slechts in beperkte maten voorhanden zijn. Ook bij de effectbepaling zijn aannames gebruikt. Reclamanten betwisten daarbij het oordeel dat deze aannames op zo'n manier zijn benut dat in alle gevallen met zekerheid het worst case scenario is getoetst. Een aanname impliceert en duidt er op dat nader onderzoek dient te worden uitgevoerd. Zoals eerder betoogd is er ook bij het Ffwet rapport gebruik gemaakt van verouderde gegevens waarbij de telintensiteit ook als beperkt gekwalificeerd kan worden. Op basis hiervan zijn ook aanvaringsslachtoffers berekend. Het aantal vleermuisvlachtoffers (met een maximum van 20 per jaar alle vleermuissoorten tezamen) wordt daarom betwist. Nu het Ffwet rapport ook noemt dat het aantal slachtoffers (vogels) in windpark Weijerswold Coevorden 'waarschijnlijk' onder het gemiddelde van 20 slachtoffers per turbine per jaar zal liggen, betwisten reclamanten dat oordeel. Een jaarbasis op schatting van in totaal ca. 40</p>	<p>Zie de reactie onder 006 Ij. Daarnaast zijn alle ter plaatse verzamelde gegevens over vliegroutes, aantallen en vlieghoogtes meegenomen in de bepaling van het aantal mogelijke slachtoffers (zie het Waardenburg rapport, effecten op beschermde soorten van Windpark Weijerswold, beoordeling in het kader van de Flora- en faunawet, 16 december 2016, p. 63 t/m 66)</p> <p>Voor de door indieners genoemde soorten geldt dat er een ontheffing is aangevraagd. Een ontheffing wordt op voorhand verleenbaar geacht. Zie voor het overige de thematische beantwoording in de paragraaf Soortenbescherming. Hoofdstuk 3 uit de Wnb (soortenbescherming) staat niet aan de uitvoerbaarheid van het plan in de weg.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	aanvaringsslachtoffers onder vogels wordt verwacht. Uitspraken doen op grond van waarschijnlijkheid is onvoldoende, daarom eisen reclamanten nader onderzoek. Daarnaast zegt het Ffwet rapport dat de Kievit, grutto en veldleeuwerik in het broedseizoen een verhoogd risico hebben op een aanvaring met een windturbine. Een risico dat onaanvaardbaar is, met name nu de grutto een diersoort is die op Rode Lijst staat.		
6	IL Voorts concluderen reclamanten dat het aantal aanvaringsslachtoffers ver of onaanvaardbaar onderschat is. Door het Nbwet rapport wordt vastgesteld dat voor het windpark Weijerswold Coevorden het aantal aanvaringsslachtoffers per windturbine per jaar onder het gemiddelde van twintig slachtoffers zal liggen. Voor het windpark wordt uitgegaan van een gemiddeld aantal van 1 toendra)rietganzen per jaar en wordt beschouwd als incidentele sterfte. Alle berekeningen zijn schattingen en betreffen aannames aan de hand van één model. Voorts wijzen reclamanten op de eerdergenoemde onjuiste gegevens, waardoor de berekeningen met onjuiste aantallen zijn uitgevoerd. Uit recent onderzoek naar de windturbines in de Eemshaven b lijkt dat daar jaarlijks tussen de 600 en 3000 vogels omkomen door botsingen met 88 windturbines. Weliswaar is het aantal windturbines in het windpark Weijerswold Coevorden minder dan in de Eemshaven, evenwel betreffen het grotere windturbines. De kans dat vogels in het risicovlak van de rotor van een turbine vliegen is daarom volgens het Ffw rapport ook groter. Dat wordt ook bevestigd in een ecologische beoordeling over de uitbreiding van windenergie in de provincie Groningen die concludeert dat de verschillende studies over aanvaringsslachtoffers een grote variatie laten zien met betrekking tot de effecten van turbinegrootte. Verder stellen reclamanten vast dat onvoldoende is onderbouwd hoe tot deze conclusie is gekomen en zeer recente gegevens, als het onderzoek in de Eemshaven, niet zijn meegenomen in de beoordeling.	Anders dan indienersstellen, betreft de sterfte onder toendra)rietgans <1 slachtoffer per jaar in het gehele windpark en dit is beschouwd als incidentele sterfte. Zie ook antwoord 0006 If. Het model maakt gebruik van gegevens verzameld in een groot aantal windparken met verschillende typen windturbines (zie het Waardenburg rapport, Oriëntatiefase Windpark Weijerswold, toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998, 14 september 2016, p. 63 t/m 66). De Eemshaven betreft een 'hot spot' voor vogels op seizoenstrek, mede vanwege de ligging tussen Waddenzee en monding van de Eems waardoor vogels op trek sterk gestuwd worden over deze noordoost hoek van Nederland. De situatie ten aanzien van vogels op seizoenstrek is daardoor niet vergelijkbaar met het plangebied waar 'ongestuwde' (zogenoemde breedfront) trek plaatsvindt met enkele ordegrottes kleinere aantallen vogels. Dit los van het feit dat in de Eemshaven het om meer dan 100 turbines handelt en in Weijerswold om 4 turbines.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Im Het Nbwet rapport stelt dat het plangebied geen geschikt habitat is voor broedvogelsoorten uit de Natura 2000-gebieden Bargerveen, Daium-Wietmarscher Moor en Georgsdorfer Moor. Nu deze stelling niet concreet is onderbouwd met bijvoorbeeld omgevingskenmerken/observaties, betwisten reclamanten deze stelling. Daarnaast stelt het onderzoek dat tijdens de aanlegfase en gebruiksfase de kokmeeuw uit het Natura-2000 Dalum-Wietmarscher Moor en Georgsdorfer Moor hooguit onregelmatig gebruik maakt van het plangebied. Het onderzoek baseert zich hierop, gezien het gebrek aan het aantal waarnemingen van de soort in het plangebied. Reclamanten willen daarom nogmaals in herinnering brengen dat er in het onderzoek sprake is van een beperkte telintensiteit. Dat het onderzoek zich vervolgens baseert op deze cijfers is een pertinente omissie. Een vervolconclusie dat de aanvaringsslachtoffers onder kokmeeuwen als incidenten beschouwd kunnen worden, zonder enige berekening, is daarom onhoudbaar.	De actieradius van de broedvogelsoorten uit het Duitse Natura 2000-gebied reikt niet tot het plangebied, met mogelijke uitzondering van kokmeeuw. De omvang van de populatie is beperkt en het plangebied ligt aan de rand van de actieradius. Er is geen sprake van geringe telintensiteit: er is gebruik gemaakt van resultaten van een intensieve broedvogelmonitoring in voorjaar 2015, meerjarige gegevens uit de NDFF aangevuld met een check van informatie op waarneming.nl uit de ruime omgeving van het plangebied waaruit niet blijkt dat hier in het broedseizoen grotere aantallen kokmeeuwen verblijven (zie Waardenburg rapport, Oriëntatiefase windpark Weijerswold, toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
			1998, 14 september 2016, p. 23) . Het plangebied is bovendien weinig aantrekkelijk als foerageergebied voor meeuwen (weinig open water, afwezigheid van natte weilanden).	
6	In	Zonder een nader, accuraat en niet op oncontroleerbare en onbetrouwbare inschattingen gebaseerd onderzoek staat niet vast dat het windpark geen significante effecten hebben op en rondom de in het plangebied aanwezige flora- en fauna. Daarbij wijzen reclamanten in het bijzonder op de conclusies die zijn getrokken voor het aantal aanvaringslachtoffers en het toepasselijke mortaliteitscijfer. Het bestreden besluit kan om die reden niet in stand blijven.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording in de paragraaf Soortenbescherming onder het kopje 'ecologie'(4.6). Voor zover de zienswijze ziet op het aantal aanvaringslachtoffers, wordt verwezen naar de reactie op de specifieke zienswijzen hieromtrent (waaronder nummer 0006 Ij).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Io	Reclamanten achten het niet nemen van mitigerende maatregelen voor de effecten van de aanlegfase op rustende en foeragerende voorzien vogels, vleermuizen en andere flora en fauna in het plangebied onbehoorlijk en in strijd met de bijzondere zorgplicht. Voorts stellen reclamanten vast dat een groot deel van de flora en fauna niet elders in het gebied kan, nu het grensgebied ook andere hoge objecten kent (windturbines, oliewinning). Het oordeel dat vogels het plangebied niet zullen verlaten is daarmee onwaarschijnlijk. De planten worden vernietigd in het gebied en de schade is permanent. Een mitigerende maatregel voor deze effecten ontbreekt. Reclamanten betwisten dat de overheid voldoende zorg in acht neemt voor de goede instandhouding van flora en fauna.	Getoetst is aan regelgeving uit Wnb, voor algemene soorten flora en fauna geldt een vrijstelling voor ruimtelijke ingrepen (zie ook beantwoording onder 0006 Hv). Geconcludeerd is dat de Wnb niet aan de uitvoerbaarheid van het plan in de weg staat. Zie omtrent de algemene zorgplicht ook beantwoording onder 0006 He).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Ip	Het is belangrijk om maatregelen te nemen om de gevolgen zoveel mogelijk te beperken. De maatregelen moeten niet alleen tijdens de aanlegfase worden genomen, maar ook tijdens het exploiteren van het windpark. Er zijn nu enkel tijdens de aanlegfase maatregelen getroffen. Volgens het Ffwet rapport tijdens het broedseizoen van half maart tot en met half augustus rekening te worden gehouden dat geen nesten van vogels worden verstoord of vernietigd. Het plangebied moet daarnaast ongeschikt worden gemaakt door de vegetatie kort te maaien. Deze maatregelen zijn volgens reclamanten onvoldoende. Tijdens de aanlegfase worden met name de kkerfaunagebieden verstoord. Bijvoorbeeld door het constant heen en weer rijden van, naar reclamanten verwachten, 250 vrachtwagens op één windturbine, dat betekent totaal minstens 1.000 (4 windturbines maal 250 vrachtwagens) vervoerbewegingen. Deze vervoerbewegingen zijn enkel voor de aanleg van één windturbine. Buiten beschouwing blijven dus nog de noodzakelijke aanleg en het aanpassen van wegen en overige Infrastructuur (sloten dempen, aanlegwegen maken, aanpassen van bestaande wegen, enzovoorts). Ook daarvoor zijn ontelbare vervoerbewegingen noodzakelijk. De precieze duur van het project is tot op heden onbekend. Reclamanten betwisten dat het Ffwet rapport rekening houdt met dit aantal vervoerbewegingen.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording in de paragraaf over Soortenbescherming onder het kopje 'ecologie' (4.6). Indieners geven niet aan de hand van een deskundigenrapport aan waarom de maatregelen onvoldoende zijn. Wij menen dat de onderzoeken zorgvuldig zijn uitgevoerd en ten grondslag kunnen worden gelegd aan onderhavige besluitvorming. Hoofdstuk 3 uit de Wnb (Soortenbescherming) staat niet aan de uitvoerbaarheid van het plan in de weg.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		Reclamanten eisen daarnaast ook maatregelen tijdens het exploiteren van het windpark maatregelen moeten worden getroffen om zoveel mogelijk aanvaring- en dodelijke slachtoffers te voorkomen.		
6	Iq	Door het geluld van de windturbines wordt de contactroep tussen de vogels verstoord. Voor bepaalde vogelsoorten geldt dat zij bij de voortplanting afhankelijk zijn van het bereik van hun contact- of baltsroep. Als voorbeeld de nachtzwaluw en het paapje. Belde soorten staan vermeld op de Rode lijst. Dit zijn schaarse broedsoorten die vaak op grote afstand van elkaar zitten en via hun roep soortgenoten proberen te vinden. Door de toename van de hoeveelheid achtergrondgeluid, verkeer en windturbines, is er een kleinere kans op het treffen van een geschikte partner voor deze soorten. De contactroep draagt minder ver. In de vormvrije m.e.r. is dit ten onrechte niet in acht genomen.	Nachtzwaluw en paapje broeden niet in het plangebied. Verstoring in het broedseizoen (inclusief geluidsverstoring) door windturbines is beperkt tot <100 m (uitzonderlijk tot 200 m). Deze soorten zijn dus niet relevant voor onderhavige besluitvorming.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Ir	Naar de effecten op vogels als gevolg van de verlichting op windturbines is onvoldoende onderzoek gedaan. Geconcludeerd wordt dat de effecten van verlichting niet leidt tot extra risico's voor vogels of vleermuizen. Dit betreft, zo stellen reclamanten, niet een gedegen onderzoek waarop een beoordeling naar de effecten van het licht op vogels of vleermuizen voldoende kan worden onderbouwd. De conclusies zijn gebaseerd op een door Lensink & van der Valk (2013) verricht onderzoek. In dit onderzoek hebben zij hun aannames voornamelijk gebaseerd op Amerikaanse onderzoeken naar de effecten van verlichting op vogels of vleermuizen. Reclamanten betwisten het onderzoek omdat het onvoldoende ondersteuning geeft voor het subjectief en abusievelijk standpunt dat het zeer onwaarschijnlijk is dat de verlichting tot aantrekking of desoriëntatie en als gevolg daarvan tot slachtoffers zal leiden. In Amerika komen hele andere vogelsoorten voor dan hier in Nederland. Veel vogelsoorten die in Nederland voorkomen, komen niet voor in Amerika en andersom. Reclamanten menen dat het Amerikaanse onderzoek, waar voornamelijk de conclusies op zijn gebaseerd, onvoldoende ondersteuning geeft door geen rekening te houden met alle vogelsoorten die in Nederland en specifiek in dit plangebied voorkomen en wel mogelijk slachtoffer kunnen zijn. Volgens het Amerikaanse onderzoek wordt de verlichting aangebracht op een hoogte waarop ook in de Verenigde Staten geen gevallen van massale incidenten met vogelslachtoffers bekend zijn. Een definitie van massale incidenten ontbreekt, voorts ook exacte cijfers van slachtoffers als gevolg van de verlichting op windturbines.	Indieners betwisten het uitgevoerde onderzoek, maar geven niet gemotiveerd aan de hand van een deskundigenrapport aan dat / waarom de situatie bij onderhavig project anders is. Het door Lensink & van der Valk (2013) verrichte onderzoek is uitgevoerd door terzake deskundige ecologen, waarmee dit onderzoek een goede motivering vormt voor het besluit (zie Waardenburg rapport, Oriëntatiefase Windpark Weijerswold, toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998, 14 september 2016, p. 57 t/m 60). Er is geen reden / aanleiding om aan te nemen dat vogelsoorten in Amerika anders op licht reageren dan vogels in Europa.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Is	Reclamanten achten het onvolkomen en onacceptabel dat geen analyse is uitgevoerd naar de effecten van slagschaduw op de natuur. Dit geldt met name voor de verstoring van broedvogels. Niet uit te sluiten zijn negatieve significante effecten.	Het onderzochte verstoringseffect bevat het geheel van alle mogelijke verstoringseffecten van het windpark, dit omvat zowel verstoring door beweging van de rotoren, geluid, slagschaduw en fysieke aanwezigheid van de windturbines. Er is in bestaande onderzoeken naar verstoringseffecten van windturbines	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
			geen onderscheid in deze aspecten gemaakt/te maken.	
6	It	Reclamanten achten het onbehoorlijk nu geen rekening is gehouden met de cumulatie van de landbouw. Van algemene bekendheid en reeds bevestigd in onderzoek, vormt intensivering van de landbouw een steeds meer urgenter probleem. Het onderzoek bevestigt dat intensieve landbouw een urgenter probleem is dan de opwarming van de aarde. In cumulatie met een windpark zijn de gevolgen extreem. Ook in het plangebied vindt er steeds meer intensivering plaats van de landbouw zoals het realiseren van megastallen en biovergisters. Deze wordt toegevoegd en is extra probleem bij dit windpark.	De hier gebruikte door indiener gestelde algemeen en niet nader geconcretiseerde informatie wordt ter kennisgeving aangenomen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Iu	Op grond van artikel 2.8, eerste lid, Wnb moet een bestemmingsplan dat een mogelijk significant effect oplevert voor Natura 2000-gebieden, voorzien worden van een passende beoordeling. Wanneer activiteiten worden toegestaan met een toename van stikstofdepositie op Natura 200-gebieden is het een plan met een mogelijk significant effect. Een plan kan dan alleen worden vastgesteld als op grond van een passende beoordeling de conclusie is getrokken dat de natuurlijke kenmerken van de betrokken Natura 2000-gebieden niet in het geding zijn. Reclamanten menen dat het besluit daarop inbreuk maakt.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording in de paragraaf Natura 2000, onder het kopje 'ecologie'(4.6). Ondanks de zeer ruime afstand van het plangebied tot Natura 2000-gebieden, is er onderzoek verricht naar stikstof. Daarvoor is uitsluitend de (qua duur ook zeer beperkte) realisatiefase van belang. Uit de verrichte stikstofberekeningen blijkt dat geen sprake is van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. Een passende beoordeling is dan ook niet vereist. Indieners hebben ook geen onderzoek overgelegd waaruit wel toename van stikstofdepositie op de betreffende Natura 2000-gebieden volgt.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Iv	Waardenburg stelt dat er geen sprake is van depositie boven de grenswaarde van 0,05 mol/ha/jr. In bijlage 1 zijn met behulp van de AERIUS Calculator deze berekeningen uitgevoerd, echter zijn daarbij geen berekeningen vermeld over de grenswaarde van 0,05 mol/ha/jr. Bij gebrek aan wetenschap daaromtrent betwisten reclamanten daarom dat de grenswaarden niet zijn overschreden. Nederland ligt al onder een ammoniakdeken die de natuurgebieden verstikt. Voor bijna alle Natura 2000-gebieden geldt dat de stikstofdepositie hoger ligt dan de kritische depositiewaarde. De waarden moeten omlaag, wil de natuur in Nederland behouden blijven. Reclamanten achten nader onderzoek gewenst, nuttig, zo niet noodzakelijk. De vormvrije m.e.r. noch andere onderbouwingen beschrijven dit probleem en mitigerende of Compenserende maatregelen worden niet genoemd.	Uit uitgevoerde berekeningen met behulp van de AERIUS Calculator blijkt dat er ten gevolge van het plan 0,00 mol N/ha/jaar aan depositie wordt veroorzaakt op de relevante Natura 2000-gebieden. Daarmee is het effect nihil. Tevens wordt verwezen naar de thematische beantwoording in de paragraaf Natura 2000, onder het kopje 'ecologie' (4.6) en naar de vorige reactie 6 Iu.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Iw	Voorts constateren reclamanten een cruciale omissie. Onterecht is geen rekening gehouden met veehouderijen in de buurt van het windpark Weijerswold Coevorden. Algemeen bekend is dat dergelijke bedrijven een hoge uitstoot hebben als het gaat om stikstof. Ook hier geldt een cumulatie van effecten tezamen met het windpark.	Er is geen effect van het windpark, reden waarom cumulatie niet aan de orde is. Verder zij opgemerkt dat de bestaande veehouderijbedrijven reeds in de achtergrondconcentratiewaarde verwerkt zijn.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	Ix	Onomstotelijk stellen reclamanten vast dat er toename van de stikstofdepositie is ten gevolge van de realisering van het windpark Weijerswold Coevorden. Er zullen werkzaamheden plaats vinden ten behoeve van het aanleggen van funderingen, kraan- en opstelplaatsen, oprichten en verplaatsen van de turbines, aanleggen van kabels enzovoorts. Het transporteren van deze onderdelen en andere materialen leiden ook tot een toename. Tot op heden is onbekend de duur van de realisering van het windpark. De aanlegfase betreft een tijdelijke fase, maar onduidelijk is wat onder tijdelijk moet worden verstaan. Dit is alles wordt niet genoemd en er is ten onrechte geen rekening mee gehouden, stellen reclamanten vast.	In de stikstofberekeningen is rekening gehouden met de emissie van stikstof in de realisatiefase (zie Aerius Calculator, Stikstofdepositieberekening Aanleg Windpark Weijerswold, 22 december 2016). De toelichting daarbij bevat voorts de emissie per bron waar rekening mee is gehouden. Uit de stikstofberekening waarin rekening is gehouden met deze stikstofemissiebronnen volgt dat er geen stikstofdepositie plaatsvindt op de betreffende stikstofgevoelige habitats in de (ook veel verderop gelegen) Natura 2000-gebieden.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Iy	De gevolgen van stikstofdepositie zijn drastisch en leiden tot een permanente aantasting van de natuur. De biodiversiteit neemt af. Door een toename van stikstofdepositie is er een extra groei. Een aantal plantensoorten neemt sterk toe ten koste van andere plantensoorten. Met als minpunt een nadelig effect op de fauna door verandering van het leefgebied waardoor een gebied ongeschikt wordt als bijvoorbeeld broed- of foerageergebied. Nu hier geen rekening is gehouden, constateren reclamanten een omissie.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording in de paragraaf over Natura 2000 onder het kopje 'ecologie'(4.6).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Iz	Reclamanten achten de vormvrije m.e.r. onvolledig en onzorgvuldig in de blote aanname dat de depositie ten gevolge van het project verwaarloosbaar is, dus geen negatief effect heeft. Hierdoor kan niet met rechtens verlangde zekerheid worden vastgesteld dat er geen significante effecten zijn. Ook geldt voor de habitatsoorten waarvoor Natura 2000-gebieden zijn aangewezen dat zij ook via (stikstofgevoelige) leefgebieden effecten kunnen ondervinden van stikstofdepositie. Nader onderzoek is nodig. Door geen maatregelen te treffen kan de vereiste zekerheid van artikel 2.8, eerste lid, Wnb niet worden verkregen dat de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebied niet worden aangetast. Reclamanten ontkennen en bevestigen dat het bestreden besluit in dit opzicht naar behoren is onderbouwd.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording in de paragraaf over Natura 2000 onder het kopje 'ecologie' (4.6). Er wordt geen blote aanname gedaan dat de depositie ten gevolge van het project verwaarloosbaar is. Er heeft zorgvuldig onderzoek plaatsgevonden aan de hand van de in de paragraaf over Natura 2000, onder het kopje 'ecologie' (4.6), genoemde rapporten.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Ja	Reclamanten concluderen daarom dat er wel degelijk effecten, in zowel de aanlegfase als de gebruiksfase, op beschermde habitattypen in het Natura-2000 gebied Bargerveen zullen optreden door ruimtebeslag. Dit zal veroorzaakt worden door relevante emissie van schadelijke stoffen naar lucht, water en of bodem of van veranderingen in grond- of oppervlaktewateren. Reclamanten eisen daarom nader onderzoek naar de beschermde habitattypen.	Indieners geven niet concreet aan de hand van een deskundigenrapport aan dat er effecten zullen optreden in zowel de aanleg- als de gebruiksfase. De enkele stelling dat dit veroorzaakt zal worden door relevante emissie van schadelijke stoffen naar lucht, water en bodem of van veranderingen in grond- of oppervlaktewateren is daarvoor onvoldoende. Er heeft zorgvuldig onderzoek plaatsgevonden aan de hand van de in de thematische beantwoording opgenomen paragraaf over Natura 2000 onder het kopje 'ecologie' (4.6).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	Jb	<p>Onzorgvuldig is evenmin in de vormvrije m.e.r. geen rekening gehouden met de gevolgen van gecoate verfdelen en verzinkte delen op de windturbines. Door invloed van regenwater kunnen deze delen geleidelijk afspoelen en terecht komen in de bodem en grondwater, daar dus voor bodemverontreiniging zorgen. Op die wijze ontstaat er mogelijk schade aan productie van gewassen, planten en dergelijke aanwezig in beoogd windpark gebied. Een duurzame toepassing op voorwaardelijke verplichtingen ter garantie ont breekt. Reclamanten betwisten dit idee, die niet meer dan een blote onbewezen stelling is, ten zeerste. Het bestreden besluit is in dit opzicht incorrect en moet worden heroverwogen.</p>	<p>Er wordt gebruik gemaakt van niet-uitlopende bouwmaterialen waardoor het uitspoelen van stoffen naar het grond- en of oppervlaktewater wordt voorkomen. Niet duidelijk is waarom hier nader onderzoek naar moet worden uitgevoerd, aangezien mogelijke effecten op voorhand kunnen worden uitgesloten door toepassing van de genoemde materialen.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	Jc	<p>Ook geven reclamanten aan dat zij hobbymatig dieren (pony's, honden, huisdieren) houden. Door plaatsing van windturbines in de nabijheid kunnen de dieren worden verstoord. Reclamanten achten de vormvrije m.e.r. onjuist in zoverre dit niet is behandeld.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'vormvrije m.e.r.-beoordeling' (3) en 'onderzoeken algemeen' (4.2). Onderzoek is verricht naar de relevante verstoringsaspecten in de (vormvrije) m.e.r.-beoordeling, waarbij ook verwezen wordt naar diverse verrichte onderzoeken. Die m.e.r.-beoordeling geeft geen aanleiding om een MER op te stellen en een m.e.r.-procedure te doorlopen. Daarbij zij opgemerkt dat er ook zal worden voldaan aan de normstellingen voor diverse hinderaspecten uit het Activiteitenbesluit.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	Jd	<p>Er is geen rekening gehouden met de 'windmolenrisico kaart'. Door de Vogelbescherming Nederland werd in samenwerking met SOVON en het bureau Aitenburg & Wymenga in 2009 een nationale windmolenrisico kaart voor vogels uitgebracht. In dit rapport betekent dit dat plaatsing van windmolens kan leiden tot relatief grote aantallen slachtoffers onder vogels. Dat wordt ook nader onderschreven doordat veel vogelsoorten een relatief hoge dichtheid kennen in het gebied, wat vervolgens ook weer hoge risico's kent. Het gaat om: talrijke broedvogels, kolonievogels, weidevogels, akkervogels, talrijke wintervogels en ganzen en zwanen.</p>	<p>In de disclaimer in het rapport behorende bij de Windmolenrisicokaart van Vogelbescherming Nederland is opgenomen dat de kaarten niet geschikt zijn voor het beoordelen van de lokale effecten van windmolens noch van de cumulatieve effecten. Daarvoor zijn nader onderzoek, analyse en beoordeling noodzakelijk. Daarnaast zijn de kaartbeelden gebaseerd op gegevens tot en met 2008. Ten behoeve van de besluitvorming voor onderhavig windpark is actueel en locatiespecifiek onderzoek gedaan om de (cumulatieve) effecten van het windpark op vogels te beoordelen. Zie ook de paragraaf over Soortenbescherming in de thematische beantwoording.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	Je	Het plangebied geldt als relatief hoog risico voor vogels, waarbij het Nature 2 -gebied Bargerveen het hoogste risico kent. Gelet op de diepgang van de uitgevoerde analyse hechten reclamanten meer waarde aan de aanduiding van o.a. Vogelbescherming Nederland. Dat de windmolenrisico kaart geen juridische status heeft betekent niet dat hiermee geen rekening hoeft te worden gehouden. In dit verband is de zorgplicht van artikel 1.11 van de Wnb volgens reclamanten relevant. Dit artikel stelt in lid 1 het volgende: "Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving	Verwezen wordt naar de reactie onder Jd.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Jf	Reclamanten nemen het standpunt van Vogelbescherming Nederland over: 'Vogelbescherming Nederland vindt dat windmolens uit voorzorg niet geplaatst mogen worden in de belangrijkste vogelgebieden en hun directe omgeving. Het betreft: <ul style="list-style-type: none"> • de Natura 2000-gebieden die zijn aangewezen voor vogel • de allerbeste weide- en akkervogelgebieden van Nederland. Reclamanten achten het onaanvaardbaar en in strijd met de geldende wettelijke plicht nu midden in dit plangebied torenhoge turbines worden gerealiseerd.	Zie reactie onder Jd.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Jg	Nabij het plangebied, op circa 1500 meter, ligt Schans De Katshaar. Het is een natuurgebied welke is opgenomen in de ecologische hoofdstructuur (EHS). De gemeente Coevorden handelt bij realisatie van het windpark in strijd met de regels van het bestemmingsplan buitengebied. In artikel 17 lid 1 is namelijk opgenomen dat deze natuur is bestemd voor: "het behoud, het herstel en/of de ontwikkeling van de natuurlijke waarde, landschappelijke waarde en ecologische waarden". Bij realisatie van het windpark handelt de gemeente Coevorden in strijd met deze bepaling.	Het windpark ligt ruim buiten dit gebied. De EHS (thans NNN) kent bovendien geen externe werking.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Jh	Een goed alternatief zou zijn de realisatie van zonneparken. In tegenstelling tot windparken zorgen deze juist voor een boost in de biodiversiteit. Dit is gebleken uit een expert-judgement van onderzoekers van stichting werkgroep grauwe kiekendief. Tevens is er in dit voorjaar een uitzending geweest van BBC programma Springwatch waarin dit feit is uitgelicht. Door het extensieve beheer van de vegetatie in en rond de zonneparken ontstaan zeer gunstige omstandigheden voor tal van diersoorten. Bij de akkervogels zie je ook een forse toename van de broedparen patrijzen en veldleeuweriken. De hele linie profiteert van zonneparken vanwege de ruigtevelden en extensief beheerde faunaranden die bij deze vorm van duurzame energie gebruikelijk zijn.	Ter kennisgeving aangenomen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	Ji	Het bestreden besluit getuigt niet van het genoegzaam inpassen binnen de (historische) landschaps- en grenswaarden van het gebied. Dit gebied vormt een kleinschalige landschap, dat beschreven wordt als: esdorpachtig, met heideontginningen en beekdalweide gronden met verspreide boerderijen en zandkopjes in de natte benedenloop. De ruimtelijke identiteit van de Provincie Drenthe met kernwaarden en kernkwaliteiten zoals rust, ruimte, natuur, landschap, oorspronkelijkheid en kleinschaligheid worden onaanvaardbaar aangetast.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'landschap' (4.8).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Jj	Indien en voor zover er aan vastgehouden wordt geen MER op te stellen, moet er ex art. 3.1.6, lid 5 Bro als er bij de voorbereiding van een bestemmingsplan geen milieueffectenrapport benodigd is, tenminste op een aantal punten een beschrijving worden neergelegd. Zo moet er onder andere sprake zijn van een beschrijving van de wijze waarop met de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten monumenten rekening is gehouden. De vereiste afstanden van turbines tot beschermde rijksmonumenten en dorpsgezichten in het gebied zijn in onderhavig besluit niet beschreven en niet onderzocht. Het windbelang achten reclamanten hierbij niet naar behoren onderbouwd en ondergeschikt. Dit maakt het bestreden besluit onhoudbaar.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'landschap' (4.8).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Jk	Cultuurhistorische waarden van een gebied zijn erg belangrijk, ze geven een streek karakter en ademen de geschiedenis van het erfgoed. Zonder deze oorspronkelijkheid zou een landschap vlak en eentonig worden. De Nota Belvédère geeft een visie op de wijze waarop de toekomstige inrichting van Nederland ingepast moet worden in het fysieke leefmilieu met cultuurhistorische kwaliteiten. De Belvédère-nota is aangekondigd in de beleidsbrief die de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij in december 1997 aan de Tweede Kamer hebben verzonden. De Nota Belvédère is een uitwerking van de voornemens uit de Cultuurnota en nota over het Architectuurbeleid. De centrale doelstelling van deze nota is: "De cultuurhistorische identiteit wordt sterker richtinggevend voor de inrichting van de ruimte, en het rijksbeleid zal daarvoor goede voorwaarden scheppen." Alhoewel deze nota inmiddels iets gedateerd is, begint deze toekomstige inrichting gezien de duurzaamheidsambities van het Rijk, juist nu een grote rol te spelen. Bovendien wordt het gebied Schoonebeek-Bargerveen gelegen nabij gepland windpark, door de Nota Belvédère aangemerkt als één van de zeventig Nederlandse cultuurhistorisch zeer waardevolle gebieden. Het windpark maakt een onaanvaardbare inbreuk op deze van algemeen bekendheid zijnde, kenmerkende cultuurhistorische waarden.	Nota Belvédère is Rijksbeleid uit 1999 dat vervolgens is opgegaan in de Nota Ruimte die weer door de SVIR is opgevolgd. In de SvWOL zijn gebieden opgenomen voor windenergie, waaronder het plangebied van het windpark. Het programma Belvédère ziet met name op cultuurhistorische waarden die bij ontwikkelingen in acht moeten worden genomen. Nu in het bestemmingsplan rekening is gehouden met de cultuurhistorische waarden in het gebied, is er geen sprake van dat de visie zou zijn verlaten. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'bestuurlijke afweging' (1.3), 'cultuurhistorie en archeologie' (4.7), 'landschap' (4.8) en 'economische effecten algemeen' (2.1).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	Jl	Het Algemeen Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland tot regeling van met de grens verband houdende vraagstukken en andere tussen beide landen bestaande problemen, stammende uit 1824 staat in de weg aan de bouw van windpark Weijerswold. Dit grensverdrag tussen Nederland en Duitsland nopens het verloop van de gemeenschappelijke landgrens, grenswater, het grondbezit in de nabijheid van de grens, het grensoverschrijdende verkeer over land en via de binnenwateren en andere met de grens verband houdende vraagstukken, verbiedt onder meer bebouwing binnen 276 meter van de grens en aldus is de bouw van windpark Weijerswold Coevorden in strijd met dit verdrag.	De wettelijke procedure voor vooroverleg op grond van artikel 3.1.1 Bro is doorlopen. Voor ontwikkelingen nabij de landsgrens vindt afstemming plaats met de gemeente Emlichheim. Aan de afspraken waar door indiener aan wordt gerefereerd is de gemeente niets bekend. Tevens is er aan Duitse zijde reeds bebouwing binnen de genoemde afstand.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Jm	Reclamanten stellen dat het windpark Weijerswold Coevorden in strijd is met de provinciale ruimtelijke omgevingsverordening Drenthe. Artikel 3.29 sub d bepaalt dat voldaan moet worden aan de voorwaarden van artikel 3.31 (radioastronomie). Artikel 3.31 noemt als voorwaarde dat er geen elektromagnetische straling ontstaat die een storend effect heeft op de waarnemingen van de radiotelescopen in de gebieden. Uit het ontwerp-bestemmingsplan en ontwerp-omgevingsvergunning(en) is geen blijkt gegeven dat hiernaar onderzoek is gedaan.	Het plangebied ligt niet binnen de beschermingszone radioastronomie, zoals die op kaart D10 bij de provinciale omgevingsverordening is opgenomen. Deze bepaling uit de omgevingsverordening is dan ook niet van toepassing bij dit bestemmingsplan. Dit wordt ook bevestigd door de zienswijze van de provincie waarin ze aangeven dat ze geen strijdigheid ziet met haar beleid.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Jn	Reclamanten betwisten dat voldoende en actief archeologische kennis is verzameld om uit te sluiten dat schade optreedt. Dat is in strijd met de wettelijke actieve en passieve kennisvergaringsplicht. Op de kaart, "landschaps-archeologische verwachtingen" behorende bij de Erfgoednota van de gemeente Coevorden blijkt dat er in diverse delen van het zoekgebied hoge archeologische verwachtingen zijn. Het geldende bestemmingsplan is bestemmingsplan 'Buitengebied', op 9 december 2014 voor de gemeenteraad van Coevorden vastgesteld. Het plangebied waar de heeft de bestemming 'Agrarisch met waarden - Beekdallandschap' met dubbelbestemming ter bescherming van (verwachte) archeologische waarden. Dit behelst onder andere de omgeving Weijerswold en omgeving verdedigingsschans de Katshaar. Onderhavig plangebied bevindt zich zeer dichtbij en onduidelijk voor reclamanten is of het bevoegd gezag aldaar genoeg, voldoende, maatregelen heeft genomen om mogelijk verstoring al dan niet tenietgaan van archeologische vondsten te voorkomen.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder het kopje 'cultuurhistorie en archeologie' (4.7). Onduidelijk is waarom reclamanten betwisten dat er voldoende en actief kennis is verzameld.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Jo	Het archeologisch onderzoek dat ten grondslag ligt aan onderhavig besluit is niet voldoende zorgvuldig opgesteld. Geconcludeerd wordt immers dat de archeologische verwachting voor de vier locaties van de nieuwe turbines middelhoog tot hoog is voor de periode Steentijd. Onduidelijk is waarom er, zonder uitgebreide boor- en graafonderzoeken, toch de verwachting is dat geen archeologische intacte waarden verstoord gaan worden.	Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'onderzoeken algemeen' (4.2) en 'cultuurhistorie en archeologie' (4.7).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	Jp	<p>Immers, het inventariserend veldonderzoek bestond uit een verkennend booronderzoek, met (hand)boringen tot een maximale diepte van 1,4 meter beneden maaiveld, en een diameter van 8 centimeter. De windturbines komen te staan op een ingegraven fundatie met een diameter van circa 25 meter, op (nog dieper gelegen) heipalen. Ook worden er 3300 meter toegangswegen (met fundatie) aangelegd, extra onderhoudswegen en krijgt elke turbine een (gefundeerde) kraan opstelplaats van circa 50-70 meter. Onduidelijk is hoe dit verkennend, oppervlakkig en handmatig booronderzoek voldoende zorgvuldige waarnemingen kan doen met betrekking tot dit grootschalige plan. De bodem en zich daarin bevindende archeologische fondsen zullen ernstig worden verstoord, beschadigd c.q. vernietigd.</p>	<p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'onderzoeken algemeen' (4.2) en 'cultuurhistorie en archeologie' (4.7).</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	Jq	<p>Door SWECO aangegeven belangrijke adviezen en nadere bepalingen zijn niet en/of niet volledig in het ontwerp-bestemmingsplan opgenomen als uitdrukkelijke voorwaardelijke verplichting. Daarmee is de bescherming van archeologische waarden niet voldoende zorgvuldig geborgd, in strijd met de goede ruimtelijke ordening.</p> <ul style="list-style-type: none"> • De tracés voor de interne parkbekabeling en de aansluiting op het bestaande net en de omvang van de hiervoor benodigde bodemingrepen zijn nog niet bekend. Dit moet nader worden onderzocht, aldus SWECO; • Ook dient er een archeologische begeleiding plaats te vinden van de graafwerkzaamheden ter plekke van het fundament voor de windturbine op de locatie W1 Voorafgaand aan de uitvoering van de begeleiding dient een door de gemeente goed te keuren Programma van Eisen te worden opgesteld en ingediend; • Ten aanzien van de opstelplaatsen voor de bouwkransen geldt dat middels booronderzoek zal moeten blijken of er archeologische waarden in het geding (kunnen) zijn; • De tracé's voor bouwwegen/onderhoudswegen en leidingsleuven dienen door middel van een booronderzoek te worden onderzocht; • indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 5.10 en 5.11 van de Erfgoedwet aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht (vondstmelding via de bevoegde overheid). 	<p>Het bestemmingsplan voorziet in een waarborg dat het benodigde onderzoek wordt uitgevoerd voordat bodemingrepen plaatsvinden die archeologie kunnen verstoren. Deze regeling is, in overleg met de provincie, nog aangepast bij vaststelling van het plan. Het betreft de 'Specifieke bouwaanduiding - windturbine 1' en 'Specifieke bouwaanduiding - windturbine 4' onder artikel 3.2.1 van de regels van het bestemmingsplan. Opgenomen is dat voor deze locaties archeologische begeleiding nodig is bij de bouw van het fundament van de windturbine.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	Jr	<p>Onzorgvuldig geeft het besluit geen voorwaardelijke verplichting om;</p> <p>a. de externe veiligheid te waarborgen en monitoren,</p> <p>b. ter beperking van de hinder of overlast van (laagfrequent) geluid,</p> <p>c. ter beperking van overlast veroorzaakt door het monitoren van de windbedrijvigheid via onder andere herhaaldelijke controles met helikopters, hoogwerkers, drones, etc. bij calamiteiten in het windpark,</p> <p>d. ter bescherming van natuur en archeologische waarden.</p> <p>Een voorwaardelijke verplichting ter zake dient gerealiseerd en in stand gehouden te worden. Reclamanten menen bovendien dat deze extra hinder door helikopter vluchten en onder meer hoogwerkers - ten einde onderhoud te plegen en dagelijks toezicht te houden - in hun nabije woon-/leefomgeving achterwege moet blijven, althans in redelijkheid objectief afdwingbaar gemitigeerd moet worden.</p>	<p>Niet aangegeven wordt waarom het noodzakelijk is om een dergelijke voorwaardelijke verplichting op te nemen.</p> <p>De externe veiligheid wordt gewaarborgd door te voldoen aan de regels uit het Activiteitenbesluit. Voor de hinder van geluid wordt eveneens voldaan aan het Activiteitenbesluit.</p> <p>Voor het overvliegen van helikopters en het plaatsen van hoogwerkers geldt dat de inzet van helikopters niet wordt voorzien bij de realisatie of exploitatie van het windpark.</p> <p>Natuur en archeologische waarden worden beschermd door respectievelijk de Wet natuurbescherming en de planregels van het bestemmingsplan waarin het benodigde archeologisch onderzoek voorwaarde is voor activiteiten die archeologische waarden kunnen verstoren.</p>	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing.
6	Js	De vergunningen voor het windpark Weijerswold Coevorden, te weten: het ontwerpbestemmingsplan windpark Weijerswold Coevorden; een ontwerp-omgevingsvergunning bouw en beperkte milieutoets voor twee windturbines windpark Weijerswold Oost, zaaknummer 1511-2017; een ontwerp-omgevingsvergunning bouw en beperkte milieutoets voor twee windturbines windpark Weijerswold West, zaaknummer 1513-2017, zijn op onjuiste en onzorgvuldige wijze tot stand gekomen en zijn in zowel formele als materiële zin gebrekkig.	Ter kennisgeving aangenomen. Dit standpunt wordt door de gemeente niet onderschreven. Voor de beantwoording wordt verwezen naar de specifieke zienswijzen.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing.
6	Jt	Hierna wordt eerst in algemene zin ingegaan op de omissies, onjuistheden en onzorgvuldigheden met betrekking tot de vergunningen. Omdat de vergunningaanvragen deels overeenkomen, zullen delen van de zienswijze van reclamanten over de vergunningaanvragen eveneens hetzelfde zijn zodat hun daartegen gerichte bezwaren onoverkomelijk gelijk zijn. In deze zienswijze wordt geprobeerd te voorkomen om deze te herhalen. De aangevoerde zienswijzen bij de vergunningsaanvragen worden daarom geacht integraal ingelast en hier herhaald tenzij toegewezen te zijn en worden op eenzelfde wijze betwist door reclamanten.	Ter kennisgeving aangenomen. Voor de beantwoording wordt verwezen naar de specifieke zienswijzen.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing.
6	Ju	In de ontwerp-omgevingsvergunning is geen termijn genoemd. Nu het ontwerp-bestemmingsplan een planperiode kent van 10 jaar, dient de ontwerp-omgevingsvergunning deze termijn ook te bevatten.	Een bestemmingsplan kent een wettelijke planperiode, maar dat betekent niet dat de bestemming daarna vervalt. In de omgevingsvergunning zal een termijn van 30 jaar worden opgenomen.	De vergunningaanvraag zal worden gewijzigd zodat een omgevingsvergunning voor

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
				een periode van 30 jaar wordt aangevraagd en vergund.
6	Jv	<p>Voor de turbines is alleen de bandbreedte van ashoogte, rotordiameter en de tiphoogte vermeld in de ontwerp-bestemmingsplan en ontwerp-omgevingsvergunning. Niet vermeld is de hoogte van de betonfundering bestaande uit een voet en een betonplaat. Door geen rekening te houden met de betonfundering, wordt de maximale hinder en in het bijzonder de belasting niet als uitgangspunt genomen. Dit is een omissie in het onderzoek. Het is niet mogelijk vast te stellen dat de te bouwen windturbines aan de voorschriften uit het Bouwbesluit zullen voldoen door de bandbreedte die de vergunningen hanteren.</p>	<p>Voor iedere windturbine en mogelijk ook voor de opstelplaatsen zal een (grotendeels ondergronds) fundament aangelegd dienen te worden. Dit blijkt ook uit de tot de aanvraag behorende tekening. Een dergelijke fundering bestaat uit een aantal heipalen die de bodem in worden geheid met daarboven beton. Als onderdeel van de aanvraag zijn op dit punt ook indicatieve gegevens qua sondering en fundering overgelegd. Het is afhankelijk van het type windturbine en de bodemsamenstelling hoeveel en welke heipalen gebruikt worden. Dit aspect wordt tijdens de detailengineering van het project nader uitgewerkt, maar leidt niet tot onderscheidende milieueffecten of andere effecten. Zie de thematische beantwoording onder het kopje 'bouw en aanleg' (4.11). In algemene zin dient een bouwwerk te voldoen aan het Bouwbesluit. Dit is primair de verantwoordelijkheid van de vergunninghouder/eigenaar van het bouwwerk. In het kader van de gegevens die de vergunninghouder voorafgaand aan de bouw zal moeten indienen, kan worden gecontroleerd of aan het Bouwbesluit zal worden voldaan. In de aanvragen is bovendien aangegeven dat de windturbines zullen voldoen aan IEC 61400</p>	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Jw	<p>Reclamanten maken bezwaar tegen de flexibiliteit met betrekking tot de locatie van de windturbine in het ontwerp-bestemmingsplan, ook al zijn coördinaten van windturbines in de ontwerp-omgevingsvergunning(en) wel opgenomen. De turbines mogen in de vier vlakken met een diameter van 25 meter worden geplaatst, waarbij de windturbine mag overdraaien buiten het bestemmingsvlak. Deze verschuiving is van invloed op milieu en gezondheid, zoals geluidhinder en slagschaduw. Uit de onderzoeken naar geluid en slagschaduw blijkt dat de locatie van de windturbine en de afstand van de windturbine tot gevoelige objecten bepaalt, waar en in welke mate de hinder is en wordt ervaren. De vergunning is hiermee onvoldoende bepaald en niet handhaafbaar waardoor een goede ruimtelijke ordening niet gewaarborgd is. Dat de vergunning wel voldoet aan de 'worst case' effecten doet hier niets aan</p>	<p>In het bestemmingsplan en de bijbehorende onderzoeken worden de juridisch-planologisch maximale mogelijkheden onderbouwd, waarmee de effecten 'worst case' in beeld zijn gebracht. Het bestemmingsplan kent feitelijk geen flexibiliteit voor de turbinepositie. Immers, de fundering is onderdeel van het bouwwerk en zal dus ook binnen de bestemde diameter van circa 25 meter gerealiseerd moeten worden. In de vergunning zijn de turbineposities aangeduid met de RD-coördinaten. Daarmee is de locatie vastgelegd.</p>	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
		af. De vergunningaanvragen moeten voldoen aan actuele inzichten met verbetering volgens artikel 2.5 jo. artikel 2.10 lid 1, 2.12 lid 1 en 2.1 lid 1 sub a Wabo, zodat bij het indienen ervan zekerheid moet bestaan uit welke activiteiten het gehele project bestaat.		
6	Jx	Reclamanten ontkennen en betwisten de esthetische toelaatbaarheid van de turbines, zowel op zich als in relatie tot en in samenhang met hun omgeving. Het windpark en de eerder genoemde turbines zijn in strijd met de beeldkwaliteit en de redelijke eisen van welstand. Volgens de ontwerp-omgevingsvergunning(en) heeft de welstandscommissie positief geadviseerd. Dit advies is niet bijgevoegd in de stukken ter inzage. Bij gebrek aan wetenschap daaromtrent betwisten reclamanten het positieve advies. Reclamanten hebben daardoor de welstandstoets niet kunnen controleren. Zeker indien, en voor zover, in samenhang met Duitse turbines ontkennen reclamanten dat aan de redelijke eisen van welstand wordt voldaan.	Het advies van de welstand zal als bijlage bij de vergunning wordt gehecht.	Bij de omgevingsvergunning worden de adviezen van de welstand als bijlage toegevoegd.
6	Jy	Werkzaamheden van netbeheerders mogen niet aanvangen voordat de benodigde vergunningen zijn aangevraagd en verleend. Reclamanten achten het echter niet uitgesloten dat de gemeente de netbeheerders, vooruitlopend op het verlenen van de benodigde vergunningen, zal toestaan om hierop te anticiperen en al te beginnen met werkzaamheden.	De werkzaamheden die een vergunning nodig hebben, zullen niet uitgevoerd worden alvorens deze vergunning volgens de wettelijke procedure verleend is. Als deze werkzaamheden starten alvorens de benodigde vergunningen verleend zijn, kan hierop gehandhaafd worden.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Jz	Reclamanten willen tot slot aanvullen dat bij het ontwerp-bestemmingsplan en de ontwerp-omgevingsvergunning(en) voor de windturbines geen voorwaardelijke verplichting is opgenomen dat de bovengrondse delen en de fundering verwijderd moet worden door de initiatiefnemers indien het windpark niet meer in gebruik is. Het blijft nu onduidelijk wie er verantwoordelijk en aansprakelijk is voor de demontage.	In het kader van onderhavige vergunning is er geen aanleiding om uitputtend rekening te houden met een toekomstige stillegging en ontmanteling van de windturbines. Dit ook omdat daarvoor andere procedures van toepassing zijn met de daarbij behorende eisen en randvoorwaarden.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Ka	De Regels van het ontwerp-bestemmingsplan Windpark Weijerswold Coevorden, hierna: Regels, zijn onvolledig, onvoldoende onderbouwd en op onderdelen onjuist. Gelet hierop is er sprake van een onzorgvuldig besluit.	Ter kennisgeving aangenomen. Deze aannahme wordt door de gemeente niet gedeeld. Voor de beantwoording wordt verwezen naar de specifieke zienswijzen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
6	Kb	Reclamanten menen ten eerste dat het begrip Bedrijf - Windturbine (artikel 3.1) onvoldoende onderbouwd is met een termijn. Op de gronden waarop het windpark is voorzien, rust op grond van artikel 3.1 Regels bestemming Bedrijf - Windturbine. Vanaf de datum van inwerkingtreding van het plan geldt deze voorlopige bestemming 10 Jaar.	Het bestemmingsplan geldt voor de wettelijke planperiode. Het bestemmingsplan mag geen regels bevatten voor de periode daarna. Er is geen sprake van een voorlopige bestemming, deze bestemming vervalt immers niet binnen de planperiode. Ook na de planperiode vervalt de bestemming niet, enkel dient dan het bestemmingsplan herzien te worden.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
6	Kc	<p>Het begrip bouwwerk (artikel 1.14) is onvolledig en onjuist. Voor het begrip bouwwerk als bedoeld in de Wabo betekent dat moet worden voldaan aan de volgende vier criteria:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. elke constructie; 2. van enige omvang; 3. direct of indirect met de grond verbonden, hetzij direct of indirect steunend in of op de grond; 4. bedoeld om ter plaatse te functioneren. <p>Het laatste criterium ontbreekt in de begripsomschrijving in de Regels. De vraag waarvoor de constructie precies wordt gebruikt is daarmee onduidelijk. Dat betekent dat ook, zonder het opnemen van dit criterium, aannemelijk kan worden gemaakt dat er mobiele constructies kunnen worden bedoeld. Derhalve verlangen reclamanten een duidelijke definitie van het begrip bouwwerk.</p>	<p>In het bestemmingsplan is lid 4 niet nodig. Bouwregels in het bestemmingsplan zijn altijd gekoppeld aan de bestemmingsomschrijving. Daarmee mogen alleen bouwwerken opgericht worden die bedoeld zijn voor de functies die in de bestemmingsomschrijving zijn opgenomen. Gelet op het feit dat er geen wettelijk begrip voor 'bouwwerk' is voorgeschreven, blijft het begrip 'bouwwerk' zoals deze nu is opgenomen in de regels van het bestemmingsplan het uitgangspunt.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	Kd	<p>Een aantal begrippen is volgens reclamanten niet volledig onderbouwd en zorgt voor verwarring:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een concrete en praktische omschrijving van de begrippen bevoegd gezag (artikel 7.2), fundering (hoe diep ondergronds), gondel (afmetingen, meerlaags, vorm (ovaal, horizontaal, verticaal, vierkant of rechthoekig) uiterlijk), en generator missen in de begrippenlijst Regels; • Reclamanten betwisten de aanduidingsgrenzen van artikel 1.4 en de grens van een bestemmingsvlak van artikel 1.7. Volgens de Regels (artikel 1.8) moet een bestemmingsvlak een geometrisch bepaald vlak zijn met eenzelfde bestemming, maar niet wordt toegelicht wat deze bestemming dan precies inhoudt; • Artikel 1.14 omschrijft een bouwwerk als een constructie van enige omvang die direct en duurzaam met de aarde is verbonden. Reclamanten betwisten deze duurzaamheid, nu het plan tijdelijk is (lees 10 jaar); • Reclamanten missen een omschrijving bij de 'hoogte' van het maaiveld (artikel 1.17). Kunstmatige verhoging is ook mogelijk bij het maaiveld, waardoor de hoogte niet staat vastgesteld; • Het peil onder artikel 1.20 is niet beschreven in geval van aangrenzende windmolens; • Reclamanten stellen daarnaast dat de definitie van een 'windturbine' (artikel 1.23) niet volledig is nu de gondel niet naar behoren is genoemd in de omschrijving; • Reclamanten betwisten ook het overgangsrecht (artikel 7). Nu het plan is opgesteld met een tijdelijk bestemming (lees 10 jaar) zou overgangsrecht niet van toepassing mogen zijn; • Kabels en leidingen zijn ook niet nader toegelicht (zie artikel 3.1 sub b onder 2 en artikel 5.1) en is daardoor twijfelachtig voor reclamanten; • Wat moeten reclamanten verstaan onder normaal onderhoud, gebruik en beheer (artikel 1.18)? 	<p>Met het begrip 'bevoegd gezag' wordt aangesloten bij de wettelijke regeling van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.</p> <p>In de planregels dienen die begrippen omschreven te worden die noodzakelijk zijn om het plan goed te kunnen interpreteren. Het is niet noodzakelijk om alle mogelijke voorkomende begrippen te omschrijven. Niet alleen is dat ondoenlijk, maar ook komt dit zeker niet ten goede aan de leesbaarheid van het plan. Zeker gezien het feit dat de begrippen fundering, gondel en generator in regels niet worden gebruikt, is het niet nodig deze begrippen te beschrijven.</p> <p>Onduidelijke is op welke gronden indieners de begrippen uit artikel 1.4 en 1.7 betwisten. De begrippen 'aanduidingsgrens', 'bestemmingsgrens' en 'bestemmingsvlak' zijn alle drie standaardbegrippen uit de SVBP 2012. In de SVBP2012 wordt hierbij duidelijk het volgende vermeld: "De begrippen die het bestemmingsplan en de type objecten benoemen, komen in ieder bestemmingsplan voor. Deze standaardbegrippen en bijbehorende definities worden hierna gegeven. Deze begrippen zijn, conform de verplichting, overgenomen. Op de (digitale) planverbeelding zijn de vlakken zichtbaar waar de regels betrekking op hebben.</p> <p>Ten aanzien van de tijdelijkheid wordt verwezen naar de beantwoording onder ka.</p>	<p>Begrippen 1.17 'maaiveld' en 1.18 'Normaal onderhoud, gebruik en beheer' verwijderen uit de planregels.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
			<p>Het begrip 'maaiveld' wordt niet gebruikt in de planregels, enkel in de begripsbepaling. Om die reden wordt begrip 1.17 maaiveld geschrapt.</p> <p>Een windturbine is een bouwwerk. Artikel 1.20 'peil' is dan ook van toepassing bij een windturbine.</p> <p>De gondel van een windturbine is onderdeel van het bouwwerk als bedoeld in artikel 1.23. Dit hoeft dus niet expliciet toegevoegd te worden.</p> <p>Ten aanzien van de tijdelijkheid wordt verwezen naar de beantwoording onder ka.</p> <p>In de planregels dienen die begrippen omschreven te worden die noodzakelijk zijn om het plan goed te kunnen interpreteren. Het is niet noodzakelijk om alle mogelijke voorkomende begrippen te omschrijven. Niet alleen is dat ondoenlijk, maar ook komt dit zeker niet ten goede aan de leesbaarheid van het plan. Derhalve zijn 'kabels en leidingen' niet nader toegevoegd.</p> <p>Het begrip 'Normaal onderhoud, gebruik en beheer' wordt niet gebruikt in de planregels, enkel in de begripsbepaling. Om die reden wordt begrip 1.18 'Normaal onderhoud, gebruik en beheer' geschrapt.</p>	
6	Ke	<p>Reclamanten voeren daarnaast aan dat een aantal begrippen niet in de afdeling zijn opgenomen. Zonder nadere toelichting van deze begrippen blijven de Regels onduidelijk te achten. Zij noemen de volgende begrippen op:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bij de definitie van het rotor (artikel 1.21) mist een omschrijving van de definitie van (wiek)overslag. Het is hierdoor onduidelijk in hoeverre een wiekoverslag is toegestaan. De turbines mogen immers in de vier vlakken met een diameter van 25 meter worden geplaatst, waarbij de windturbine mag overdraaien buiten het bestemmingsvlak. • Tevens is het begrip 'onderhoudswegen en overige verharding' niet uitgelegd (zie artikel 3.1 sub b onder 3). Daarnaast is het voor reclamanten onduidelijk wat het verschil is tussen de onderhoudswegen en de wegen genoemd in artikel 5.1. • Er is maximaal één windturbine per bestemmingsvlak toegestaan, maar niet gespecificeerd 	<p>In de planregels dienen die begrippen omschreven te worden die noodzakelijk zijn om het plan goed te kunnen interpreteren. Het is niet noodzakelijk om alle mogelijke voorkomende begrippen te omschrijven. De planregels zijn voldoende duidelijk dat het toevoegen van gevraagde begrippen niet nodig is.</p> <p>Overdraai van de rotorbladen van een windturbine is toegestaan binnen de 'overige zone – windturbine zone' (artikel 5.1).</p> <p>Binnen de bestemming 'bedrijf-windturbine' zijn onderhoudswegen en overige verhardingen toegestaan. Dit maakt de aansluiting op de ontsluitingswegen in de zone direct</p>	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing	
	<p>is of daarbij ook een hijskraan mag worden benut (artikel 3.2.1 onder 1).</p> <ul style="list-style-type: none"> In artikel 6.1 wordt er gesproken over dubbelbestemming(en), maar niet is uitgelegd wat daaronder verstaan moet worden. 	<p>nabij de windturbine mogelijk en bijvoorbeeld de aanleg van een parkeervoorziening. Binnen de 'overige zone – windturbine zone' zijn wegen, waaronder ontsluitingswegen met een maximum breedte van 7 meter, toegestaan. Deze wegen zijn bedoeld om de windturbines bereikbaar te maken voor aanleg en onderhoud.</p> <p>In de bestemmingsomschrijving bij 'Bedrijf – Windturbine' is opgenomen dat de gronden tevens zijn bestemd voor bij de bestemming bijbehorende voorzieningen waaronder in elk geval wordt begrepen; per windturbine een kraanopstelplaats met een maximaal oppervlakte van 3.500 m². Een hijskraan is geen bouwwerk dat in het bestemmingsplan geregeld moet worden.</p> <p>Uit de systematiek van het vigerende bestemmingsplan 'Buitengebied' in combinatie met de planregels en plantoelichting van het bestemmingsplan 'Windpark Weijerswold' wordt voldoende duidelijk om welke dubbelbestemmingen het gaat.</p>		
6	Kf	<p>Reclamanten menen dat aan de randvoorwaarden voor het nemen van een verantwoord en goed gemotiveerd besluit niet is voldaan en dat er is gehandeld in strijd met de wet en algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Zij verzoeken u het voorgaande mee te wegen bij de vaststelling van het definitief plan en vergunningen, met daarvan deel uitmakende documenten en stukken.</p>	<p>Ter kennisgeving aangenomen. Dit oordeel wordt door de gemeente niet gedeeld.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>
6	Kg	<p>Reclamanten houden vast aan conclusies, zoals beschreven in deze zienswijze - betreffende in ieder geval: verkeer / bereikbaarheid / geluid / laagfrequent geluid / uitvoering / aanleg en onderhoud / landschap / monumenten / natuur / bomen / water / gevolgen en risico's externe veiligheid / procedure / besluitvorming / communicatie / participatie - en verzoeken u af te zien van het bestreden besluit.</p>	<p>Ter kennisgeving aangenomen. Naar het oordeel van de gemeente is na een brede afweging van alle belangen sprake van een plan dat voldoet aan de goede ruimtelijke ordening.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Zienswijze 7: Erfgoedvereniging Heemschut

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing	
7	a	<p>Het ontwerpbestemmingsplan maakt deel uit van het vigerende bestemmingsplan Buitengebied, vastgesteld 9 december 2014, en heeft daarin de bestemming Agrarisch met waarden – beekdallandschap met dubbelbestemmingen ter bescherming van de, te verwachten, archeologische waarden.</p>	<p>Ter kennisgeving aangenomen. Voor de beantwoording wordt verwezen naar de specifieke zienswijzen.</p>	<p>Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.</p>

Nr.		Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
7	b	<p>In de Erfgoednota "het Kapitaal van Coevorden worden de kernen van Weijerswold en het aansluitende beekdallandschap tot aan de grens met Duitsland als Cultuurhistorisch zeer waardevol omschreven (gebied 4) beleid dient, volgens de inventarisatie, gericht te zijn op behoud en versterking van de openheid van dit gebied. Volgens de toelichting bij het ontwerpbestemmingsplan zal het plaatsen van de vier windturbines een aantasting van de cultuurhistorische waarden betekenen (blz.20). Volgens dezelfde toelichting is er gezien de aanwezige windturbines op Duits grondgebied al geen sprake meer van een gaaf open landschap. Dit zou in deze redenatie impliceren, dat sterkere aantasting niet erg is. Dit is verbazingwekkend. Heemschut neemt aan dat de windturbines ten tijde van de cultuurhistorische inventarisatie in Duitsland er al stonden en geen belemmering vormden voor de kwalificatie als zeer waardevol en de geschetste beleidskaders. Verdere aantasting betekent in ieder geval niet behoud en versterking van de aanwezige waarden.</p> <p>De constatering dat plaatsing een aantasting betekent, maar dat dat in dit geval niet erg is is naar de mening van Heemschut onvoldoende onderbouwd.</p>	<p>Het beleid zoals verwoord in de sectorale Erfgoednota (2012) is afgewogen bij de totstandkoming van de integrale structuurvisie (2013). Uit die belangenafweging is de optimale locatie voor windenergie gekozen.</p> <p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'landschap' (4.8) en cultuurhistorie en archeologie' (4.7).</p> <p>De komst van windturbines in het zoekgebied Weijerswold is een nieuwe laag van het (historische) energielandschap en past op deze wijze binnen het karakter van het landschap. Het heeft wel invloed op de open ruimte, maar deze is al verstoord door de (nieuwe) Duitse windturbines. De windturbines tasten de historische patronen niet aan. De windturbines zijn tevens goed inpasbaar in het ruimtelijk kader. Het effect van de windturbines op grote afstand zal beperkt blijven door de bestaande veelheid van landschappelijke groenelementen in het gebied. In de brede afweging van belangen acht de gemeente de effecten aanvaardbaar.</p>	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
7	c	<p>Heemschut is van mening dat de visuele impact van de turbines zeer groot is en bovendien vanaf grote afstand waarneembaar. Hoewel de tekst suggereert dat effect op grote afstand door de veelheid aan landschappelijke groenelementen gering zal zijn, tonen de visualisaties op pag. 22 en 23 van de toelichting duidelijk het tegendeel aan. Bovendien tonen deze visualisaties duidelijk aan dat van een herkenbare clustering en inspelen op de huidige, als zeer waardevol erkende landschappelijke structuren geen sprake is. Opgemerkt hierbij, dat het gebied in het verleden is aangemerkt als Belvédère gebied. Letterlijk betekend fraai uitzicht.</p>	<p>De visualisaties op pagina 22 en 23 van de toelichting van het bestemmingsplan, waarnaar indiener refereert, tonen de toekomstige situatie van de nieuwe windturbines in Weijerswold gecombineerd met de windturbines aan Duitse zijde. In de plantoelichting (paragraaf 4.4) is ingegaan op de clustervorming. Er is geen sprake van een clusteropstelling met strakke lijnen of een regelmatig grid. In de huidige situatie en ook in de nieuwe plannen voor de Duitse turbines is daar al geen sprake van. Een strakke lijn windturbines in Weijerswold sluit dan minder goed aan op de bestaande turbines dan de nu opgenomen opstelling. Bovendien biedt een minder strakke lijnopstelling ook beter de ruimte om de turbines in de bestaande kavelstructuren in te passen.</p> <p>Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'landschap' (4.8) en cultuurhistorie en</p>	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing	
		archeologie' (4.7). De Belvédèrestatus is niet langer van toepassing.		
7	d	De provinciale commissie Drenthe van de erfgoedvereniging Bond Heemschut is van mening dat door de vaststelling van dit bestemmingsplan en de daaraan verbonden realisering van de windturbines. De algemeen als cultuurhistorische waardevol beschouwde kenmerken van het betreffende gebied sterk aangetast zullen worden. De aantasting wordt in de toelichting zelfs erkend. De onderbouwing en rechtvaardiging ervan mist echter elke grond.	Nu de openheid van het gebied wordt verstoord is het plaatsen van windturbines in dit opzicht een aantasting van deze cultuurhistorische waarde. Daarbij wordt echter opgemerkt dat door de windturbines vlak over de Duitse grens reeds geen sprake meer is van een gaaf open gebied. Deze turbines zijn namelijk in het hele zoekgebied duidelijk waarneembaar. Dit zal ook het geval zijn na de herstructurering aan Duitse zijde. Op grote afstand is niet te peilen waar deze turbines staan en van wat voor gebied ze onderdeel uit maken. Binnen het zoekgebied zijn ze waarneembaar, maar door de veelheid van groenelementen langs- en buiten het gebied zijn ze buiten het zoekgebied zeer wisselend waarneembaar. Verwezen wordt naar de thematische beantwoording onder de kopjes 'landschap' (4.8) en 'cultuurhistorie en archeologie' (4.7).	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
7	e	Heemschut adviseert met klem plaatsing van de turbines op deze plek niet mogelijk te maken en het bestemmingsplan dus niet vast te stellen. Alternatieven, als koppeling aan de voorgenomen locatie Coevorden Zuid, kunnen tot meer betekenisvolle en minder storende resultaten leiden.	De locatiekeuze is na een brede afweging van belangen tot stand gekomen. De gemeente acht twee locaties voor windenergie de beste keuze en inpassing van het windpark in dit gebied de optimale en ruimtelijke aanvaardbare optie.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.

Zienswijze 8: Provincie Drenthe

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing	
8	a	Volgens kennisgeving van 1 maart 2017 ligt als gevolg van artikel 3.8 van de Wet ruimtelijke ordening met ingang van 4 maart 2017 gedurende zes weken voor een ieder ter inzage het ontwerpbesluit met bijbehorende stukken tot vaststelling van het bestemmingsplan windpark Weijerswold. Dit bestemmingsplan voorziet, samen met het bestemmingsplan "windpark Hulteweg, in de realisatie van 21 MW aan windenergie. Met genoegen constateren wij dat met de realisatie van deze turbines invulling wordt gegeven aan onze gezamenlijke ambities voor de productie van duurzame energie. Hiermee wordt de nog resterende taakstelling voor de gemeente Coevorden ingevuld.	Ter kennisgeving aangenomen.	Deze reactie geeft geen reden tot aanpassing.
8	b	In de door provinciale staten vastgestelde Omgevingsvisie Drenthe is pro-actief aangegeven welke onderdelen van het ruimtelijke beleid van de provincie van provinciaal belang worden geacht.	Ter kennisneming aangenomen. De omissie wordt hersteld. Er wordt voor windturbine 4 een specifieke bouwaanduiding opgenomen.	In artikel 3.2 wordt een 'specifieke bouwaanduiding -

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing
	<p>Op 8 september 2016 is in het kader van het vooroverleg, zoals bedoeld in artikel 3.1.1 Besluit ruimtelijke ordening, door ons advies uitgebracht over het voorontwerp bestemmingsplan.</p> <p>In onze reactie is aangegeven dat de volgende aspecten van provinciaal belang worden geacht;</p> <ul style="list-style-type: none"> - windenergie - landschap - archeologie - aardkundige waarden - water, beekdal - milieu- en leefomgevingskwaliteit: externe veiligheid <p>Naar aanleiding van het ontwerp is er constructief ambtelijk overleg geweest over het herstellen van een ommissie. Dit betreft de noodzakelijke archeologische begeleiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek bij turbine W4. In een telefonisch overleg tussen de gedeputeerde en de wethouder van de gemeente Coevorden is bekrachtigd dat het bestemmingsplan wordt aangepast en is uitgesproken dat de ambtelijke samenwerking op dit punt positief is geweest. Hiermee constateren wij dat de eerder door ons gemaakt opmerkingen zijn voorzien van een goede gemeentelijk reactie en dat het provinciaal belang goed in het plan is meegenomen. U mag er daarom van uitgaan dat wij geen reactieve aanwijzing zullen geven.</p>		<p>windturbine 4' opgenomen, waar ter plaatse geldt dat archeologisch e begeleiding nodig is bij de bouw van het fundament van de windturbine.</p>

5 Overzicht aanpassingen aan bestemmingsplan

5.1 Aanpassingen naar aanleiding van zienswijzen

- Herziene akoestisch onderzoek is toegevoegd als bijlage 2 bij de plantoelichting van het bestemmingsplan;
- In de toelichting van het bestemmingsplan is de verwijzing naar het akoestisch onderzoek aangepast naar het herziene akoestisch onderzoek;
- Voor windturbine 4 is onder artikel 3.2.1 een specifieke bouwaanduiding toegevoegd waarin is opgenomen dat voor deze locaties archeologische begeleiding nodig is bij de bouw van het fundament van de windturbine, hier wordt tevens naar verwezen in de toelichting en is opgenomen op de verbeelding;
- In de planregels is in artikel 3.2.1 sub 5 opgenomen dat het vermogen per turbine maximaal 3,6 MW mag bedragen, dit is tevens opgenomen in de toelichting;
- Begrip uit artikel 1.17 'maaiveld' verwijderd;
- Begrip uit artikel 1.18 'Normaal onderhoud, gebruik en beheer' verwijderd;
- Aan artikel 3.1 is lid 'c' toegevoegd: 'de bescherming van (verwachte) archeologische waarden'.

5.2 Ambtshalve aanpassingen

- Specifieke bouwaanduiding – windturbine 1 op de verbeelding opgenomen;
- Tekst in toelichting ten aanzien van de vormvrije m.e.r.-beoordeling verduidelijkt.

6 Overzicht aanpassingen aan omgevingsvergunningen

6.1 Aanpassingen naar aanleiding van zienswijzen

- De omgevingsvergunningen voor bouwen is zodanig aangepast dat deze voor een periode van 30 jaar worden aangevraagd en vergund;
- De omgevingsvergunning voor bouwen is aangevuld met voorschrift met betrekking tot een veiligheidsprotocol waarvan een ijsdetectiesysteem deel zal uitmaken;
- De reactie van welstand op het plan is bij de omgevingsvergunning gevoegd;
- De omgevingsvergunningen voor bouwen zijn aangevuld met een voorschrift dat het elektrisch vermogen per turbine ten minste 3 MW en ten hoogste 3,6 MW bedraagt.

6.2 Ambtshalve aanpassingen

- Het herziene akoestisch onderzoek is bij de aanvraag gevoegd.